ALİ ŞERİATİ

35 BÜTÜN ESERLERİ

Mektuplar

FECR

Fecr Yayınları 167
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 35

Mektuplar

Eserin Orijinal Adı
Nâmehâ

Tercüme
Esra Özlük

Editörler
Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç
Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Doğan Özlük
Dr. Murat Demirkol

ISBN 978-605-5482-30-5

1. Baskı: Mart 2012

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim
Sayfa Düzeni: Cinas
Baskı: Kalkan Matbaacılık
Büyük Sanayi 1. Cadde 99/32
Tel: 0312. 341 92 34 İskitler/Ank.

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Rüzgarlı Cad. No: 2/5
Ulus / Ankara
Tel : 0312. 310 08 60
Faks : 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATİ

Mektuplar

Ankara 2012

İÇİNDEKİLER

ALİ ŞERİATİ

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfarî'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriati'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriati teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriati düşüncesini külliyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriati, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabiî bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriati, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi düşünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriati'nin de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (s.a) olduğuna inanıyor, Şeriati de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınlıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriati okuru olmanın, okuduğu her şeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriati'nin o engin birikiminin bizlere çok şey kazandırdığına ve kazandıracağına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeler, sadece söz konusu eserleri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriati okurunun liyakatsiz tercümelerden çektiği sıkıntıları da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriati Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriati'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriati'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

ÖNSÖZ

Elinizde bulunan kitap Dr. Ali Şeriati'nin 1330-1356 (1952-1978) yılları arasında akrabalarına, uzak ve yakın tanıdıklarına ve dini şahsiyetlere yazdığı mektuplardan oluşmaktadır. Bu mektuplardan bazıları külliyatın 34. eserinde de yayımlandı. Bunlardan bazıları da Avrupa'dan Mektuplar adıyla okuyucuyla buluştu. Dr. Ali Şeriati'nin Eserlerini Derleme Bürosu, her biri onun yaşamından bir kesiti resmeden bu mektupların tam metnini tek bir eserde toplamaya karar vermiştir.

Mektupların sayısındaki artış okuyucunun zihninde soru işaretlerine ve şüphelere yol açmasın, diye bu açıklamayı yapmayı zaruri gördük.

Derleyen

Eş(in)e Mektup

1

Sevgili Puran'ım,[1]

Canım, nasılsın? Allah sırtındaki iki ağır yükü taşıyabilmek için sana güç versin.

Birincisi: Ben...

İkincisi: Benimle yaşamak...

Ben şimdilik serbest olarak Eğitim Bakanlığı'nda araştırmacılık yapıyorum. Ayrıca Modern Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde araştırmalara başlayacağım. Tabii ki serbest olarak çalışacağım, "program dışı" yani!

Kalmak için henüz uygun bir yer bulamadım. Bazen doktorun yanında bazen de o apartmanda kalıyorum. Yalnız kalmamı istemiyorlar. Ben de zaten yer aramaya pek hevesli sayılmam.

Sen de eğer ... ile yaşama konusunda bir mektup yazar ve onlarla bu konuda konuşursan daha iyi olur. Kitaplar ve çalışma masamdaki eşyalara gelince ... Bey'in bilgisi dâhilinde hizmetlilerin yardımıyla orayı boşaltabilirsin. Her ikisi de muhterem ve değerli arkadaşlar olan Prof. ... Bey ve Prof. ... Hanım da sana bu konuda yardımcı olurlar.

Fakültenin kitaplarını geri verdim. Odamda olan ve geri vermediğim birkaç kitabın kütüphane fişlerinin Prof. ... Bey ve Prof. ... Hanım adına değiştirilmeleri gerekiyor. Evde olan birkaç taneyi de ... Beye verirsin. Benim adıma başka hangi kitapların kaldığını ... Beye sorarsın, ben de bulup geri veririm.

Şimdilik burada eski mektup, yazı ve konferanslarımın derlenmesi, yayımlanması ve basılmasıyla meşgulüm. Umarım her zaman istediğin üzere yarım kalmış yazılarımı yayımlayabilirim.

[1] Bu mektup Şemsi 1350 (Miladi 1971) yılında yazılmıştır. Zikredilmesi zaruri olmayan isimlerin yerine "..." işareti konulmuştur. (Derleyen)

... *Bender Lenge* iline gitti. Bir dahaki hafta yola çıkacak. Ramazan ayında daha çok doktorun evinde olacağım.

Umudum, biricik İhsan'ımı öpüyorum. Onun nasıl bir durumda olduğumuzu, nasıl bir zamanda yaşadığımızı, kendisinin ne yapması gerektiğini anlayacak olgunluğa eriştiğini düşünüyorum. O birçok sınıf arkadaşından ve yaşıtından farklı olduğunu biliyor. Onlardan üstün ve ayrıcalıklıdır demek istemiyorum. Bencil ve mütekebbir olmasını istemiyorum. Sadece istisnaî olduğunu hissetmesini istiyorum. Dolayısıyla istisnaî işler yapmak, istisnaî düşünmek ve istisnaî yaşamak durumundadır.

İki gözüm Susen'ciğim ve Sara'cığımı öpüyorum. Her gün yalnızlıklar içinde feryat ediyorum: Bu gece!

Ama sesim yankı bulmuyor.

İnşallah bu zorluklar geçecek ve gelecek daha güzel olacak. Tabii güçlü olursak, kötülüklere ve mahrumiyetlere göğüs gerersek.

Canım Mehrave'mi öpüyorum. Şimdi kucağımda olmasını ne kadar isterdim.

Tüm yakınlara ve akrabalara selamlar.

... Beye ve ailelerine çok çok selam söyle ve en derin hürmetlerimi ilet. Maalesef onlara veda etme şansı bulamadım.

Aziz ninemi öpüyorum. Söyle, tertemiz kalbi ile dua etsin de kâfirlerin ve şerlilerin şerleri kendilerine dönsün. Tüm bu sıkıntılar içinde en ağır sorumluluk senin omuzlarındadır. Senin bu yükü taşıma salahiyetin benim ve diğerlerinin tasavvur ettiğinden çok daha fazladır. Bunun için Allah'a şükrediyorum.

Allah'a ısmarladık.

2

Sevgili Puran'ım[2]

Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Seni özledim, diyorsun! Sen evin-

[2] Bu mektubun tarihi (Şemsi) 25.8.1351/(Miladi) 16.11.1972 (Derleyen)

de, yuvanda, çocuklarla birliktesin ve bir tek kişiden ayrısın. Buna rağmen özlem duyuyorsun. Bense onca baskı, rahatsızlık, keşmekeş, çirkinlik ve pislik ortasındayım. En alçak halk sınıfıyla, en aşağılık toplumsal grupla ve en rezil entelektüellerle çatışmadayım... Diğer taraftan harabe bir köşede yapayalnız yaşıyorum, hepinizden uzağım, ben ne yapayım? Ben neler çekiyorum?

Ama sana vermek istediğim güzel bir haber var: Hüseyniye-i İrşad tamamlandı. Dün gece ilk kez rahat uyudum. Bugün öğlen uyandım. İki seneden sonra ilk kez bu geceyi vesvesesiz ve tasasız geçirdim.

Yarın sabahtan itibaren, yani bugün -çünkü şu an saat sabah 6:30- oturacağım ve bakanlığın makalesini yazacağım. İki üç güne tamamlarım. Artık benimle ilgili bir karar verirler. Yapmam yasaklanan her işin, önüme çıkan engellerin ve bu geçici durumun böyle sürüp gideceğini sanmıyorum. Bunlar değişecek. Toplumsal açıdan olmasa bile en azından ailevî açıdan her şey daha iyi olacak! Dua et de Allah bu konuda da bir lütuf ihsan etsin. Zaten ondan başka dayanılacak merci yok!

Ramazanda, hilkat garibesi bu din adamlarının neler yaptığını kesinlikle duymuş olmalısın! Kitaplar, bildiriler, küfürler, minberler, savaş meydanları, fetvalar... Hepsi bir yerden, aynı proje için, aynı tonda. Bunların hepsinin emperyalizmin köpekleri olduğu malum oldu artık. Emperyalizmin bu kesimin içlerinde nereye kadar nüfuz ettiği ortaya çıktı. Öyle ki "Bugün gelip tek fetvayla işini bitiririz!" diyorlar. Bir de bakmışsın ki öbür gün gidip fetvayı alıp getirmişler!

Velhasıl bir ay aleyhte propaganda ve ardından kapatılma!

Fakat bu bir iki yıllık emek semeresiz değildi. Yapılan çalışmalar toplumda tahmin edemeyeceğimiz kadar iz bıraktı. Sadece güçlü bir dalga değil, kuvvetli bir hareket ortaya çıkardı. Bunu ancak köklü* bir devrimci örgüt yıllarca sürecek faaliyetleri sonucunda elde edebilirdi; desteksiz bir dinî müessese ve kimsesiz, işsiz bir kişi değil. Allah'a şükür tam arzu ettiğimiz noktaya ulaştık. Başarı,

onur ve kudretle işimizi sonlandırdık. Öyle bir noktada susuyorum ki ne yanlış bir söz söyledim ne yanlış bir şey yazdım ne zaaf gösterdim ne de bir cümle dahi olsa hakikati maslahata ve menfaate kurban ettim.

Somut haberlere gelirsek; hep küfür işitmedim. Zehir varsa panzehir de vardı. Ramazan bayramında esnaf takımından bir grup aydın bir kutlama yaptı. Seçkin şahsiyetlerden oluşan bir grup bana olan takdirlerini sunmak arzusunda idiler. İlginç bir şey oldu, sana bir hediye vermek istiyorduk dediler. Ne kadar düşündükse de uygun bir hediye bulamadık. Sonra aklımıza Hz. Yusuf'a hediye takdim etmek isteyen grup geldi. Onlar da tüm çabalarına rağmen Hz. Yusuf'un güzelliğine ve değerine uygun bir hediye bulamamışlardı. En sonunda birinin aklına ona bir ayna hediye etmek geldi! Böylece bu aynada kendisini görebilirdi! Bu meyanda biz de sana "Fatıma Fatıma'dır" kitabını hediye etmeye karar verdik, dediler. Aynı zamanda bir "Peykan" marka otomobil de hediye ettiler. Neftî (koyu yeşil) renkli güzel bir otomobil. Bunu yeni kurduğumuz İrşad'ın Çocuk Eğitim Merkezi'ne takdim edelim, dedim. Otomobilin ruhsatını ve anahtarını onlara verdim. Ama bugün İrşad kapandı ve durumunun ne olacağı belli değil. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün el koyma ihtimaline karşı otomobili Eğitim Merkezi'ne verme noktasında tereddütlerim var. Sence ne yapmalıyım?

Senin cevabının ne olacağını tahmin ediyorum. Şimdilik anahtarı ve tapuyu geri aldım. Cevabını beklemekteyim.

Arazi konusunda ne yaptığını bilmiyorum. Nasıl uygun görürsen öyle yap. Benim ne kesin bir fikrim var ne de acelem. Her şey senin isteğine ve onayına bağlı. İhsan'cığım, Susen'ciğim ve Sara'cığım... Artık cumaları boş olduğum için hanımefendinin ve doktorun yanına gidiyorum. Hepsi iyiler. Benim de genel olarak sağlık durumum iyi sayılır. Ama artık böyle yaşamaktan çok sıkıldım. Özellikle İrşad kapandıktan sonra. Puran'cığım, umarım bu ayrılık en kısa zamanda sona erer.

Kurbanın Ali

3

Sevgili Puran'ım[3]

Nasılsın? Nasıl gidiyor? Bilahare olması gereken şey oldu. Bu kadar geç ve bu kadar güzel olacağını düşünemezdim! Allah'ı görüyorum. Hissediyorum. Kendi varlığımı, güneşin ışığını ve sıcaklığını, karanlık bir gecede ansızın çakan bir şimşeğin aydınlığını, gecenin sonsuzluğunu, ateşin alevini, gülün kokusunu, aşkı gördüğüm ve hissettiğim gibi açık ve net bir şekilde... Allah'ı... Allah'ın kendisini görebiliyorum... O'nun ellerini omuzlarımda hissedebiliyorum. Omuzlarıma lütuf ve merhametle dokunuyor... Şeyhin ve ...'nın tüm bu düşmanlıkları, tehlikeleri, çirkinlikleri, hıyanetleri, yalanları, alçaklıkları, merhametsizlikleri, utanmazlıkları karşısında... Sermaye, silah ve tespihin karşısında... Baskının ve eşekleştirmenin her zamanki ortaklığı ve işbirliği karşısında... Riyakârlıkları, dalkavukları ve aldatmaları için eşeklik, cahillik ve taassubu kullanan bu şerlilere karşı... Arkalarında siyonizmin büyük paraları, emperyalizmin dehaları, CIA ve uluslararası casus şebekeleri olan minberler, mihraplar, binlerce meddah ve vaiz karşısında... Bütün bunlara karşı sadece O, yapayalnız olan beni savunuyor... Gel gör ki nasıl bir himayedir bu! Nasıl bir savunmadır...

Puran, ne yaptığını bilmiyor musun? Ne yaptığını görmüyor musun? Ne yapıyor? O'nun rahmet yağmurunun altında yalnız duruyorum ve şiddetinden nefes alamıyorum. İlginç! Allah ne kadar da merhametli, anlayışlı! Planlar kuruyor. Benim hakperestliğimi ve iman gücümü en güçlü, en tehlikeli cephelerin karşısında konumlandırdı. Hepsiyle çatıştım. Elimde hiçbir silahım, hiçbir sermayem, sığınağım, taraftarım ve gücüm olmamasına rağmen. Tüm bu eşitsizlik karşısında mutlak zafer benimdi!

[3] Bu mektup İrşad'ın zorunlu kapanışından sonra Aban 1351'de (Ekim 1972) yazılmıştır. Mektubun bir bölümü külliyatın 1. kitabında basılmıştır. Mektubun diğer kısımları da önemli olduğundan, özel ve şahsî konuların ele alındığı birkaç satır dışında, tamamını burada yayımlamayı uygun görüyoruz. (Derleyen)

Tabii ki Allah bir mucizeyi dahi sebep ve vesilelerle yaratıyor. Peki, bu güçlü ve beraber hareket eden düşmanı ezmek için neyi vesile kıldı? Tek kelimeyle bizzat bu güçlü ve birlik olan düşmanların kendileri ve onların bu birlikteliğinin oluşturduğu gurur ve kibir. Evet, onların bu ansızın, acımasız, hep birlikte ve akıllıca saldırıları karşısında; kendi eşi ve çocuklarına bile bakmaktan aciz, kimsesiz, hiçbir şeysiz, dikkatsiz ve tembel olan bana Rabbimin lütfettiği tek imkân ve araç; kendi kibir ve gurularıydı. Rabbimin bu lütfu sayesinde yenilgiye uğradılar ve rezil rüsva oldular. Gel gör ki daha düne kadar, özellikle bu yıl ramazan ayı boyunca camilerde, tekkelerde, mevlitlerde, meclislerde ve kadın toplantılarında ellerinde Ayetullah Seyyid Murteza Milanî'nin fetvası "Vurun, öldürün, yıkın, yok edin." diye feryadı figan eden uzun sakallıların bugün iki yakası bir araya gelmiyor; kaçacak delik arıyorlar. Halk onların dinlerinin ve velayetlerinin ne mal olduğunu; kendilerinin de Firavun'un sihirbazları olduklarını çok çabuk fark etti.

Neyse ki her şeyin ve herkesin ne olduğu açıklığa kavuştu! Hem aydın hem esnaf hem devlet hem ruhaniyet! Tek bir soru, tek bir müphem nokta kalmadı.

Diğer taraftan yol da açıldı. Çukurda kalan ve yer altında biriken, bir havuzda, bir kaynakta sıkışan su akmaya başladı. İş tamamlandı. Benim işim sona erdi.

Artık vicdanım beni oturup yazmak, yaşamak, "eşim ve çocuklarımla ilgilenmek" konusunda rahatsız etmiyor. Artık bir düzen kurmak ve hayatın tadını çıkarmak günah olmayacak. Söylemek istediğim makam, düzen, para ve gösteriş değil! Bunlar bedbahtlıktır. Belki nohut ve et yemeği sofrasında Puran'ın yanına oturmak, İhsan'la kitaplar ve insanlar üzerine konuşmak, Sara ile okumak ve Susen ile derslerden bahsetmek, Mona'nın berrak dudaklarına buseler kondurmak, nine ile baş başa vermek, ansızın üzerime gelen kültürel hücumlardan sonsuza dek kurtulmak ve Ali Şiası ile Safevî Şia'sını tanıtmak için uğraş vermek!

Artık her şeyden el etek çekmeye karar verdim. Sadece ben, siz ve yazmak! O da sadece bu konuda ve başka hiçbir şey!

Bir tuzak vardı; ama hayırla sonuçlandı. Buhranlar devam ediyor; ancak bunun benimle bir ilgisi yok.

Şu an gündemde olan konu müessesenin Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmesi meselesidir. Bu müessesenin yönetimi, düzene uygun dinî programlar icra etmesi için yeniden yapılandırılacak. Söz konusu programlar hem emniyet güçlerinin hem de taklit mercilerinin istediği yönde cereyan edecek. Burada hem velayete hem emniyete riayet edilecek. Ruhaniyet ve devlet bu müesseseyi himaye edecektir. Oysa bugüne kadar ilmî ve İslamî çalışmalar ruhaniyetin gözetimi altında değildi. Öte yandan emniyet güçlerinin soruşturmaları sonucu ortaya çıkmıştır ki müessesenin idarî işleri kontrol altında tutamaması neticesinde bazı aşırı gruplar, İslamî ilkeler ve dinî temellere dayanarak burayı kendi devrimci amaçları için kullanmışlardır. İşte bu nedenle müessesenin vakıflara bağlanmasına karar verilmiştir. Ancak her ne olursa olsun bunun benimle ve yaptığım işle hiçbir bağlantısı yok. Zira benim işim ders, eğitim ve düşünce üzerinedir.

Oğul(un)a Mektup

Oğlum İhsan,[4]

"Ergenliğini" haber veren ikinci mektubunu aldım. Mektubunun satır aralarını dahi okudum. Bunu anlayabileceğini sanmıyorum. Mektubunla birlikte paket yapıp gönderdiğin bu şeyi bugün anlaman mümkün değil. Bu anlatılamaz, hatta anlaşılamaz bir şeydir. Mektubunu beş altı dakikada, iki üç kez okudum. Beş altı gündür de daima mektubun zihnimi meşgul ediyor. Onu okumaktan kendimi alamıyorum. Okuduğum her satırla birlikte okumamış olduğum satır sayısı artıyor sanki. Mektubu anladıkça anlamam gereken daha fazla şey kalıyor geriye. Bu mefhum -Mevlana'nın güzel tabiriyle- bir haftadır beni takip ediyor. Ömrümü yeraltında firarda bile geçirecek olsam o beni çirkin bir yeraltı gölgesi gibi takip edecek. Hatta kendimi siyah mezara gömdüğümde bile o beni bırakmayacak.

Ne münasebetsiz bir tabir! Neden kaçacakmışım? Sanki ben bana ulaşabilmen için adımını yeryüzüne attığın ilk günden bu yana, yani 14 senedir rahat yaşamayı mı talep etmişim? Ben 39 senedir bu köşede, bu caddenin ortasında yalnız ve garip duruyorum. "Çölün" parlak göğsünün üzerindeki bu caddede, omzumda acı yüklü ağır çıkınımla, dudaklarım ateşten yanmış, ayaklarım ateş gibi taşlık arazilere basmaktan yaralı, ellerim boş, silahsız, sığınaksız, hatta dayanacak bir asam dahi olmaksızın, ışıksız ve zaman zaman ümitsiz hatta yolumu aydınlatan bir ışıktan yoksun, en uzak ufuklarla karşı karşıyayım!

Sen bu "çöl"ü tanırsın. Şunu da iyi bilirsin: "Bu öyle bir tarihtir ki coğrafya şeklinde somutlaşmıştır." "Benim hem tarihim, hem kültürüm, hem halkımın tarihî serüveni hem de benim dinimin doğasıdır."

Yürüyordum ve birkaç dakikada bir durup arkama bakıyordum. Ümit dolu gözlerle yolunu bekliyordum. Seni görebilmeyi arzulu-

[4] (Şemsi) 1352/(Miladi) 1973 yılında yazılmış gibi görünüyor. (Derleyen)

yordum. Çölün ortasında hareket halindeki bir nokta gibi bana doğru geldiğini göreyim diye. Tıpkı Tebük Savaşı'nda Peygamber kendisini ümit dolu gözlerle beklerken çıkıp gelen Ebuzer gibi. Orada Peygamber güçlü orduya sahip Romalılarla savaşmaya karar vermişti ve Ebuzer'in yolunu gözlüyordu. Uzaklardan gelmekte olan Ebuzer o sahrada gittikçe yaklaşan bir nokta gibiydi. Ümitle beklenen o nokta belirginleştikçe belirginleşiyordu. Bir de baktılar ki Peygamberin sahabesi Cündeb Bin Cünade (Ebuzer) geliyor.

Ve benim o "gizlim" sen oluyorsun, "İhsan'ım"!
Allah'ın ihsanına bak ki kavuştuğunu görüyorum!
Ansızın! Ve beklediğimden de daha çabuk.
Ve ne ilginç! Görüyorum ki yanında suyla gelmişsin.

Ki biliyordun baban -ne diyorum ben?- dostun, dostların, "çağın askerleri"; Roma askerleri ve Roma canileriyle Tebük'te çetin bir mücadele içindedirler. Bu ateş saçan ve ölümcül çöle nüfuz ediyorlardı. Çölün o cehennem güneşinin ateş yağmuru altında, sahranın berzahında!

Sen benim mutluluğumu anlayamazsın. Zira bu mutluluğu kavramak için anlama yeteneğine sahip olmak kâfi değildir. Bunu anlamak için baba olmak gerekir. Lütfu tüm iman ve küfür, paklık ve pislik hatta dostluk ve düşmanlık sınırlarını aşan Muhammed'in Rabbinden, Ebuzer'in Rabbinden, ezilmişlerin Rabbinden, benim ve senin Rabbimizden, o Rahman ve Rahim olan refikten eteklerini sıkı sıkıya ve küstahça tutarak ve tıpkı yoldan geçerken İsa'nın eteğini tutan ve bırakmayan o âmâ gibi "inatçı bir talepkâr" edasıyla tüm varlığımla diliyorum ki benim İhsan'ıma da tıpkı bana ihsan ettiği gibi ihsan etsin ki; bir gün o da benim tattığım bu mutluluğu tadabilsin! Kendi kendime diyorum ki ne zaman takdirin seninle benim arama koyduğu bu fasılayı geçecek ve yola çıkacak olursan, her sözden ve eylemden önce seni yerime geçirmek ve bu "eylemin" raporunu sana vermek istiyorum. Böylece bana bırakılan bu emanetle ne yaptığımı ve bu yola nasıl ulaştığımı anlayabilesin. Yarın emaneti yüklenme sırası sana geldiğinde ne yapacağını ve yolun neresinden devam edeceğini bilesin.

Ben bugün ilk kez seninle karşı karşıyayım ve sen bugün ilk kez beni dinliyorsun; ama ne yazık ki sana verecek bir müjdem yok! Tüm haberler kızıl ve kara. Yaşamım da o kadar başarılı ve müspet değil!

Bu söyleşide -ki seninle konuşan benim ve dünya kelamı da etmiyorum- kelimeler maslahat oyununun, siyaset oyununun ve takiyye oyununun oyuncakları değildir. "Ruh" taşıyan ve hakikatten bahseden resuller masumdur. Bu ruh filozofların, sufilerin, zahitlerin ve mezar başında Kur'an okuyanların konuştukları; ulemanın var mıdır yok mudur, varsa nasıldır diye tartıştıkları ruh değildir. Ben onun nasıl olduğunu ne biliyorum ne de bilmek istiyorum. Sorayım da Allah'tan "len terani/beni göremezsin" mi duyayım? Üstüne vazife olmayan şeyleri neden soruyorsun, "Sana ne?" cevabını mı alayım?

"Sana ruhtan sorarlar. De ki o, Rabbimin emrindendir..." (17/İsra Suresi 85).

Kastedilen, Allah'ın tüm meleklerden bağımsız olarak adını andığı "ruh"tur. O, meleklerle birlikte yeryüzüne iniyor. Ne zaman? "Kadir gecesinde." Gece dünya karanlıktır. Yeryüzü siyah bir devin ağzındadır. Gece tüm keyfiyetler, mahiyetler, renkler, şekiller, tüm varlıklar, oluşumlar, farklılıklar, tezatlıklar, değerler, ölçüler, tüm mevcudat birdir, farksızdır. O birlik aslında yokluktur. Zira hiçbir şey yoktur! Bu öyle bir karanlıktır ki tüm sınırları yok eder. Karanlığın hâkim olduğu her yerde tüm sınırlar yok olur, çirkinleşir. İyi kötü olur, kötü iyi olur. Yakınlar uzak, uzaklar yakın görünür. Kırmızı, beyaz, yeşil her şey renksizdir; çünkü karanlıktır. Derenin alçaklığı, kalenin yüksekliği birdir. Cevherle katır boncuğu, inciyle murdar, mabetle çöplük, mihrapla mağaza, tevhitle şirk, takvayla günah, hakikatle yalan, şehitle cellât, temizle kirli, ruhaniyetle sihir, büyüyle vahiy, Hüseyin'le Yezit birbirine karışmıştır. Birbirine girmiştir. Sanki devrim olmuştur. Siyah bir devrim. Yani her şeyin ve herkesin birbirine karışması. İnsanın, hayvanın ve bitkinin birbirine karışması. Çünkü gecedir ve karanlık tüm yeryüzüne hâkimdir. Siyahın üstünde bir renk yoktur. Sonra karanlığın hâkimiyeti. Hiçbir şey hiçbir şey değildir. Hiçbir kimse

hiçbir kimse değildir. Hiçbir sınır, derece, zat, tür, değer, sıfat, durum, hak, batıl yoktur. Hiçbir varlık yoktur, her şey yokluktur. Bu nedenle her şey birdir. O bir nedir? Hiç! Sadece gece vardır. Karanlık dünyaya hâkim olduğunda dünyalılar "birdir". Cihana "vahdet" hâkimdir. Tıpkı mezarlardaki ölüler gibi.

Gece bittiğinde her şey açığa çıkar, yani ihtilaf! Güneş yükseldiğinde uyuyanlar ayağa kalkar, saflar ayrılır, cepheler netleşir; yani tezat!

Bu Allah'ın "aydınlık bir ayetidir." Allah'ın kitabının bu aydınlık ayetini nasıl karanlık görüyorlar anlayamıyorum: "İnsanlar tek bir ümmetti."

Halk tek bir sınıftı, tek bir toplumdu. Hepsi eşit, hepsi aynı safta, hepsi beraber. Monoton, tek tip, benzer, eşit, aynı değerde, aynı ölçüde, aynı safta, aynı yolda, aynı duygular içersindeydiler. Tek şekil, tek fikir, tek kültür, tek tarihtiler. Hepsi birbirinin aynı idi. Bir toplumda tek birey idiler. Birbirlerinin kopyasıydılar. Tüm nesiller tek toplumdan oluşuyordu. Arka arkaya bir "metnin" tek nüshasıydılar. Tek bir "asıldılar." "Kabilenin büyük atası!"

İnsanları değerlendirmek ve birbirinden ayırmak için hiçbir ölçü yoktu. Çaresiz insanın kendisiyle ve insanî farklılıklarıyla hiç alakası bulunmayan isimleri, sıfatları, sınırları, dereceleri, değerleri, durum ve safları bularak bunlarla bireyleri ve toplumsal grupları isimlendirdiler, sıfatlandırdılar, birbirinden ayırdılar. Örneğin yeryüzünün parçası olan bir toprağa Doğulu, Batılı, Ekvatorlu, Çinli, Rum, Mısırlı, Yunan, İranlı, Türkistanlı dediler (vatan). Ya da ten rengine göre ayırdılar; kırmızı, sarı, siyah ve beyaz diye (ırk)! Ya da ırk ve kanlarına göre Yahudi, Arap (millet)! Ya da atalarına göre İsrailoğulları, Gatafanoğlulları, Hehamenişiyan, Eşkaniyan, Sasaniler (kavim, kabile)! Aynı yerde toplananları Avrupa toplumu, İran toplumu, Amerikan toplumu... Hükümet şekillerini Rum İmparatorluğu, İran Şehinşahlığı, Ortaçağ Avrupa'sının derebeylikleri... Doğdukları sınıfa göre besici, çiftçi, sanatkâr, feodalite, burjuvazi... Hatta yaşam şekillerine göre şehirli, köylü, göçebe... Sahip olduk-

ları para ve güce göre erbap, efendi, hâkim... Yapılan işe göre ruhanî, nizamî, esnaf, işçi, toprak ağası... Cinsiyetlerine göre kadın, erkek, hünsa... Yaşlarına göre genç, yetişkin, yaşlı...

Bunların hiçbiri insanın özelliklerini yansıtmaz. Bunların hiçbirisi beşerin farklılıklarını, insanların birbirine benzemeyen değerlerini, saflarını, yönlerini, sorumluluklarını, hedeflerini, iyiliklerini, kötülüklerini, çirkinliklerini, güzelliklerini, hakkı, batılı, varlık derecelerini ve insanî değerlerini, fıtratlarının çeşitliliğini, yaratılış keyfiyetlerini, rollerinin nasıllığını, eserlerini, işlerini, fikirlerini, iradelerini, bilinçlerini, özgürlüklerini, seçimlerini kısacası insanların gerçek varlık ölçülerini ve insanî mevcudiyetlerini göstermez.

Bu durum, bir okulun öğrencilerini şu şekilde taksim etmeye benzer: Çizgili takım elbise giyenler bir sınıfa, sade giyenler bir sınıfa; saçlılar bir sınıfa, keller diğer sınıfa; şişmanlar ilk sıraya, zayıflar ikinci sıraya; evleri cadde üstünde olanlar geçer not alır, sokağın sonunda oturanlar orta; özel otomobil ile gelenler 100, bisikletle gelenler 60, otobüsle gelenler bütünlemeye kalır, yaya gelenler sınıfta kalır; cebinde parası olmayanlar okuldan atılır, tahsilden mahrum edilir. Çünkü kayıt ücreti ödemeleri mümkün değildir!

Varlıklılar tahsil için Avrupa ve Amerika'ya giderler. Geri döndüklerinde başkan, müdür, makam sahibi olurlar ve halka hükmederler. Varlıklılar en iyi okullarda okurlar. Az parası olanlar orta derecede okullara giderler. Parasızlar ise okuma yazmadan mahrum olurlar, tahsil ve ilim kapısı yüzlerine kapanır ve işçiliğe mecbur olurlar. Zira geçmişte "adalet ve hikmet" hükümeti, ayakkabıcı çocuklarını okumaktan men etmiştir. Babası tüm varlığını çocuğunun tahsili için harcasa bile. Çünkü okursa entelektüel, tahsilli ve aydın olacak. Yani etkili ve yönetici olacak. Sadece şerefli ve Ahuraî olanlara bahşedilen ve eşraf ile ruhanilerin tekelinde kalması gereken fikir ve ilim; şerefsiz, ruhaniyetsiz ve maneviyatsız olan aşağı(lık) işçi sınıfının, şehirli küçük esnafın ve köylü çiftçinin eline düşer. O zaman da hem yönetim hem de din soyluların tekelinden çıkar. O kaba, kirli, tozlu ve nasırlı eller de bu ilahî ve semavî vergiye nail olacaklar.

Gördüğün gibi böyle bir sınıflandırma insanî değildir. Yani insanların hakiki varlıklarını göstermez. Neticede tüm bu gruplandırmalar ve sınırlandırmalar gereksiz, lüzumsuz ve farazidir. Gerçekte karanlıkta, yani siyahın her yeri kuşattığı bir anda hepsi eşittir. Karanlıkta gözler görmediğinden kimse ne kendini ne de diğerlerini teşhis edemez. Zira ne ışık vardır ne de delil. Hepsi karanlıkta iç içedir. Tek bir ümmettir.

"Kıyamet terazisi!"

"Her kim zerre miktarınca hizmet yapmışsa" onu görecek. Her kim zerre miktarınca ihanet etmişse onu görecek.

Sonra mükâfat ve ceza. Cennet ve ateş.

Sonra insanlar sınıflandırılacaklar. Ancak toprağına, kanına, işine, sınıfına, ten rengine ve cebindeki paraya göre değil. "Amel" ve "insanî eylemlerine" göre, yani insanın üç özel istidadı olan "bilinç", "tercih" ve "yaratıcılık" esasıyla ortaya koydukları eylemlere göre sınıflandırılacaklardır.

Saflardan biri lanetli, gazaba uğramış, cehennemlik. Dakik bir buyruk ve doğru bir terazi: Adalet.

Ve şahitlik... İnsanların kendi kulakları, gözleri ve kalpleriyle yapacakları şahitlik... Zira İslam'da her insan tek başına mesul olduğu gibi her bir uzuv da fertten tek başına sorumludur:

"*... Kulak, göz ve kalp; bunların hepsi ondan sorumludur*" (17/İsra Suresi 36).

Diğer saf kurtulmuş, kıvançlı, cennetlik.

"Teraziden" geçtikten sonra "amel mahşerinin" sahraya açılan kapısı, "adalet kıyameti" ve insanların değerlendirilme aşaması. Sıra hesap kitapta...

İki saf...

Adalet terazisinden hayatın takdirine uzanan bir saf. Herkesin kendi kaderini, kendi yazgısını kendi elleriyle bilinçli olarak çizdiği bir takdir ve hayat.

Bir saf: ...

Bu davet, bu ruh, bu risalet, bu dirilme, bu kıyamet, bu hayata dönüş, bu tekrar dirilme, bu mead, bu adalet, bu terazi, bu hesap günü, bu ceza, ödül ve sınıflandırma "sünnetullah"tır. Sadece ölümden sonraya has değildir. Ölümden önce de vardır.

Kıyamet ve mead bir "sünnet"tir. Sünnet; varlığa, hayata ve insana hükmeden Allah'ın kanunudur.

Kıyamet ve mead, bu dünyada her bireyin yaşamında, her toplumda, her asırda ve her tarihte mevcuttur.

Vahiy; peygamberlerin risaleti ve "adalet" için yaptıkları direniş çağrısı her zaman ve zeminde "bir asrın sakin ve soğuk kabristanı" üzerine üflenen İsrafil'in surudur. Öyle bir ruhtur ki ölü bedenleri, felç olmuş faziletleri, defnedilmiş dehaları, ölüm afetine çarpılmış insanları, boğucu zindan köşelerini, karanlığı, çürümüşlüğü ve ölümü diriltir. Terazi kurulur ve insanlar yargılanır. Saflar ayrılır. Cepheler karşı karşıya gelir. Sonra hak ve batıl, hizmet ve ihanet, güzellik ve çirkinlik birbiriyle çatışır. Cihat başlar. Hesap, kitap, cennet, cehennem...

Kapkaranlık yüzler ve boynu bükük suratlar,
Parıldayan simalar ve başı dimdik alınlar;
Kapkara amel defterleri,
Pirüpak amel defterleri...[5]

[5] Mektup buraya kadar elimize ulaşmıştır. Ya mektubun orijinali yarım bırakılmıştır ya da geri kalan kısım kaybolmuştur. (Derleyen)

Anne Babaya Mektup

Saygıdeğer babam ve merhametli annem, ellerinizden öperim. Umarım Allah gölgenizi hepimizin, özellikle de benim üzerimde daim kılar. Bilhassa benim için takdir ettiği, peygamber tahammülü, sabrı, kapasitesi ve tevekkülü gerektiren bu zor, buhranlı, utanç verici, rezil, meşakkatli ve hain günlerde. Biz kullar sıradan mustazaflarız ve aciziz. Her zaman korkağız. Allah'a kulluğu ve resmî takva elbisesini tekelinde ve üzerinde barındıranların gösterdikleri pislik ve kendine tapınma karşısında bizim zayıf mizacımız ve takatsiz yapımız tahammül edemiyor artık. Her gün artmakta ve daha ciddi bir hal almakta olan bu ağır sorumluluğu amacına ulaştıramıyoruz.

Beni bu ümitsizlik ve yalnızlık içinde ümitvar ve mutmain kılan şey ise İrşad'daki arkadaşların yüzlerinde gördüğüm hakikat ve sadakattir. Onlarda ne sözde dindarlarda bulunan korkaklık ve katılık vardır, ne mollaların korkunç kendine tapınma adetleri vardır, ne de bizim aydınların keskinlikleri, sertlikleri, acemilikleri, yüzeysellikleri ve köksüzlükleri. İrşad'daki arkadaşlarda aydın, özgün ve özgür düşünce ve irade vardır. Dost-düşman, temiz-pis, hâkim-mahkûm, dindar-dinsiz herkesin gizli el ve odakların basit ve kolay oyuncağı olduğu bu kirli ve bunaltıcı ortamda; işte bu özellikler insanı yürüdüğü yolda istikrarlı ve yüreği titremeyen biri kılar.

Dinî bir ortamda büyüdüm. Küçüklüğümden beri din işleriyle ve dindarlarla beraberdim. Mollalara ve onların özel oturumlarına yakındım. Hem evde hem dışarıda onlarla irtibattaydım; onlarla daima iç içeydim; onların çıplak ve şeffaf hallerini gördüm; bencilliklerini, yalancılıklarını, merhametsizliklerini, duygusuzluklarını, şuursuzluklarını ve uydurmacı hallerini bilirim. Kişisel çıkarları gerektirdiğinde herkesle ve her yerle işbirliğine girerek her işi ve ihaneti yapmaya hazır olduklarını gördüm. Her gün o korkunç yüzleri daha açık bir şekilde gözler önüne serildi. Tüm bunlara rağmen büyüdüğüm, fikrî ve ruhî olgunluğa eriştiğimde öncelikle onlara tahammül edebilme gücüne sahip olmamı, ikincisi onların

yaptıklarıyla din ve İslam'ı ayrı tutabilmemi, üçüncüsü yolun ne olduğunu ve yoldan çıkmayı teşhis edebilmemi; Allah'ın büyük lütuflarından biri olarak hissediyorum son zamanlarda. Tüm bunlar karşısında hiçbir şey yapamasam da en azından yoldan sapmıyorum, ayağım kaymaması için çabalıyorum. İstihbarat kuvvetlerinin ve işkencecilerin dahi ar duyduğu o eşsiz dinsizlik, utanmazlık ve ihanetten kaynaklanan kin ve ukdelerin beni doğruluktan ve itidalden saptırmamasına dikkat ettim. Ki şükürler olsun şimdiye kadar Allah'ın lütfuyla ve henüz insanlığını, şuur ve şerefini kaybetmemiş ve din bezirgânı bu eşekleştiricilerin ahmaklığının ve eşekliğinin kurbanı olmamış kimselerin dayanışması sayesinde; en şiddetli psikolojik saldırılara ve ruhî baskılara tahammül etmeye ve onları içimde eritmeye muvaffak oldum.

Ümit kaynağım ve yolumun doğruluğunun nişanesi; tüm bu çatışmaların, anlaşmazlıkların sebebinin, kişisel kin ve şahsî ihtilaflar, kendini kanıtlama çabası ve çıkar çatışmasının olmamasıdır. Aksine bu ihtilafın asıl nedeni yolun, düşüncenin ve eylemin farklı olmasıdır. Biri yok olma halinde ve yokluğa mahkûmdur; diğeri ise içinde bulunulan zamana uygun ve ortamın ihtiyaçlarına cevap verebilen, yeni doğan ve ilerlemekte olan bir hareketi ifade etmektedir. Bunlar tüm güçlerine, enselerinin kalınlığına, üstlerindeki kutsallık ve dindarlık alametlerine, işbirlikçilerine, yardımcılarına ve halkı peşlerinden sürüklemelerine rağmen her gün daha aciz, daha iğrenç ve daha etkisiz hale dönüşmektedir. Çırpındıkça daha çok batmaktadırlar bataklıklarına. Karşı tarafta ise emperyalizm ve uyanık uşakları onun dirilişinden endişe duymaktadır. İrtica onu kendi cellâdı gibi görmektedir. Resmî basmakalıp aydınlar onu din temsilcisi olarak dışlamakta, halk ise yabancılık ve küfürle suçlamaktadır. Sistem bilmektedir ki o yarının Musa'sı olacaktır. Firavunlar, resmî din adamları, büyücüler onu yok edebilmek için her yandan kuşatmışlardır. Onun can bulmasına imkân vermezler, henüz bir ceninken ortadan kaldırırlar. Oysa takdiri ilahî azınlığı çoğunluğun üzerine hâkim kılmak istemektedir. Bunu binlerce kez tekrarlamıştır. Bu defa da öyle olacaktır.

İnşallah ömrüm boyunca her an yanımda olduğunuz gibi hayatımın bu en zor döneminde de hamim ve dayanağım olursunuz. Zira bu yolda olmakla hata yapıyorsam ve günah işliyorsam bu işe girmemden siz sorumlusunuz. Eğer siz olmasaydınız ben şimdi din yolunda mollaları izliyor olacaktım. Veya dinsizlik yolunda meslektaşlarımı ve kendi neslimi takip ediyor olacaktım. Dolayısıyla bu kesimin minberiyle diğerlerinin özgür, müreffeh ve zevk verici meyhaneleri arasında avare, fakir ve garip kalakalmayacaktım.

Sanırım Minaçî Bey Meşhed'e gelecek. Çok hassas bir dönemeçten geçiyoruz. Öyle ki attığımız her adımla bir mesafe, bir yol kat etmiyoruz; sadece bir yol, bir çizgi, bir strateji belirlemiş oluyoruz. Sakife günlerinde yaşıyoruz. Şeyhlerin ve Şeyheyn'in[6] siyasî manevralarının çizildiği, geleceğin ve her şeyin yazgısının tayin edildiği bir vasattan geçiyoruz. Ümit ediyorum, içinden geçmekte olduğumuz böyle hassas bir dönemde ona gönül verir ve içindeki molla(lık) aşkını, sevdasını ve hasretini giderirsiniz. Tüm bu zorlukların, katlanılan acıların, karşılaşılan namertliklerin, kurulan tuzak ve desiselerin, takva ehlinin ihanetinin, mana ehlinin maddiyatçılığının; kısacası büyük bir kısmı onun omuzlarında olan bütün bu ağır yükün ve sıkıntıların bir karşılığının olduğunu; Allah'ın kendi yolunda çekilen hiçbir çileyi, katlanılan hiçbir sıkıntıyı karşılıksız bırakmayacağını söyleyin. Gerçi Allah'ın İrşad'a bahşettiği lütuflardan biri de Minaçî'ye bahşettiği dayanıklı bir bünye ve Humayun Bey'e verdiği aydın görüşlülüktür. Ben her ne kadar onunla uzun bir geçmişe ve fazla bir irtibata sahip olmasam da yapısal ve düşünsel açıdan birçok benzerliğimiz bulunmaktadır. Aramızda bulunan küçük bir ihtilaf varsa o da onun mollalarla, vaaz, din, takva ve ahiret ehliyle olan irtibatından dolayı bu tarz fikirleri –ruhen ve kişilik olarak kabul etmeleri imkânsız olmasına rağmen- tabii görmeleridir. Bizim inancımız, hedeflerimiz ve imanımız adına işimizi, vaktimizi, statümüzü, haysiyetimizi, geleceği-

6 Ebubekir ve Ömer (çev.)

mizi, imkânlarımızı ve daha birçok şeyimizi feda etmemiz gayet normal ve doğaldır. Zaten ömrümüzün çoğunu böyle harcadık. Ayrıca bana gösterdikleri muhabbet için Minaçi ve Humayun Beylere çok teşekkür ediyorum. Yalnız her yaptığım işin karşılığını almak beni incitiyor. Her adımımın hesap edilmesi ve ödenmesi beni incitiyor. Bu yoldaki ihlâs ve duygularımı lekeliyor. Diğer taraftan "Etki altında ve minnet altında kalma korkusu taşıyorum" denilir diye bunu daha fazla reddetmek ve kabul etmemek de benim için mümkün değil. Zira böyle bir korku taşımıyorum. Bununla beraber maddî bir ihtiyacım olmadığına ve inancım adına bir şeyler yapıp karşılığında maddî bir yarar sağladığımda yaptığım işin kendi gözümde küçüldüğüne ve heyecan ve şevk duygularımı azalttığına onları nasıl inandırırım bilemiyorum. Herkese selamlar. Masumî Bey'i ve saygıdeğer hanımefendiyi ziyaret ettim, her ikisi de çok iyiler.

Ali

Amcaya Mektup

1

Saygıdeğer hocam ve aziz amcam,[7]

Selamlarımı arz ederim. Ellerinizden öpüyorum. Allah gölgenizi hepimizin üzerinde daim kılsın. Ailemizin iftiharı olun ve hepimizin neşe ve muhabbet kaynağı!

Muhabbet dolu mektubunuz elime ulaştı. Gösterdiğiniz yakınlık için çok teşekkür ederim.

Yayılan haberler abartılıdır. Özellikle yabancı basın ve radyolar bu olayı ateşlediler. Tabi, mevcut durumdan rahatsızlık duyan çevrelerin oluşturduğu etkenler de var. Ama durum benim olmasını beklediğim, öngördüğüm, her zaman kitaplarımda ve derslerimde söylediğim toplumsal nazariyeye işaret etmektedir. "Teslis", geri kalmış toplumlara hâkim olan dinin adıdır. Bu tür toplumlara üç kudret hükmeder. Kur'an bu üç gücü üç şahısta sembolleştirmiştir. Biri Firavun, yani zor/güç/yönetim. Diğeri Karun, yani altın/para/sermaye. Üçüncüsü Belam Bin Baura, yani resmî din/ devlet dini. Bunlar Musa'nın düşmanları! Bunlar her zaman beraberdirler. Halka karşıdırlar. Özgürlük, hakikat ve gerçek din kokusu veren her düşünceye düşmandırlar. Bu her çağda böyledir. İslam'ın ilk dönemlerinde de herkes görmüştür ki Osman, Abdurrahman Bin Avf ve Kâbulahbar el ele vererek Ebuzer'i kovmuşlardır!

Ebuzer'in yolundan giden her topal, aksak, ezilmiş ve çaresizin yazgısı; onunkinden farklı olmayacaktır. O kişi ben de olsam durum değişmeyecektir. Osman tarafından sürülecek, Kâbulahbar tarafından tekfir edilecek ve Abdurrahman Bin Avf tarafından zayıf bırakılacak. Ardından bunlara karşı kendisini güvende hissedemeyecek. Zira bu üç kudret için Ebuzer(ler) tehlike arz etmektedir. Söz konusu üç kudret halkın cehaleti üzerine bina etmiştir yönetimini. Eğer halklar uyanırsa zorbalar onlara zincir vuramaz, serma-

[7] Mektubun içeriğinden İrşad'ın kapatılmasından kısa bir süre sonra yazıldığı anlaşılıyor. (Derleyen)

yedarlar onları semiremez ve Hz. Ayetullah El-Uzmalar onların beynine, kalbine hükmedip ruhuna Fatiha okuyamaz. Halk için Hüseyin'in Şia'sı oldukları halde akıbetleri Yezit'ten beter olacak bir din yaratamazlar. Tevhit ve Kur'an toplumunu, Muhammed'in takipçilerini ve Ali'nin yoldaşlarını ineğe tapan Hindulardan daha geri bir hale getiremezler!

Bu tıpkı *Âdem'in Varisi Hüseyin*'in önsözünde öngördüğüm gibi tahrik edilen ve kullanılan mollabaşılar memleketin her yerinde hatta Necef'te, Kerbela'da, Beyrut'ta, Hindistan'da, Pakistan'da benzer propagandalarla "Yeni bir din türedi.", "Falan şahıs Sünnî oldu."; hatta daha kötüsü "Vahhabî oldu." türünden şayialar çıkarmaya ya kendi kendilerine karar verdiler ya da sahipleri tarafından buna zorlandılar. Tamamlanmamış bir mescitte, toprağın üzerinde namaza durmuş kadın ve erkek bilmem kaç bin öğrenci ve tahsilli gencin oluşturduğu, hiçbir ülkede görülmemiş eşsiz bir cemaat namazına çamur atmak için "Elleri bağlı namaz kılıyorlar." diye söylentiler çıkarıyorlar! Modern sanat daima din aleyhine kullanıldığı için sanatın din için kullanılmasına karşı çıktılar. Bu nedenle *Ebuzer'in Rebeze'de Ölümü* ve *Sebzevar'da Serdengeçtilerin Şiî Kıyamı* gibi tiyatro oyunlarına çok ağır ithamlarda bulundular. Zira tiyatroyu, müziği ve dansı onlar (Batılılar) icat etmişti(!) Sonuç olarak mescitlerde Ali'ye iftiralar tekrar başladı. Emevî din adamları her yerde benim dinden çıktığımı yaydılar. Müslümanların asası üzerime doğrultuldu. Suçum, müminlerin emirine biatte eksiklik...

Şayia ve uydurma faaliyeti ilk kez malum odaklar olan ... tarafından başlatıldı. Eski karpuz satıcısı vaiz Hacı Eşref; emekli Emniyet Müdürlüğü muhafızı dindar yazar Ensarî; eski benzin şirketi işçilerinden, yeni yazar, kitapçı, meşhur din vaizi ve velayetin fiilî ruhanisi Ayetullah Alevî. Ancak tüm bu çabaların ve tekfir etmelerin sonucu tek bir şey oldu; halkın olağanüstü takdiri! Üstelik sadece üniversite öğrencilerinin ve tahsilli gençlerin değil, çarşı esnafının da! Normal günlerde sakin olan *Şemiran Caddesi* dolup taşıyordu. Derslerimi dinlemek için isim yazdıran öğrencilerin sayı-

sı beş bini geçmiştir. Kitaplarımın tirajı her baskıda 20-30 bini bulmaktadır. Etkisi bir taraftan Hindistan'dan Mısır'a, diğer taraftan Avrupa'dan Amerika'ya ulaşmıştır. Birçok dile tercüme edilmiştir. İftiralar ve söylentiler arttıkça halkın hassasiyeti ve inancı da o ölçüde artmaktadır. Öyle ki yedi saat dersin ardından sohbet, söyleşi ve soru-cevap faslını molasız şevkle dinlemektedirler. Tek bir kişi dahi oturumları yarıda bırakıp çıkmamaktadır. Bunlar tahammül edilecek şeyler değildir. Hatta iş oraya varmaktadır ki mollaların, makam sahiplerinin, İrşad'a muhalif olanların ailelerine dahi sirayet etmiştir. Aleyhimde yapılmış hiçbir iş, tüm el yazıları, fetvalar, emirler, yasaklar, tekfir etmeler, binlerce bildiri, yüzlerce risale, kitap ve sayısız vaaz netice vermemektedir. Sadece bu "mukaddesler" devlet ve millet nezdinde rezil olmaktadır. Zira devlet için bunların hiçbir nüfuza ve kudrete sahip olmadıkları ayan beyan ortaya çıkmıştır. Hamisi ve kimsesi olmayan benim hakkımdan gelemiyorlar. Millet de şunu anlamıştır ki bunlar halkın Fatıma'yı benim anlattığım şekilde tanımasından rahatsız olmaktadırlar. Ali'nin imametinin, Şia'nın, Mehdi anlayışı ile Hüseyin'in bu şekilde tanınmasından korkmaktadırlar. Onların tek korkusu birer "ahbar" ve "ruhban" oldukları ve işlerinin de halkı "sağmak" olduğunun anlaşılması. Tek vazifelerinin halkı bir sürü gibi gütmek olduğunun bilincine varılmasından ve Kayserlerin, Kisraların ve Firavunların elinde birer oyuncak olduklarının anlaşılmasından dehşete kapılıyorlar...[8]

2

Saygıdeğer bilgin amcam[9], selamlarımı sunuyorum.

Ümit ediyorum ki Allah hepimizin iftihar kaynağı ve lütuf menşei olan kıymetli varlığınızı bizim için muhafaza eder. Hayatımın ağır bir taş haline geldiği, vefasız feleğin farklı bir belayı başıma yıktığı

[8] Mektubun devamı kayboldu. (Derleyen)

[9] Bu mektup hapishaneden yazılmıştır. Anılmaları gerekmeyen kişilerin adları yerine "..." , işareti konulmuştur. (Derleyen)

o uğursuz hadisenin ve yıkıcı belaların ardından her gün başka bir tehlikeye savrulup, güneşi ve gökyüzünü tekrar görme ümidimi yitirdiğim bir zamanda gerçekleşen ziyaretiniz; her ne kadar çok az ve kısa olsa da benim için bir ganimet değerindeydi. Allah'a şükürler olsun, akrabaları, dostları, tanıdıkları gördüm, hatıraları tazeledim.

Ancak bu mektubun yazılmasını hızlandıran şey ruhsal olarak yaşadığım endişe ve çektiğim vicdan azabıdır. Sizin yönlendirmenizle yanıma gelen o hasta genç adama Meşhed'e gelmesini ve böylece hastaneye yatması konusunda ona yardımcı olabileceğimi söyledim. Gelmiş, ... Beye bir kez uğramış, belli belirsiz bir haber bırakmış, ben de o sırada orada değildim. Sonra ona yardımcı olabilmem için ne haber verdi, ne bir şey söyledi, ne bana ne ... Bey'e telefon etti. Tavsiye mektubum da ...'ın yanında kaldı. O zavallı ümitsiz geri dönmüş. Bugün duydum, çok rahatsız oldum, anlatamam. Ona yararım dokunacağı yerde zararım dokundu. Bundan dolayı çok üzgünüm.

Sizden ricam lütfedin de beni bu ızdıraptan kurtarın. Bu yolculuk için yaptığı masraflarla bir dahaki yolculuğu için yapması gereken masrafları hesap edin. Kendisi için yazıp, ...'a verdiğim tavsiye mektubunu da kendisine verip gönderin, kontrolden sonra tedavi olsun. Onu, eğer tedavi imkânı varsa hiçbir şeyin mani ve sorun teşkil etmeyeceğine dair ikna edin. Doktorun, cerrahın ve ilacın yapabileceği bir şey yoksa o zaman Allah'ın yakasına yapışsın! Eğer tedaviden ümidini kesmişse yaptığı harcamalar ödenmelidir.

Ama o toprak parçasının tapusu meselesine gelince öncelikle şunu söylemek isterim ki vurdumduymazlık bizim oralarda oldukça yaygındır ve artık bir âdet haline gelmiştir. ... ya ait olan toprak parçası birkaç parça bir şeydir. Onun yarısı da ... ya aittir. .. dan satın áldım. Toprağı da aynı kendisi gibi beş para etmez. Aslında o tarafların toprağı bir işe yaramıyor. Toprağın bölünmesini istememesi her ne kadar komik ve saçma olsa da bir sürü kavga, gürültü, itham ve tartışmaya sebep oldu. Bu birkaç metrelik toprak parçası en kıymetli toprak bedelinden dahi hesap edilse 20-30 tü-

menden fazla etmez. Ancak olay sanki ben başkasının toprağını kendi adıma tapulamışım ve halkın malını gasp etmişim gibi lanse edildi. Elbette halk hem olayı biliyor hem de beni tanıyor. Bu söylenenler gülünç olmaktan öteye geçmez. Ben ki adına tapulu hiçbir şeyi olmayan bir adamım. Şuurlu ve şerefli halk bırakın benim halkın malını gasp etmemi, tüm varlığımı bile onların yolunda feda edeceğimi bilir. Ancak şuursuz ve şerefsiz kesimler ve Marıkin, Kasıtin ve Nakısin arasında düşmanlarım var ve bunlar Osman'ın gömleğini alıp bayraklaştırmak istiyorlar. Fakat tüm dünyadan daha yüce ve kıymetli olan, takva ve züht timsali Ali bin Ebi Talip bile Yahudilerden eski bir zırh gasp etmekle itham edilmişti. Üstelik de kendisinin iktidar olduğu dönemde. Bu nedenle kendisini muhakeme etmişlerdi. O bile böyle bir şeyden dolayı suçlanmışsa onun ayağının tozu bile olamayacak olan ben Mezinanlı Ali'nin, üstelik böyle işsiz güçsüzken bu konuda itham edilmesi ve yargısız infaza mahkûm olması normaldir. Sizden ricam, onun payını on kat artırın, arazisini ayırın ve kendisini razı etmek için veya satış için herhangi bir girişimde bulunmayın. Bu arazi beş para etmez. Bu arada eğer oradaki herkes razı olursa bir kuyu açıldığı takdirde ben toprağı ona parasız devredeceğim. Bunun karşılığında tek isteğim, birkaç saatliğine Kahek köyü hamamına su vermesi. Benim amacım, su kanalları kurumuş, halkı dağılıp gitmiş, fakirlik ve musibetler içinde boğulmuş bu köy için su tedarik etmekten başka bir şey değildir ve niyetimin bu tartışmalarla kirlenmesini istemiyorum. Arkadaşlar, tapu idaresi "Bu arazi falan kişiye aittir." diye geçici bir belge verirlerse, bunun kuyuyu açtırmak için gerekli işlemleri başlatmak için yeterli olduğunu söylüyorlar. (Zira tapunun kendisini almak zaman alır.) Bu şekilde kuyu açılabilir ve Kahek ile Muhlid Âbad'ın su problemi çözülebilir. Kuyunun masrafını suyu kullandıkları oranda karşılasınlar. Arta kalan suyu diğer arazilere versinler. Böylece hem bakımı üstlensinler hem de mahsulünü alsınlar. Bu benim menfaat icabı yaptığım bir iş değildir. Muhtaç bir halka hizmet amacına matuftur. Bunu da arkadaşlar üstlenmiştir. Ben sadece bir aracıyım. Ne sermayem var ne sermaye sahibiyim, zaten bu ikisinden de bizarım. Ve ikisi de benden

firar halinde! Bu işe bulaşsam dahi bu işten anlamıyorum. Diyelim ki anlıyorum; bu insandan ve yaşamdan uzak çölde böyle bir şey yapmam mümkün değil. Eğer bu iş için gerekli belgeyi alırsanız sizin de bu hayırlı işte bir katkınız olur. Tabi, zahmet dışında bu iş için bazı harcamalarda bulunmak gerekiyor, bunları da tam olarak bana bildirirseniz gereken ödemeyi yaparım. Bende olan belgelerin de gönderilmesi gerekiyorsa göndereyim?

Kuyu için gerekli motoru sordum. İki ayrıntı açıklığa kavuşursa motor hazırdır. Birincisi kuyunun yüksekliği, su oranı ve sizin ne kadar suya ihtiyacınız olduğunu öğrenmem gerekiyor. İkincisi motor benzinli mi olsun, elektrikli mi? Elektrikli olanı daha ucuz, daha rahat, daha sorunsuz ve kolay çalışıyor. Bu soruların cevabını sizden bekliyorum.

Mektubu ... adresine gönderebilirsiniz.

Eşinize selamlar. İnşallah şimdi daha iyidirler. Bu hasta hallerinde beni ağırlama zahmetine katlandıkları için ziyadesiyle memnun ve mahcubum.

Saygılarımla Ali

Halaoğluna Mektup[10]

Bilmiyor musun ki insanın en büyük düşmanı onun düşünme ve anlama yetisidir? Eşek olursan mutlu olursun. Örneğin hayatını, gençliğini ve hayallerini araştırma, kitap ve ilim için telef etmiş olan ben, perişanlık ve pişmanlıktan başka ne kazandım? Bazı insanlar beni kıskanıyorlar, beni mutlu bir adam sanıyorlar. Eğer dost iseler şöhretimden ve ilerlememden hoşnutluk duyuyorlar. Düşman iseler haset ve kin besliyorlar. Oysa bu şöhret ve ilerleme bana bedbahtlık, acı ve ümitsizlik dışında ne kazandırmıştır? Ne şöhreti? Ne gelişimi? Artık ne para ne şöhret ne makam ne mevki hiçbir şey beni mutlu etmiyor. Bazıları falan dergide resimleri çıktı, isimleri falan yerde saygıyla anıldı, birçok kişi kendisini tanıyor ya da kendisinden söz ediliyor diye övünüyor. Ancak ben anlama yetisine sahip olma suçundan dolayı tüm bunları anlamsız, saçma, gereksiz, ucuz ve fuzulî buluyorum. Bu tip şeyler beni zerre miktarı mutlu etmiyor. Ben bu dünyada mevcut olmayan bir mutluluğun peşinden koşuyorum. Anlama yetisi ve akıldan o derece bîzar olmuşum ki tarif edemem. Tüm bedbahtlıklarımın suçlusu kitaplarım, ilmim, düşüncem ve aklımdır. Eğer kendi yaşıtlarım gibi vasat bir genç olsaydım meşhur olmaktan, takdir edilmekten, lisans mezunu olmaktan, saygıdeğer hoca olmaktan, sevilen bir şair olmaktan, cesur bir siyasetçi olarak anılmaktan ve buna benzer zırvalardan zevk duyabilirdim. Sakin ve mutlu bir hayatım olurdu. Ancak şimdi hiçbir şey benim gamımı hafifletmiyor. Eğer beni biraz anlamışsan şunu bilirsin ki ben halkın beni sersem, ahmak ve şuursuz bir adam olarak görmesinden memnun olurum. Eğitimli kişiler için yapacak bir şey yok ancak avam kandırılabilir. Bu nedenle yapmacık da olsa elimden geldiğince kendimi aptallığa vuracağım. Bu nedenle Kaheklilere öyle davrandım ki bana şiddetle gülüyorlardır. Bu gülüş beni nasıl da keyiflendirecek... Gerçekten de ben bilim adamı olmaktansa bir pazarcı olmak isterdim, bir esnaf, bir çiftçi olmak isterdim. Bu yıl pamuk üretimim arttı, şekerin

[10] Doktordan halasının oğluna mektup. Bu mektubun ilk sayfası elimizde yoktur. Mektubun tarihi 1958'dir. (Derleyen)

ve sabunun fiyatı yükseldi, arkımda sular çoğaldı diye mutlu olurdum, neşelenirdim, hayattan zevk alırdım. Ve... ve... Ya eşek olsaydım... Ya da eşek seviyesinde bir adam... Yaşasın eşek(lik)...

Af edersin, o kadar sıkıntılıyım ki gayriihtiyarî yazdım tüm bunları, asıl yazacaklarımı da yazamadım.[11]

Ali

[11] Mektubun devamı özel ve ailevî meseleleri ihtiva ettiğinden yayımlanmamıştır. (Derleyen)

Kayınbiradere Mektup

Kardeşim Ahmet,[12]

Sana ve kısa görüşmemizin ardından üzerimde samimi, içten ve saygıdeğer bir izlenim bırakan sevgili eşin Ruzta'ya selamın ardından; yeni yılın her ikinize de sağlık, başarı ve mutluluk getirmesini temenni ediyorum. Yeni yılınız kutlu olsun. Bu mektubu 5000 km uzaktan yazıyorum. Aramıza girip bizi ayıran dağlar, ovalar ve denizlere rağmen bu kâğıdın etrafında birkaç dakika oturalım, konuşalım, kendimizden bahsedelim, dertleşelim, istediklerimizden ve istemediklerimizden, Rey'den, Roma'dan ve Bağdat'tan söz edelim istedim.

Sözün özü; Rabbimden ısrarla ve şiddetle istediğim şey bu yılın sen ve saygıdeğer Ruzta için mutlu, huzurlu ve ümit dolu başlamış olması ve daha mutlu, daha huzurlu ve daha ümitli bir şekilde sona ermesidir. Umarım önümüzdeki 1348 (1969 m.) yılı sizin için başarı ve müjde yılı olur. Güzel ve aydınlık görüşmeler, kavuşmalar yaşarsınız. Burada her türlü iltifat ve formalite uzatmalardan bağımsız olarak -ki bilirsin bu tür konuşmalara prim veren bir adam değilimdir- benim ve halkımın bazı düşüncelerini Ruzta'ya iletmeni istiyorum. Ona de ki: Doğrudur ki siz Batılısınız ve biz Doğuluyuz. Doğrudur ki sizin sanatınız, ilminiz ve sermayeniz vardır; bizim ise yok. Bir kimsenin cebi boş, elbiseleri eski, evi fakirhane ve ayakları çıplak olabilir ancak anlama, hissetme ve ruh zarafeti açısından Goldwater ve Onassis'ten üstün, güçlü ve güzel olması mümkündür. Bizim sanayi ve sermaye açısından geri kalmış olmamız şuur ve duygu bakımından da geri kaldığımızı göstermez. Hayat standartlarının yüksek ya da düşük olması ile bilinç ve mana arasında her zaman paralellikten söz edilemez. Bu sözleri şunun için söyledim:

1- Biz; bir kimse Batılı ya da Amerikalıdır, dolayısıyla biz Doğululardan daha "medeni/moderndir" diye, onu kendimizden daha "üstün", daha "iyi" ve daha "insanî" görmeyiz. Sırf Batılıdır diye onun karşısında aşağılık kompleksine kapılmayız.

2- Halkın genelinin aksine biz, bütün Amerikalılara ve Avrupalılara

[12] Mektubun muhatabı, Şehit Öğretmen Ali Şeriati'nin eşinin kardeşidir. (Derleyen)

aynı gözle bakmıyoruz. Her birini farklı değerlendirir, ölçüp biçer ve her biri için ayrı düşünür ve not veririz. Jean Paul Sartre'ın deyimiyle: "Ben Fransız, Alman, Avrupalı, Afrikalı, İranlı demiyorum. Zira bu coğrafî kavramlar bir anlam taşımamaktadır. Önce bir insanın 'kim' olduğunu görmelisin. Sonra ne olduğunu söylemelisin."

3- Biz teknoloji, kapitalizm, yüksek yaşam standardı ve tabiata hükmetme konularında geri kaldığımız ölçüde (daha doğrusu geri bırakıldığımız ölçüde) hümanizm, manevî duygular, ruh güzellikleri ve "irade sahibi olma" noktasında makine, sermaye ve atoma sahip toplumlardan daha ileri durumdayız. Zira biz birçok şeyi unutacak ve kurban edecek kadar yemeye, çalışmaya ve zevke dalıp batmadık. Sizin hemşerilerinizin Alexis Carrel, Hermann Ethe ve Wilfredo Pareto'nun deyimiyle "Onlar (yani biz Doğulular), bizim yabancılaştığımız ve hassasiyet göstermediğimiz güzellikler, duygular ve değerler karşısında hassas bir vicdana sahiptirler; bu konularda bilinçlerini (intuition Conscience) diri tutmuşlardır."

4- Sonuç olarak şunu bilmenizi isterim ki sizinle beraber geçirdiğim kısa süre zarfında insanî güzelliklerinizi, manevî değerlerinizi, ahlâkınızı, samimiyetinizi, sadeliğinizi, fedakârlığınızı, vefanızı, merhametinizi tahayyül edemeyeceğiniz ölçüde anlama ve tahmin edemeyeceğiniz ölçüde değerlendirme fırsatı buldum. Tüm bunlar benim üzerimde unutulmaz ve derin bir iz bıraktı. Özellikle şunu söylemek isterim ki siz çok büyük değer ve erdemlere ve Avrupa gençliğinin mahrum olduğu bir terbiyeye sahipsiniz. Bu durum özellikle Doğulularla yakın ilişki içinde olan kişiler arasında nadir görülür ve bu kişilerin sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Bu bizim için, özellikle de bu konular üzerinde çok düşünen ve hassasiyet gösteren benim için gurur vericidir. Şüphesiz yaşanan tüm sorunlara rağmen sizin aşk ve insaniyet üzere temellendirdiğiniz ilişkiniz güçlü, güzel, görkemli bir şekilde hayat bulacak ve böyle bir ağacın meyveleri suyun, havanın ve dış etkenlerin muhalefetine rağmen taze, yeşil, hoş kokulu ve tatlı olacaktır.

Şeriati, Meşhed
Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
3 Ferverdin 1348 (23 Mart 1969)

Nasır Minaçî Bey'e Mektup

Saygıdeğer kardeşim,[13]

Selamlarımı arz ederken tüm Müslümanlar ve bizim için çok hassas olan bu zaman diliminde Rabbimden sizin için başarılar ihsan etmesini diliyorum. Özellikle İrşad'ın içinde bulunduğu şu hassas günlerde. Bu iş kıldan ince kılıçtan keskin bir köprünün üzerinde yol bulmaya çalışmak gibi bir şey... Üstelik sağdan, soldan, aşağıdan, yukarıdan yağan oklara, münafıkların ihanetine, halkın cehaletine, dindarların fesadına, mollaların dinsizliğine, ruhanîlerin dünyaperestliğine ve daha birçok şeye karşı koymaya çalışarak...

Her halükârda bu iş sabır, akıllılık ve ümit gerektirmektedir. Rabbim umarım daha fazlasını lütfeder. Zira mesele gerçekten çok ciddidir.

Her neyse, askerlikle ilgili durumu sormak için dün şubeye gittim. Şu anda yetkilinin olmadığını, ancak ilgili yazının geldiğini ifade ettiler. Yazının bir nüshasının bana, birinin fakülteye, birinin de askerlik şubesine gönderildiğini söylediler. Umarım bu işi kolay halledilir. Asıl sorun Tahran'dan kaynaklanıyordu ki Allah'a şükür orası halloldu. Tabi, Allah'ın lütfu, sizin ilgi ve alakanız ile Sayın Radonya Bey'in zahmetleri sayesinde.

Bu mektubumda daha önce söz ettiğim arkadaşımız Perviz Horsend'ten bahsedeceğim. Onun eşi az bulunur özelliklerini tekrar etmeyi gerekli görmüyorum. Ancak şunu söylemek yerinde olur ki zamanımızda, arkadaşlarımız arasında hem onun gibi düşünebilen hem onun kadar imanlı olan az kişi vardır. Bu arkadaş benim umut bağladığım kişilerden biridir. Umarım onun etkileyici kalemi; sıcak, berrak ve derin düşünceleri, gençlerin karanlıklarla boğuşan soğuk dünyaları ve yeni neslin boğucu fikir atmosferleri için bir ışık olur. İnşallah İrşad müessesesi ve İrşad'daki dostlar bu arkadaştan öyle bir istifade ederler ki hem kendisi gelişimini sürdürebilir hem de hizmet için, halkın yararına ondan is-

[13] Mektup Nasır Minaçi Beye yazılmıştır.

tifade edilebilir. Özellikle benim bu yıl pek yoğunlaşamayacağım ilmî çalışmalar ve basın-yayın çalışmaları, tashih, yazı, metin, eser ve konferans seçimi konularında değerli hizmetler verebilir. Daha fazla uzatmak istemiyorum. Sadece şu noktayı vurgulamayı gerekli görüyorum. Toplumumuzda ve özellikle bizim çevremizde bilimsel, düşünsel ve sanatsal alanlarda bir yoksunluk söz konusudur. Bu yoksunluk maddî yoksulluktan daha derindir. Hem bu yolda yazacak hem de hâlihazırda gelişim içinde olacak kişilerin varlığı tahmin edilenden daha önemli ve hayatîdir. Zira günümüzde fikirsel açlık, ekmeğe duyulan açlıktan daha büyük bir felakettir. Tüm dostlara ve arkadaşlara selam ve saygılarımla...

Ali Şeriati

26.09.1349/17.12.1970

Horsend'e Mektup

Sevgili Horsend;

Bu yıllar biz garibanlar için zor yıllardı ve bu yıllar boyunca yaşadığın sıkıntılar için içim yanıyor. Tıpkı güzel kalemine içimin yandığı gibi.

1341/1962 yılının bir yaz gecesinde, uzun bir ayrılıktan sonra bu şehre (Meşhed'e) geri dönmüştüm. Meşhed; İmamın zehirlendiği, sonra yüceltilmek maksadıyla halifenin yanına defnedildiği, cesedinin demir bir sandıkta gizlendiği şehirdir. Bu dönüş, içinde heyecan ve ümit barındıran bir dönüştü. Acaba burada olmadığım zaman diliminde bu şehirde bir çiçek açmış mıydı? Bu her daim zehirli nar ve üzümlerin yetiştiği Hamid bin Kahtebe'nin[14] bağında açan bir çiçek olmuş muydu? Ben bu zaman ve ortamda büyüyen bir fidandım. Dev dalgalarla karşılaştım. Kulaklarımı donduran bir kış mevsiminde dondurucu bir sele karşı durdum. İbni Kahtebe'nin bağında ve Senedi bin Şahek'in[15] zindanında zamansız açan tek tük çiçekten biriydim. Zehirlenmiş İmamın ve Şehit Serhesî'nin[16] yasındayım. Ali ailesinin yenilgiye uğradığı, Şia'nın yok olup dağıldığı siyah gecelerin yasındayım. Ehlisünnet velcemaat hükümetinin galibiyet, iman ve ümit güneşinin parladığı yıllar bu yıllar. Şia'nın ve adaletin esaretinin tekrarlandığı, imametin

[14] Hamid Bin Kahtebe (vefatı hicri kameri 159), kahraman komutanlardan biri olan Şebib Taî'nin oğluydu. 143 yılında Mısır emirliğine, ardından da "Cezire" emirliğine ulaştı.

[15] 148'de (hicri kameri) Ermeniye'nin fethi için, 152'de Kâbil'i almak için görevlendirildi. Ardından Horasan emiri oldu ve orada kaldı. 159 yılında da orada öldü. Zehirledikleri ve imama yedirdikleri üzümü İbni Kahtebe'nin bağından koparmışlardı. İmam Rıza'nın kabri de o bağdadır. Bağdat valisi Sened İbni Şahek, Musa Bin Cafer'in (as) şehit edilmesinde parmağı olup, imama zehir veren de odur. (Dehhoda sözlüğü, 'Senedî' maddesi).

[16] Ahmed Bin Tebef Sereahs (vefat tarihi 386 hicri kameri), Abbasî şehzadelerinden Mu'tezad'ın muallimi Kindî'nin talebesi olup Müslüman bir filozoftu. Mu'tezad halife olunca onu kendi danışmanı yaptı. Sonunda da halifenin emriyle öldürüldü. Mantık, coğrafya, müzik ve tarih alanında birçok eseri vardır.(Dairet-ül Mearif-i Farisî/Farsça Ansiklopedi)

Ali'nin çocuklarına yalan, dolan ve hileyle verildiği zamanlar. Bunun sebebi ise Ali'nin velayetinin kökünü kazımak ve Abbasoğullarının hilafetini devamlı kılmaktı. Ebu Müslim'in, Tahir'in, Yahya bin Zeyd'in, Muhammed ailesinin veziri Ebu Seleme'nin öldürüldüğü, asil İranlı ailelerin katledildiği, Bermekîlerin, Nevbahtîlerin yok edildiği, Serahsî ailesinden gizemli ölümlerin gerçekleştiği, mazlum İmamın gizlice öldürüldüğü, Arapların kudrete ulaştığı, İranlıların zayıfladığı, Ali taraftarlarının hapsedildiği, işkence gördüğü ve dağıldığı, Benî Abbas Araplarının, Türk kölelerin ve İranlı zenginlerin uğursuz ve geçici bir bağ ile birleştiği bir zamanın yasını tutarak çiçek açmaktayım. Ve bu hamasetimi zor günlerde dünyayı ve dini dizayn etmek, Müzekker Tus'un[17] Gaznelilerin sultanıyla birleşmesini yermek için verdim. Sonbaharda yapraklarımı döktüm. Kış mevsiminde ise tomurcuk açtım. Tomurcuklarım ne gül tomurcuğuydu ne de meyve tomurcuğu. Bin bir ümitle beklediğim ve içimde beslediğim değişimin intizar tomurcuklarıydı onlar. Belki bu taşlaşmış ve kokuşmuş şehrin, bu şehadet şehrinin derinliklerinde ılgın ve tag[18] ağaçlarının soyundan gelen fidanların filiz açmalarına şahit olurum diye. Ki bu ağaçlar çölün o kupkuru sinesinde, sahranın o sarsıcı halvetiyle ölümcül sessizliğinde kendi ayakları üzerinde, eğilmeden dimdik ve dosdoğru duruyor ve ateşi yudumluyorlar. Susuz, korumasız. Ne okşayanı var ne de bakanı. Ve çölde büyümüş, çöl çocuğu olan ben; bu sabırlı, dirençli ve cesur ağaçların filizlenmesini ve büyümesini iyi bilirim. Adeta cehennemde filizlenip büyüyorlar. Bu sıradan bir filizlenme ve büyüme değil; bir isyan, bir devrimdir adeta. Onların sessiz ve sakin duruşları sıradan bir bekleyiş değil; bilakis fırtına öncesi sessizlik ve direniş bekleyişidir. Ve Hud Peygamber gibi yalnız olan ben, biliyorum ve görüyorum ki bu "Ad Kavmi"nde her şey ve herkes tufana kapılmış ve darmadağın olmuştur. Bağ ve bahçelere doğru esen bu fırtnanın önünde

[17] Firdevsî'nin Müslüman mezarlığında defnedilmesini önleyen, onun Rafızî olduğunu, Ali ve ailesini övdüğünü söyleyen Tus'un müçtehidi.

[18] Çölde yetişen ve çölün zorlu koşullarına dayanabilen ağaç türleri.

köklü, güçlü ve büyük ağaçlar sürekli kökünden sökülüyor ve bu çölde fırtınanın görünmeyen elleri arasında tıpkı bir titrek haşiş[19] gibi raks edip bir o yana bir bu yana gidip geliyorlar. Kimi zaman da çölde orada burada, ırmak kenarında, çeşme başında, kalelerin veya yüksek duvarların gölgesinde veya evlerin bahçesinde hoş kokulu, zarif, güzel ve bakımlı söğüt ağaçları görüyorum. Sahranın şarapçı aydınları gibi duruyorlar. Öyle ki işi deliliğe vurup cinnet geçirirler, tufanın korkusundan dallarını ve yapaklarını önlerine döküverirler, kendi dünyalarına kapanıp kimseyle ilişki kurmazlar ve kendilerini derin vakar, azamet ve iffet sahibi gösterirler. Oysa gerçekte teslimiyet ve zillet uykusuna dalıp gitmişlerdir. Ya da işleri deccala, şekilleri mülhitlere benzeyen bu ikiyüzlü ve zeki divaneler gibi kendilerine ait bir fikirleri olmayıp sadece fikir ve gösteriş iddiasında bulunurlar. Esen her yeni rüzgâra kapılır ve tıpkı söğüt ağaçları gibi rüzgârla beraber eser, korkar ve raks ederler. Siz iyi raksı duydunuz, fakat benim dediğim korku raksıdır. Ad Kavmi'nin entelektüel gençleri arasında yayılan yeni dans türü. Bırak ehli keyf edebiyatçılar şöyle desinler: Bu hiç de iyi bir terkip olmamış. Harfler arasında uyumsuzluk vardır. Oysa lafız ile mana arasında bir uyum olmalıdır.

"Korku dansı", evet çirkin ve nefret edilesi bir şeydir; ama vardır, gerçektir. Söğüt ağaçları böyle rüzgârlarda sallanır ama kırılmazlar. Yeşil ve sağlam kalırlar.

Babamın ve benim bu muhitin orta çağında yaşayan iki neslin insanı olduğumuzu biliyorsun. Bunu dost düşman herkes biliyor. Bu orta çağda sakal kestirmek, Kur'an'ı tefsir etmek, çok eşliliğe fazla itibar etmemek, mikrofonla konferans vermek, *Pehlevî Caddesi*'nden [20] geçmek, yeni dersler okumak, kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığına muhalefet etmek, kadının yazı yazmayı öğrenmesine karşı çıkmamak, yani yazının kadınlar safına sirayet

[19] Haşiş: Kuru bitki, kendir otu veya kenevir.

[20] Yenilikçilerin, açık saçıkların ve Müslüman olmayanların güzergâhı olan Meşhed'in merkez caddesi! Tahran'ın birkaç yıl önceki Lalezar ve İslambol bölgelerine benzer bir tarafı vardı.

etmesi tehlikesine göz yummak, kayıtsızlık ve laubalilik, İslam hukuku alanında felsefe, hikmet, mantık ve akılla hüküm vermek, yağmur, rüzgâr, deprem, tufan gibi tabiat olayları hakkında hikmet-i ilahî dışında açıklamalar getirmek, şapka takmak, kravat bağlamak, zikir yerine Kur'an okuma musibetine duçar olmak, Peygamberin namusu hususunda köşe pazarın ayak takımının küfür ve hakaretlerine canla, başla, şevkle, heyecanla ortak olmamak, mescitte dünya kelamı etmek, minberde halktan ve halkın alın yazısından söz etmek, mihrapta büyüklere methüsena etmemek büyük günah sayılırdı. Bu günaha bulaşanlar bunu kanlarıyla öderdi.

Rönesans sonrası asırlara geldiğimizde ise topluma ve ruhlara bir çeşit keramet üflendiğini görüyoruz. "Allah'ın hangi nimetini inkâr edersiniz" dedirten bir nesil çıktı ortaya. Gel de kutsal şehrin üzerine bindirilen bu yapay Batı kentine bir bak. O hem Marksist'tir hem de mutaassıp bir egzistansiyalisttir. Çok uğraşırsanız belki ona (tabii birtakım şartlar altında) Che Guevara ve Fidel Castro'nun devrimci olduğunu kabul ettirebilirsiniz. Ancak eğer "Doğrudur, Sartre son peygamberdir; ama maalesef gözlerinde biraz şaşılık vardı." derseniz, işte o zaman yandınız. Bu kişi aynı zamanda anarşistlerin lideri Shun Tard'i bile hayrete düşürecek ölçüde anarşisttir. Bu zat aynı zamanda kadınlar gibi makyaj yapıp, kaşlarını alan bir tiptir. Kırıtarak Farsça konuşur. Köylülerden ve alt tabakaya mensup kişilerden hoşlanmaz. Sarhoş olduğunda aşırı nihilist olur. Bu hali onun acemiliğini ve bilgi eksikliğini ortaya koyar. O materyalist (maddecilik) ve diyalektik felsefeye inandığını ve realist olduğunu göstermek ister. Ancak aslında bunların tam zıttı kişi ve düşünceleri benimsemektedir. Fakat bu durumda bile iradesini Bertolt Brecht, Samuel Beckett, Aimé Césaire, Sadık Hidayet, Nietzsche, Marks, Beethoven, Furuğ Ferruhzad, General de Gaulle, Nusret Rahmani, Gandi ailesi, Albert Camus, Mao Zedong, Liu Shaoqi ve Dadaizm, Stalinizm, Hippizm, Bertnard Russel teslim etmez. Zira bunlar koyu ve katı solcudur. Romantik bir şekilde kitlelerden, işçilerden, sokaktaki halktan ve saf insanlardan övgüyle söz eder, onlara beslediği aşk ve bağlılıktan dem

vurur. Oysa halkı filmlerden, tiyatrodan ve bilimsel makalelerden tanır. Gerçek hayatta halktan biriyle karşılaştığında burun kıvırır. Bir kimse "bu bilinçsiz, pis, kültürsüz kişilerle" konuştuğu zaman onun nezdinde gözden düşer.

Bu tavırlar Farsçaya sonradan dâhil olmuş yeni moda tavırlardır. Tıpkı içine psikolojik kompleksler, tuz ve hardal ilave edilmiş bir sandviç gibi.

Kendi yüceliğine özgü farklılıklarla beraber, bizim dönemimizin acılarına benzer acılar yaşamış olan dördüncü imamın duası ne kadar da güzel bir duadır:

Düşmanlarımızı ahmaklardan kılan Allah'a hamdolsun...

Onlar ki zalimlerin acemi uşaklarıdır...

Ne diyordum? Neyse bu sözler tıpkı *Şıkşıkiye* gibi bir anda döküldü dilimden ve uçup gitti. Uzun yıllar sonra bir yaz akşamı Avrupa'dan geri döndüm. Meşhed'ime, Meşhed'imize.

Sengi Dağı'nın[21] kenarında ve Herkâre[22] taşları şehrinde her ne kadar feryat ettiysem de duyduğum tek şey kendi sesim oldu. Boğazımda feryat tadı bulamıyordum. Acaba bu suskun ve sessiz insanların kulakları açıldı mı ve söylediklerimi duyabiliyorlar mı? Bu sükût içerisinde ne tanıdık bir ses duyuyordum, ne bu çirkin ve bedevi cahiliyette bir kalem bulabiliyordum...

Bu dakikalarda yüreğim senin için titrerdi. Tıpkı defalarca senin güzel kalemin için yüreğimin titrediği gibi. Senin bize bağışlanman için gizlice dua ediyordum.

Annelerin ölen yavrularının taziyesinde ne dediklerini duydun mu: Birinci çocuk karganın hakkıdır, ikinci çocuk kurdun hakkıdır ve üçüncü çocuk ayının hakkıdır.

[21] Meşhed'de meşhur bir dağın adıdır. Havuzu ve eğlence merkezleri olan bir mekân olup bugün şehirle birleşmiştir.

[22] Herkâre, taş güvecin aynısıdır. Her tür yemeği pişirmede kullanıldığı için bu adı almıştır.

Hayvanlar bizden miras alırlar hem de ne miras! Üstelik biz hayattayken ve gözlerimizin önünde! Gençlerin, ergenlerin ve hatta çocukların ölümü eskiden beri süregelen bir gelenektir. Sasaniler de bununla ilgili şöyle söylemişlerdir: Gençlerin beyinleriyle beslenen ejderhalar döneminde halkın cehaleti, salgın hastalıklar, yetersiz beslenme, sağlıklı ortamların ve temizliğin yoksunluğu sebebiyle gençler hayatını kaybederdi. Artık hiçbir çocuğun sağ kalmaması adet olmuştu. Ölüm rüzgârı, hayat ışığı gördüğü her evin üzerinde eserdi. "Ölümün çocuğu" olgusu bir sünnet/gelenek olmuştu. Üstelik değiştirilmesi imkânsız olan "Sünnetullah" haline gelmişti. Bundan kaçış yoktu. Herkeste her çocuğun ölümün tadını tadacağına dair bir iman peyda olmuştu. Her çocuk henüz büyümeden Allah tarafından geri alınacaktı. Bu kesindi. Eğer ölüm yazılmış olan bir çocuk bağışlanacak olursa "Tanrıverdi" ve "kalıcı" olurdu.

Ben ne yeni zengin olmuş biriyim, ne yeni iktidara ulaşmış biriyim ne de yeni ortaya çıkmış biriyim. -Bunların ömrü altı üstü 30 yıldır- Bense Nuh'a kadar dayanıyorum, bu toprakların halkıyla yaşıtım, üç bin yıldır bu topraklarda ve bu gökyüzünün altında yaşamaktayım...

Ben senden yaşça büyüğüm, yüreği kız ve erkek kardeşlerinin ölümüyle dağlanmış kardeşinim. Bu kardeşlerimiz kurtların ve tilkilerin yemi olmuşlardı. Bu "Oran"da[23] zamanla perişan düştüğü ve kurdun kendi ecelini bu masum sürüye bıraktığı ve –tek tek, ne diyeyim- bölük bölük götürdüğü bu kara vebadan korkarak yüreği dağlanmış tüm anaların, babaların, kardeşlerin yanında diz çökmek ve iki elimi semaya kaldırarak, çocuklarımızdan birini bize bağışlaması için yalvarmak istiyorum.

Bizim yüreği dağlanmış anne ve babalarımız dua ederken bir şey daha ilave ederler. İlave edilen bu nokta öyle acıdır ki eski gamları hatırlatır. Ana baba bilir ki bu çocukları da diğerleri gibi ölecektir. Ölümün payına düşecektir. Ölümün hakkıdır. Zira hayatın kanunu ölmektir. "Bu bir tanesini bari götürme, bu bizden değildir,

[23] Albert Camus'nun meşhur romanının vebalı şehri.

senindir, ama bunu bize bağışla." nasıl desinler? Neyin yası? Kimin şefaatiyle? Yemin etmek mi gerekir, birini araya sokup aracı mı kılmak gerekir? Ali Ekber Hüseyin'e, beş şahsiyetin hürmetine, Hüseyin'in onuruna yemin olsun! Zeynep'in yanık yüreğine, Ali Asgar'ın susuz ciğerine, Zehra'nın darbe almış böğrüne...

Ama ben ne diyeceğimi bilmiyorum be kardeşim! Kimi şefaatçi kılayım kalman için?

Müminler grubu, Şeyh Safiyyuddin'in halefleri olup ilahi kitapları *Mefatihu'l-Cenan*'dır. Geviş getirenler midenin dördüncü hazım evresini geçtiler?

Aydınlar grubu, Ermeni Mirza Malkom Han'ın aynı şeyleri tekrarlayıp duran, köhneleşmiş ve Fransızcadan tercüme edilmiş fikirlere sahip ashabıdır.

Bunlar ahiretleriyle meşgul müminlerdir, onlar ise dünya işleriyle meşgul modernler... İkisinin arasında yalnız kalan Allah olmuştur. Bunlar zikirle, ibadetle, tezkiyeyle, oruçla, tespihle ve şer'i kazançlarla cennetin yüksek köşelerinde, Kevser Irmağı'nın kenarında kendilerine ev inşa ederler. Onlar da şehrin kuzey kesimlerinde ve Hazar denizi kıyısında bulunan araziler, şirket simsarlarıyla, resmi kazançlarla...

Bunlar mütedeyyin olan eski kapitalistler, onlar medeni olan yeni kapitalistlerdir. Her ikisi de sahte bir sikkenin iki ayrı yüzü gibidir. Ben hâşâ, kalman için bu sahte sikkeyi sana nasıl gösterebilirim? Eğer kal dersem, niyetim bu parayı alıp suyun dibine atmanı istememdir. Zira başımıza ne geldiyse bu sikke yüzünden gelmiştir.

Ben gerçek İslam'dan ya da gerçek medeniyetten söz ediyorsam, amacım bu iki safa küfretmek değildir. Benim derdim halkı eşekleştirme belasından kurtarmaktır. Zira halkın sorunu emperyalizm değil eşekleştirmedir, bu kadar. Eşekleştirme iki türlüdür. Eski eşekleştirme ve yeni eşekleştirme. Gerçek aydının ve doğru sözlü sanatçının mesajı ve sorumluluğu meddahlıktır, gevezeliktir, minberdir, seminerdir.

Tek çıkar yol kalıyor. İnsanı öldüren ve musibete duçar eden bu zararlı "istif'al kalıbını" kullanımdan kaldırmak (istihmar/eşekleştirme). "İbret alın ey akıl sahipleri!"

Hangi ümide dayanarak sana kal diyebilirim ki? Bir düşünürün çektiği onca acının karşılığı sadece anlamak ve anlaşılmaktır.

Yüce ve her türlü ihtiyaçtan müstağni olan Allah kendisini tanıması için insanı yarattı. Küçük ve ihtiyaç sahibi insan neyin ne olduğundan bihaber umumi bir selin ortasında, bu korkunç inişten, kendi hayatına doğru hızla akıp gelmiştir. Sonra ayağa kalkarak "Bu vadide hayat yoktur, ölüm ve yok oluş vardır, hayat şu yüksek tepenin zirvesindedir, zorluklara katlanarak bu tepeyi aşmak gerekir." diye halka seslenmiştir. Ancak sesine karşılık alamamıştır. Sadece "Yolu aç.", "Ne istiyorsun?", "Bırakınız geçsinler, bırakınız yapsınlar!", "Neden orada dikiliyorsun?", "Defol hain!", "Terörist!", "İsyancı!" sözlerini işitmiş ve sürekli hakaret, saldırı ve küfürle karşılaşmıştır.

O, cevap duymaktan ümidini kesmiş bir halde bekler. Simorg misali cevap ve karşılık beklemeksizin kendi çağrısını tekrar eder durur. Bu kişi acısını anlayan ve halini derk eden bir yürek ve aşina bir göz ile teselli, güç ve sıcaklık buldu diye kınanabilir mi?

Peygamberler gibi sabırlı ve azimli yürekler dahi teselli ve ümide muhtaçtı. Ne zaman kalpleri yenilgi ve zorluktan bunalsa, Allah'tan gelen güzel kokulu tanıdık bir selam ile yorgun ve acılı yürekleri sıcaklık ve aydınlıkla okşanırdı.

Anlamak ve anlaşılmak; tek sermayeleri söz olan gönüllerin niyazıdır. Ne diyeyim kardeşim. Sana böyle bir ümit dahi veremem. Ki bunda kalmak ve burada kalmak, Allah'ın niyazıyla anlaşılmaktan da ihtiyaçsız olmayı gerekli kılar. Bu zamanda halkın anlamını bilmediği kelime yığınları arasında bir kelime gibi olmak, çarşının o kalabalık halk yığınları arasında bir yabancı gibi garip kalmak, bunca iffetsizliğin, çirkinliğin, karmaşanın içinde bir sır gibi meçhul kalmak… Evet, kalmak, kalabilmek.

Kalman için neyine yemin edeyim? Adına yemin edilen, kendisi için yemin edilenden daha kutsal olmalıdır. Oysa benim sende kalmasını istediğim şey en kutsal şeydir.

Allah'a mı yemin edeyim? Allah kaleme yemin ediyor. Benim sende kalmasını istediğim şey kalemdir zaten.

Sende kalmasını istediğim şey, senin yüce kişiliğindir. Ki bunca tehlike arasında korumasız ve savunmasız kalmıştır.

Ben senden yaşça büyük kardeşinim. Görüyorum ki bu kurnaz ve gaddar zaman, acımasız oklarını bizim ocağımıza doğrultmuştur. Nice genç ve değerli kardeşimizi alıp götürmüş, bizden koparmıştır. Çok yalnız olduğumuzu hissediyorum, sen ise daha da yalnız olacaksın...

Yüreğim yoldaşım olan senin için titriyor. Tıpkı defalarca o güzel kalemin için titrediği gibi.

Ben, yüreği dağlanmış kardeşin. Sana verecek ne bir ümidim var, ne de yanında şefaat edecek bir şefaatçim. Ne diye sorma, nasıl diye sorma, ne için diye sorma. Ama insan olarak kalmak için, insan olarak var olmak için; her gün cihat etmen gereken bu yerde kal! "Kalmak/var olmak" insani bir cihattır. Bizden birçokları bu savaşı kaybetmişlerdir.

Burada her gün senin yazılarını okuyorum. Yaşlı ve yorgun yüreğim gömlek kokusu alıyor. Gizlice dua ediyorum:

Ey kötü zaman!

Gurbette öylesine yalnızım ki bu bir kişiyi bari bizim ailemize bağışla!

Ali Şeriati

Hümayun'a Mesaj

...[24] İnsan, yaşamı boyunca kendisini gizler. Daima başkalarının gördüğü görüntünün ardına saklanır. Sadece iki yerde ömrü boyunca yüzünde taşıdığı peçeyi/maskeyi indirir: Hapishane hücresi ve ölüm döşeği. Bu iki yer bir insanın gerçek çehresini görebilmek için mükemmel bir fırsat sunar. Özellikle ölüm... Ölüm kokusunu alan kişi samimi olur. Ölüm döşeğinde herkes "kendi" olur. Ölüm vahşeti insanı öyle serseme çevirir ki kişinin gösteriş yapacak mecali kalmaz. Ölüm o kadar büyük bir olaydır ki büyükleri küçültür. Ruh, bir ömür menfaati gereği gözlerden gizlendiği örtüden sıyrılır. Ölüm bu kapalı kapıyı çalar. Ölüm, öğrenmeyi ve bilmeyi gerektiren bir sanattır. Dünyada izlenmeyi hak eden en şahane ve derin sahnedir. Dünyada güzel bir ölümle ölen az insan vardır. Ben uzun zamandır tarihte güzel ölen kişiler arıyorum. Bu araştırma sonucunda güzel ve ihtişamlı ölümlere şahit oldum. Nasıl ölüneceğini bilen kişiler aslında nasıl yaşanacağını bilen insanlardır. Yaşamı nefes almaktan ibaret olmayan kişinin ölümü de elbette sadece nefessiz kalmak olmayacaktır. Ölüm de yaşamak kadar büyük bir iştir. Tarihte ihtişamlı birçok ölüm gerçekleşmiştir. Sadece bazı gözler, yüzeysel ve kaba gözlerin fark edemediği derin ve zarif güzellikleri, görkemleri görebilir. Bu yüzeysel ve kaba gözler bir savaş sahnesinin ihtişamını, bir kılıcın pırıltısını ve bir bulutun letafetini görebilir; ancak bir ruhun görkemini, bir fikrin inceliğini ve bir duanın letafetini fark edemez. Muhammed'in ölümü de bu türden bir olaydır. Muhammed'in ölümünü ne kılıç şıkırtıları, ne oluk oluk akan kanlar, ne öfkeli atların kişnemeleri, ne de kahramanlık şiirlerinin yankıları süslemiştir. Bu nedenle anlayışı kıt olanlar onun ölümündeki güzelliği ve derinliği idrak edememişlerdir. Oysa Muhammed'in ölümle buluşması nasıl sade olabilir ki?

Kendime defalarca sormuşumdur; acaba bu adam, bu neslin yaşadığı çağda İslam'ın nurunu tekrar aydınlatmak ve Ali'nin aşkını yü-

[24] Mektup kasetten çözümlenmiştir. İlk paragrafı ufak değişiklikler dışında külliyatın 30. Eserinde yer alan "Muhammed Vefat Ediyor" adlı bölümün baş kısmından alıntılanmıştır.

reklerde ve zihinlerde tekrar ateşlemek için neler yaptığını biliyor mu? Onlarca, yüz binlerce kadın ve erkeğin kalbi gerek memleketlerinde, gerek gurbette, gerek evlerinde, gerek sokaklarda, gerek hücre köşelerinde farklı bir ahenkle Allah'ın zikriyle, Kur'an ateşiyle, Muhammed'e taze bir imanla; Ali'ye ve şehadet, fazilet, temizlik timsali Ehlibeyt'e aşkla çarpar. Her nabızda ve her çarpıntıda senin varlığını hissederler. Allah ve halk şahittir ki bizim asrımızda atılan her adımda, bu yolda dökülen her damla kanda, her genç kalpte ışıldayan iman parıltısında sen varsın...

Seyyid Cemaleddin Afganî, hayal ettiği saf İslam'ı göremedi. İkbal düşlediği "Pakistan"a ulaşamadı. İrşad ise binasının temel taşlarını attı. Her gün bu binanın duvarlarının yükselmesi için verilen mücadeleye gözlerimle şahidim. İsmi ve cismi belli olmayan nice mücahit bu binaya bir kerpiç koyabilmek ve temeli tıpkı Kuba Mescidi'nin temeli gibi takva üzere inşa edilen bu binayı tamamlayabilmek adına her gün daha fazla kendi varlığını feda ediyor. Bu mescidi başka birçok mücahit ve şehit tamamlayacak, onaracak ve sonuçlandıracaktır. Şehrin varoşlarındaki bu yıkık dökük küfür dolu köşede omuzlarında toprak taşıyarak bu mescidin temelini atan ilk kişi Ammar'dır.

Defalarca kendi kendime on yıl önce attığı zayıf çığlığın bugün nerelerde çınladığını, gök gürültüsü misali yansımalar meydana getirdiğini ve bu uğursuz cahiliye ve küfür karanlığında suskunluk ve yeis soğuğunda Allah ile dolu kalpleri ve ateş gibi yanan ruhları nasıl heyecanlandırdığını ona haber vereyim dedim. Ancak sonra dönüp: "Neden ben bunu ona haber verecekmişim?" dedim. Bir Aşura gününde Ali hayranı ve aşığı biri gözünü size dikmiş, yüzünü bana dönmüş bir halde şöyle dedi: "Bizim çağımızda İslam adına ne büyük işler yaptığını ona haber verdin mi? Onun ihlâslı nefesi ve duru imanı ile sulanan idrak fidanı Allah'ın lütfu ile dallanıp budaklandı. Susuz yüreklere ve aç gönüllere ne tatlı ve mutluluk verici meyveler sundu, kendisine söyledin mi?" Cevap verdim: "Neden ben söyleyecekmişim ki?" O bugün perde ardında mutmain ve dingin bir vaziyette oturmaktadır. Kendi elleriyle

Fatıma'nın evinde asılı olan perdeyi aralamaktadır. Aralanan perdenin ardında beraberce oturmuş beklemekte olan, yüzleri merhamet ve şefkat dolu aile fertleri onu görmeyi arzulamaktadır. Ev halkı sevgili misafirlerini karşılamak için ayağa kalkarlar. Misafirin canına can katan bir gülümsemeyle yanına varırlar. Bu musibet ve çirkinlik dolu diyardan gelmiş; yorgun, ayakları yürümekten kızarmış, yüreği yanmış, dudakları ateşten çatlamış misafire ellerini uzatırlar ve onu yanlarına oturturlar. Misafirin sabrını, fedakârlığını ve ihlâsını överler. Başından geçen imtihanları başarıyla verdiği, tüm tehlikeli mekânlardan ve bataklıklardan başı dik çıkabildiği için tebrik ederler onu, okşayıp teselli ederler. Bu din ve bu kitap için neler yaptığını ona kendileri anlatırlar. Evin küçük oğlu bu cefakâr dosta sırtında taşıdığı tuğlaların ne kadar kıymetli olduğunu haber verir.

Duru iman kaynaklarından su içen ruhlar, hakikate ulaşmak için soran ve sorgulayan âşık yürekler, paradan daima nefret etmişlerdir. Zira bu sarı büyücü, dünyayı kapkara bir atmosfere dönüştürür ve gönülleri yok oluşa sürükler, insanı saldırgan bir varlık yapar. Allah'ın hilesine bir bak! Onun hilesinin nasıl ustaca, zekice olduğunu gör. Bu şeytan tekkesinden Allah aşkı yaratıveriyor.

İslam'ın cahiliyenin ortasında ve iki süper güce karşı ortaya çıktığı ilk yıllarda öğrenilen ilk dersi, ilk olarak Hatice'nin aldığı dersi bu "Kadir Gecesi"nde, İslam'ın yeniden doğmakta olduğu fecrin doğuşu eşiğindeki gecede büyük bir ihlâs ve fedakârlıkla sen tekrar etmektesin. Bu altın biriktirme ve mal yığma piyasasında hangi tüccar vardır ki bu kadar kâr etmiş olsun. İlahî sarraflıkta *Dakyanus*'un sahte sikkelerini aşk sevdası uğruna ilim tüccarlarının dövizleriyle değiştirecek olan kimdir? "*...Sizi acı bir azaptan kurtaracak bir ticareti haber vereyim mi? Allah'a ve O'nun Resulü'ne iman edersiniz, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Bu, sizin için daha hayırlıdır; eğer bilirseniz. O da sizin günahlarınızı bağışlar, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel konaklara yerleştirir. İşte 'büyük mutluluk ve kurtuluş' budur.*" (Saf suresi 61/ 10-12).

Sana Allah'ın "mağfireti"ni ve "yakınlık" cennetini bahşeden, bizim neslimize ise "Allah'ın yardımını" ve "yakın bir zafer"i müjdeleyen bir ticaret. Ve bugün mutlu, temiz ve kaybetmiş biri olarak ve büyük bir laboratuvarın kalbinde kendin olmakla; güzellikte, ihlâsta, temizlikte ve sabırda insanın ruhunun ne kadar görkemli ve hayret verici bir gücü olduğunu ispat ediyorsun. En ufak bir üzüntü ve kederde tıpkı parmak ucuyla dokunulan bir def gibi feryadı figan eden onlara ve kışı andıran bu soğuk ve sessiz ortamda ve bu şiddetli işkence ve korku yağmurunun altında ümitsizlik içinde diz çöken bizlere; İbrahim'in ateşteki huzur ve iktidarıyla ilham kaynağı, iman ve ümit timsali oldun. Mutlak maddiyatın kalbinde, mutlak bir ruhaniyete dönüştün ve mutlak ruhaniyetin içinde mutlak maddiyatçı olanları utandırıyorsun.

Ey kafilemizin rehberi! Ey fedakârlığın büyük âşığı! Eğer sen bizden önce varıp da onları görürsen, bizim için de bir şey yap. Oranın eğlencesi, zevkusefası bizim yazgımızı unutturmasın. Bizim neler çektiğimizi, başımızdan ne zorlu ve acı günlerin ve gecelerin geçtiğini söyle. Daha yolumuz uzundur ve işimiz zor. Tehlikeler, tuzaklar ve zorluklar önümüzde.

Onlardan ısrarla iste. Bütün onurunu kenara bırak ve bizim için himmet dilen. Vesselam.

Sevgili Kâzım;[25]

Mektubu geciktirdiğim için özür dilemem gerektiğini düşünmüyorum. Zira amacım bu süre zarfında mektubu sıkıcı tekrarlardan kurtarıp, cazip hale getirecek nokta ve noktalar bulabilmekti. Biz uzaktan baktığımızda burası heyecan verici görünüyor. Yakından bakıldığında hiçbir şey yok burada. Allah'ın lütfu ile burayla ilgili gözüme çarpan ilk şey bizim tüm varlığımızı yağmalamış olan Avrupa'nın kaçınılmaz çöküşüdür. Özellikle de Fransa'nın. Fransa tıpkı çok görkemli bir gençlik geçirmiş ve artık cazibesini yitirmiş yaşlı bir kadın gibi. Bugün artık sadece dans, meyhane, şarap, kumarhane, farklı milletler arasında değişik cinsel deneyim araştır-

[25] Bu ve bir sonraki mektup Kazım Muttehidin Beye hitaben yazılmıştır.

maları, moda, şehvet, turistleri ve zengin Amerikalıları ağırlama yöntemleri kalmıştır. Burada hiçbir yenilik göze çarpmazken Doğu uyanmaktadır. Batı geri kalmaktadır. Tarihin onun için öngördüğü kaçınılmaz uykusuna dalmaktadır. Yaklaşık yarım asırdır Avrupa'da ve Fransa'da yeni bir şey olmuş değildir. Sahip oldukları tek şey *Sorbonne*, *Eyfel Kulesi* ve *Louvre Müzesi*'dir. Mütefekkirlerinin hepsi ise 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında ortaya çıkmıştır. Yenilerde Brigitte Bardot Guy, Mollet ve Charles de Gaulle dışında bir sermayeleri yoktur. Yeni mütefekkirler yetişmiş olsa da bunlar Montesquieu, Voltaire ve Denis Diderot gibi değildir. Bunlar tıpkı Sadık Hidayet gibi hüzünlü ve melankolik dâhilerdir ki toplumu çöküşe doğru sürüklemektedirler.

Bugünün Fransa'sının iki zıt yüzü vardır. 16, 18 yaşlarındaki masum kızlar fakirlik, yoksulluk ve yoksunluk sebebiyle sokaklarda yoldan geçen Afrikalıların, Vietnamlıların ve Arapların kucaklarına düşmektedirler. Gazino köşelerinde izleyicileri tatmin etmek için en çirkin çabaların içine girmektedirler. Üniversiteler ve kütüphaneler görkem ve azametleriyle uzun müddet bu toplumu güvence altında tutmuşlardır. Mütevazı, sade ve gösterişten uzak ama bir o kadar akıllı ve birikimli, bilgi ve düşünce deryası öğretmenler derslerde beşeriyetin en yüksek düşünce kalelerinde kanatlanırlar. Araştırma alanlarının genişliği bir taraftan Şeyh Mahmut Şebisterî'nin *Gülşen-i Raz* şiirlerinin şerhlerine uzanırken diğer taraftan bilimde diğer gezegenlerdeki güçleri denetimi altına alabilecek kadar ilerlemişlerdir. Bu iki mesafe arasında neler vardır neler. Herkes ya Fransa'nın ilk yüzüne aittir ya da bu ikinci yüzüne. Ancak üzüntü veren bir nokta varsa o da kilise teşkilatının nizamı, intizamı, yeniliği ve etki alanına karşılık bizim ruhaniyet sisteminin yobazlığı, geri kalmışlığı, hantallığı ve eskiliğidir. Buranın keşişleri cahilliklerine rağmen, kilise üyelerinin aldıkları terbiye ve keşişlerin yeni yöntemleri sayesinde bu modern dünyada, halkın üzerinde otorite kurmayı başarmaktadırlar. (Üstelik bunu 16 ve 17. yüzyılda Rönesans'ın ardından aldıkları yenilgiden sonra ba-

şarmışlardır ki o dönem kudret tamamen kilisenin elinden çekilip alınmış idi.) Binlerce güzel Parisli kız bakire olmakla kalmayıp bir öpücüğün tadından dahi habersizdir. Tüm bu pisliğin ortasında temiz kalabilmiş tek kesim bu insanların hayır isteyen, nurani, ruhani çehreleridir. Benim ders okuduğum sınıflarda yüzden fazla Mesihî genç vardır. Bunlar pelerini ve tespihi ile güzel Alman, Belçikalı, Amerikalı kızların yanında oturmakta ve vakar ve maneviyat örneği sergilemektedirler. Bunlar özel kilise bursuyla Fransa'ya tahsil için gelmişlerdir. Gerçi keşiş-i azam bile olsa; Meşhed'teki *Palanduz Medresesi*'nin başlangıç kitabını yeni bitiren küçük talebeleri kadar bile şuur ve bilince sahip olamaz. Ancak davranışları ve ahlakı herkesi etkiliyor. Sayısız üniversite, hastane, lise, ilkokul, kreş ve başka müessese kilisenin kontrolündedir. Benim üzüldüğüm nokta şudur: Evet, Doğu ilerlemektedir. Kısa zamanda siyasî güce, medeniyete, ekonomik bağımsızlığa kavuşacaktır ancak maneviyat ve ruhaniyet bugün elinde bulunan gücü kaybedecektir. Bizim geleceğimiz de (bugünkü Avrupa gibi) ahlak, duygu ve irfanî hislerden uzak kalacaktır. Şüphesiz bu böyle olacaktır ve bu çok üzüntü vericidir.

Ben sabahları dil kursuna gidiyorum. İkindi vakti *Doğu Essonne Kütüphanesi*'ne gidip akşam dönüyorum. Sonra bir saat *Senn Nehri* kenarında yürüyüş yapıyorum. Gece bir iki saat ders çalışıp kitap okuduktan sonra uyuyorum. Bu monotonluğun sıkıcı olduğunun farkındayım ama başka çare yok. On beş gündür babamdan mektup almadım. Çok endişeleniyorum. Benim burada nasıl bir durumda olduğumu bilselerdi her iki üç günde bana bir mektup gönderme zahmetine katlanırlardı. Bunun sıkıcı bir iş olduğunun farkındayım. Arkadaşlarım Mehdi, Ebulfazl ve dernekteki dostlara selamlar. Burada Cebbarî (dernekteki dostlardan) ve Muayyenfer (mühendisin kardeşi) ile görüşüyorum. Arkadaşların bir emri olursa baş üstüne!

Müridin Ali Şeriati
10 Tirmah/1 Temmuz

Kardeşim Kazım'a Mektup[26]

Kardeşim, Sevgili Kazım Bey

Hayatımın yalnızlık yurdunun parlak mumu olan
sevgi ve muhabbet dolu gözlerine kurban olayım.

İki güzel gökyüzüdür o iki kara göz;
içinde ilahi bir aşk bir bulut gibi dalgalanır durur.

Vefa bir efsaneye dönmüştür; ama onun senin
gözlerini yurt edindiğini kendi gözlerimle görmüş
olmam beni hayretlere düşürüyor.

Tanrı'nin o tertemiz ışığının senin insanı okşayan
gözlerine yakın olduğunu kalp gözüyle gördüm.

Ey dost, senin hayalin canımın yoldaşıdır;
ey can, sana kavuşmak bedenimin arkadaşıdır.

Gerçi senin de benim de başımda saç Anka gibidir
ama senin zülüflerin sevgilinin kıvrım kıvrım zülüfleri gibidir.

Ne zaman iki dudağınla ağzının arasında karpuz olsa
beni an a benim eski dostum.[27]

Bu beden bir misafirhanedir a delikanlı;
her sabah koşa koşa yeni bir misafir gelir.

Gayp âleminden gönlüne her ne gelirse,
[bil ki] *misafirdir, hoş tut onu.*

Her gün, her an, o aziz misafirin geldiği gibi
gönlüne bir düşünce gelir.

A canım, düşünceyi bir adam yerine tut;
çünkü adamın değeri, canı düşünceyle olur.

[26] Mektubun fotokopisinde iki üç satır eksikti; bunların yerlerine nokta nokta işareti konuldu. Aynı zamanda zikredilmesi zorunlu olmayan isimlerin yerine de "..." kondu. (Derleyen)

[27] Buraya kadar olan şiir Ali Şeriati'ye aittir, bundan sonraki kısım ise Mevlana, Mesnevi, C-5, 3644-3707. beyitler arasından seçilerek oluşturulmuş. (Çev.)

Üzüntü düşüncesi, sevincin yolunu vurursa [üzülme]*;*
aslında sevincin yolunu yapmaktadır.

Hayrın temelinden yeni bir sevinç gelsin diye,
evi, başkalarından adamakıllı süpürüp temizler.

Her zaman yeşil kalacak yapraklar çıksın diye,
sarı yaprakları gönül dalından silkeler.

Ötelerden yeni bir tat salınarak gelsin diye,
eski sevinci kökünden koparır.

Üzüntü, üstü örtülü kökü ortaya çıkarmak için,
çürümüş, eğri kökü söker atar.

Üzüntü, gönülden neyi döker, söküp atarsa,
muhakkak karşılığında daha iyisini getirir.

Hele de insan, üzüntünün, kesin inanç sahibinin
kulu kölesi olduğunu kesinlikle bilirse...

Bulutla şimşek, yüzlerini ekşitmeseler,
asma dalları, doğunun tebessümlerinden yanar gider.

Kutluluk, kutsuzluk, gönlüne misafir olur da
yıldızlar gibi evden eve giderler.

Senin burcunda konakladı mı onun talihi gibi
sen de tatlılaş, çevikleş.

Böylece o, ayla buluşunca, gönül sultanına
senden dolayı şükürler etsin.

Eyyub, yedi yıl sabır ve rıza göstererek
belâya katlandı, Allah misafirini hoş tuttu.

O katı yüzlü belâ, geri dönünce Hakk'ın huzurunda
onun yüz türlü şükrünü eda ederek.

Eyyub, bütün sevdiklerini öldüren bana rağmen,
sevgisinden bir an bile yüzünü ekşitmedi, der.

Allah'ın bilgisine vefasından, hayâsından,
belâya karşı sütle bal gibiydi o.

Gönlüne yeniden yeniye düşünceler gelir;
sen git, güle güle karşıla onu.

Bulutun yüzü görünüşte ekşidir, ama gül bahçelerini
meydana getiren, çorak yerleri yok eden de odur.

Sen üzüntü düşüncesini bulut misali bil de
ekşi yüzlüye karşı yüzünü o kadar ekşitme.

Ola ki inci onun elindedir;
onun senden razı olmasına çalış.

İncisi yoksa, zengin değilse bile,
[hiç olmazsa] *kendi tatlı huyunu artırmış olursun.*

Bu huyun, bir başka yerde de yaran olur;
bir gün ansızının muradına eriverirsin.

Sen ona değersiz, bayağı bir şey deme a delikanlı;
ola ki kıran sahibi bir yıldızdır.

Sen ona parça deme, onu asıl say da
her zaman maksadına galip gel.

Sen onu parçadan sayar, zararlı bilirsen,
gözün, asıl olanı bekler durur.

Beklemek, tat bakımından zehre benzer;
o gidiş yüzünden daima ölüm halinde kalırsın.

Onu asıl say, kucakla da
bekleyiş ölümünden sonsuza dek kurtul.

Belki meclisteki o kadar işin arasında bu boşboğazlıkları dinleyecek zamanın olmayabilir. Ancak bir hasta asla başkaları duysun diye inlemez. Bu yazdıklarımı okuman noktasında çok ısrarcı da değilim zaten. Belki de ısrarcıyımdır ya da rica ediyorumdur. Ama sakın boşa harcanan vakitlerde, örneğin otobüste, yemek masasında ya da banyonun boşalmasını beklerken sarf ettiğin zamanlarda okuma bunları. Zira böyle yaparsan Mevlana'nın dediklerini tam olarak idrak edememenden korkarım. Bunlar seni acı ve kederden koruyacak bir aşı gibidir. Yazdıklarıma çok ihtiyacı olan yüreğin için bu zaruridir.

Keşke İran'da olsaydım da gecelerimi Mesnevi ile geçirseydim. Ancak ne yazık ki orada bile olsam senden uzak olacaktım. Her ne kadar seninle bağımız çok derin olsa da birkaç görüşme dışında bir birlikteliğimiz olmadı. Nasıl olur, bir insanın dili Farsça olur, Mesnevi'yi okuyabilir de kaderin cilvelerinden, hayatın gam ve kederinden, acı ve hüzünden endişe duyar şaşarım.

Ne diyecektim? Hiçbir şey... Şu an konuşurken bir amaç gütmüyorum, amacım sadece konuşmak. Bu konuştuğum kişi öyle bir kişidir ki onun yanındayken kendimi gizleme ya da başka türlü gösterme zahmetine girmiyorum. İnsanın içi ve dışı vardır ve neyse öyle görünmeye çalışmalıdır. Ancak yine de insan herkesin huzurunda güvenle tüm duygularından, düşüncelerinden, arzu ve özelliklerinden bahsedemez. Bu nedenle bazen bazı kimselerin yanında kendimizi gizlemeye tahammül etmek durumunda kalırız. Bu toplumsal yaşamın gerekliliklerinden biridir. Özellikle de Frenklerin deyimiyle "tipik" olmayan benim gibi adamlar için. Tipik olmamak, yani kendine has ve belli başlı bir karakteri, özelliği olmamak. Ben ülkeler arası sınırlara inanmadığım gibi insanlar arası sınırlara da inanmam. Bana göre millet müşterek kaygıları olan insan topluluğudur sadece. Bence asil bir karaktere sahip olmak da bir dine mensup olsun ya da olmasın insanî ve ahlâkî değerlere sahip olmak demektir. Dolayısıyla bana göre iki millet vardır: Birincisi ortak kaygılara sahip olanlar. İkincisi kaygısızlar. Aynı şekilde iki tip insan vardır: Birincisi insanî, vicdanî, ahlâkî ve irfanî duygular çerçevesinde yaşayanlar. İkincisi bu sınırlar dışında yaşam sürenler. Bu düşünce doğrultusunda Peygamberin sahabisi olan Ebuzer'e ne kadar inanıyorsam ve onu anlatmaktan mutluluk duyuyorsam Ebuzer ile aynı sınırlar içinde sanatını ve komedyenliğini sürdüren Charlie Chaplin'e de aynı derecede hayranlık duyuyorum. O da insanlığın dertlerine ortak olan biridir. O da ömrü boyunca insanî değerlere, halka ve insanlığın alınyazısına bağlı kalmıştır. Uzun zamandır beni sınırlayan, kalın duvarlarımı, ön yargılarımı ve taassuplarımı yıkıp geçerliliğini yitirmiş, eskimiş fikirler arasında sürünmekten kurtularak; yüksek bir damın üze-

rinden dünyayı seyretmeyi doğal bir özelliğim haline dönüştürmek için çabalıyorum.

"Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyilik değildir. Ama iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitaba ve peygamberlere iman eden; mala olan sevgisine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, isteyip dilenene ve kölelere (özgürlükleri için) veren; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve sözleştiklerinde sözlerine vefa gösterenler ile zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabredenler(in tutum ve davranışlarıdır). İşte bunlar, doğru olanlardır ve muttaki olanlar da bunlardır." (2/Bakara Suresi 177).

Affedersin, minbere çıkmak (vaaz vermek ve nasihatte bulunmak) benim bir özelliğim gibi oldu.

Oysa sen de benim için minbere çıkmıştın ve karamsar olmamam, kendimi mutlu hissetmem için bana nasihat etmiştin. Ne mutluluğu? Keşke buraya hiç gelmeseydim ve özgürlüğü hiç tatmasaydım. Özgürlüğü sadece kitaplardan okusaydım. Seher rüzgârlarıyla nefes alan bir kuş ile meyhane köşelerinde yaşayan bir kedi dünyaya aynı gözle bakmaz.

Meşhed'de eskilerin ziyafet sofralarının kalıntıları yeterliydi. Onları ilim niyetine geviş getirerek yer ve lezzet alırdık.

Bu arada *Homa Sigarası* ile aran nasıl? Ben uzun zamandır onun hasretini çekiyorum. Buranın sigaralarıyla ciğerlerim uyum sağlayamadı.

... Mühendis Bey'e bir mektup yazmıştım. Cevap yazmadığı için endişeliyim. Ya cevap göndermedi ya da mektup kayboldu. Burada da bazı dostlarla toplanıp çene çalıyoruz. ... Bey'in Avrupa ve Amerika'da bulunan bazı isimleri bana vermesinin resmî bir yönü var mı, yoksa yalnızca arkadaşlık ve tanışıklık için midir bilemiyorum. Girişimde bulunmak adına bu ikisi arasında fark vardır.

Kitabın önsözünü bulmak için fırsatım yok. Özellikle de Fransızların ona olan düşmanlığı düşünüldüğünde. Fransızlar onu hain ve Nazi olarak görüyorlar. Bu nedenle onun biyografisini bul-

mak kolay değil. Ayrıca uzun zamandır derslerimden geri kaldığım için başka işler için ayıracak zamanım da pek olmuyor. Eğer kitap basılacak olursa bir iki nüsha da benim adresime postalayın. ...'den yanımda hiç yok. Onu çok özledim. Sevgili Mehdi'yi öpüyorum. Bilmiyorum, yerleşti mi, yoksa hâlâ ev mi arıyor? Tüm dostlara selamlar. Hanımına da benden selam söyle. Çocukları öpüyorum. Rahman olan Allah'tan başarı ve saadetini, ayrıca seni görebilmeyi diliyorum.

Allah'a emanet ol, Ali

Mirzazade Bey'e Mektup

Mahcubum dostuma karşı ayrılık gecesinde
Ki o yakamı ilikliyor, bense canımı paralıyorum.

Mayıs 1962 başları

Ne yazık ki mektubunun, şiirinin ve kitabının bende uyandırdığı halet-i ruhiyeyi anlatmam mümkün değil. Her yerde yerli yersiz ve yalan yanlış tekrarlanan o eski iltifatları kullanmak istemiyorum. Çaresiz sadece şunu söyleyebilirim ki gurbette, sevdiklerimden habersiz geçirdiğim uzun zamanlardan sonra arkadaşlarımdan, dostlarımdan, o tanıdık sevimli dünyadan esen hafif, tatlı bir esintiydi bu mektup. Bana hayat verdi. Yıllardır unuttuğum canlılığı getirdi bana. Muhabbet, şeref ve insaniyet dolu dost çehrelerinin ve arkadaş toplantılarının tatlı hatıralarını canlandırdı zihnimde. Dünyada onlardan başka ümidim ve sermayem yok. Bu mektup beni uzun bir süre meşgul etti; bu şehirli vahşilerin bulunduğu dünyada yaşama ıstırabımı unutturdu.

Yıllardır güzelliklerden zevk almadığım, edebî ve şairane dertleri hissetmediğim için artık şiir ve şairler hakkında fikir beyan edemeyeceğim. Hassas bir insandan kuru bir mütefekkire dönüşebilmek için antrenman yapıyorum (Burada mütefekkiri basit sözlük anlamıyla sınırlı çerçevede kullanıyorum.) Zira ben artık kendime ait değilim. Burada yıllardır başkalarının ekmeğini yiyorum. Dolayısıyla kendi sorunlarımla uğraşamam. Şiir hakkında düşünüyorum. İran'a döndüğümde "nereden başlayacağımı" düşünüyorum.

Aslında nasihat etmek beyhude bir iştir. Özellikle de bir şaire "şöyle de böyle de" diyerek öğüt vermek aptalcadır. Bir şairin düşündüğü şeyden farklı bir şey yazması mümkün değildir. Ancak şairin duygularını terbiye etmesi, değiştirmesi ve yönlendirmesi mümkündür. İnsan çaba göstererek kendisini yetiştirebilir, geliştirebilir. Bir şair diğer şairlerle ilişki kuracağına, edebiyat ve şiir toplantılarına gidip geleceğine, Menüçehri ve Nima arasında mekik dokuyacağına; kendi halkı ile içi içe olsa, kahvehanelere, tekkelere, dinî

meclislere, fabrikalara, meydanlara, şehir merkezlerine gitse, halk yığınlarının içine karışsa, onların duygu ve dertleriyle hemhal olsa kendini geliştirir, düzeltir ve yeni duygular kazanır. Bundan sonra yazdıkları beyhudelikten azade olur. Sosyal ve manevî olarak müspet bir güç ve etken haline dönüşür. Böyle bir şiir de kendine has latif ve derin güzellikleri bünyesinde taşır.

Desnos, Cezayirli mücahitlere hitap ettiği şiirinde:

Ey demir parmaklıkları kesip atanlar, ey ateş açanlar; seher vakti o meşakkatli işinizden dönerken sizlere selam olsun!

Veya Poirot'un şu şiiri:

Toza toprağa bulanmış caddenin kenarında hırpanî (perme perişan) Müslüman bir çocuk toprağa karışmış oynuyor. Babasını öldürmüşler. Okuması yazması olmadığı için elindeki çubukla toprağa resim çiziyor. Bir tüfek resmi...

Veya Ümid'in (Mehdi Ehevan-i Salis) şu cesur ve mertçe şiiri:

Nehir olup akmak, gölet olmaktan daha yeğdir.

Kayanın derinliklerinden suyun fışkırması, ardından başını büküp kayanın üzerinden akması ne güzel.

Eğer ovada fışkırsa, ovayla beraber aheste aheste akar gider; yok eğer vadide olsa, tepeden aşağıya doğru kıvrılır gider.

Oysa gölet her zaman aynı yerde sabit ve durgundur.

Hareket, devrim, özgürlük, adalet, halk, iman, insan sevgisi, insaniyet, cihat, fedakârlık temaları en az aşk, yeis, cilve, hicran, rekabet, sevgilinin keman kaşı ya da diğer azalarının tasvirinin içeriği kadar güzellik ve canlılığa sahiptir.

Şair toplumsal konuları işlerse duygusuz ve kuru kalır korkusu taşıyanlar; beyhude bir endişe içerisindedirler. Bu kişiler bu şairlerin sadece siyasî, sıradan grup çatışmalarını içeren, gazete yazılarını anımsatan şiirler yazdıklarını ya da nasihat ve öğüt verdiklerini düşündükleri için bu yargıya varırlar. Oysa halka yeni fikirler sunan, onu farklı mekânlara taşıyan şair; insanı kendi dar çerçevesinden

kurtararak, duygu, düşünce ve ruh gelişimine ve tekâmülüne ulaştırmayı hedefler. Mevlana, Senaî, Nasır Hüsrev, Attar, Eşref ve inkılâbın yetenekli şairlerinden (kuzey rüzgârlarının esinti kaynağı) Bahar ve Pervin örnek verilebilir. Sizin kendinizden, kendi sıkıntılarınızdan, aşklarınızdan, hayallerinizden bahsetmeniz insafsızlık ve namertliktir. Halkın imanı bir tümenlik din tellallarının ve devlet vaizlerinin elinde; medeniyet algıları da *Şehrazad ve Siyah ve Beyaz Sinemaları* ve *Tahran Radyosu*'nun elinde ise eğer, size ağır bir sorumluluk düşmektedir. Bu bîçare neslin kurtuluşu için elinizden geleni yapmazsanız en büyük ihaneti etmiş olursunuz. İran'da her şey ve herkes halkı uyutmak için ninni söylerken; siz neden hâlâ mırıldanır, homurdanır ve inlersiniz? Milleti uyandırmak için feryat etsenize!

Tüm dostlara benden selamlar...

Ali Şeriati

Burada gerçekten mucizevî nitelikte olan Cezayir şiirini yayımladık. Ancak şimdilik bunları size ne gönderebiliriz ne de açıklama yapabiliriz. İnşallah daha sonra. Henüz tanışmadıkları şiirin şairine buradaki ateşli dostların selamlarını iletiyorum. Bu şiiri okuyan ve dağıtan yüzlerce kişi adına, ona başarılar diliyorum.

Ali Şeriati

Mühendis Abdulâlî Bazergan'a Mektup

Sevgili kardeşim Mühendis Abdulâlî Bazergan Bey, sıra dışı ve yeniliklerle dolu son Tahran seyahatim kendimle ilgili olarak asla istemediğim ve ihtimal vermediğim olaylarla geçti. Felsefî ve Belaği Beyler gibi vaaz ehli, minber ehli, Hüseyniye ehli oluverdim! Aslında bu işe dahlim yalnızca inancım ve fikirlerim gereği oldu. Öncelikle bu programın geçici olduğunu düşünmüştüm. İkincisi, Haricîler ve Ümeyyeoğulları arasına sıkışmış olduğunu düşündüğüm ve şiddetle desteklediğim Mutahharî Bey'in emri ile gerçekleşmişti.

Aslında babamı da alıp buraya gelmek, Hüseyniye'yi içinde bulunduğu bu durumdan kurtarıp onu istediğimiz şekle sokmamıza yardımcı olur, diye düşünmüştüm. Bazıları ya Haricî olmak ya da Emevî olmak arasında seçim yapmanın, bu duruma tahammül etmenin zorunlu olduğunu ve bundan başka çıkar yolun olmadığını hissediyor ya da öyleymiş gibi görünüyor. Bizim duruşumuz istersek ve çabalarsak Hüseyniye'yi içinde bulunduğu girdaptan çekip çıkarmanın mümkün olduğunu kanıtlayabilir. Böylece bu kurum, insanları toplayıp meclislerde heyecana gelmekten kurtararak; yeni bir söz bekleyen, kaygı taşıyan ve yeni bir soluğa ihtiyaç duyan genç neslin ihtiyaçlarını karşılamaya yöneltir.

Bu konuyu kapatalım, zira söylenecek çok şey var. Ben bu Ramazan ayında İrşad'a devam edip etmeme noktasında kararsızım. Bir vaiz gibi görünmek istemiyorum. Hüseyniye son zamanlarda modern ve görkemli bir vaazhaneye dönüştü. Mikrofon ardından sine döverek yeni bir din icat eden modern yobazlardan hoşlanmıyorum. Tıpkı kafa ve ruh yapılarıyla psikolojileri öz İranlı olduğu halde, modern Batılıların edalarına bürünen İranlılardan hoşlanmadığım gibi!

Gerçi gelip gelmeme noktasında henüz net bir karar vermiş değilim. Aslında gelmemek üzere karar almıştım; ancak sonra İrşad'ın programlarının ilan edildiğini görünce işler değişti. Bu birilerinin maşası olan hokkabazlar; din, Allah ve halka tebliğ konularında

hokkabazlıklar, çirkinlikler sergiliyorlar. Tüm bunları da kirli dükkânlarının vitrinlerinden kendilerini satışa sunmak ve süslü gösterip pazarlamak adına yapıyorlar. Din konusundaki muhalefeti, mücadeleyi, rekabeti ticarî rekabetten bile daha alçak ve aşağı bir seviyede gerçekleştiriyorlar. Bunun için eski yeni tüm hile ve oyunlara başvuruyorlar. Aklımın asla ermediği hileler, desiseler, komplolar kuruyorlar. Bunlar öyle bir program hazırlamışlar ki bir metin üzerinde bir kişiye yapılabilecek en büyük ihaneti benden esirgememişler. Şaşırdım, hatta inanamadım, belki de ben yanlış anlamışımdır, aslında kastettikleri şey farklıdır dedim. Ancak sonra Mutahharî Bey bana muhabbet dolu bir mektup yazıp, programı hazırlayan kişinin hata yaptığını ve program hazırlandıktan sonra kendilerine gösterilmediğini ifade ettiler.

Aslında durum bunun tam tersi idi. Altı konuşmacıyı beş gece konuşma yapmak üzere programa koymuşlar; ama ben bunların arasında değildim. Ancak dördüncü ve beşinci konuşmacılar arasına şu notu düşmüşler: "Falancanın sırasında" programın giriş bölümünde "falanca konuşma yapacak." Bu benim geldiğim nokta açısından gerçekten şaşkınlık verici. Benim konunum da asıl konuşmacıya çıraklık yapmak olacak. Salon benim sayemde dolacak, ardından asıl konuşmacı gelip hazır salonda konuşmasını icra edecek(!)

Mutahhari Bey, Hüseyniye-i İrşad'ın şura toplantısında önce kendisinin sonra benim konuşmacı olacağım kararı alındığını söylemişti (kısacası Mutahharî Bey bana övgüde bulunuyor ve iltifatlar diziyordu). On dokuz ve yirmi dördüncü gecede - ki bunlar önemli gecelerdir - Mutahharî Bey ve ben konuşmacı olacaktık. Hatta önce o konuşacaktı, ardından ben. Önce ya da sonra fark etmez. Sonuç olarak asıl konuşmacı olarak ikimiz vardık. Program ya da programın girişi hakkında bir şey söylenmemişti. Sonra ne oldu da böyle anlamlı ve ustaca hazırlanmış bir metin ortaya çıktı ve ben asıl konuşmacı olmaktan çıkarılıp programın giriş kısmına yerleştirildim, anlayabilmiş değilim. Neler oluyor? Aslında her şey açık! Ortada bir kin var. Hem de çok basit ve gayriinsanî bir kin. Zira

benim onlarla ne bir işim olmuştur, ne onlarla bir benzerliğim olmuştur, ne de alıp veremediğim bir şey. Bir kere ben bu kuruma misafir olarak geldim. Üstelik bin bir ısrar ve ricayla. Birkaç kez konuşma yaptım. Onlar da alışkın oldukları üzere ve kendi çıkarları doğrultusunda dost, düşman yararlarına ve zararlarına olabilecek her şeyi hesap ederek ona göre davrandılar. Benim ve benim gibilerin onların dükkânına ve yapılarına en ufak bir zarar vermeyeceğini de iyi biliyorlar. Böylece zamanı gelince bana da tekmeyi attılar. Allah biliyor ki ben burada ismim lekelendiği için sinirleniyor değilim. Elbette rahatsız olmadığım söylenemez. Zira kim olursa olsun bir gazetede işi olmadığı bir kimse tarafından boş yere hakarete ve aşağılanmaya maruz kalsa canı sıkılır. Özellikle de bu kişi benim gibi sıradan bir kişi değil de bir din adamı ise. Benim sinirlendiğim ve ümitsizliğe düştüğüm nokta ahlâkî çöküntünün bu seviyelere ulaşmış olması. Üstelik böyle mekânlarda! Üstelik hangi yollarla, ne için ve biz nasıl bir durumdayken!

Bir kimsenin önce hayatı, serveti, makamı bir kenara itip yaşamını tamamen Allah'a, ahlâka, fikre ve manaya adaması; ardından bu yoldayken boğazına kadar bencillik, pislik, gösteriş, ahlâkî rezalet, kişisel rekabet, ihanet, iftira ve yalan pisliğinin içine batması! Ben tüm bunları yapacaksam çalıştığım üniversite içinde yapmayı yeğlerim; zira hem günahı daha az olur hem de getirisi daha fazla. Orada hem şöhret, hem servet, hem de makam var. Buradaysa şöhret dışında hiçbir şey yok. Üstelik beni Felsefî'nin ve Belağî'nin seviyesine çıkaran; minberden, tekkeden, İmam Hüseyin için sine dövmekten ve mevlitlerden geçinen kimselerle eşitleyen bir şöhret.

Benim asıl tereddüdüm, Mutahharî Bey'in, benim Hüseyniye'ye gelmeyi Keyhan Dergisinde şahsıma yapılan hakaret ve Hüseyniye imzasıyla beni ravzahanların çırağı olarak tanıtmaları sebebiyle reddettiğimi düşünecek olmasıdır. Oysa ben doğru bildiği bir işten sırf bu sebeple çekilecek kadar bencil bir kişi değilim. Ben bu minber sahiplerine benzemem. Bunlardan biri, "Eğer Hüseyniye'de konuşma yapmaz ve din tebliğinde bulunmazsam psikolojim bozulur ve dinden uzaklaşırım." diyerek tehditte bulunmuştu. Dinden

uzaklaşmaması için insanları dine çağırmak zorunda olan başka bir kişi duymamıştım! Ancak tüm bunlar birer gerçek. Bu insanlara göre din böyle bir şeydir ve minber böyle bir yerdir!

Kusura bakma bunlarla canını sıktım. Yeri değildi ama Ali'nin Şıkşıkiye Hutbesinde ifade ettiği gibi, bu sözler içimi yakan bir dertti ki dedim gitti bir kere.

Ben toplantı, meclis, kalabalık, kargaşa adamı değilim. Her ne kadar bugüne kadar hep toplumsal ve siyasî faaliyetler içinde bulunmuş olsam da aslında ruhum inzivaya ve sükûta daha yatkındır. Ben aslında köylüyüm, gerçek bir köylüyüm. Köylülük vasıflarından bu mektupta bahsedeceğim. Vicdanımı ikna edebilecek bir bahane bulabilmiş olsaydım tüm bu toplumsal işlerden ve kargaşadan kaçıverirdim.

Başkanın mektubunu okudum. Konuşmamı beğenen ve takdirlerini izhar eden üniversiteli dostlara teşekkür ederim. Zaten benim söylediklerimi de ancak üniversiteliler anlayabilir ve idrak edebilirdi. Tekkede oturanlar benim muhatabım değildir. Onlarla aramda olduğu kadar, dinsizlerle aramda mesafe ve uzaklık hissetmiyorum!

Bu makaleye gelince; ben diğer bütün yazılarında olduğu gibi söz konusu makalede de insanı sarsan bir zekâ, müthiş bir telif yeteneği ve yaratıcı güç, özellikle de amaçlanan hedefe ulaş(tır)mak için olağanüstü değerlendirme yeteneği ve birbirinden farklı bütün bilgileri mahirane bir üslupla kaleme alma becerisi dışında söyleyecek bir sözüm olamaz. Böyle bir hakkı da kendimde görmüyorum; zira herkesin haddini ve konumunu bilmesi gerektiğine inanıyorum. Fakat şunu söyleyebilirim. Benim iki noktada tereddüdüm var. Bunlardan biri insanî meselelerde, özellikle çok karmaşık bir yapıya sahip toplumsal ve psiko-sosyal meselelerde başat etkenden (Fact dominant) söz etmek mümkün mü? Eğer cevabımız evetse, maişet çabası ve geçinme derdi dominant unsur olarak görülebilir mi? Ben sosyoloji biliminde daha çok Gurvitch'in "Bir olgunun içinde farklı ve karmaşık etkenler söz konusudur." ilkesini

benimsemekten yanayım. O, bu ilkeye "toplumsal çeşitlilik veya farklılıklar" (sociologie differentielle) der. Oysa sizin bana gönderdiğiniz bu araştırmada sosyolojik ve psikolojik açıdan İran'ın toplumsal durumunu incelemektedir. Sanki dominant unsur (fact dominant) olarak maişet çabasını görmektedir. Ancak konunun akışından maişet çabasının değil de sanki coğrafî etken, dominant unsur olarak ele alınmış. Rızık ve maişet çabası, coğrafî etkenlerin doğrudan ve zorunlu bir sonucu olarak ele alınmış. Bu ise toplumbilim alanında temelini iklimin ve coğrafî etkenlerin oluşturduğu başlı başına bir ekoldür. İbn Haldun'dan Lacoste'a kadar bir grup sosyolog bu düşüncededir.

Burada söz konusu olan şudur: Acaba burada "bizim" yerimize "Kuzey Afrika Berberîleri" yaşasaydı, bizim hal ve hareketlerimize aynen sahip olacaklar mıydı? Coğrafî olarak bize benzer olan ülkeler ruhî ve toplumsal açıdan da bize benzerlik gösteriyorlar mı? Ayrıca İran'da yaşayan farklı kavimler arasında görülen özellik ve hususiyet farklılıkları nereden kaynaklanmaktadır? Bir görüşe göre İran'ın kuzeyinde yaşayan halk ile güneyinde yaşayan halkın en ufak bir benzerlik taşımaması gerekir.

Bir diğer sorun da şudur: İran'da milliyetçilik duygusunun zayıf olması kırsal alan ile kentlerdeki farklılıklara ve bu iki bölge arasındaki irtibatın kopuk olmasına bağlanır. Oysa ben başka etkenlerin tesirli olduğunu düşünüyorum. Birinci etken İran milleti söz konusu olduğunda yabancı ve dış bir unsur olan, ulus üstü olup evrensel bir özellik taşıyan, ırkçılık karşıtı olan ve İranlılar da dâhil olmak üzere birçok halkı bünyesinde eriterek güçlü ve büyük bir ümmet inşa eden İslam dinidir. İkinci etken ise söz konusu topraklarda yabancı unsurların, İran toplumunun kurduğu devletlerden süre, etki ve güç bakımından daha sağlam ve üst üste hâkimiyet kurmuş olmasıdır. İkinci türe ait etkenler komşu beyliklerin peş peşe İran topraklarına saldırmalarını ve ülkenin ve toplumun tüm damarlarına sirayet etmesini de beraberinde getirdi. Etraftaki küçük beyliklerin her biri İran topraklarının bir kısmını hâkimiyetine katıp kendi toprağıyla birleştirdi. Böylece tarihimizin önemli

bir kısmını kapsayan siyasî feodalizm etkisini daha da göstermeye başladı. Bunun sonunda da birbiriyle pek de uyumlu olmayan millî ve siyasî sınırlar ortadan kalkmış oldu. Millî uyumu ve kavmî duyguları zayıflatan diğer bir etken de coğrafî yapının kendine has konumu ve dağınık yaşam tarzıdır. Bu etkenlerin çoğu İslam sonrası ile ilgilidir. İslam öncesi dönemde İran'da milliyetçilik duygusunun çok güçlü olduğu, hatta dinî duygulardan da daha güçlü olduğuna tarih şahittir.

Burada zikredilmesi gereken bir mesele daha vardır ki tema ve meseleyi ele alma tarzındaki uyum bakımından konuşulması gereklidir. Konu R. Grousset'in *La Face De l'Asie* adlı kitabında İran hakkında yazdıklarıdır. Bu kitaptan mektupta bahsedilmesinde yarar görüyorum. Tıpkı Maurice Perno'nun kitabından[28] da yine bu mektupta söz edilmesinde fayda mülahaza ettiğim gibi. İran'la ilgili kaleme aldığı eser gibi bu mektupta bahsedilmesinde fayda olan bir kitaptır. Ona göre İran, coğrafî konumu nedeniyle dünyada "tarihin kavşağı", çeşitli kavimlerin, farklı din ve fikirlerin geçiş noktasıdır. Sanki İran, dünyanın tüm eski medeniyet ve kavimleriyle komşudur. Onların kavşağı ve merkezidir. Acaba bu kavşak ve geçiş noktası olma özelliği, İran'ın diğer özelliklerini de etkilemiş midir? (Zira üstat sadece tarımcılık ve köylülük noktasına vurgu yapmıştır.) Bir etkeni bir başka etken yerine koymuyorum. Sadece bir etkeni diğer bir etkenin yanına yerleştiriyorum. Peki, bu coğrafî özellikler tarih boyunca başka milletlerin, farklı dinlerin ve halkların geçiş yolları üzerinde yaşamış olan bir milletin tavırlarını, ahlâkî yapılarını ve psikolojilerini; turistik şehirlerin ve yol üzerine kurulmuş kahvelerin özelliklerine benzetmiş olamaz mı? Olaylar karşısında tepkisizlik, taassupsuzluk, karşılaştığı her şeye uyum sağlama, intibak ve renk değiştirme özelliği, revaçta olan şeyleri pohpohlama, yalan, dalkavukluk, zillet, gurursuzluk, asaletsizlik, baş-

[28] Fransız gezgin. 1925'te İran'a seyahat etmiş ve bu seyahatini konu alan bir kitap kaleme almıştır. "*Maurice Perno'nun Seyahatnamesi*" Tercüme: Dr. Hüseyin Nebevî, Tahran ve "*İran Semasının Altında*" Tercüme: Kazı İmadi, Tahran, şemsi 1324. (Çev.)

kalarının arzu ve isteklerine teveccüh ve kendi karakterini yok etme gibi özellikler köylü, müstakil ve müstağni insanlardan çok geçiş noktalarında, yol üzerlerinde, kavşaklarda yaşayan kavimlerin ortak özellikleridir.

Konunun sonunda bu ruhî ve toplumsal zaafların telafi ve tedavi yollarından bahsedilmiş. Tüm bunlar her ne kadar doğru ve kabul edilebilirse de genel olarak metnin rengi, ahengi ve tonu ile uyumlu değildir. Bu metni okuyan kişi bizde bulunan bu ruhî ve toplumsal zaafların geçici, arızî ve tedavi edilebilir olmadığına inanacak ve ikna olacaktır. Hatta bunları yerleşmiş, kalıplaşmış, değiştirilemez toplumsal özellikler olarak algılayacaktır. Bunları tedavi edilebilir, cerrahî müdahaleye uygun, yüzeysel yaralar olarak görmeyecektir. Aksine doğuştan gelen, karakterimize yerleşmiş, bu toplumun temel özelliği olarak düşünecektir. Bu nedenle zaaflar ve sapmalar derin, köklü ve ciddi telakki edilip yorumlandığı gibi, aynı düzeyde tedavi ve telafi yolları da dillendirilmelidir. Okuyucu kesin çözüm yolları ve güçlü, etkili, yapıcı etkenlerle karşılaşmalıdır. Böylece zaaf ve yanlışlıkları gördüğü ölçüde iyileşme noktasında da inançlı ve ümitli olacaktır. Ben bir okuyucu olarak yazarın zaafları, sıkıntıları, eksiklikleri dile getirirken derin, kesin ve titiz bir bakış açısıyla ortaya koyduğu kararlılığı ve güveni, çözüm önerileri ve zaaflarla mücadele noktasında göstermediği kanaatindeyim. Konu çözüm önerilerine geldiğinde yazarın kararlılığını, ikna yeteneğini ve güven duygusunu kaybettiği ve daha yumuşak kelimeler seçtiğini düşünüyorum.

Bu milletin tarihte sahip olduğu ortak güçlü duygulara, anlayışa, harekete ve kararlara rağmen; İran hakkında yapılan bu sosyolojik, iktisadî, coğrafî, psikolojik ve toplumsal tahlil ve yorumlara inanmalı mıyım? Sözgelimi İslamî, dinî akımlar, Ebu Müslim hareketi; yani İranlıların Emevîlere karşı başlattığı hareket, Şia hareketi, İsmailiye, ...Nadir ve son zamanlarda "Babaîlik" hareketi ve "Meşrutiyet" düşüncesi ele alındığında; milletimizin taze bir imana kavuşma, ortak bir hedefe sahip olma, beraber hareket edebilme, dinî, siyasî ve toplumsal sorumluluk alabilme istidadına sahip ol-

duğuna inanamaz mıyız? Yeni ve güçlü bir imanla, ortak bir hedef belirleyerek müzmin ve köklü ruhî ve ahlâkî zaaf ve hastalıkların mucizevî bir şekilde tedavi edebileceğini, toplumu doğruya ve iyiye yönlendirebileceğini ve farklı bir hale dönüştürebileceğini düşünemez miyiz?

Son olarak, söylediğim tüm lüzumsuz şeyler için özür diliyorum. Gerçi hiç biri lüzumsuz değildi. Her okuyucunun okuma esnasında zihninden geçebilecek fikir ve hayallerin dillendirilmesiydi.

Ayrıca özür dilemem gereken bir nokta daha var. Kötü bir öğretmenlik ve yayıncılık özelliği olarak farkında olmadan bu iki defteri okurken yazarın atladığı ya da değiştirildiği takdirde daha iyi olacağını düşündüğüm yerleri düzelttim. Sonradan farkına varınca da çok utandım. Lütfen hoş görün. Yazım yanlışı ya da anlatım bozukluğu olan yerler hariç metni olduğu gibi bırakın. Bu metin sizin düzelttiğiniz şekliyle yayınevine giderse redaktörün işi kolaylaşacaktır.

Burada beni birkaç aydır ziyadesiyle meşgul eden ve bir dakika dahi aklımdan çıkmayan bir meseleden söz etmek istiyorum. Bu Kur'an hakkında yapılan mucizevî şaheserin tamamlanması meselesidir. Ben bu çalışmayı mübalağasız Galileo'nun evren hakkındaki keşiflerine, Newton'un yerçekimi buluşuna ve Pasteur'ün hastalık alanında yaptıklarına benzetiyorum. Onlar vahiy ilminin pozitif anahtarına ulaşmışlardı. Bu beyefendi ise kelamî vahiy ilmine ulaşmıştır. Ben bu beyefendinin çalışmasından bahsettiği gün eşi görülmemiş bir şaşkınlık içine düştüm. Benim için bundan daha şaşırtıcı olan ise bu çalışmanın bu kadar sadelikle, sıradan bir şekilde anlatılabilmesiydi. Bu işin yanı sıra başka şeyler nasıl düşünülebilir anlamıyorum? Bu iş diğer işlerle aynı düzeye nasıl konulabilir? Ben o gün çalışmadan bahsettikleri kadarıyla ve anlattıklarından anladığım kadarıyla ansızın Kur'an'a karşı bilimsel bir imana kavuştum. O derece harikuladeydi. Bilimsel iman; yani güneş sistemine, suyun bileşimine, rüzgârın hareketine iman etmek gibi bir şey. Yani "vahiy" olduğunu gördüm.

Bence kendileri bu teze ulaştıktan sonra ilmî, fikrî ve diğer her konudaki plan ve meşguliyetini bir kenara bırakmalıdır. Bu konuya öyle yoğunlaşmalıdır ki o mesele varken işinden, gücünden, düşüncelerinden, duygularından, hayatından ve başka hiçbir şeyden bahsetmemelidir. Zira ben bırakın Kur'an hakkındaki herhangi bir meseleyi; din, Allah ve "metafizik" hiçbir konunun ispatını dahi bu mesele kadar önemli bulmuyorum. Bu hadise din biliminde sadece Kur'an ve vahyi ispat etmiyor. Allah'ı ve gaybı ispatlıyor. Üstelik Allah'ın ispatını irfan, felsefe, ahlâk, akıl dili ile yapmıyor. Bilim ile yapıyor. Üstelik titiz ve kesin bir bilimsel yolla, matematikle ispat ediyor!

Yine Mühendis Bey'in bu işi sade bir dille anlatmasına da şaşırdım! Bu büyük iş diğer tüm sözleri, delilleri ve paradigmaları değersizleştirdi veya en azından değerini düşürdü. Ben sınıfta öğrencilerimle tartışırken, sahip olduğum az bir bilgiyle girdiğim her bahsi kazandım. Üstelik tartışmaya başlarken onlara "Kur'an'ın vahiy olduğu konusunda getirdiğim delilleri çürütmek için her türlü yola başvurabilir, tüm inkâr, ret ve karşı koyuşlarınızla karşıma çıkabilirsiniz" dedim. Bu şartlarda söz konusu metotla şaşırtıcı, harikulâde ve istisnasız mutlak bir zaferle sonuca ulaştım. Bu metot sadece ikna edici değil, aynı zamanda şaşırtıcı ve imana getiricidir.

Ben yeni neslin talebesi ve mensubu bir öğretmen ve hoca olarak bu projeyi en kısa zamanda bitirmesi için kendisine yalvarıyorum, rica ediyorum. Lütfen en kısa zamanda. Dünyada hiçbir iş bundan daha acil ve hayatî değildir. Lütfen siz de onu bu iş için teşvik edin, ortamı hazır hale getirin, fırsatlar yaratın. Bu çalışma bir an önce Arapça, İngilizce ve Fransızcaya tercüme edilmelidir!

Saygılarımla, Ali Şeriati

Ali Asgar Hacı Seyyid Cevadî'ye Mektup[29]

1- Bu milletin yaşamı ve ölümü hakkındaki tereddütlerimi bertaraf ettim.

2- Bizim İslam kültüründe –özellikle Şia'da– "hüccet" kavramı, bilhassa insan için kullanıldığında çok derin, çok ilginç ve çok yeni bir mana ihtiva eder. Başka kültürlerde bunun karşılığının olduğunu zannetmiyorum. Bir insan belli bir zamanda bir ekol için, bir mezhep için, bir hareket için, bir millet için "hüccet"e dönüşmektedir. "Hüccet" kavramının tüm sözlük anlamları soyut, mücerret, ilmî, aklî ve mantıkî olmasına rağmen insanın "hüccet"e tebdil olması; onun sınırsız zatî olgunluğunun ve cevherî miracının göstergesidir. İnsanın bu boyutu nesnel dünyadan daha geniş olduğuna ve mevcut olandan daha şerefli bir hakikate sahip olduğuna işaret eder. "Hüccet" olan bir insan, toplumun sorumluluğundan söz eder. İnsanın içinde bulunduğu durumdan ve onun toplumdaki rolünden bahseder. İnsanın imkânlarını ve sorumluluklarını ortaya koyar. İnsanın insan, toplum, tarih ve tabiata hükmeden sebep ve sonuç silsilesi üzerindeki etkisine vurgu yapar. "Hüccet" olan bir insan; hümanist ve düşünce üreten, irade, ilim, sanat ve edebiyata dair söz söyleyen tüm felsefî ekollerden ve ideolojilerden daha derin, daha hassas, daha dakik ve daha üstündür. Ben bu kavramın derinliğini, değerini ve yeniliğini anladığım zamandan beri hayretler içinde onu insan yapısının içinde kimyevî özellikleri olan bir cevher gibi görüyorum. Zira bireyi "hüccet"e dönüştürebiliyor ve onda değişiklikler ve yenilikler oluşturabiliyor. Fakat daha bugün "hüccet"in manasını anladım ve mahiyetini kavradım.

3- Kuran, kıyas ehli aydınların görüşlerinin aksine, tevhidî bakış açısı sayesinde insana ilahî bir asalet bahşetmektedir. İnsanı maddî âlemde Allah'ın ruhunun taşıyıcısı kılmaktadır. Maddî âlemde insanı Allah'ın ruhu, Allah gibi ve Allah'ın halifesi olarak görmektedir. Benim için şaşırtıcı olduğu kadar müphem kalmış bir nokta da Kur'an'ın şu hayret verici tabiridir. Bu, insanın kişisel tekâmül

[29] Esfendmah, 1354/1975

aşamasında kazanabileceği en önemli noktaya işaret etmektedir. Bu tekâmül, insanın kendi dönemiyle, toplumuyla ilişkisini ifade eden mücerret ve münferit bir tekâmül değildir. Yani insanın toplumsal rolü ve insanî sorumluluğu değildir söz konusu olan. Burada "ferdin" "topluma" dönüşmesi imkânından bahsedilmektedir. Hayret! "Fert", tabiat söz konusu olduğunda Allah yerine geçerken; tarih söz konusu olduğunda toplumun yerine geçmektedir.

"Gerçek şu ki İbrahim (tek başına) bir ümmetti..." (16/Nahl Suresi 120).

"... *'Kim bir kimseyi bir kimseye veya yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olmadan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de onu diriltirse (ölümden kurtarırsa) bütün insanları diriltmiş gibi olur'...*" (5/Maide Suresi 32).

Nasıl olur? Felsefeye göre insan kendi bütünlüğü içerisinde değerlidir. Kendine karşı sorumludur. Bu düşünceden başka hangi ideoloji vardır ki toplumbilim ve insanbilim alanında değer açısından insanı bütün insanlıkla bir tutar ve bireye tekâmül sürecinde ve ağır sorumluluk yüklenme noktasında bir "ümmet/toplum" olma mesuliyeti yükler?

4- Şehadet; İslam kültüründe özellikle de tarihi şehadet üzerine bina olmuş Şia kültüründe hem sözlük anlamı olarak hem mana olarak özel bir anlam taşımaktadır. Bu kavramı başka dillere tercüme etmek mümkün değildir. Bu kavramın Batı dillerindeki karşılığı, kökü ölüm ve vefat anlamına gelen "mort"tan türeyen "martyr"dir. Hatta temeli şehadet olan Hıristiyanlıkta bile bu böyledir. Oysa şehit tam aksine "diri ve hazır bulunan" manasına gelmektedir. "Martyr" ise menfi bir anlam taşımaktadır. Pasif bir sıfattır. Şehit, sadece diri ve tarih sahnesinde hazır olan anlamlarına gelmekle kalmayıp; fiilî, etkin ve aktif olma özelliği de vardır. Şehit şahit olan demektir. Hazreti Emir bu hükmün felsefesini şöyle açıklamaktadır: "Cihat, İslam'ın izzetidir. Şehadet ise cihadın dışa vurumudur." Cihadın ve şehadetin başka bir türüdür. Şehadet ba-

ğımsız bir olgudur. Bir mücahidin başına gelebilecek arızî bir durum değildir. Kendi hedefi, kendi felsefesi ve kendine ait bir rolü vardır. Mesele öldürülmek meselesi değildir. Bir tercihtir, bir eylemdir. *"Ve böylece sizin dengeli ve ölçülü bir ümmet olmanızı istedik ki (hayatınızla) tüm insanlığın huzurunda hakikatin şahitleri olasınız ve Elçi de sizin huzurunuzda ona şahitlik yapsın..."* (2/Bakara Suresi 143) Sizi insanı ve dünyayı dönüştüresiniz diye, yaşadığınız zamanda, zeminde, mücadeleler ortasında bir ümmet kıldık ki siz halk üzerine şahit olun, Peygamber de sizin üzerinize şahit olsun. Can vermek şehadetin sadece bir boyutudur. Şehadet olgusunu tefsir etmeye Ali'den daha layık kim olabilir? Şehadet; rezil rüsva etmektir, ifşa etmektir, açığa çıkarmaktır, perdeleri ortadan kaldırmaktır. Şehadet; inkâr edilen, unutturulan, lafı dahi ettirilmeyen, sükût tuzağına kurban verilen her şeyin ayan edilmesi, beyan edilmesi, açığa çıkarılması, aydınlatılması olayıdır. Bu unutturulan konularla ilgili sonraları aslında böyle bir şey hiç olmamıştı diyeceklerdir. Bir zaman sonra bırakın hakkında konuşulması, düşünülmesi bile söz konusu olmayacaktır. Fikirler şeylerle ve şeyciklerle meşgul edilecektir, oyalanacaktır, parsellenecektir. Yaşanan ve yaşanmakta olan facialar; gizlenilen, unutturulan hakikatler; telaffuzu ve düşüncesi dahi suç sayılan, toplumun belleğinden, vicdanından ve düşüncelerinin derinliklerinden kazınan hedefler, ihtiyaçlar, kaygılar; insanı insan yapan değerler; tüm bunlar gizleyiciler, tuzak kurucular, yamyamlar tarafından insanların ve toplumun benliğinden kazınmıştır. Bu, adam öldürmekten ve katliamdan daha korkunçtur. İmkânsızlıklar devrinde, savunmasızların ezildiği, halkın zulme, zulmete alıştığı, unutturulmanın ve susturulmanın kurbanı olduğu ve herkesin burnunun sürtüldüğü bir dönemde, sadece "nasıl yaşayacağı" değil "nasıl olacağı" da insanlara dayatılan bir vasatta şehadet hakperestin cihadıdır. Bu dönemde insan tıpkı bir uyuşturucu bağımlısı gibi kendi zevalini, izmihlalini görür ve buna alışır. Ölümü göze alır. Özgürlüğü, öfkeyi, kurtuluşu, yaşamı, selameti ve saadeti ağzına dahi almaz. Hatta hayal dahi edemez.

Böyle kara bir huzur ortamında, ölüm sessizliğinde, kabristan sükûtunda her varlık tabut olmuş, her ruh bir cenazeye dönüşmüş, tek dost mezarlık kalmıştır. Askerlerin cenaze taşıyıcı, ölü yıkayıcı, kefenci, mezar kazıcı, mezarcı, telkinci, cenaze namazı imamı, dilenci olduğu bu ortamda tabutunu kıran, mezarını yerle bir eden, varlığını yok sayan, İsrafil gibi sura üfleyen, ölüm sessizliğine feryat eden, ruhu çağıran ve yaşamın adını anan kişidir şehit...

Asuman ve bulut gibi yağmur yağdır kendinden,
Suyu işe yaramayan ırmak gibi olma.

Yağmur suyu bahçeleri sular ve rengârenk güller vücuda getirir.
Irmak suyu ise komşunun duvarını yıkar ve iki komşunun kavga etmesine sebep olur.

Sen ey zamanının İsrafil'i olan aziz kişi,
Kıyamet gelip çatmadan tıpkı İsrafil gibi kendini uyandır bugün.

O ister ölsün ister hayatta kalsın şehittir. Ben bugün Peygamberin bu hayret verici ve görkemli açıklamasının manasını bir sahabîsinden öğreniyorum: "Her kim canlı bir şehit görmek isterse onun yüzüne baksın."

5- Cihadın en hayırlısı nedir ve ne için olmalıdır, bugün anladım. Bugün can boğaza dayandı. Fakat kendimi hem huzurlu hem de güvende hissediyorum. Artık yalnız, kimsesiz ve gurbette yaşadığımı hissetmeyeceğim. İsimsiz, kimsesiz, gizlice ölmeyeceğim. Artık beni ifade eden bir dilim var, beni müdafaa edecek bir avukatım var. Mürekkebe, kaleme ve yazılanlara ant olsun ki Peygamberimizin sözü haktır. "Âlimin mürekkebi, şehidin kanından üstündür." Ebubekir'in sözü doğrudur: "Halifenin yanlışlıklarını senin gibi kılıçla düzeltecek cesur kişiler olduğu sürece bu ümmet zillet ve dalalete düşmeyecek, dalalet ve zillet içinde can vermeyecektir." Değersiz ve kirli bir varlıktan bir ümmete dönüşen bana, sana ve ümmete aferin!

Bana gelince! Beni müdafaa edecek olanlar Allah, zaman ve hayattır. Ukde yerine şuur sahibi olanlar ve zulmün amatör uşağı olmayanlardır.

Kuddusî Bey'e Mektup

Saygıdeğer dostum Kuddusî Bey,

Selamlarımı sunduktan sonra ifade etmeliyim ki Peygamberin aziz dostlarının hikâyelerini sade bir dille kaleme alarak *Astane Dergisi*'nde yayımlamanız beni çok mutlu etti.

Dünyada büyük bir hareket ortaya koymuş, yaşamları, davranışları ve fikirleri bugünkü düşünce tarzımızı ve bakış açımızı oluşturmuş bu büyük insanların hikâyelerinin kaleme alınması yalnızca halkın onları tanıması açısından değil; bataklığın içinde yüzen toplumumuza iman, heyecan, coşku, cesaret, şeref ve fedakârlık ruhu bahşetmesi açısından da çok önemlidir. Mevlana'nın dediği gibi:

> *Benim sözlerim gayb âleminden geliyor, her daim baharın, güzel kokusu ve tazeliğin kol gezdiği yerden.*
>
> *Bu nedenledir ki sözlerim, halkı küfürden ve yolunu kaybetmekten, iman ve din bahçesine çeker.*
>
> *Biz arifler; evliyaların talebeleriyiz ve onların sözlerinden besleniyoruz.*
>
> *Ey gafil insan, gel de bu çeşmeden iç ki hidayet bulasın.*
>
> *Ey zahirde diri olan fakat gözlerinden can ve ruhunun ölülüğü okunan insanlar!*
>
> *Dostun sedasına kulak verin ve yokluktan geri dönün.*

Peygamberin şu esrarengiz ve güzel sözü de bu anlama gelmektedir: *"Allah yaşamınızda size uygun vakitler ve fırsatlar tayin eder. Bu nedenle o fırsatlardan yararlanmak için çabalayın."*

Bendeniz de âcizane bu toplumsal ihtiyaç ve zaruret doğrultusunda inanç yolunda cihat edenlerin hayatlarını kaleme almaya karar vermiştim. Elbette bu kitap ne Akılanî'nin *El-İsabe fi Temeyyuz es-Sahabe*'si ne de Merhum Hacı Şeyh Abbas'ın *El-Küna ve'l-Elkab* eserlerinin tarzında bir tarih kitabı olmayacaktı. Bunlar özel bir yöntemle Farsçaya çevrilebilecek roman ve hikâye tarzı biyografi kitapları olacaktı. Bu tarz, tarihî açıdan çok güvenilir olmayabilir;

ancak yazarın iman ettiği inanç ve fikirlerin etkili bir şekilde tebliğ edilmesi ve yerleşmesi açısından oldukça önemlidir. Maalesef Ebuzer'den sonra bu konuyla ilgilenemedim. Her ne kadar Yasir, Sümeyye ve Ammar'ın hayat hikâyeleri hakkında notlar hazırlamış ve kitabın taslağını oluşturmuş olsam da hayatımın mecrası beni farklı işlere sürüklediğinden bu iş yarım kaldı maalesef. Bu nedenle söz konusu projenin sizin tarafınızdan yapılacak olması beni çok mutlu etti. Bu işin en güzel şekilde sonuçlanacağına inanıyorum. Zira hem ilmî alt yapınız sağlamdır hem de daha fazla kaynağa ulaşma şansınız var. (Tabi bundan sonra bu konuları kaleme alırken gerçekte tarihi nesh eden *Nasih et-Tevarih*'i bir kenara bırakır ve büyük rehberimiz Cemalettin Afganî'nin oğluna yazdığı "*Nasih et-Tevarih'i* asla okuma" vasiyetine de uyarsanız, okuyucunun güvenini daha çok kazanırsınız.)

Değinmek istediğim bir konu da beş numaralı derginin altmışıncı sayfasındaki dipnottur. Şöyle yazmışsınız: "... Halilî Bey, *Vuazu Selâtin/Sultanların Vaizleri* adlı eserin tercümesinde şöyle yazar: '... Ebuzer iştirake/ortak mülkiyete davet etmezdi... O Müslümanlar arasında eşitlikten yanaydı.[30] Ortaklık ve eşitlik kavramlarının ise farklı şeyler olduğu sözlük anlamından rahatlıkla anlaşılabilir. ... bu nedenle kenz/mal yığma ayetinin (9/Tevbe Suresi 34) ortak mülkiyeti kastettiğini ve Ebuzer'in de kendi davetinde bu ayetin sınırlarını aştığını söyleyemeyiz... Kur'an biriktirilen servetin Allah yolunda harcanması gerektiğini söylüyor. Allah yolunda harcamak o gün için fakirlerin elinden tutmaktı ki İslamî eşitlik de bu yolla sağlandı... İşte Ebuzer Allah'ın bu emrinin icra edilmesini savunuyordu, ortak mülkiyeti değil."

Hatırladığım kadarıyla Prof. Ali Elverdi Bey'in nefis kitabı *Sultanların Vaizleri*'nde iki güçlü ve iki zayıf nokta bulunmaktaydı. İslamî kaynaklar söz konusu olduğunda ve bu kaynakları referans gösterme noktasında gösterdiği hassasiyet, ortaya koyduğu çaba ve

[30] Bazılarının çokça vaat ettiği eşitlik kavramı, gerçekleşmesi mümkün olmayan boş vaatlerdendir. Allah'a, adalete ve kanuna karşı sorumlulukta eşitliği anladık; ancak ekonomik eşitlik de ne oluyor?

incelik onun kitabının güçlü yanını oluştururken; Batılıların fikir ve görüşlerini ele aldığı ve çağın toplumsal sorunlarını tahlil ettiği kısımlar ise eserinin zayıf yönünü oluşturmaktadır. (Söz gelimi, bazı kesimlerde livatanın yaygınlığı konusunu tahlil ederken; toplumsal tekâmül ve hareket konusunda Aristo'nun cehaleti, Mehdi ve Mehdilik konusu ve diğer birkaç konu daha. Kitabı okuyalı birkaç sene geçtiğinden ve kitap şu anda elimde bulunmadığından daha fazla örnek veremeyeceğim.) Yukarıda naklettiğiniz metin de göstermektedir ki Prof. Ali Elverdi Bey'in toplumsal ve iktisadî ekoller hakkındaki malumatı, Batı kökenli kavramların Arapça karşılığından öteye geçmemektedir.

Bendeniz Ebuzer kitabında onun ortak mülkiyeti savunduğunu yazdığım için, burada da aynı görüşü savunacağım. Ortak mülkiyet, taşıdığı birçok benzerliğe karşın komünizm ile -communiste- (communis Latincede ortaklık anlamı taşımaktadır) sözlük anlamı açısından farklıdır. Arapçada komünizm, iştirak/ortaklık olarak tercüme edilmez. Aksine genel olarak komünist şuyuî ve komünizm şuyuiyye; ortak mülkiyet ise sosyalizmin (socialisme) tercümesi için kullanılır. Bu nedenle Ebuzer bu tarz bir toplumsal ve ekonomik fikir yapısına sahiptir. Sosyalizm o kadar geniş bir kavramdır ki Hitler'in Nazi Partisi'nden tutun komünist rejimin ilk evresine kadar; ayrıca Hıristiyan Sosyalist partilerin takipçileri olan birtakım ülkelerin dindar Hıristiyanlarına kadar birçok farklı kesimi ve kitleyi kapsıyor.

Bu sözcüğün ortak ve genel manası şudur: "Toplumun esas alınması; kendine has kuralları ve ilkeleri olan aynî bir gerçekliğe işaret eder. Böyle bir toplumda birey vücudî/bireysel/şahsî özgürlüğe sahip değildir. Bir bütünü oluşturan bedenin bir parçasıdır ki bu bedene 'toplum' denir."

Görüldüğü gibi bu kavramın birçok ahlâkî, bilimsel ve ekonomik meseleyle bağlantısı vardır. Sosyalistler (ortak mülkiyet taraftarları) arasında 18. yüzyılın sonlarından bugüne kadar ortak mülkiyet gibi iktisadî meselelerle ilgili birçok farklı iktisadî görüş ortaya atılmıştır. Bazıları her türlü bireysel mülkiyete karşı çıkarken (Örne-

ğin, Marks ve ilk zamanlarında Proudhon); bazıları sosyalizmi kanun çerçevesinde aşamalı reformlar yoluyla sermaye ve malın paylaşımı olarak ele almış; diğer bazıları da üretim ve pazar yoluyla bireysel mülkiyetin ortadan kaldırılması olarak yorumlamışlardır.

Nasıl anlaşılırsa anlaşılsın, her halükarda zaman ve tarihin göz önünde bulundurulması zaruridir. Örneğin "İbn Haldun sosyologdur, Mazdek komünist fikirlere sahiptir ya da Lusip ve Epicure atomcudurlar." dediğimizde burada tarihî ve zamansal unsurlar söz konusudur. Yoksa İbn Haldun nerede, Durkheim ve Gurvich nerede; Epicure nerede, Max Planck nerede; Mazdek nerede, Mao Zedong nerede?

Bunlar bir yana, Ebuzer'in mesajını "fakirlere yardım ve destek için mücadele, zenginleri fakirlere servetlerinden verme konusunda teşvik etme ve mal biriktirmeyi eleştirme" olarak sınırlandırmak; "İlk İslam mücahitleri cizye almak ve ganimet kazanmak için savaştılar, Hz. İmam Hüseyin yoksullar yas meclislerinde aç karınlarını doyursunlar diye şehit oldu." anlamına gelir...

Üstelik sözlerinden, yaşamından ve Kur'an'dan anlaşılıyor ki Ebuzer sadece zekât vermenin (ki zekât tüm Müslümanların üzerine farzdır ve hem bugünün hem o günün yönetici sınıfı tarafından da kabul edilen bir olgudur) ve diğer ekonomik vergilerin ödenmesinin toplumsal adaletin tam olarak sağlanması ve servetin adil paylaşımı için yeterli olduğuna inanmıyordu. İslamî kanunlardan çıkardığı hükümlere göre Müslüman'dan istenen, "fakirlere ve yoksullara infak etmek ve mal biriktirmeyi eleştirmekten" öte bir şeydir. Ulema Ebuzer'in fıkıh ve İslam hukuku hakkında bilgisinin yeterli olmadığına inanırdı. Döneminin büyüklerinden birçoğu hatta Peygamber de onunla aynı fikirde değildi. Mülkiyet ve iktisat hakkında yeni, aykırı ve aşırı fikirlere sahip olduğu da açık. Bu nedenle hem biz hem de Ezher uleması çeşitli nedenlerden dolayı "Bu hüküm verildiğinde ve Ebuzer muhakeme edildiğinde, ona Allah'ın görevlisi ve Resulün halifesi" denmesini bugün için anlayamıyoruz.

Sözlerime son verirken verdiğim rahatsızlıktan dolayı özür dilerim. Umarım başlamış olduğunuz toplumsal sorumluluğu başarıyla sonuçlandırırsınız ve her geçen gün toplumun yükselişi ve uyanışı için çok daha faydalı hizmetlere imza atarsınız. Tüm dostlara selamlar...

Saygılarımla, Ali Şeriati

Celal Zerrinî Münferid'e Mektup

1

Sayın Celal Zerrinî Münferid, özel mektubunuzu okumam için verdiğinizden dolayı teşekkür ederim. Her şeyden önce söylemeliyim ki o beyefendinin benim kitaplarım hakkındaki genel değerlendirmesi, lütuf dolu bir tür duygusal tepkidir. Bu durum, bir kişiye ilgi duyan; ancak ilgi duyduğu kişiyi tanımayanlarda görülen çok tabii bir duygudur.

Yalnız benim Şia ile ilgili düşüncelerimde taassup ve katılık görmesine bayağı şaşırdım doğrusu. Zira benim buralardaki şöhretim bu yargının tam tersi istikamettedir!

Şia ile alakalı fikirlerimden dolayı "sektarizm"e dikkat etmem gerektiğini söylüyorlar. Bu kavramı çekici kılan tek şey Batılı bir kavram oluşudur. Yoksa bunun dışında herhangi bir noktayı aydınlattığını zannetmiyorum. Aslında "sektarizm" sosyolojik bir kavram değil midir?

Toplumsal tefrikaya yol açan bir kelime sırf bu gerekçeden dolayı kullanılmamayı hak eder mi?

Saf/duru İslam nedir? Saf/duru sıfatı aristokratik bir sıfat mıdır? Saf kelimesinin halkın kullandığı manada seçkin anlamına geldiğini mi zannediyorlar? Saf, halis olan demektir. Yani İslam demektir, başka bir şey değil. Bunun aristokrasiyle ne alakası var? Kendileri Batılı kavramlara ilgi duyduklarından dolayı olayı şu şekilde açıklayayım: Buradaki saf kelimesi Lenin'in "par" kavramına denktir. Lenin der ki: "Sadece Bolşevizm saf sosyalizmdir." Burada kasıt aristokrasi olabilir mi? Anlayamıyorum? Sözlerimde birçok paradoks olduğu iddiasının diğer bir delili ise Will Durant'ın "Hıristiyan ahlakı kadınsıdır." sözünü nakletmemmiş. Bunu biraz ilginç buldum doğrusu! Bu durum eleştirilerine duygu ve duygusallığın karıştığını gösteriyor. Yoksa benim İslam'a başka şeyler katan Safevî Şia'sı mollalara karşı olmam ve "İslam, asla İslam artı başka bir şey değildir" demem İslam'ın gayet ileri ve sol bir yorumudur. Görüşlerimin doğru olmadığını farz etsek bile bunun Tahran Yahudileriyle, mutaassıp halkla bir alakası yoktur.

Amerikalı Yahudilere karşı hissettikleri ve İran'daki Yahudilerin ekonomik sıkıntıları karşısında içinin yanması ortalığa Amerikancılık kokusu yayıyor.

İlginç düşüncelerinden biri de Arap topraklarının İsrail tarafından işgal edilmesinden memnun olmasıdır. İsrail'in Arap hükümetlerinden daha iyi olduğunu düşünmesidir. Bu istidlali, sandviç gibi Avrupa ve Amerika'da insanların ağızlarına tıkıştırdılar. Bu tavrın aynısını emperyalizm karşısında da göstermişlerdi. İngiliz hükümetinin Hindistan hükümetinden elzem olduğunu, Batı emperyalizminin Müslüman hükümetlerden daha iyi yönettiğini söylüyorlardı.

Ben yazdıklarında aydınlık bir fikir; ilmî ve sosyal bir ruh sezdim. Buna saygı duyuyorum. Umarım söylediklerimi bir dost eleştirisi olarak kabul ederler. Zira kendisiyle belli konularda fikirdaşız. Şunu hatırlatmak istiyorum ki Amerikan hayranı bir aydın olmak tehlikelidir! Bu facia dışında ne olursa olsun daha hayırlıdır. İnsan nasıl değiştiğini fark edemiyor.

Acaba gösterdiğim saygısızlığı bağışlar mısınız diye endişe içindeyim.

2

Saygıdeğer kardeşim, Zerrinî Münferid Bey'in mektubu hakkında almış olduğum notlara karşı yazmış olduğunuz cevabî mektup bugün elime ulaştı. Genelde ruhî gelgitlerim, tembelliğim ya da işlerimin yoğunluğu yüzünden mektuplara vaktinde cevap veremiyorum. Ancak bu defa yaşadığım huzursuzluk beni cevabınızı geciktirmekten alıkoyuyor. Mektup hakkındaki notlarım sizi rahatsız etmiş ki genel olarak bana karşı çok lütufkâr olmanıza rağmen "Size olan ümidimi kaybettim." demişsiniz. Bu ifadeden anladım ki; mektubumun üslubu tahammül sınırlarınızı aşacak derecede edebe mugayirdir. Bundan öylesine etkilendim ki belki affınıza mazhar olurum diye, size vekâleten kendimi çokça azarladım.

Sizin mektubunuzda ve benim notlarımda ele alınan konular derin fikrî ve ilmî meseleler, dinî, siyasî, itikadî hassasiyetlere sahip mev-

zular ve halkın zihninde yer etmiş konular olduğundan bir aydının zihninde bulunduğu şekliyle bunları açıkça beyan ve dakik bir şekilde tefsir etmek; bırakın bir mektubu, bir makalenin dahi sınırlarını aşmaktadır. Takdir edersiniz ki yanlış anlaşılma biraz da bundan kaynaklanmaktadır. Ben Şia'dan, Şia'nın asaletinden ve onun İslam'ın ileri bir telakkisi olduğundan bahsettiğimde bu sizde mezhep taassubunu çağrıştırmaktadır ve siz bu durumda sektarizme cephe almaktasınız. Ben hurafelere, sınıfsal ayrıma ve İslamî hükümetlere karşı çıktığımda siz bu defa reformizme cephe almaktasınız.

Ben de aynı şekilde mektubunuzun "Amerika'dan" geldiğini gördüm. Mektubunuzda İsrail'in kurulmasından önce İran'da yaşayan Yahudilerin fakirliğinden ve mazlumluğundan, Müslümanların onlara yaptığı eziyet ve aşırılıklardan bahsedildiğini okudum. Devrimci ve özgürlükçü, Faysal ve Hüseyin karşıtı Müslüman hareketlere asla değinmeksizin bozguncu Arap yönetimlerinden, Kral Faysal ve Kral Hüseyin'in insanlık dışı muamelelerinden söz edildiğini gördüm. Aynı şekilde işgal topraklarında yaşayan halkların Faysal ve Hüseyin rejimlerinde yaşayan halklardan daha rahat olduğu, İsrail'in halka yerel yönetimlerden daha iyi ve daha insancıl muamelelerde bulunduğunu okudum. (Mealen aktarıyorum. Çünkü şu anda mektup elimde değil. Ancak yazılanlar beni öylesine etkiledi ki kolay kolay unutulacak cinsten değil.)

Bu iki konunun tek bir mektupta zikrediliyor olması okuyucuyu doğrudan bir "Amerikan kokusu" almaya itmektedir. (Biri fakirlik meselesi ve İsrail'in kuruluşundan önce İran'da yaşayan Yahudilerin mazlumluğu, diğeri işgal topraklarında yaşayan Arapların İsrail rejiminde Faysal ve Hüseyin rejimlerinden daha rahat olmaları meselesidir.) Mektubu okuduktan sonra kendi kendime şunu sordum: "Nasıl olur eğitimli, görmüş geçirmiş bir aydın, üstelik de hukukçu olduğu halde eski emperyalizmin mantığı olan ve tam anlamıyla safsata denebilecek bu eski ve yaygın demagojilere prim verir? Nasıl olur da İsrail'in Arap milleti üzerinde yönetiminden söz eder. Faysal ve Hüseyin rejimlerini David Ben Gurion

ve Golda Meir ile mukayese eder ve bunların hangisinin halka yönelik davranışlarının daha iyi olduğunu tartışır? (Onların rejimlerinin ve davranışlarının daha demokratik ve liberal olduğu doğrudur.) Fakat burada konunun siyasî rejim şekli veya o ya da bu rejimin halka nasıl muamelede bulunduğu olmadığını nasıl anlayamaz?" Burada konu emperyalizmdir, işgaldir, gasptır, haktır, bağımsızlıktır, bir ülkenin başka bir ülkeyle ilişkileridir. Yoksa İngiliz hükümetinin, İngiliz yöneticilerin ve İngilizlerin kendilerinin Afrikalı kavimlerin yerel hükümetlerinden daha demokratik, daha medenî, daha ileri ve daha daha daha daha olduğunu bilmeyen var mı? Arap, Hint, siyah, Müslüman veya Afrikalı müşrik han ve sultanlar halklarına zulüm ve cefayı reva görmektedirler. Örneğin Zengibar ya da Tanganyika (yeni Tanzanya) başkanı çocuğun anne karnında nasıl durduğunu merak eder. Hamile bir kadını getirtip karnını yarar ve merakını giderir.

Kuşkusuz Kraliçe Birinci veya İkinci Elizabeth'in bedeni bu vahşet karşısında titrerdi. Eee, sonuç? Bu mukayese neden? Neden Batı'nın propaganda araçları yöneticilerin bu cinayetlerinden, halkın kötü durumundan, Üçüncü Dünya ülkelerinin toplumsal çöküşünden bahsederler? Neden Osmanlılardan bu kadar nefret ederler ve İslam ülkelerindeki her aydının onlara karşı hâlâ bir kini vardır? Bunların yalan olduğunu söylemiyorum. Hepsi doğrudur. Sorun onların sadece bazı "doğru" ve "hakikatler" karşısında bu kadar ısrarcı olmalarındadır.

Biçare bir kız evinde açlık, yoksulluk, bedbahtlık yaşamaktadır. Pencereden dağları seyretme özgürlüğüne dahi sahip değildir. Doyuma ulaştığı tek tat yediği köteğin tadıdır. Ne lezzet, ne huzur, ne emniyet, ne gelecek, hiçbir şey! Bir anda içeriye dalar ve onu alıp götürürler. Sonra da anlar ki onu bir efendinin, bir eşrafın hizmetçisi bile değil; bir hayat kadını, bir fahişe olarak işe koşuyorlar. Burada korkunç olan mesele, kızın babasının değerleri, davranışları ve yeni efendisinin bireysel değerleri falan değil. Burada mesele şahıslar ve şahısların davranışları değildir. Mesele, yaşanan "durumdur". Aksi halde dünyada bir fahişeden daha çok sevilip okşa-

nan az kadın vardır. Metresler, İranlı kadınların yüzde sekseninden daha yumuşak ve sıcak bir ortamda uyumaktadırlar. Daha güzel yiyecekler yemektedirler. Kendi sınıflarına mensup diğer kadınlara göre "özel" kişilerle daha fazla irtibat halindedirler.

Gördüğünüz gibi benim sizin hakkınızdaki hükmüm sadece bu iki mevzu ile sınırlıdır. Üstelik bu konular siyasî konulardır ve emperyalizmle ilgilidir. Üstelik İsrail ile ilgilidir. Yazar olan sizle ilgili tek bilgim de "Amerika'da olduğunuz"dur. Yaşamış olduğum çağrışımların tabii olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bugün sizinle ilgili olarak, özür dilememi gerektirecek yanlış bir kanıya vardım. Yanlış anlamanın kaynağı, ancak bir makaleyle aydınlığa kavuşacak mevzuların bir mektupla açıklamaya çalışılmasından doğmuştur. Sizin önemli, hassas, karışık, dinî ve sosyal konular hakkındaki özel fikirlerinizi ancak bu şekilde öğrenebilirdim. Oysa benim sizin hakkınızda, fikirleriniz hakkında, şahsiyetiniz hakkındaki tek bilgim sadece birkaç kelimeden ibarettir. Hem de birkaç yöne çekilebilecek türden kelimeler. Sizin herhangi bir olay ya da olaylar hakkındaki telakkiniz nedir, halkın ya da herhangi bir grubun düşünceleri hakkındaki görüşünüz nedir, muhalif misiniz, muvafık mı... ancak elimdeki birkaç kelimeyle bunlara karar verebilirdim. Bu nedenle neyin ne olduğunu güzelce anlamadan, yeterli bir bilgiye sahip olmadan, bu konuda yorum yapmak, kesin bir kanaate varmak yanlış olur. Olguları bir kere daha, yeniden ve yeni bir bakış açısıyla değerlendirmek gerekir.

Tüm bunlar benim için de geçerlidir. Bahsetmiş olduğum fikir ve nazariyeler sizi de kapsıyor. Bir kişi hakkında bir şey düşünüyor, ardından onu "tanımlıyorsunuz." Zahirden hüküm çıkartıyorsunuz. Her şeyi bilindik, klişe kalıplara döküyorsunuz ve bunları yaftalıyorsunuz. Dış görünüşe göre hüküm verip yorumlar yapıyorsunuz. Sonra emin bir şekilde rahatça tüm fikirleri bir kalıba döküyorsunuz. İsimlendirmenin ardından bu fikirleri bilimsel ve mantıklı bir tarzda eleştiriyorsunuz. Sanki teknik bir bilimmiş gibi bunların zayıf noktalarını "bilimin sabiteleriyle" sayıp döküyorsunuz. Mesela tıpta olduğu gibi: Hastalıklar bellidir. Her hastalığın

belirtileri de bellidir. Teşhisin ardından doktorun görüşü, vereceği ilaçlar ve önereceği diyet programı bellidir. Yenilikçi, gelenekçi, solcu, milliyetçi, dindar, aydın dindar, reformist, devrimci, Şiî, Sünnî, Musaddık yanlısı, Tudehçi; size göre bunların hepsinin belli özellikleri vardır. Bunların haklarında verilecek hükümler de bellidir. Tanımadığımız bir kişiden mektup alsak, mektupta şöyle yazsa "Geçen hafta bir düğüne gittim, ama ne düğündü? Düğünde eskiden kalma yobazlar vardı. Mersiye okuyorlardı. Ağlıyorlardı. Gülsuyu, kına ve ter kokusu her yeri kaplamıştı." Sizin ölçülerinizle hareket edersek "Mektubu yazan kişi yenilikçi bir kişidir. Din karşıtıdır. Aydındır. ..." deriz. Oysa hiçbiri değildir. Ya da öyle olsa bile bu sıfatlar bizim anladığımız manaya gelmeyebilir. Kesin bir yargıya varabilmek için daha ayrıntılı açıklamalara, daha dakik bilgilere, daha açık sıfatlara ihtiyaç vardır ve bu bir mektubun sınırlarının çok ötesindedir.

Ben Şia eşittir hilafetsiz İslam derken saf İslam'ı, duru İslam'ı, katıksız İslam'ı, has (seçkin değil!) İslam'ı tercih ediyor ve diyorum ki Şia İslam'ın ta kendisidir. Şia; sınıfçılık karşıtı, ırkçılık karşıtı, hilafet karşıtı ilerici bir İslam anlayışıdır. Şia'nın dayanağı Kur'an ve sünnettir. Başka bir şey değildir. İtret ilave bir ilke değildir. Kur'an'ın doğru anlaşılmasının ölçütü sünnettir. Hüseyin'ce eylemde bulunmaktır, Fatıma gibi bir kadın olmaktır, Zeynep'çe sorumluluk yüklenmektir, İmam gibi bir Müslüman olmaktır. Şia, imamet (rehberlik) ve adalet (eşitlik) İslam'ıdır. Siz bu ilkelerden fırkacı, sektarist ve Ehlisünnet kardeşleri kesin bir şekilde reddeden Şiacılığı yani dar görüşlülüğü, taassupçuluğu, tefrikacılığı ve vahdet karşıtlığını anlamaktasınız. Oysa tam aksine Şia, İslam'ın ta kendisidir. Başka hiçbir şey değildir. Kur'an ve sünnettir. Başka hiçbir şey değildir. Fırkacılığa karşıdır. Şia'dan yeni bir din oluşturan, itreti ayrı ve müstakil bir esas olarak gören, velayeti şirke dönüştüren yaygın Şiî anlayışa karşıdır. Bu yanlış anlayış resmen şunu dillendirmektedir: "Dinin üç esası vardır. Mezhep ise buna iki esas daha ilave eder." Oysa Şia Kur'an'ın ve sünnetin bir tür yorumudur, başka bir şey değil. İlk adım vahdettir. İslam'da olan her ne

var ise Ehlisünnet'le bu müştereklerde birleşmektir. Sizin de söylediğiniz, inandığınız gibi. Yani İslam bir şey, Şia başka bir şey değildir; din bir şey, mezhep başka bir şey değildir.

Toplum da benim Şia vurgumu böyle anlar. Aydın veya mürteci, muvafık veya muhalif olan hiç kimse bana fırkacı Şiacı ithamında bulunmadı. Bu nedenle benimle ilgili yargınızı hem mektubun kısalığına hem de Will Durant ile ilgili bilginizin kıtlığına bağladıysam bana hak vermeniz gerekir. Bir taraftan Fatıma ve Zeynep gibi kadınların büyüklüğünden bahsederken, kadına saygı duyarken; diğer taraftan bir konferansımda Will Durant'ın Hıristiyan ahlakının "kadınsı olduğu" sözünü naklettiğimi söylüyorsunuz. Bu sözü nakletmekteki amacım işi ağlamaktan ibaret olan, inziva, teslimiyet, acziyet ve riyazet merkezli bugünkü uzlaşmacı din anlayışının İslam'ın ruhuna ters olduğunu göstermekti. Önündeki Müslüman örneği anne babası olan aydın gençlere bir cevap vermekti. Bu gence İslam'ın zillet, esaret, teslimiyet, acizlik dini olmadığını kanıtlamaktı. İnsan, dostunun övgüsündense düşmanının methini daha inandırıcı bulur. Bugünün tahsil görmüş genç nesli yeni bir Batılı ruh taşımakta, Batı kültürüne sahip olmakta ve dini bu ölçüler çerçevesinde tanımlamaktadır. Dine bu pencereden eleştiriler yöneltmektedir. Bu nedenle, 20. yüzyıl dünyasının en büyük ve en yeni ansiklopedisinin sahibi olan büyük bir Batılı düşünürün fikirlerini ciddiye alacaktır. Özellikle de bu fikirler İslam hakkında ise bu şahsın dini İslam olmadığından sözleri daha etkili olacaktır. İşte Will Durant'ın sözlerinin nakledilmesi İslam'ın zillet değil izzet dini olduğu gerçeğinin (ki gerekli, öğretici, toplumsal ve harekete geçirici bir gerçektir) gösterilmesi için gerekliydi. Will Durant'a göre İslam ahlakı müspet, ciddi, güçlü, başı dik, izzetli, kendine güvenen bir ahlak anlayışıdır. Düşman karşısında teslimiyet kabul etmez, sulta ve zulüm karşısında uzlaşmasızdır, yumuşak, uzlaşmacı, teslimiyetçi, menfi bir ahlak anlayışına sahip olan Hıristiyanlığın tam tersidir.

Buradaki eleştiri konunun içeriğiyle ilgili değildir. Mesele kullanılan kelimeyle alakalıdır. Bu sıfat bugün hem bizde hem Avrupa'da

günlük konuşmada ve edebiyatta kullanılmaktadır. Küçümseme ve kötüleme anlamı taşımamaktadır. Mesela bu araba kadınsıdır/kadınlara göredir gibi. Bu davranış tarzı erkeksidir-kadınsıdır gibi. Bu renk kadınsıdır veya erkeksidir gibi. Görüldüğü gibi elbise, makyaj, davranış gibi konularda da kadınsılık ve erkeksilik gibi bir tanımlamaya gidilmektedir. Biz birçok sıfatı, duyguyu vs. erkeksilik ya da kadınsılık kelimeleriyle kullanmaktayız ve burada kadını küçümseme gibi bir anlam bulunmamaktadır. Mesela deriz ki: *Dyane* marka otomobil incedir, hafiftir. Güç gerektirmez. Bir darbeyle zarar görür. Kadınlara çok uygundur. Buna karşılık *Moskoviç* marka otomobil haşindir. Şık ve güzel değildir; ama sağlamdır. Erkek arabasıdır. Bir kadın bu tip konularda her ne kadar hassas olursa olsun böyle bir sınıflandırmadan rahatsızlık duymayacaktır. Aşağılık duygusu hissetmeyecektir. Bu söylenenleri kabul edecek, bundan hoşlanacak ve rahatlıkla "Satın alıyorum." diyebilecektir. Demek ki kadınsı kelimesini kullanmak kadınları aşağılamak anlamı taşımamaktadır. Her ne kadar toplumsal ahlak ve hareketler için bu sıfatı kullanmak menfi bir anlam ifade etse de. Yani kadınsı "kötü", "menfi" ve "eksik" demek değildir. Aksine "toplumsal bir din için kadınsı ahlak ve davranış" siyasî ve sosyal sorumluluklar açısından, devrimci düşmanlıklar açısından, sınıfsal yapı karşıtlığı ve mücadelesi açısından, af, barış, uzlaşma, uyum ve yumuşaklık açısından değil de kurtuluş, hareket, güç ve intikam arayışında olan bizler için menfi bir anlam taşımaktadır. Mahrum kitleler için tehlikelidir! Eğer "Horasan'ın şiirleri erkeksidir.", "Hint şiiri kadınsıdır/kadın ruhu taşımaktadır." dersek, hiçbiri olumsuz anlam taşımamaktadır. Ancak Alman askerleri erkeksi, Fransız askerleri kadınsıdır, dersek işte o zaman cephede savaşan askerler için olumlu bir anlam ifade etmez. Zira bu davranışın kendisi kötü değildir; fakat bir asker için ve bir savaş ortamı için olumsuz anlamlar çağrıştırır. Aynı şekilde eğer "Amerikalı kadınlar erkeksi bir yapıya, erkeksi davranışlara sahiptirler" dersek, bize iğrenç ve itici gelirler.

Bu cümle bizim işimize gelmektedir ve iddialarımızı ispat etmek için de önemli bir araçtır. Ben İslam ahlakının özgürlükçü, dev-

rimci, uzlaşmasız olduğunu kanıtlamak için söz sahibi kişilerden alıntılar yaparım. Will Durant'ın Müslümanların yaşamlarının kırmızıçizgilerini ve ahlaklarını çok açık ve net bir şekilde müspet, güçlü ve ciddi; Hıristiyanlığı ise menfi, uzlaşmacı ve duygusal olarak tanımlayan sözüyle de karşılaştım ve ondan alıntı yaptım. Zira bu nokta İslam'ı kötülemek için daima kullanılmaktadır. Siz diyorsunuz ki her ne kadar gerçeklik ifade ediyorsa da neden "kadınsı" kelimesini kullandınız? Eleştirinizi yerinde bir eleştiri olarak kabul edecek olsak dahi ancak bir sıfatın dikkatsiz kullanıldığı söylenebilir. İkincisi "kadınsı" kelimesini ben değil Will Durant kullanmıştır. Üçüncüsü Will Durant'ın kadını aşağılama edepsizliği gösterecek kadar yobaz ve taassup sahibi biri olduğunu sanmıyorum. Kendisinin eserleri ortadadır ve ben bu konuda ondan daha ileri ve medeni olduğumu zannetmiyorum. Dördüncüsü naklettiğim cümlenin mahiyeti doğru ve gereklidir; ancak kullanılan kelime iyi seçilmemiştir. Bu niçin benim kadının değeriyle ilgili yazmış olduğum kitaplarla çelişkili olsun?

Mektubun sonunda şöyle yazmışsınız: "Yazılarınızda ve sözlerinizde günümüz siyasî ve toplumsal meselelerinden az bahsettiğinizi görüyorum. Merak ettiğim şey, bu, imanınızı muhafazaya yönelik bir tutum mudur yoksa mümini korumaya yönelik mi?"

-Siz acaba ne kadar zamandır İran'da bulunmuyorsunuz?

-Size göre "Güncel siyasî ve toplumsal" meseleler nedir ki benim bunlardan bahsetmediğimi düşünüyorsunuz? Ben, sizin sadece gazetelerin ikinci üçüncü sayfalarında yer alan gündelik meseleleri siyasî ve toplumsal sorunlar olarak telakki ettiğinizi sanmıyorum.

-Siz benim gibi adamların bugünkü gibi sıkıntılı ortamlarda susabileceğini, ortalarda görünmeyebileceğini, hiçbir şey söylemeden, yazmadan, yapmadan kafelerde ve özel toplantılarda entelektüellikle yetineceğini mi düşünüyorsunuz?

- Siz bu şartlar altında benim gibilerin o meseleleri o dille ifade edemiyorlar diye, bütün yaptıklarının semeresiz olduğunu ve yaptıklarından vazgeçmeleri gerektiğini mi düşünüyorsunuz? Bu işi

bıraksınlar öyle mi? Bırakıp da ne yapsınlar? Hepsinden önemlisi siz öyle bir şeye davet ediyorsunuz ki sanki sözünü ettiğiniz şeyler olabilecek şeylermiş gibi ifade ediyorsunuz. Sözünü ettiğiniz ve en önemli olarak gördüğünüz siyasî meseleler; sözünü ettiğiniz şekliyle bugün için mümkün müdür acaba?

Özür diliyorum.

Savaşçı Kardeşe Mektup [31]

Aziz, değerli ve bana derinlik bahşeden savaşçı kardeşim. Teşvik edici ve merhametli mektubunu okuma şerefine nail oldum. Hüsnüniyetin, doğru anlamanın, yeni bir söz duymanın, özellikle yeni bir kişiden (ki eğer Batılı değil de İranlı ve de Müslüman olsa. Ve eğer kimsesiz, işsiz güçsüz ve hiçbir şeysiz olsa ve benim gibi olsa: Kendim ve bir adet kalem olsa. Vesselam! Ne kadar da kötü!) Yeni sözler duymanın çok nadir görüldüğü; buna karşılık kin kusmanın, cahilane taassubun, hasedin, bencilliğin, yanlış anlamanın, tartışmacılığın, kargaşanın, itham, tenkit ve aşağılamanın bol bol görüldüğü bir zamanda muhabbet, lütuf, takdir, beğeni dolu, teşvik edici ve şefkat dolu mektubunu okumak benim için çok anlamlıydı. Kafam dopdolu ve allak bullak sanki. Eğer kendim gibi zayıf ve güçsüz biri olmasaydım; şimdiye kadar ya ümitsiz ve bizar bir şekilde kendi işime bakar ve hayatımı yaşardım. Veya 180 derecelik bir dönüşle kazancı, şöhreti ve geleceği olan faziletli edebî araştırmalara verirdim kendimi. Ya da bir elyazması bulur ve onu "ihya" ederdim. Sözgelimi İran Belücistan Nakşibendi Tarikatında *Cima* konusu veya Batılı bir yazardan *Günümüz Aydını ve Gençlerinin Bir Günü*'ne dair bir çeviri ya da *Anlamsızlık Felsefesinin Faziletleri*'ni yazmak, *Orada Biz Ağladık* kitabını çevirmek ki yeni yetme ve acemi birçok araştırmacının, allamenin, şairin ve yazarın velinimetidir.

Fakat Rabbim bana büyük bir nimet bahşetti. Bu merhametsiz, hissiz, hiçbir şeysiz dünyada herkesin karanlığa alıştığı, yatağında huzurlu ve mutlu uyuduğu bu korkunç, tehlikelerle dolu, sessiz ve karanlık gece yarılarında öten o sessiz ve gizemli kuşu düşünürüm ben. Sükûttan ve karanlıktan bîhaber, bir cevaptan hatta kendini dinleyen bir kulaktan ümitsiz, bir teşekkür ve övgü beklemeksizin, yalnız ve yorulma nedir bilmeden, aralıksız tekrarlar durur şarkısını. Kimseyi çağırmadan, kimsenin gelmesini beklemeden, hatta hiç kimsenin gelmeyeceğini bilerek. Gece olduğunun farkında ola-

[31] Mektup Ordibeheşt 1348 (Mayıs 1966) yılında kaleme alınmıştır. (Derleyen)

rak, bu gece yarısında kimsenin evini, yatağını bırakıp dışarı çıkmayacağını bilerek. Tüm bunların bilincinde olarak bir karşılık beklemeden feryat eder, inler. Çünkü söylememek elinde değildir, inlememek elinde değildir. Sükût, yüreğe atılan ateş gülleleri misali, sözcüklerin üzerine dökülür. Bu sabırsız ve ızdıraptan ateş almış sözler ve dertler karşısında sessiz kalmak imkânsız. Biliyorum ki Safevî kalıbıyla şekillenmiş bu toplulukta *Biharu'l-Envar* ve *Kehlu'l-Basar* varken; bırakın benim gibi bir adama, Allah'ın ve Ali'nin bile sözlerine yer yoktur. (Bunlar Aristo mantığı, Yunan felsefesi ve cahiliye şiiri okurlar, bunları öğretirler; ama Kur'an tefsiri ve Kur'an metnini medreselerinde ders olarak okutmazlar. *Nehcü'l-Belaga* yoktur. Peygamberin, imamların ve sahabenin hayatları yoktur. Olsa bile bunlar ya Batılılar ya da Sünnîler tarafından yazılmıştır. Sadece son dönemlerde birkaç tanesi tercüme edilmiştir.) Bunların ömürleri boyunca ortaya koyabildikleri tek ürün fıkıh kitaplarıdır. Bu kadar. (Üstelik bu müçtehitlerin, âlimlerin, büyüklerin yazdıkları asla tartışmaya açık değildir.) Bundan başka bir de hem yerli hem yabancı kartlaşmış bir kesim vardır ki insan olmaktan çıkmış; sınırsız, kayıtsız şartsız, iradesiz ve bilinçsizce harcama yapan insan benzeri bir tüketim makinesine dönmüştür adeta. (Sanayi ürünü, itikat ürünü ya da zevk ürünü). Bu durumda ben muhatabımın kim olduğunu bilmiyorum.

Ben burada kimi muhatap alacağımı bilemiyorum? Bunlardan hangisi ile İslam'a dair bir söz söylenebilir? Bunlar benim kitaplarımı okumadan beni eleştirmeyi ve beni görmeden kovmayı, hakkımda vaazlar vermeyi ve gürültü koparmayı kendilerine vazife addediyorlar. Bunların layığı eceldir. Amerika'da uzaya füze yollandığı bir dönemde bunlar İran'da İslam hakkında kitap okuyorlar! İşte o zaman kalakalıyorum. Kimi zaman savaşçı, mücadeleci Hüseyin gibi olmak geliyor içimden. Zira o ne ilim ehlinin yanındadır ne "zamanın ruhuna" sahip yeni entelektüellerin safındadır ne de hasedin, kinin, cahilliğin ve bencilliğin benliğini sardığı bir hastadır ki; küfürle, hakaretle, töhmetle ve yaygara kopararak içini boşaltsın, gösteriş yapsın. Anlamak, ölçmek, değerlendirmek, dertlen-

mek, ehil olmak... Sözün değerini, işin çilesini, kelimenin kıymetini, sanatın kaynağını her nerede olursa olsun ve kimde bulursa bulsun tanımak ve söylemek, okşamak, değerinden daha fazla bahaya almak ve övmek. Benim için bu yeter de artar. Benim için, beni anlayan bir gönül; çürük bir sürü kafadan daha değerlidir. Zira gönül sahibi bir tanıdık, dertli ruhu yalnızlıktan kurtarır. Şehir dolusu gönülsüz ve dertsiz bir kitle ise dertli ruhun üstüne yığılır ve onu yalnızlığa, kimsesizliğe mahkûm eder. Halk yığınları arasında yalnız kalmak çok acı bir derttir. Öz vatanında garip olmak ve gurbet acısı çekmek çok fecidir. Fakat senin mektubun gurbette bir dostun, aşina bir gönlün olduğunu söylüyordu. Ne mükemmel bir müjde...

Teşekkürler, saygılarımla, Ali Şeriati

Fikirdaşa Mektup

Saygıdeğer fikirdaşım ve yoldaşım,

Ruhunuzdan taşan derin mektubunuzu okudum. Bu mektubun bana yaşattığı duygular, "mutlu oldum" ya da "beni çok etkiledi" sözleriyle ifade edilebilecek cinsten değil. Belki şöyle söylenebilir: "Bu kelimelerin ardında ağır bir mana yükü gördüm. Bu yükü yeraltına gönderdim. Bu çölde kimse var mı yok mu diye beklemeye başladım. Sadece cisimleri, renkleri ve olayları gören bu gözler ki çölde bunlardan hiçbiri yoktur; baksın ve neler olacağını izlesin istedim?"

Gördüm ki kötümserliğim realiteden çok da uzak değil. Burada gerçekler acıdır. Sayıları çok, değerleri az olan kinciler hariç sadık insanlar kendilerini kalıplara soktular. Dindarların kalıpları, dinsizlerin kalıpları, gericilerin kalıpları, entelektüellerin kalıpları... İhtilaf sadece bu kalıplardadır. Dindarlar *İslambilim*'i bile doğru anlamaktan acizdirler. Artık çölü varın siz hesap edin(!) Bunların bir eli yağda bir eli balda olanlar, otellerde konaklayanlar, asfaltın üzerinde gezinenler, rezervasyonlu hava ya da kara yollarını kullananlar, şehrin asfalt sokaklarında yürürken yanan yüreklerini ve damaklarını ferahlatmak için her adımda meyve suyu ve kola içenler, ateş gibi kavrulan ve tufan gibi esen, yağları eriten bu çölde nasıl adım atabilirler! Hatta güneşin tepeden vurduğu bu çölde önlerini nasıl görebilirler ki?!

Ve şimdi ... Hayret! Orada, uzaklarda meçhul bir karaltı; avare olmuş ve tutuşmuş bir ruh gibi çölde gitmekte, bağırıp çağırmaktadır. Ve omzundaki çıkınından bir kelime alıp ve gecikmeden diğer bir kelimeye el uzatmakta ve ... Çok ilginç! Ne oldu, neler oluyor?

"Ruhunuzun manzum mersiyelerini" de eklemiş olabileceğinizi düşünüyorum. Fakat benimle ilgili bildiğiniz şeyin aksine önce izin alıp sonra göndermeye karar verdiniz. Yani hocalara karşı hürmet, muhterem şahsiyetlere karşı saygı ve edebe riayet etmek istediniz. Fakat benim şanımı muhterem üstat ve saygın hoca olmaktan almadığımı nasıl unuttunuz! Ben bir köylüyüm. Ben çölde yetişmiş, bu memleketin çobanlarından biriyim. Fakat bugün moda olmuş şekliyle "Ben ki halkın arasından çıkıp geldim, köylülerin içinden çıkıp geldim ve kendimi inşa ettim." diye savaş şiiri oku-

yanlar gibi değil. Hayır, ben içinden çıkmadım, dışarı çıkmadım ve kendi kendimi de inşa etmedim. Bu sözlerin hiçbiri bende yok. Sade bir insanım. Bu dünyada tek derdim ve tek çabam, bu gök kubbenin altında kimin anladığını ve kimin anlamadığını görmektir. Bu kupkuru çölde çöle rağmen yetişen ve cehennemin ortasında dirilen mana dolu her gönül bana teselli veriyor. Ve birkaç adım daha atayım diye güçsüz düşen ellerime ve ayaklarıma güç veriyor.

Yazınızın böyle bir etkisi vardı.

Yazdığınız "Ruh Manzumesi Mersiyesi"ni büyük bir iştiyakla okuyorum. Ve eğer onu okumadan önce şiddetli bir eleştiri yöneltmeme izin verirseniz şunu söylemek isterim: İlahî güzelliğe sahip bu iki kelimenin arasından "manzum" sıfatını veya zarfını kaldırın. Sizin ruhunuz hangi şartın ve nizamın dizginine tahammül eder ki? Bu ruhun yansıttığı mersiye mukayyet bir "nizam"ın içinde manzum olmaktan daha samimi ve daha şereflidir. Öyleyse her ikisini de bu yaygın kayıttan/şarttan/zarftan kurtarın. "Ruhun serbest kalması" ifadesinden, ruhun laubaliliğini anlamayacak kadar büyük ve derin düşünceye sahip bir insan olduğunuzdan şüphe yok. Tayin edilen sınırlarda ve koşullarda ruh, kaybolur gider ya da gündelik düzey(sizliğ)e iner ve donukluğa mahkûm olur. İman, dert, şevk ve ideal; ruha yeter. Muhacir ruh, kendi yolunu, kendi nizamını ve kendi maksadını bulur. İstediği şekli/sınırı kendisi belirler. Nitekim siz bu nimetlerden fazlasıyla nasibinizi aldınız. Tıpkı az bulunan diğer nimetten nasibinizi aldığınız gibi. Ki o da duyguları anlayan, mana küpü olan eşinizdir. Zira genelde insanlar bu tür ruhsal devrimler geçirdiklerinde kendi yakınlarından uzaklaşırlar ve onlara karşı yabancılaşırlar. Dert ortaklarıyla ise daha uzaklaşırlar. Oysa sizin durumunuz bunun tam tersi. Bu yozlaşmış dertsiz gündelik yaşamdan ve hayattan kaçtıkça, ona daha yakınlaşıyor ve daha da aşina oluyorsunuz.

Bir insan ansızın baş aşağı çöle düşüyor. Gurbet, yalnızlık ve çöl... Burada yanı başınızda birinin olması, başlı başına bir hadisedir. Öyle bir hadise ki hiçbir zaman gerçekleşmeyebilirdi.[32]

[32] Mektubun tarihi 30.02.1350/20.05.1971'dir. (Derleyen)

Dosta Mektup

1

Bilgin, dindar ve imanlı dostum, kaç gündür ve kaç gecedir sizi düşünmekteyim. Kendimden çok sizin için ihlâs, başarı ve muvaffakiyet isteği ile dopdoluyum. Allah'tan bu kapkara kargaşa ortamında, kimsesiz ve korunaksız, kurtuluş gemisi olmaksızın, yolunu aydınlatacak bir ışığı bulunmaksızın kendisine yürüyen bu topluluğu himaye etmesini dilerim. Bizim gibi iradesi zayıf, zavallı ve gerçekleri göremeyen çaresizlere yol göstersin, yüreklendirsin. Bizi kendisi "düzeltsin." "Şeytanın hilelerini" "Kendi tuzağıyla" bozsun. Bizim beceriksiz ellerimiz; yola düş(ürü)en ve yolu kapatan bu büyük, kaba, ağır ve "tecrübeli" taşı kıpırdatmaktan dahi acizdir. Ancak yanından zorlukla da olsa geçebilmek için biraz olsun kenara itilmesini arzu ediyoruz. Öyle sırlı ve bilinmeyen bir delilik ki başına vuran; hiçbir mahcubiyet veya sebep dinlemeden ansızın coşuyor, alevleniyor ve ateş, titreme, heyecan, arbede, aldatma, zayıflık ve hastalıklı ızdıraplar... Adeta hormonel değişime uğramış bir yapı gibi. Sonunda da kimin verdiği meçhul zehirli ot yemiş asil atlar gibi ansızın yularını koparır, eğerini atar ve kendinde olmadan kişnemeye başlar. Hayali gölgelerden uzaklaşır, kendilerinden ürker, rahat ve sıcak ahırın kapısını kırıp sahralarda gezinmeye çıkar, zıplar, havalara uçar, yerlerde sürünür, tekme atar. Sudan, yiyecekten ve onu besleyenlerden kaçınca; onu bir parça yiyecekle kandırıp başını okşadıktan sonra alıp sıkı sıkı bağlayanlara karşı tozu dumana katıp kendisini kurtarır ve sahraya koşar. Bir süre sonra yorulur, elden ayaktan düşer, bir köşeye yığılır ve oracıkta ölüverir.

İşte hayal dahi edemeyeceğimiz bu engelin başına Allah nasıl bir bela getirmiştir ki ansızın kendi kendine ortadan kalkıvermiş, zamanı gelmiş olgun bir meyve gibi vaktinde dalından düşüvermiştir. Daima canlı, hazır ve nazır olan merhametli Rabbimiz kişisel işlerimizi dahi bizim arzu ettiğimiz istikamette düzenlemektedir. Bunun örnekleri bir iki tane ile sınırlı değil. Ben onun aziz ellerini omuzlarımda hissediyorum. Damlasına dahi layık olmadığım hal-

de üzerime temizleyen, suya kandıran, baharı getiren rahmet ve lütuf yağmurları yağdırıyor. Bu yağmurun heyecanından kalbim yerinden sökülecek gibi oluyor.

Daima kendisiyle hemhal olduğum fikir ve hayaller (zira mutlak bir yalnızlık içerisindeyim, hiçbir meşguliyetim yok, özel hayatım yok. Yalnızca bu fikir ve zikir ile dopdoluyum.) az önce kendisinden bahsettiğim Rabbimin lütfu ile öyle bir ortam yarattı ki! Varlığınız layık olduğunuz üzere ve halkın ihtiyacı doğrultusunda hayrın ve bereketin kaynağı oldu. Ayrıca Allah'ın mucizesiyle en hassas topluluklarda, en zor işlerde, eşekleştirici sömürü ortamında, ilmin, şuurun, bilincin kokusunun dahi sızmadığı boğucu kalelerde, en ufak güneş ışığının, bir aydınlatıcının ya da bir mumun dahi girişinin yasak olduğu kapkaranlık, kapalı mahzenlerde bilinç, şuur ve imanla mücadele ettiniz. Bu işin nerelere varacağını ve nasıl bir etki bırakacağını, özellikle sabaha daha ne kadar kaldığını siz dahi, evet, siz dahi tahmin edemezdiniz.

İrşad'ın yarısı felçli idi. Ben onun iyileşeceğine dair bir umut beslemiyordum. Bence sizin de bu yönde bir ümidiniz yoktu. Bugün İrşad duaların zorlamasıyla şifa buldu, yakayı doğrulttu. İrşad'ın yarısı tek vücut oldu. Her ne kadar bünyesinde henüz yaralar, zaaflar ve eksiklikler barındırsa da hayatî tehlikeyi atlattı. İyileşti. Ben, günümüz toplumunda bazı yaşlı, tahsilli ve aydın kimselerin buraya gelip hâlâ fikrî aşınmaların takipçisi olmasına şaşırmıyorum. Bu normaldir ve önemli değildir. Benim kuşağımdan da bu tip işler yapan kimseler olmuştu. Benim için asıl şaşırtıcı ve önemli olan, tamamen büyücülerin büyüleriyle büyülenmiş ve sihir dışında bir ayetle muhatap olmamış ruhların bölük bölük Allah'ın dinine girmeleridir. Şaşırtıcı ve ümit verici olan budur! Eyvallah!

Eğer eşekleştirmenin alanı haline gelmiş, ele geçirilmiş, boyun eğdirilmiş bu beldenin üzerinde bilinç ve şuur rüzgârı eserse toplumumuzu derinden sarsar. Kapısı her zaman akla kapalı olan evlere harekete geçirici ve bilinç aşılayıcı İslam ve iman girer. Nitekim bugün bu rüzgâr orada esmeye başlamıştır bile!

2

Sevgili kardeşim bugün mektubunu okudum. Gözlerim hatıralarla, zihnim anılarla ve yüreğim muhabbetle aydınlanıp ısındı. Tüm bunları bana bir mektup yaşattı. Bu istisnaî mektup fikrimi de aydınlattı. Sana nasıl minnettarım bilemezsin.

Mektuplara cevap yazma noktasında, daha genel bir ifade ile toplumsal görevler, nezaket kuralları ve adabımuaşeret konularında ne kadar tembel olduğumu bilirsin. Ancak bu mektubu bir oturuşta okudum ve cevabını yazmaya başladım bile. Bu, benim mektuptan ne kadar etkilendiğimi gösteriyor. Öyle ki değişmeyen huyuma dahi galebe çaldı mektubun. Mektubun ruhumu öylesine hafifletti ki hassas ve nazik insanlar gibi hemen cevap yazmaya koyuldum ve herkesten ve her şeyden evvel eşsiz muhabbetine teşekkür etmek istedim.

Şunu da bilirsin ki ben ne dalkavukluktan ne de iltifattan hoşlanan biriyim. Hatta en basit ahlâkî vazifelerden, teşekkür, memnuniyet ve hoşnutluk gösterilerinden bile kaçınırım. Ancak bu mektup için sana teşekkür etmem ahlâkî bir vazifeden ve bir nezaket gösterisinden çok öte ve önemlidir. Zira senin mektubun da benim lütuf, teşekkür ve övgülerimden çok daha önemlidir.

Toplumumuzda bizim fikir ve inançlarımıza aşina olan insanlar iki farklı ve düşmanca gruba ayrılmıştır. Biri baştan aşağı kin, diğeri ise baştan sona lütuf ile dopdoludur. Bunların gözleri ve kulakları benim yazdıklarımı okumaktan ve söylediklerimi duymaktan acizdir. Kitaplarımı okusalar dahi gözleri müsveddeler üzerinde kayar ve zihinleri kendi kalıp ifadelerini okur. Eğer biraz daha insaflı iseler ve kin noktasında aşırıya kaçmamışlarsa; benim ibarelerimi okurlar, ancak yine de anladıkları önceden sahip oldukları kendi fikir, ezber ve duygularındaki anlamlardan ibarettir. Bu acayip durumu birçoklarında tespit ve tecrübe ettim ben. Üstelik birçok faziletli kimselerde, daha çok da bizim faziletlilerimizde.

Birisi kızgın bir şekilde rutin konferanslarımdan birine geldi ve bir eleştirisi olduğunu söyledi. “Sahneye gel, mikrofonu da eline al, ne

istiyorsan buyur söyle." dedim. Sinirli ve sert bir şekilde öne sürdüğü eleştirilerden biri şuydu: "Peygambere ilk iman eden Ebubekir idi." demişim ve bu Ali'nin en doğal hakkını yemek, Şia'nın en kesin delilini zayıflatmak, Ali'nin faziletini Ebubekir'e dayandırmak oluyormuş... Bu Şia olma iddiasındaki bir kimse için Sünnîlerden daha Sünnî olmakmış. Sünnîler bile Ali'nin "peygambere ilk iman eden kişi" olduğunu kabul ederlermiş, Ebubekir'in değil!

Ayrıca sizin dayanağınız olan Taberî, bir rivayete istinaden "Ebubekir'den önce elli kişi Müslüman olmuştu, ancak tanınmış kişiler olmadıklarından isimleri anılmamaktadır." der. Bu rivayeti neden nakletmediniz? Daha sonra sert ve sinirli bir şekilde eleştirilerine devam etti ki bence bundan sonrası normal değildi. Beni çıldırtan da burasıydı. Bu kişinin eleştirdiği eser *Son Peygamber Muhammed* idi. Söz konusu bölüm, *İslambilim* metinlerinden bir öğrencim tarafından özetlenmiştir. *İslambilim*'de "Ebubekir, Peygamberin ailesi dışında Müslüman olmuş ilk kişidir." diye yazdıklarını sanıyordum. Ben Ebubekir'den önce elli kişinin Müslüman olduğunu da şu an hatırlayamadığım başka bir yerde zikretmiştim. Oysa beni eleştiren şahıs son derece kendinden emin ve sert bir üslupla, bilmem kaç bin dinleyicinin önünde Ebubekir'den önce elli kişinin Müslüman olduğunu kendi keşfetmiş gibi konuşuyordu. Benim bu gerçeği rivayet etmediğimi iddia ediyordu. Ben de öğrencilerimin özetleme sırasında bu rivayeti atladıklarını ve "Ebubekir'den önce elli kişi Müslüman oldu" ifadesini metinden çıkardıklarını düşündüm. Bu nedenle çok üstelemedim. Konuyla ilgili yazdığım diğer metinlerden deliller getirdim ve dedim ki: "İnancım, yazdıklarım ve söylediklerimin aksine *Son Peygamber Muhammed* isimli makaleden bu iki cümle silinmiştir."

Oturumdan sonra kitaba baktım. Şaşkınlıktan dondum kaldım. Zira metinde "Peygamberin evi dışında" ifadesi mevcuttu. Daha ilginci aynı sayfada ve aynı cümlenin dipnotunda Ebubekir'den önce elli kişinin Müslüman olduğu rivayetini nakletmiştim. Daha şaşırtıcı olanı *İslambilim*'de bu ifade aynı sayfada değil kitabın arka kısmında yer almıştı. Oysa *Son Peygamber Muhammed* kitabında

aynı sayfada rivayet edilmişti. Bu şahsın kesin bir şekilde dayandığı ve benim düşüncemi çürüttüğü ifadeyi aslında görmediğine şahit oldum. Aslında bu durum bakmakla görmenin, anlamakla ruhunda hissetmenin ne kadar farklı şeyler olduğunu gösteriyor: "Gözleri vardır fakat görmezler, kulakları vardır fakat işitmezler."

Bu yaygın ve her yerde duyduğun itham, gördüğün gibi herkesin eleştiri diye söylediği kendi sanılarıdır (hatta kitabı dahi okumadan). Kitaptaki ifade şu: "Peygamber ölümüne yakın bir zamanda mescide girer. Ebubekir'in kendi yerine halka namaz kıldırdığını görünce gülümser ve çok mutlu olur." Bu cümleyi yıllardır, yüzlerce, binlerce kişi tekrar tekrar okudu, nakletti, başkalarına aktardı; ancak bir kişi bile onca vurguya, tekrara ve açıklamaya rağmen Peygamberin hoşnut olma sebebini "göremedi." Oysa Peygamberin mutlu olma hikâyesi şuydu: "Ayşe'nin evinin perdesini kaldırdı. Halk Ebubekir ile namaz kılıyordu. Müslümanlar onun yokluğunda dahi tek vücut olmuş namaz kılıyordu. Bu onu çok mutlu etti. Yüzüne merhametli ve dingin bir gülümseme nakşoldu." Peygamberin neden mutlu olduğunu daha nasıl açıklayabilirim? Daha rahat anlaşılsın diye "Şundan dolayıdır" cümlesini dahi kaç kez tekrar ettim. Ancak bunların hepsini okuyor, ama hiçbirisini görmüyor.

Bu grubun gözleri ve kulakları görmekten ve duymaktan aciz ise nasıl anlayacakları, nasıl hissedecekleri, nasıl hüküm verecekleri, değerlendirme yapacakları, tahlil edecekleri, nasıl ilmî muhakemede bulunacakları ortadadır. Yüzlerce talebesi olan *Kum Havzası*'nın meşhur hocalarından biri şöyle buyurmuş: "Falanca kişinin inançsızlığı ve Şia karşıtlığı, kitabına seçtiği isimden belli. '*Şia Olmanın Sorumluluğu*'; Şiî olmak bir suç mudur, hata mıdır, haram mıdır ki bir sorumluluğu olsun? Sorumluluk gerektiren batıldır, hak değil!"

Bu mutaassıp grup; inatçı, anlayışı kıt, sert ve anlayışsız olsa da inançlı, imanlı ve genellikle temiz insanlardır. Müslüman toplumlar arasına nifak saçmak isteyen ve Filistin'i geri almak için Şiî ile Sünnî dünyanın zihninde *Fedek*'i geri alma mücadelesini körükleyen emperyalist sömürünün memuru ve siyonizmin maaşlı uşağı değildir aslında bu toplum.

Bu unsurların bir kısmı farklı toplumlarda yer etmiş ruhani, vaiz ve hacı gibi sıfatlarla toplumun içine sızan, el öpen mürit gibi gizlenen maharetli kişilerdir. İşlerinde o denli başarılı oldular ki bazılarından "İsrail'in, Mısırlı Sünnîlerden ve Filistinli Nasıbîlerden yüzlerce kat evla" olduğuna dair yazılı ve sözlü fetvalar bile aldılar. Yahudiler Fedek'i Peygamberin ailesine bağışlamışken, Sünnîler onu Zehra'nın elinden geri almışlardır. Ramazan ayı boyunca Yahudilerin Sünnîlerden iyi olduğunu vaaz ettiler ve "özel velayet" konusunu işlemek için diğer tüm konuları bir kenara ittiler. Emperyalizmin ve siyonizmin ittihadı için Müslüman halkların birliği aleyhine bu konuyu tahrik ettiler ve bunun büyük bir tehlike olduğuna dair onları ikna etmeye çalıştılar. İrşad'ın ortadan kaldırılmasının gerekliliğini, Müslümanların birliğine ve Ali düşmanı Filistin halkıyla dayanışmaya ve dostluğa çağıran benim gibi birinin nasıl büyük bir tehlike arz ettiğini anlattılar. Ramazan ayının sonunda da Tahran'ın lüks mahallesi *Dervas*'ta sekiz yüz elli bin tümen değerinde bir ev.

Bu grupla bir işim yok. Gerçi tüm işler bu grupla ilgilidir. Tüm gizli, açık, dolaylı, dolaysız piyonlar bu güçlü kudretli uşaklarla bağlantılıdır. Ancak burada söylemek istediğim şey meselenin aslında hüküm verme, telakki biçimi ve bilinç ile ahlâkî, itikadî ve fikrî bağlantılarla alakalı olduğudur. Bu grupla ilgi olarak sadece inatçı olduklarını söylemek istiyorum. Ne yazarsam yazayım, ne dersem diyeyim, ne iş yaparsam yapayım onların istediği neyse onu anlıyorlar; ben daha bir şey söylemeden ya da yazmadan onlar, benimle ilgili istedikleri şekilde değerlendirme yapıyorlar.

İkinci grup ise muhalefet noktasında baştan aşağı lütuf, inanç ve onayla dopdoludur.

Eminî Bey de Lübnan'dan yeni gelmişti. Onu ve babasını muhakkak tanıyorsunuzdur. "Kum'daki birçok kişinin benim önceki çalışmalarımı ve görüşlerimi senin aleyhine kullanmak istediklerini hissettim." dedi. Talebeler ve aydınlar arasından bir grup onun tabiriyle "Sana amelen ve hissen masumluk atfediyorlar ve en ufak bir şekilde eleştirilmene kesinlikle karşı çıkıyorlar." Bu da doğal-

dır. Zira bu bir ruh halidir, mantıklı, bilinçli bir muhakeme ve inanç değil. Bir kişinin gözünde zulüm görmüş olarak görülen bir "mazlum", o kişinin gözünde aynı zamanda "masum" olarak da görülür. Zulüm daha açık hale geldikçe masumiyette daha aşikâr olur. "Bir kişinin hakkı" açık bir şekilde inkâr ya da gasp edilirse o şahıs "hak sahibi" olarak görülür. Yani dostun düşmanın her açıdan hakkını yediği "haklı kişi"yi hak sahibi olarak görür. Bu diyalektik bir ilişkidir. Şöyle ki nispî bir şey, mutlak surette olmayan zıddına karşı; mutlak bir şeye dönüşüyor. İşte tarihsel bir tahlille Peygamber vasisi olarak hilafet hakkı elinden alınan "Ali'nin şahsiyetinin yüceltilerek" "insanüstü" bir varlığa dönüştürülmesi (üstün insan değil), oradan da Peygamber üstü ve sonunda da Allahlaştırılması da (Gulat fırkası, Aliallahiler, Hak ehli vs tarafından) aynı mantığa sahiptir. Dediğim gibi tarihsel süreç içinde nispî bir hakkı, adaleti ve ilmi temsil eden Ali'nin bu nispîliğini mutlak hak, mutlak adalet ve mutlak ilme kadar ilerletip imamlıktan Allahlığa kadar yükselen bu yüceltilme eğrisinin kaynağı, bunun tam tersi yönde alçaldıkça alçalan bir süreçtir. Tarih boyunca ve mazlum yığınların düşüncesinde Ebubekir'den başlayan ve basamak basamak alçalarak devam eden Emevîler, Abbasîler, Harzemşahlar, Moğollar, İlhanlılar, Timurlular… Gördüğümüz gibi burada eğri nispî zulüm, şer ve ihanetten mutlak zulüm, şer ve ihanete doğru yol alıyor. Müslümanlara hükmeden bu zihniyet gasıptan İblis'e kadar geriliyor. Bunun neticesinde de bu alçalmanın antitezi gelişiyor: Bu da imamet tezidir ki Ali imamlıktan Allahlığa kadar yüceltiliyor.

Bir kişi mahkeme tarafından yargılanıp ölüme mahkûm edilir; sonra bir grup her şeyin uydurma olduğunu, şahitlerin parayla tutulduğunu, yaşanan sahnelerin kurmaca olduğunu anlar. Hedefin bu mazlumun yok edilmesi ve isminin lekelenmesi olduğu açığa çıkar. Diğer taraftan bu kişinin varlığının, özgürlüğünün, nüfuzunun ve şahsiyetinin kirli bir grubun şeytanî planlarını gerçekleştirmesine mâni olduğu anlaşılır. Bu kişiler örneğin miras yoluyla kalmış bir servetin ona ulaşmasını engellemek isterler. Bu servetin

meçhul, bîçare ve habersiz gerçek varisini yok etmek, ailesini dağıtmak isterler. Tüm gerçekleri, yakınlarını, akrabalarını kötü göstermek isterler, başka türlü göstermek isterler. Kendi içlerinden birini varis gösterirler. Mahkemede birini vekil, birini şikâyetçi, birini de davacı gösterirler. Ölüm cezası verilen kişi ise tüm ömrünü, çabasını, gücünü ve zekâsını gerçek varisin ortaya çıkması, haklının hakkını alması, akrabalarının bu zorbaların elinden kurtulması için kararlılıkla ortaya koyar. Bu dolandırıcı grup ise onu ortadan kaldırmak ister. Tüm gücünün kaynağı olan şahsiyetini lekelemek, sevilmesine sebep olan özelliklerini kötü göstermek için bir cinayet tezgâhı kurarak üzerine atarlar.

Sonra bu karışık, kirli, çirkin ve feci tuzak; tarafsız, bilinçli, hassas ve duyguları kirlenmemiş kişilere aşikâr olur. Bu kişiler bu sahnenin hangi hedefe ulaşılmak için tezgâhlandığını anlarlar. Bu tuzağı kuranların nasıl kişiler oldukları görülür. Kurbanın hangi faziletlerinden dolayı kurban edildiği ortaya çıkar. Kısacası oyun bozulur ve her şey su yüzüne çıkar. Tüm söylentiler, eleştiriler, ayıp araştırmaların nasıl bir felsefesi vardır, öğrenilir. Bu mazlum kurbanın merhametsiz, zorba odaklar eliyle böyle namert ve merhametsiz bir tuzağa uğraması; fıtraten zulme, haksızlığa, gaspa, yalana mutlak bir nefret duyan bu grubun (toplumun) hissiyatında ve nazarında onu her itham karşısında masum görmelerine neden olmuştur. Kirli eller masum birine namertçe ve ahlâksızca iftira attığında hakperest ve adil eller de bu lekeyi temizler, bu kiri yıkar ve haksızlığa uğrayan kişi masum olur. Sonunda da bu kurban adalet isteyenler, hakka tapanlar, hayır, takva ve güzel fıtrat ve duygu sahipleri tarafından, her kirden uzak bir kişi olarak algılanır.

Bu "duygusal bir hüküm"dür ve "insan doğası" gereğidir. Her ne kadar kuru akıl ve düz mantık bunu kabul etmese ve etmemesi gerekse de bu böyledir.

Bu ikinci grup birinci gruba göre tamamen ters bir çizgi takip eder. Bu açıklamayı baştan yapmamın sebebi bu kişilerin beni masum görmesinin sebebinin benim kusursuzluğumdan ve masumiyetimden kaynaklanmadığını göstermektir. İkincisi bu duyguların doğal

olarak ulaştığı bir hükümdür. Aklî, mantıkî ve bilimsel bir sonuç değildir.

Bu kıssayı anlattım ve istedim ki ben bir söyleyeyim, sen bin anla. Bu durum özellikle benim gibi fikir, kalem ve sözle iştigal eden bir kişinin yoksulluğunun, bir insanın sahip olabileceği en büyük nimet olması meselesidir. Bu tek kelimeyle şu şekilde ifade edilebilir: "Anlatmak." Bu kıssayı kısaca "eleştiri", "tashih", "tamamlama" "yönlendirme", "bir işe atılmak, bir işi düzeltmek ve yoluna koymak", "öneri", "eleştirel ortak düşünce"... gibi kavramlarla izah edebilirim.

Benim aleyhime gözleri ve kulakları kin, kör bir taassup ve keskin bir zehir dolmuş kompleks içinde bulunan bir grup var ki "varlığım" dahi onlar için bir suç gibi algılanıyor. Benim hakkımda söyledikleri her söz inat için telaffuz ediliyor. Nefretlerini yazılı ibraz etmekten, açık bir yalan ve iftira ile söylemekten kaçınmıyorlar. Bunlar bana nasıl bir ders verebilirler? Onlara karşı yapabileceğim tek şey inandığım hakikate karşı sabrımı, gücümü, fedakârlığımı ve imanımı artırmaktan ibarettir. İnziva gibi bir şey.

Nereye gidersek gidelim, kiminle iletişim kurarsak kuralım duyduğumuz, gördüğümüz sürekli tekrarlanan monoton uygulamalardır. Bunların tamamı aynı kaynaktan yayılmaktadır. Yeni anladım ki bunların biri "öyle diyorlar" diyen bir İranlı, diğeri ise "rivayet edildiğine göre" diyen bir Arap'tır. Her ikisinin de hikâyesi aynı ve her ikisi de işbirliği içinde. Ne diyeyim? Bunların ikisi birdir. Fakat bu ikisi üç(lü)dür. Teslis! Her zamanki uğursuz üçlü: Marikin (Hariciler), Nakısin (Cemel grubu) ve Kasıtin (Sıffin grubu). Gizli Yahudi, Hıristiyan ve münafık üçgeni! Bu üçgenin başı münafıklardır. Bunlar siparişlerini üçgenin kurallarından alırlar ve fetva şeklinde günahsız beyefendiye açıklarlar. Ki bunun da içtihat kaynağı "rivayet edildiğine göre"dir. Bu üçlünün hükümleri güya "gaip imam", "ülülemr", "gizli kaim" ve "zamanın sahibi"nden geliyor. Zira hayvanlar gibi olan avamın gizlenen sözüm ona imamı; beyefendiyle halvette, özel vakitlerde, özel hallerde görüşmekte ve kendisine haftalık olarak meseleler sunulmaktadır. Gaip imam da

Usul-i Kâfi (Ayetullahzade'nin kayınbiraderi) aracılığıyla meseleleri hem onaylamakta hem de reddetmektedir ki maslahat neyi gerektiriyorsa ona göre davranılsın. Nitekim bu fetvalar genellikle önceden imzalanmış peşin hükümlerdir, yaşayarak tesis edilen kaideler değil.

Diğer grup ise genellikle üniversite öğrencileri, gençler, okuyan tahsilli kesim ya da esnaflardan oluşan saf, sade ve aydın insanlardır. Tek dayanakları kendilerinin bizzat okudukları benim yazılarım ve bizzat kendilerinin duydukları benim konuşmalarımdır. "Güvenilir bir grup" da "öyle diyorlar" da "rivayet edildiğine göre" de bizzat kendileridir, kendi insaf, vicdan ve şuurlarıdır. Onlar benim, bu yıllarda az rastlanır bir tarzda bizim Batı'nın kültür emperyalizmine karşı yegâne manevî ve kültürel sığınağımızın "ruhaniyet" olduğunu söylediğimi görüyorlar. Ali gibi bir çehre varsa bunun ruhanîler arasından çıkacağını söylediğimi, üstelik bunu tekrar tekrar yaptığımı ve Şia'ya dayanarak yaptığımı görüyorlar. Şia'yı devrimci, adalet talep eden, sınıfsal yapıya karşı, aristokrasiye karşı, siyasî ve ruhanî baskılara karşı, dünyada ilim ve takva boyutuna sahip tek rehberliği bünyesinde taşıyan; ilerici, hakiki, kâmil, insanî, sünnete uyan ve Kur'anî İslam anlayışına sahip tek mezhep olarak gördüğümü biliyorlar. Bu kişiler kimlerin ve hangi grupların benim İslamî camiada nefret edilmem için uğraştığını biliyorlar. Bu kişi ve grupların amaçları dinî çevrelerin yerinde sayması, aydın ve tahsilli kesimlerin din ve ruhaniyetten nefret etmesi, yarının toplumunun beyni olan üniversitelilerin ve aydınların imana kavuşmaması ve Batı kültürüne bağlı, maaşlı uşaklar olarak kalmalarını sağlamaktır. Üstelik bu işleri büyük dindar şahsiyetleri ve ruhaniyetin manevî nüfuzunu ve kudretini kullanarak yaptıklarını biliyorlar. Gözleriyle görüyorlar ki ben kendi şehrimizde *İslambilim* üzerine yazan ve Şia'ya inanan sade bir yazar ya da öğretmen olarak sürgün ediliyorum, eziliyorum ve kötü gösterilmeye çalışıyorum. Nuğani Bey ise, dinî merciin resmî makam konuşmacısı, İmam-ı Zaman'ın vekilinin resmî sözcüsü, ilim ve takva merkezi olan İmam Sadık havzasının özel ve resmî sözcüsü olarak tanınır ve bu unvan halk tarafından da kabul edilir.

Şia'ya ve dinime karşı gösterdiğim aşk ve heyecana karşılık din ve ruhaniyete karşı olanlarla mücadele suçuyla Şia'nın ve ruhaniyetin resmî temsilcileri tarafından kurban ediliyorum. En temiz eller(!) beni yok etmek ve ismimi lekelemek için en kirli ellerle ve en vahşi pençelerle işbirliği yapıyor. Bu bilinçli grup bana karşı yapılan bu davranışları görüyor, doğru olmadığını fark ediyor ve bana karşı bir savunma içine giriyor. Yersiz dahi olsa bana karşı bir koruma içgüdüsü geliştiriyor.

Bu taassup benim taşıdığım değerden kaynaklanmıyor. Bu, karşımdakilerin aşırı zulümlerinden, insafsızlıklarından ve namertliklerinden kaynaklanıyor. "Mazlumu" "masum" olarak kabul etmek, insanoğlunun içgüdülerinin ve duygularının doğal bir tezahürüdür aslında.

3

Kardeşim! İnsan ahmak olduğu sürece cennettedir. Yasak olan bilinç meyvesini yediği zaman cennetten çıkar. Ardından hayatı hayvan ve bitki rahatlığından, "cihat ve çabaya" dönüşür. Yeryüzüne, acı ve çile bataklığına sürgün başlar!

Bugün insanın serüveni tıpkı hakikatlerle dolu Âdem'in serüvenine benzemektedir. Geçici cehalet durgunluğundan ve karanlıklar diyarından, tabiata boyun eğdiği fakirlik ve esaret günlerinden aklın aydınlığına, bilince, doğaya tahakküme ve varlığa ulaşmıştır. İlmi, sanatı ve serveti kendi yetkinliğinde bulmuştur. Nasıl yaşaması gerektiğini ve ne şekilde mutlu olacağını her zamankinden daha çok bilmekteyken hayatın anlamsızlığının farkına varmıştır. Mutluluğun hiçliğini görmüştür. Her şeyden öte bir hiçlik içindedir!

"Anlamsızlık" felsefesi; insanlığın felsefe, deha ve kültürel tekâmül kalesinin son keşfidir. Biz Doğulu aydınların bu fikri ortadan kaldırması "hakikat" değil, "maslahat" gereğidir. Yağmalanan, açlık çeken bir millet için anlamsızlık felsefesi, sufiyâne bir hiçlik anlayışı, yokluk ve nihilizm ahlâkı toplumsal bir faciadır. Bu durum

emperyalizmin lehine, sömürülen halkların ise aleyhinedir. Ben şimdiye kadar daima kendi çağımda ve kendi neslim içinde toplumun maslahatını düşünen bir aydın olabilmek için çalıştım ve çalışmaktayım. Bugün ona karşıyız ve onu kabul etmiyoruz. Kabul etmemekle de doğru yapıyoruz nitekim. Avrupa'nın ona gerçekten ve doğru bir şeklide ulaştığı da bir realitedir.

Esasen insanın gerek ferdî gerekse toplumsal ruhî devinimlerinde değişim olgusunun zorunlu ve tabii olduğuna inanıyorum. Bunu Âdem'in ibret dolu serüveninde, bütün toplumlarda ve Çin, Hint, Roma gibi büyük medeniyetler ile günümüz Batı medeniyetinin tarihinde de müşahede etmek mümkündür.

Aristokrat ailelerden gelme büyük ruhlarda da bunu gözlemlemek mümkün. Söz gelimi Lao Tzu, Buda, Zerdüşt, Mani, Mazdek, Sokrat, Eflatun, İbrahim Ethem, Senaî, Nasır Hüsrev...

İhtiyaç-refah-anlamsızlık-isyan-arayış...

Bununla ilgili geçmişte ve günümüzde yüzlerce örnek vardır. Adı geçen şahsiyetler bu içkin yolculuklarında söz konusu yolu takip etmişlerdir. Kimisi yolun yarısında yok olmuş, kimi de yarı yolda kalmıştır. Bunu ispat için uzun izahlara girme gereği görmüyorum.

Şimdi hemen bu sözlerin asıl muhatabı olan size söylemek istediğim asıl konuya geçiyorum:

Bir fert olarak başarıya ulaşabilirsek, yaşamın tüm yollarını kat ederek Budaî bir şehzadeliğe, Avrupa burjuvazisine ya da Sartre'in bilincine ulaşacağımız öngörüsünde bulunabiliriz. Yani bilimsel ve düşünsel cehaletten sıyrılarak, fakirlik ve cehaletten kurtularak, ruhumuzun ve bedenimizin tüm ihtiyaçlarını, susuzluğunu ve vesveselerini tatmin ederek anlamsızlığa ulaşırız. Her şeyin boş ve anlamsız olduğuna inanırız. Bu durum yoksul ve aptal dışında kimseyi doyurmaz ve dinginliğe ulaştırmaz. Ardından her şeyi inkâr ederiz. Artık bizi tatmin etmeyen harcamalar ve zevklerden sıkılırız. Bunlara karşı isyana kalkarız. Yeni bir heyecan, yeni bir sır, yeni bir ses ve metafizik bir iman arayışı içine düşeriz. Fakat artık çok geç olmuştur. Sefil, harcamalarla dolu bir günlük yaşam içinde kaybo-

luruz. Yolun yarısında üretim için tüketim, tüketim için üretim, yemek için çalışmak, çalışmak için yemek derdine düşeriz. Hiç uyanmayız. Bu derin gaflet uykusundan kazara uyanacak olsak korkunç bir nihilizme veya mutlak bir anlamsızlığa dalarız. Ya da Schopenhauer ve Mater Lang'in kötümser şüphesi içinde o daldan bu dala atlar dururuz. Ya bugünün Amerikanvari Doğuculuğuna ve Hintçiliğine kapılırız ya da dünün dinimsi zühdüne ve sufiliğine.

O halde bugünden kendimizi devrimci bir coşkuyla yolun sonuna atıvermek ve ömrümüzü, değerli zamanımızı çaba, karmaşa, kargaşa, heyecan, ümit, koşuşturma, düşünce, plan, proje, mutluluk, gam, çirkinlik, korku, tevessül içinde heder etmektense; satmak ve karşılığında daha iyisini almak daha doğru değil midir?...[33]

4

Kıymetli dostlarım! Gerek ruhsal gerek fizikî anlamda hayatımda öyle ani ve uğursuz gelişmeler yaşandı ki Tahran'a gelmem ve derslerimi düzenlemem zorlaştı, imkânsıza yakın bir hale geldi. Aynı zamanda gelme fikri kalma fikrine galebe çaldı, zira beni Tahran'a çeken başka sebepler de mevcuttur. Sizin birlik coşkunuzu kutlamak için orada olmayı çok istiyordum. Bu, delice akan bir ırmağın denize kavuştuğunda yaşayacağı dinginlik gibi bir şeydi.

Bu nedenle tüm perişanlığıma rağmen ayın yirmi beşinde geldim. Dersten sonra geceyi sizinle geçirmeyi umut ediyordum. Ancak Tahran'a geldikten sonra başka programlar çıktı. Bunlardan kaçmak ahlâken hatta amelen mümkün değildi. Bu nedenle çaresiz heyecan, ihlâs dolu kelimeleri (Shandell'in deyimiyle: "benden parçalar olan") göndermekle yokluğumu telafi etmek istedim. Bunlar formalite icabı söylenmiş, toplumsal bir vazifeyi ifa için sarf edilmiş, âdet yerini bulsun diye kâğıda dökülmüş sözcükler değil. Zira "Sözlerin en sadığı, hiçbir menfaat sağlanmadan söylenen sözdür." İşte benim sözlerim de böyledir.

[33] Mektup burada yarım kalmıştır.

İlk gün bu ilk bölüme başladık. Bir ömür sürecek bir bölüm. Hayata başarı ve uyum katması için her duada her arzuda dillendirilen bir bölüm. Bir dost adına bu noktayı vurgulamak istemiştim ki gerçek manada bir dosttan başka hiç kimse buna muhatap olmaya layık değildir. Bu konunun büyük ve sonsuz hacmini dosttan başka kimsenin kapasitesi kaldıramaz.

Vurgulamak istediğim nokta şu ki ben aşka inanmıyorum. Ne söyleyeceğimi ve neden söyleyeceğimi biliyorsunuz. Bir genç kadını ve erkeği birbirine çeken akım çok güçlüdür. Bireyin bir şeye ya da kişiye duyduğu tüm eski bağlarını ansızın koparıverir ve kişi için yalnız tek bir bağ kalır. Tıpkı tüm dalları budayarak tek bir dal bırakan bir bahçıvan gibi. Bu tek dalı hayatın tüm öz suyunu ve kökünü içinde barındırsın diye bırakmıştır. Âşık da sadece aşk duygusu bakî kalsın, baştan ayağa tüm varlığını sarsın, tüm bedenini felç etsin, insanı insan yapan maddî manevî tüm sebepleri kendinde eritsin, yok etsin diye diğer tüm duygularını öldürür, erteler ya da gölgede bırakır. Bu aşk değil, sarmaşıktır. Onu insanın kendisi seçmemiştir. O insanı seçmiştir. Bu doğanın arzu ettiği bir durumdur. Yaşın ve mizacın getirdiği bir şeydir. Doğa iki ayrı insanı bir araya getirmek için bir tuzak kurar. Doğa tuzak kurar derken bunun kötü bir şey olduğunu söylemek istemiyorum, asla. Bu, doğanın işidir. Allah'ın arzusudur. Nefes almak, içmek, yemek, çalışmak, uyumak, yeşermek, genç olmak, olgunlaşmak, yaşlanmak gibi bir şeydir. Konusu olduğumuz yaşamın parçalarından bir parça gibi. Parçası olduğumuz ruhtan ve bedenden neşet etmiş bir sıfat ve haldir bu.

Aşk, kızamık gibi her gencin hayatında bir kez tecrübe etmesi gereken bir şeydir. Herkesin söz ettiği aşk bizden, kendimizden çok hüviyetimizle ilgilidir. Öyleyse buna aşk demeyelim, kanın kaynaması, içgüdülerin harekete geçmesi, fıtratın bir isteği diyelim. Bu kadar! Yani aşk diye bir şey yok.

Evet, aşk diye bir şey yok. İnanın, buna inanmak istemeyenler yokluk inkârına düştüler. Aşk diye bir şey yok. İnsanın yaşamında karşılaşacağı ya da bulabileceği aşk adında bir şey yok. Aşk ancak

icat edilebilir. Mahir ve becerikli iki elin işbirliği ve ortak serüveniyle "yaratılabilir". Aşk diye bir şey yok. Aşk ancak vücut bulabilir. Evlilikle sonuçlanan aşk, huzur bulan, yatışan bir kaynamadır. Aşk ile sonuçlanan evlilik ise sonsuz ve gerçek aşktır. İnsanın "kendi" ürünüdür. Hangi evlilik? Birbiriyle düğümlenen iki tanıdık el, bildik bir söz ve ahit. Şaşırtıcı bir mucizeyi beraber yaratmanın ismidir aşk.

Aşk, evliliğe hazır iki cinsin üzerine ansızın çöken bir istilacı değildir... Aşk, derin, latif, zarif, karışık ve kaygan bir derstir. Aşk, ciddi bir çabanın sonucunda yaratılan bir dünyadır. Birbirini tanıyan, akıllı, birbirine ve aşka inanan iki ruhun oyunudur. Her şeyi kapsar. Sonra yaratılır. Bu bir evliliğin en güzel çocuğudur. Bu kelamda bir kitap vardır. Beyaz bir kitap ve öğretmensiz iki talebe. Her biri diğerinin şakirdi. Her biri diğerinin öğrencisi. Her biri diğerine "sevgi çekirdeği" eken bir bahçıvan. Okşayan eller altında, muhabbet mehtabının gölgesinde, anlayış güneşinde, nereden estiğini, ne haberler getirdiğini bilemediğimiz isimsiz ve nişansız gaybî nesim rüzgârlarının esintisinde çiçek açar, güneş sunar, dal budak sarar, tomurcuğa durur ve meyveler verir.

Her eş, aslında bir hiç olan spermini eşinin rahmine boşaltır ve eş hamile kalır, aşka gebe kalır. Sonra yavrularını kucaklarına alırlar. Tüm ömürlerini parça parça ederler. Onu yedirir içirirler. Tüm varlıklarını lime lime ederler ve onun dudaklarına sunarlar. Çocuk her gün bir gün öncesinden daha çok gelişsin, her gece bir önceki geceden daha fazla doysun ve her geçen gün anne babasını kendi varlığında eritsin diye tüm ruhlarını damla damla edip onun boğazına akıtırlar. Çocuk, her ikisini bitip tükenene kadar, her ikisi kendi varlığında eriyene kadar, iki hiç olana kadar, tek vücut olup "ben" ve "sen", "o" olana kadar saat saat yutulacak bir lokma ekmek, yudumlanacak bir damla şarap yapar, onları birbirine karıştırır, yer, içer, yutar. Artık her ikisi de onda yaşar, onun ciğerleriyle nefes alır, onun gözüyle görür, onun boğazıyla ağlar, güler, onun dudaklarıyla konuşur, onun ayaklarıyla yürür, onun kalbiyle çarpar, onun damarlarıyla akar, onun nabzıyla atar, "onda" ya-

şar, sadece o olurlar. O ve onun dışında hiçbir şey!... İşte bunun adı aşktır. Aşk işte böyle doğar, böyle yaratılır. İşte şimdi diyebiliriz ki aşk vardır ve işte şimdi ona inanabiliriz.

Evet, dostlarım, aşk diye bir şey yok. Aşkı inşa etmek gerekir. Aşk bulunabilecek bir şey değildir. Aşk bir sanattır. Onu öğrenmek ve yaratmak gerekir. Aşk, iki usta elin okşamalarıyla ortaya çıkan bir melodidir. Aşk iki yabancı arasında ortaya çıkan ve bu iki yabancıyı birbirine çeken bir olgu değildir. Aşk birbirine aşina iki şairin, tek bir ağızdan söylediği gazeldir.

Ben bir arkadaş olarak nevruz gününüz olan bugünden itibaren sizleri bu gaybî eli tutmaya, birbirine bağlanmış iki aşina elle görünmeyen latif sazları çalmaya ve aşkı okşamaya davet ediyorum.

Mahir elleriyle bu güzel ve yürek parçalayıcı ahengin nağmelerini gün be gün yayan dostlarımı duymayı ümit ediyorum.

Tahran, gece yarısı
25.4.1350/16.7.1971
Ali Şeriati

Nasıl?

Her biri ısrarla ve ihlâsla kendini muhatabının yerine koymalı, onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmalı. Böylece dünyadaki her şeyi onun gözüyle görme, anlama, hissetme gücünü kendinizde bulabilirsiniz. Ancak bu yolla birbirinizi kendiliğinden anlayabilir, hissedebilirsiniz. Sonra birbiriyle kaynaşmış bu iki el, bu gaybî eli tutmaya ve bu melodiyi mırıldanmaya hazır hale gelir.

5

Sevgili dostlarım, başüstüne, şimdi elimizde ne varsa size göndermelerini söyledim. Beni bu kalabalık sürgün yerinde hatırladığınız için çok mutluyum. Zira ben hâlâ Meşhed günlerinde yaşıyorum. Burada daha çok çalışmama, daha çok lütuf görmeme, sözlerimin daha fazla etki uyandırmasına, zahiren daha başarılı olmama rağ-

men, ruhum üzgün. Kalabalıklar içinde yalnızlık ve gurbet hissi yaşıyorum. Bilmiyorum, alışkanlık mıdır, gerçek midir? Burada aydınlar arasında sohbetlerim ve derslerim daha önce görülmemiş bir şekilde ve hayranlıkla karşılanıyor. Hatta şaşırtıcı olmakla beraber kendi şehrimde beni anlayan bir avuç insandan bile daha iyi anlaşıldığımı hissediyorum burada.

Ancak yine de hep sizi düşünüyorum. Haftada bir iki gün dersim var. Bu dersler özel ve az kişiyle yapıldığı için *Şahin*'le selamlaşma ve konuşma şansı buluyorum. Onun iyiliği benim için mutluluk verici. Onu görmek bana öğrencilik zamanlarımı hatırlattığı için de ayrıca seviniyorum.

6

Değerli dostum, selamlar. Bir süredir Meşhed'deydim. Yanımda tuttuğum birkaç yazımı, yayımlayamadığım ve birçok yazım gibi kaybolmasından endişe duyduğum için el yazısıyla birkaç nüsha çoğaltmaları için bazı arkadaşlara verdim.

Bu yazılardan birer nüsha almanızı ve bana göndermenizi sizden rica ediyorum. En azından biri yanımda bulunsun ya da buradaki arkadaşlar için çoğaltalım. Söz konusu yazılar şunlardır.

Sir Seyyid Ahmed Hana Mektup

Elveda Şehadet Şehri

Kur'an ve Bilgisayar

Hac

Haccın Mukaddimesi

Sorular ve Cevaplar

İkinci ve üçüncü makaleleri şu meşhur Felsefî Bey'in kardeşi olan, havza (medrese) müderrisi Felsefî Bey'in oğlu Felsefî Bey'e verdim. Bu iki makaleden birer nüsha alarak Hüseynî Bey'e vermesini söyledim. Bu beş makalenin hepsi bölümdeki arkadaşlardan alınabilir. Eğer Haccın nüshasını almak zor ise ve fotokopisi pahalıya pat-

lıyorsa sorun değil. Diğer dört makale alınabilir. Özellikle *Sir Seyyid Ahmed Han, Elveda Meşhed ve Soru Cevap* kısımlarını ihtiva eden makaleleri almam gerekir. Zira bu durumun hem aciliyeti vardır hem de önemlidir. Yayımlanmasına gelince, kolay, onu hallederiz.

Eski konuşma ve yazılarımı ve gelecekteki projelerimi yeni bir formda, daha titiz, daha ucuz ve yüksek tiraj getirecek tarzda yayımlayabilmek amacıyla yeni bir yayınevinin temelini attım. Bu müstakil bir iş ve İrşad ile bağlantısı yok. Bir taraftan on, on beş çalışmayı birleştirerek yayımlamak istiyorum. Bunun için bütçeye ihtiyaç var. Bulmak da zor olmayacak. Zira arkadaşlar çok isteklidler. Arkadaşlardan ve yoldaşlardan isteyen kişi ya da kişiler bu iş için yardım etsinler. Yeni bir dersi, konuşmayı ya da yazıyı halkın istifadesine sunabilirler. Faydalı bulurlarsa, dinî açıdan ve halk için gerekliliğine inanıyorlarsa tabi. Şu an bu işler için imkânlar az, kısıtlı ve zordur. Hatta imkânsızdır. Ancak zorlukla, çabayla ve fedakârlıkla yapılabilir.

Başarı ümidiyle, Ali

Fatımatuzzehra Hayır Kurumu Mütevelli Heyetine- Kahe

Selam ve muvaffakiyet dileklerimi sunarım. Zorunlu bir sefer[34] sebebiyle idare heyetindeki vazifemden ayrılmak durumundayım. Hatırlatmak istediğim birkaç noktayı arz edeyim:

1- Kahe'deki arsa hisselerimi Kahe halkına bırakıyorum. ... Bey'den bu arazinin Kahe adına hayır ve hizmet maksadıyla kullanılması için imkânlarını seferber etmelerini istedim. Umarım idare heyeti de bu iş için elinden geleni yapar.

Parsellerin imarı ve okul karşısındaki bahçe meselesi ise başka bir konudur. Bu köy halkının yararı ve köyün imarı için gösterilen bir çabadır. Bugüne dek bu iş için belli bir miktar ödedim ve ... Bey'e iki bin tümen verdim. Geri kalanını hayır kurumu karşılasın. Bu iki arazi de hayır kurumunun inisiyatifindedir.

2- Bundan sonra aidatımı eşim aracılığıyla yatıracağım.

3- Burada olmadığım için benim yerime çoğunluğun arzu ettiği birini seçiniz.

4- Eğer kabul ederseniz dükkân geliriyle Kahe fakirlerinden on kişiye aylık yardımda bulununuz. Bu işi kurum üstlensin. Biz kendi payımızı üyelik aidatı şeklinde kuruma yatıralım.

Umarım kurum ve üyelerin aylık aidatlarının düzenli toplanması meselesi halledilir ve her şey yoluna girer. Ben burada olamasam da bu işler için endişe duyuyor olacağım. Eşim aracılığıyla her yardıma hazırım. Kurumun asıl sahibi olan Fatımatuzzehra'dan sizin için muvaffakiyetler diliyorum.

24.2.1356/14.5.1977, Ali

[34] Yazarın kastettiği sefer, 26.2.1356/16. 5. 1977 tarihinde hicreti andıran İran'dan ayrılış seferidir. (Derleyen)

Her köşeden, her taraftan, hatta "metinden" İrşad'ın köklü bir değişim geçirdiği ve kesin kararlar aldığı yönünde haberler alıyorum. Ancak bu haberler için kullanılan tabir ve yorumlar, haberleri nakleden şahısların bakış açılarına göre değişik hatta çelişkili olabiliyor. Herkes olayları farklı anlıyor ve anlatıyor. Zira kinler farklı, marazlar farklı. Kin ve marazın olmadığı yerdeyse anlayışlar ve zevkler farklılık gösteriyor. Ancak ortak ve kesin olan şey İrşad'ın anlayış, hoşgörü ve tahammül noktasında çok dar bir alana hapsolduğu; sabit, sınırlı ve kesin ölçülerin, belirli dar kuralların ve katı kanunların İrşad'a hâkim olduğudur. Dolayısıyla, böyle bir ortamda kişiler, sözler ve fiiller sık dokunup ince eleniyor. Öyle ki İrşad'da sadece ümmetin masumları ve takva sahipleri söz söyleyebiliyor. Bu kişiler kıyafetlerinde, aksesuarlarında, ziynetlerinde, ses ve edalarında bulunan aşikâr alametle halka kemiyet, keyfiyet, itikat, amel, masumiyet ve takva konusundaki yeterliliklerini gösteren, kanıtlayan kişilerdir. Böylece bu kişiler yüksek mercilerin fetvalarıyla her türlü imkândan yararlanabiliyorlar.

İrşad'da alınan kararlar ve yapılanların ayrıntıları her ne ise de bu durum normaldir. Büyük bir müessesenin belirli kanun ve kuralları, muayyen program, hedef ve yöntemleri olmalı ve çalışanları yönlendirip muhafaza etmelidir.

Sorumsuzluk ve kuralsızlık sadece kendisini düşünen birkaç kişi dışında kimseye yarar sağlamayacaktır. Zira bir müessese kesin ve muayyen kurallardan yoksun olursa yaşamlarında, inanç ve işlerinde bu tür kurallara sahip kişiler bu durum karşısında tereddüde ve sorumsuzluğa gark olurlar, kendi sorumluluklarının ne olduğunu anlayamazlar. Bu hem halkın müesseseye karşı güvensizlik duymasına hem sorumluların sorumluluk anlayışına ve izlenecek yol haritasına karşı şüpheye düşmelerine sebebiyet verir. Müessese de uzak, hatta zıt kutuplar içinde sallanıp durur. Her gün farklı bir renk alır, farklı bir tarza bürünür. Müessesenin gelişimi, güç ve kudret kazanması için her imkândan yararlanma çabasının faydasız olduğu ve her türlü imkândan mahrum kalındığı neticesine ulaşılır. Ortam öyle bir hal alır ki: bir kimse şair *Örfî*'nin

uygun olmayan tavsiyesine uyar ve bu vasiyete uygun olarak iyi ve kötü bütün insanlarla öyle bir ilişki kurar ki hepsi onu sever. Öldüğünde de Müslümanlar zemzem suyuyla yıkarlar, Hindular da onu çok sevdiğinden dinlerine uygun olarak yakmak isterler. Ölüm vakti gelip çattığında ise cenazesi yerde kalır ve kimse onu kaldırmaya gelmez. Sonunda belediye gelir ve cenazesini götürüp defneder.

Bu edebe aykırı misali bu konudaki düşüncemi açıkça ortaya koyabilmek adına verdim. Bence her iş için kesin kurallar konulmalıdır. Yetkililer güçlü, kararlı, istikrarlı olmalıdır. Özellikle İrşad'da fikrî programlar ve tebliğ çalışmalarında görevli olan, yazan ve konuşmalar yapan kişiler arasında uyum, ahenk olmalıdır. Bu kişiler birbirleriyle aynı fikirde olup, aynı söylemlere sahip olmalıdır. Aksi takdirde aynı müessese içinde insanların farklı, hatta zıt fikirlere davet edilmeleri gülünç olur. Ancak bu muayyen kurallar nelerdir ve bu kurallar çerçevesinde seçilecek ya da seçilmiş kişiler kimlerdir ve bu iş için uygun mudur? Bunları bilme noktasında benim nasıl bir hassasiyete sahip olduğumun bir önemi yoktur. Zira ben yaşamım boyunca toplumun içinde, fikrî ve içtimaî olgularla uğraştım. Konferans vermedim. Aslında kişisel olarak bu işe uygun değilim. Sessizliği ve mikrofonsuzluğu kendimle daha uyumlu bulur ve bu tip işlere tercih ederim. Hâlâ da bu fikirdeyim. Ancak İrşad'da bu âdetimi bozdum. Bunun da birkaç sebebi var. Birincisi öyle bir yerden emir aldım ki itaati kendime farz addettim. İkincisi yeni bir çehreyle, yeni ümitlerle, yeni arzu ve imkânlarla, yeni bir zaman ve toplum bilincine sahip bir müessese işe koyulmuştu ve her zaman kurulmasını arzu ettiğim bu yere karşı bir sorumluluk ve yakınlık hissi duydum. Sanki bu müessese benimdi ve benimle yakından alakalıydı. Üçüncüsü Avrupa'dan yeni dönmüştüm. Düşünsel ve toplumsal atmosfer, şartlar, nesil ve imkânlar değişmişti. Artık kendim için daha uygun bulduğum sakin, sessiz ve derin yöntemlerin işe yaramayacağını düşündüm. Önümde sadece iki yol vardı. Susmak, kendi hayatımı yaşamak, üniversitede çağdaş bir araştırmacı; saygın, rahat, baş ağrısı olmayan, herkesçe hat-

ta siyonist Ayetullahlar ve 1967 Arap-İsrail Savaşı sonrası velayet mollaları tarafından bile övülen bir hoca ve akademisyen olmak. Veya "hayır" diye feryat etmek! Elinden hiçbir şey gelmiyorsa bile en azından feryat etmek... En azından kendim bile olsa, dertlerin var olduğunu unutmamak için. Her ne kadar bu işin sonunda çoğu dosttan ve azı düşmandan gelen töhmetlerin, alçaklıkların, namertliklerin, kinlerin olduğunu bilsem de ben ikinci yolu seçtim. İrşad'da konferans verdim; çünkü yapabileceğim başka bir şey yoktu ve halkımızın, özellikle de uzak kaldığım yeni neslin ne durumda olduğunu görmek istiyordum. Elime geçen tek şey de bu zaten. Ki bu benim için yeterli.

Doğru hüküm vermek isteyen kişi beni dindar bir hatip veya profesyonel bir konuşmacı olarak telakki etmemelidir. Kendisi için yeni ilkeler ve yeni bir duruş belirlemiş dindar bir konuşmacı İrşad'dan silindi diye düşünmelidir!

Sizden ahlâkî açıdan şu beklenti içindeyim: Herkesi ve her şeyi değerlendirirken tek ölçüsü kendisi olan; İrşad'da iş yapıyorsa İrşad'ı savunan; İrşad'ı bu dönemde gerekli, zarurî, hayatî gören, ancak İrşad ile kişisel bağı ve özel ilişkisi kesildiğinde burayı kötülemeyi, ortadan kaldırmayı kendine vazife addeden; kendisi artık orada bulunmuyor diye bu kuruma yüzlerce iftira atan dindar sınıfın bir mensubu olarak beni görmemenizdir. Ben ne Ayetullah el-Uzmayım ne İmam-ı Zaman'ın vekiliyim ne cemaat imamıyım, ne züht, takva ve ahiret ehliyim. Tüm arzum ve iddiam kendi neslimin sadık ve vefalı bir temsilcisi olabilmektir. Kendi neslimin arzu, istek ve ihtiyaçlarının temsilcisi olabilmektir, bu kadar. O bedenlerinde, elbiselerinde, ziynetlerinde, saçlarında, elbise modellerinde özel alametleri olan din ve takva ehlinden değilim. Yirmi yıllık toplumsal ve itikadî mücadele boyunca, aşk, acı ve fedakârlıkla yoğrulmuş bu neslin isimsiz, iddiasız, samimi gençleri arasında; bir topluluğun maslahatı, bir grup ya da müessesenin muhafazası için kendimi rahatlıkla ve kolayca geri çekmeyi, varlığımı gizlemeyi, gerektiğinde bir topluluğun ya da inancın maslahatı için adımdan, ekmeğimden, hatta canımdan geçmeyi öğrendim ben. (Bu,

ahiret ehlinin aklının almayacağı bir durumdur.) Tüm ömrüm bunun şahididir. Bir ahiret ve takva ehli için bazen bir konferans meselesi öyle hayatî bir hal alıyor ki dini, bir araç olarak görebiliyor. Eğer İslam için konferans vermesi engellenirse kendisine konferans imkânı veren başka bir din için konuşma yapabilecek hale geliyor. Ancak benim gibi dünya ehli olan bir kimseye gelince (kâfir dindarların değil, dindar kâfirlerin dünyası!) böyle bir şey söz konusu olamaz. Biliyorsunuz babam memleketinde otuz yıl boyunca derneği/vakfı idare etti. Burası modern ve aydın bir kurumdu. Meşhed'de yıllarca mollalık kurumuna en ufak bir prim vermedi. Ben de orada onlarca ders halkası ve ilmî toplantılar tertip ettim. Ancak ömrüm boyunca ve dernek kurulduğundan beri bir kez olsun genel bir konferans vermedim. Üç yıl önce İrşad'da ve üniversitelerde konferanslar vermeye başlamadan evvel babam dahi benim böyle bir dil kullanabildiğimi bilmiyordu.

Böyle komplekslere sahip olmadığım için burada kendimi övdüğüm sanılmasın. Ben her zaman hak ettiğimden daha çok övgüye mazhar olmuşumdur. Amacım sizi ve beni yakından tanımayan sorumluları ikna etmektir:

1- İrşad'da konferans vermemek, benim şahsım için muhtelif açılardan (tamamen benim şahsımla alakalı olarak) konferans vermekten daha iyi ve mutluluk vericidir.

2- Eğer bir Müslüman olarak tebliğ görevim varsa, bu illaki konferans ya da İrşad'da konferans vermek yoluyla olmak durumunda değildir. Benim asıl görevim yazarlık ve öğretmenliktir. Bu iki işi zaten yapıyorum ve geçmişte de daima yaptım. Bu iki iş beni öyle kuşatmış vaziyette ki ömrüm ve vaktim kifayet etmiyor. Aldığım netice de binlerce konferansın bin katıdır. (Kendi yazarlık ve öğretmenliğimi kendi konuşmacılığımla kıyaslıyorum, başkalarınınkiyle değil.)

3- İrşad'da verdiğim konferanslar dolayısıyla benim İrşad'ın aslî konuşmacılarından biri olduğum düşüncesine sevk etmemeli kimseyi. Her ne kadar benim İrşad'daki programım umumî bir oturum

tarzında olsa da icra ettiğim programlar İrşad'ın aslî ve genel programlarından biri değildir. Özel ve istisnaî bir durumdu. *Halil Rahman*'ın programlarını andırıyordu, Hicazî ve Felsefî Bey'lerin programlarını değil.

4- Benim İrşad hakkındaki fikirlerimi orada bulunmak ya da bulunmamak belirlemiyor. Eğer İrşad, İrşad olarak kalacaksa ve benim orada bulunmamam daha yararlı olacaksa hiç kimse bu karara benden daha saygılı ve anlayışlı yaklaşamaz. İrşad'da konferans verme görev ve sorumluluğundan sarfınazar ederek İrşad'a hizmet etme fikrine benden daha fazla sevinecek kimse olamaz.

5- Benim İrşad hakkındaki fikirlerimi İrşad'ın bizzat kendisi ve çalışma yöntemi belirliyor. Şimdi kıstasların değiştiğini biliyorum; ama ne yönde değiştiğini bilmiyorum. İrşad hakkında ne düşünmem gerektiğini bilemiyorum. Ancak değişen kıstasların bana uymayacağını biliyorum. Bunu samimiyetle ve gönül rızasıyla karşılıyorum. İnşallah ileride bu konuda en ufak bir rahatsızlık duymadığımı göstereceğim.

6- Benim İrşad'da bulunmamamı gerektiren kurallar benim fikirlerimle mi alakalı yoksa şahsımla mı? Benim eksikliğim ya da eksikliklerim (benim gibi birinin ayıpsız, eksiksiz vaiz beylerle ve İrşad'ın yeni kuralları çerçevesinde seçilmiş din hatipleriyle aynı ortamda olması), fikir ve itikat noktasındaki eleştiri ve itirazlarım mı İrşad'ın fikrî programı, İslamî bakış açısı veya toplumsal durumuyla uyuşmadı? Ben sadece bunu bilmek istiyorum. Bana bunu açık bir şekilde söylesinler ki ben de ne düşünmem ve ne yapmam gerektiğini anlayayım. Eğer söz konusu olan benim şahsım ise o iş kolay. İnşallah durum bundan ibarettir. Umarım İrşad hâlâ bende ve bizde, dinimiz ve toplumumuz için yeni bir gelecek umudu ve imanı uyandıran yol ve ruh üzeredir ve böyle olmaya devam edecektir. Bu durumda sadece bir kişi eksilecektir. O da cehennemin dibine! Bir inanç, bir mesaj, bir sorumluluk ve bir yol için yüzlerce kişi feda olsun! Ben orada olmasam da hiçbir menfaat elde etmesem de onu koruma ve savunma noktasında, onun ilerlemesi ve gelişmesi noktasında İrşad'ın resmî konuşmacılarından daha fazla

fedakârlık göstereceğime inanıyorum. Bu konuda samimiyim. Fakat sorun düşünsel ise, İslamî bakış açısından kaynaklanıyorsa, toplumsal görüş ve inanç noktasında farklılık söz konusuysa ve fikrî, toplumsal, İslamî ve dinî konularda tayin edilmiş kurallar benim dinî düşüncemle, toplumsal bakış açımla, görüş ve inancımla uyumsuzluk gösteriyorsa; ruhanî beyler bu aslî sınırları İrşad'ın dini ve tebliğ programı için belirlemişlerse bu benim düşünceme ve anlayışıma aykırıdır. Dolayısıyla yapmam gereken şey bellidir. Ben bugünlerde çok sık görülen tuzak, töhmet ve küfür ehli değilim, bu tip mücadelelerin destekçisi değilim. Bu tip çabalar için vaktim de yok, gücüm de. Ruh halim de müsait değil. Ancak bildiğim tek bir şey var ki İrşad, İrşad'ın çalışma yöntemi ve dinî faaliyetleri bana ve bize göre değil. Ben kendi yoluma devam edeceğim. Zira hiçbir şekilde, hiçbir surette, hiçbir vesileyle hizmet ve işbirliği şansım ve şansımız kalmamıştır. Görev açık, iş basittir. Ancak benim ve benim gibilerin teessüflerinin tarif edilemeyecek ölçüde olduğunu saklayamayacağım. Ben ve benim durumumda olanlar, ömrünü iki sınıf arasında gidip gelerek/sa'y yaparak geçirmiştir. Biri kuru, sevimsiz, susuz, verimsiz mollalar; diğeri yenilikçiler. Mürüvvetsiz Frenk taklitçilerinin *Merve*lerinden, ümitle iman *Safa*'sına; İslam'ın sesine, yalancı, ölü dindarların Safa Tepesi'ne koştuk. Korku, çaresizlik ve susuzlukla, daha iyi bir yaşam, güç ve medeniyet arzusuyla İblis mantıklı, yalancı aydınlardan kaçtık. Su arayışı içerisinde din Safa'sına koşturduk. Eşekleşmeden başka bir şey görmedik. Dünya Merve'sine koştuk. Sömürüden başka bir ses işitmedik. Yıllar yılı yorgun ve susuz bu iki tepe arasında şaşkın, ümitsiz, nasipsiz dolaşıp durduk. Sonra ansızın ne yalancı Merve'de ne asılsız Safa'da bulunan bir noktada, bir taştan su fışkırdığını duyduk. Zemzem! Ne büyük bir ümit! Ama bugün görüyoruz ki artık bu su, susuz İsmail'in hayat ve ümit kaynağı değildir. Bu su artık Nedve'de Kureyş Şeyhlerinin ayaklarının dibinde akmaktadır. Bu şeyhler ki kendilerini İbrahim sünnetinin varisleri, Kâbe hareminin muhafızları biliyorlar. Oysa Kâbe'yi puthane yapmaktan başka yaptıkları bir şey yok!

Ali

Bir taraftan Hüseyniye-i İrşad[35] toplumumuzun en büyük düşünce merkezi olarak görülüyor. İster İrşad'a muhalif olsun ister olmasın birbirinden farklı tüm toplumsal sınıflar ve farklı inanç grupları; İrşad'ın geleneksel ve dindar halkın, farklı İslamî oluşumların, yeni neslin ve aydınların düşünsel değişim ve gelişimlerinde en kuvvetli etken olduğu noktasında müttefiktir. Son birkaç yılda İran'da fevkalade ilerici bir İslamî hareketi diriltmekle kalmamış, bu yolda belirgin bir "fikrî mektep" ve muayyen bir "toplumsal hedef" ortaya koymuştur. Böylece manevî bir muvaffakiyete kavuşmuş ve halk nezdinde büyük bir kabul görmüştür. Özellikle eğitimli yeni nesil ve bu nesli kuşatan ilerici düşünceye sahip ruhun, dinî duygu ve İslamî ideolojiye yönelmesine vesile olmuştur ki bu yöneliş beklenenin çok üzerindedir. Üstelik bu gelişmeler İrşad'ın başlattığı bu hareketi; halkın gözünde kötülemek ve hareketin halk üzerindeki etkisini kırmak için atılan zehirli oklara, ithamlara, beyin yıkamalara ve halkı kandırmaya yönelik çabalara rağmen gerçekleştirmiştir.

Bu gizli ve açık nedenlerden neşet eden tuzak ve iftiraların kaynağı, bilinçli insanlar açısından az çok bellidir. Genel halk da her ne kadar derin toplumsal tahliller yapamasa da söylenenlerin ve yapılanların asıl kaynağını teker teker teşhis edemese de en azından bilir ki bu tarz iftiraların ve bu tip fesadın kaynağı aynı odaklardır ve bunlar işbirliği içindedir. Bu propagandaların imandan, ihlâstan, dinî bir tasadan ve ilimden kaynaklanmadığı kesindir. Şöyle ki evvela ilmin ve dinin mantığı bu değildir. İkincisi dinin yok edilmesi, İslam'ın kökünün kazınması ve dünya Müslümanlarının gark olduğu musibetler karşısında bu beyefendiler en ufak tepki göstermemiş, bilakis ömürleri boyunca kendi çıkarları peşinden koşmuş, kendi zilletleri içinde sürünmüş ve kendi özel hayatlarının keyfini sürmüştür. İslam'ın en karanlık dönemlerinde bile bunların yaptığı tek şey meclislerine katılanları daha iyi kandırmak için meclisin

35 Bu metin bir mektup metni değildir. Ancak "İrşad" ile bağlantılı olduğundan, İrşad'a ya da İrşad ile ilgili yazılan mektupların yanında yer almasında yarar görülmüştür. (Derleyen)

tansiyonunu arttırmak olmuştur sadece. İngiliz, Fransız, Belçika, Hollanda ve Rusya emperyalizmi ve bunların yerli uşakları, Afrika ve Asya'da Müslümanlara katliam uygularken; siyonistler İslam ümmetinin kalbini sökerken; İslam'ı yok etmek ve İslam toplumunu kötülemek için, genç ve eğitimli nesli İslam'dan habersiz bırakmak, hatta İslam'a karşı nefretlerini uyandırmak, halk kitlelerini hurafeler, dogmalar ve cehaletle felç etmek için çaba gösterirken; avamı irticaî vehimlerle boğmak ve havası ahlâkî fesada ve emperyalist cinsellik batağına düşürmek için binlerce siyasî, kültürel, iktisadî ve gayri ahlâkî tuzak kurarken; İslam'ın dünya üzerindeki mevcudiyeti yüzlerce siyasî, fikrî, kültürel, sosyolojik tuzakla yok olma, zaaf ve zillete düşme tehlikesi ile karşı karşıyayken; Müslümanların varlığı binlerce vahşi hamle ve tuzakla karşı karşıya olup ateş, bela, fakirlik, bölünme, katliam ve sürgün yağmurları altında inlerken; bütün bir millet ve bütün bir ülke yok olma tehlikesi ve ölüm, kan, katliam ve korkunç facialar içinde debelenirken; bu kişilerin en önemli yürek çarpıntısı, en büyük sorumlulukları birkaç esnaf mürit karşısındaki "itibarlarını" muhafaza etmek ve çevrelerindeki sıradan kişilerin dinî düşünce ve İslamî sorumluluk duygularını taharette vesvese, kıraat ve el öpme sınırlarını aşmayan ruh ve fikir atmosferlerini muhafaza etmekten ibaretti! Elbette söz konusu müritlerin bile aklından geçmiştir şu sorular: Ne oldu da bu tasasız, sorumsuz efendilerimiz son iki yıl içinde İrşad'a karşı hep beraber, tek yürek, tek seda ve aynı tarzda feryat etmeye başladılar. Ne oldu da halkın yazgısı ve İslam için coşkulu ve heyecanlı bir endişeye kapılıp tasalandılar. Ne oldu da yüzyıllık ve yüzlerce yıllık tavşan uykusundan ansızın uyanıverdiler. Bizzat kendileri kendi ifadeleri ile İslamî bir müesseseyi ortadan kaldırmak için dinî bir vecibe olduğuna inanarak ve peygamberin hadislerine dayanarak İrşad ve yetkilileri hakkında yalan söylemenin, iftira ve çamur atmanın, uydurmalar yaymanın caiz, hatta vacip olduğunu ilan ettiler. Dinin tüm vecibeleri, ayet ve hadisleri arasından sadece bu İslamî ve şer'î vecibeye sımsıkı sarılarak, üstelik büyük bir ciddiyet ve taassupla bu görevlerini ifa ettiler. Hatta tüm ömrü boyunca minbere çıkmamış, bir laf etmemiş,

bir kez bile kâğıda kaleme el sürmemiş, tek çizik atmamış kişiler dahi İrşad'ı eleştirmek ve reddetmek adına bir yıl içinde bu konuda eser ortaya koydular. Bir ay boyunca minbere çıktılar, İrşad'ın her otuz sayfalık ders ya da konferans metnine üç yüz sayfalık reddiye kitapları yazdılar. Doğu, Batı, emperyalizm, siyonizm, materyalizm, dinsizlik, günden güne artan fesat, İslam'ın ve Müslümanların geleceği gibi meseleler dururken; bu Müslüman memleketin halkının zihnini sadece Hüseyniye-i İrşad'ın *İslambilim* dersleriyle meşgul ettiler. Bu dersin notlarını çağımızda İslam'ı tehdit eden en büyük tehlike olarak tanıttılar.

Ne oldu da bunlar birdenbire değişiverdiler? Birdenbire sorumluluk duygularını kuşandılar? Dilleri çözüldü, ellerine kalem kâğıt aldılar, bu kadar duygusal oluverdiler? Yıllardır toplumsal bazda unuttukları "iyiliği emredip kötülükten sakındırma"yı geçen yıl tekrar hatırladılar? (Oysa iyiliği emir, kötülükten nehiy amelini gaybet döneminde gereksiz görürlerdi. Her kötülüğü, zuhurun yaklaştığına dair bir alamet bilirlerdi. Bu nedenle kötülükler gerekli, hatta bir müjde hükmündeydi onlar için.) Üstelik bu İslamî müessesenin işini bitirdikten sonra tekrar toplumsal sorumluluklarını unutmak, görmezden gelmek ve kendi çukurlarına geri dönmek üzere koyuldular bu işe.

Bu soru işaretleri toplumumuzun en avam kesimlerinin zihninde dahi yer etmiştir. Hepsi şarkıyı teşhis edemese de görüyor ve biliyorlar ki bu gırtlaktan çıkanlar samimi ve doğal değildir.

Neyse ki bugün halk, Nasreddin Şah dönemine göre isim lekeleme yöntemlerine ve geleneksel hak ihlallerine karşı daha uyanık ve daha bilinçlidir. (Söz konusu dönemde birkaç tekfir fetvası satın alınır, istenen kişi fasık ilan edilir ve minber kontrol altında tutulurdu. Nitekim birkaç meçhul şayia ve iftira yayarak Seyyid Cemaleddin Afganî'yi Batı'da kilisenin adamı olmakla, İslam düşmanı kâfirlerin memuru olmakla, sünnetsizlik ve dinsizlikle suçlamışlardı.) Halk bugün bir fikrin, bir müessesenin, bir eserin genelin gözünde hangi yöntemlerle kötülendiğini, haksız yere nasıl mahkûm edilip melun sayıldığını daha iyi görmekte ve bilmekte-

dir. Sipariş üzere çalışan fetva satıcıları ve minber organizatörleri de artık "Bir hak nasıl ihlal edilir, bir hakikatin çehresi nasıl halkın gözünde tersyüz edilip batıl gösterilir." gibi konularda eskilerden daha acemi ve daha ahmaktır. Bunun en güzel örneği İrşad'ı halkın gözünden düşürmek için yaptıkları acemice hücumlardır. Tıpkı Kerbela'dan dönen askerler gibi. Onlar ya bu olaya karıştıklarını inkâr ederlerdi ya da her biri bu katliama ortak olma günahlarını başkalarının üzerine atarak perde ardına saklanırlar veya orada bulunmalarını bir şekilde izaha kalkışarak kitabına uydurmaya çalışırlardı.

Söz gelimi:

Biz olayların nereden kaynaklandığını nereden bilebilirdik?

–Biz olayların buralara varacağını tahmin edemezdik.

–Bizim ne suçumuz var? Büyük fakih, geçmişte Ali'nin, Şiîlerin ve hakperestlerin onayladığı ümmetin saygıdeğer kadısı fetva vermişti.

–Şia'nın işini Ali kendisi bozmuştur. Yanında Irak'ın sıradan, adsız sansız, güçsüz ve silahsız askerleri dışında kimseyi bırakmamış, hem Emevîlerle bozuşmuş hem geçmişte yıllar yılı aynı safta yer aldığı, aynı adımları attığı itibar sahibi, ashap ve mübarek kişiliklerle zıtlaşmış, gidecek yeri kalmamıştır. Sen madem Emevîlerle savaşmak istiyorsun en azından Talha ve Zübeyr gibi büyük ve itibar sahibi şahsiyetleri yanında tut. Bencil iseler, makam ve mevki istiyorlarsa istesinler, ver ve onları razı et. Sen hem Emevî gücüyle savaşıyorsun hem itibar ve nüfuz sahibi, İslam'ın şanlı geçmişe sahip şahsiyetleriyle. En azından siyaseten sözde dindarları kendi aleyhine kışkırtma. Onlarla bir şekilde uzlaş ki safından çıkıp *Nehrevan Savaşı*'nı başlatmasınlar sana karşı. Üç zorlu cephede savaştı. Günahkârlara Sıffin'de, riyakârlara Cemel'de, taassup sahibi sözde dindarlara *Nehrevan*'da yenildi ve yalnız kaldı. Avamın mukaddes, Şam'ın kirli ve itibar sahiplerinin keskin kılıcı; hepsi birleşti ve onu yok ettiler. Kendisinin oğlu için böyle bir ortam hazırladığı açıktır. Biz de katılmasaydık, iş buraya varacaktı. Yalnızca konumumuzu, güvenliğimizi ve kendi yaşamımızı tehlikeye atmış olacaktık.

Cumhura aykırı davranmış olacaktık. Müslümanlara zarar vermiş bir kişinin onayını kazanmak ve İslam fakihlerinin küfrüne hükmettiği bir haricî olmanın ne yararı olabilirdi ki?

–Bu işte bir eksiklik ve hata olmamış olsaydı Abdullah bin Zübeyr gibi biat etmemiş ve kendisiyle Medine dışına çıkmış bir şahıs neden ondan ayrıldı? En yakınları olan kuzeni ve kız kardeşinin kocası olan Abdullah bin Cafer; Ali'nin dostu, Şiîlerin rehberi, Ehlibeyt'in büyük âlim ve şahsiyetlerinden, velayete inanan, Emevîlerin meşhur muhalifi kuzeni Abdullah bin Abbas, hatta kardeşi "Muhammed Hanefiyye" ondan neden ayrıldılar, neden ona onca nasihat ettiler? Dediler ki; canım gitme, yapma, bu yolun sonu yok, kendinden büyük bu dört şahsiyetin nasihatini dinle, biz senin iyiliğini istiyoruz, Kufe'nin vefası yoktur, onların ipiyle kuyuya inilmez. Olay günü seni yalnız bırakırlar. Seni çağıran, sana takdirlerini sunan, Emevîlerden şikâyet eden ve seni kıyama çağıranlar durumun kötüye gittiğini gördüklerinde senden ayrılmakla kalmayıp Abdullah'ın sancağı altında sana karşı savaşırlar bile. Biz bu halkı tanıyoruz. Burada dedelerinin kabirleri başında, Allah'ın hareminin yanında kal. İzin verirlerse deden Peygamberden hadisler naklet. Bırakmazlarsa Allah bir yol açana ve Şiîler, Ali hanedanı ve Peygamber Ehlibeyt'i için bir çare bulana dek evinde, ailenle kal.

Dinlemedi. Nuh dedi, peygamber demedi. Kabile ve kavminin büyüklerinin getirdiği tüm bu mantıklı, şer'î, maslahata uygun, yürek yakan delil ve ayetler karşısında verebileceği bir cevabı yoktu. Duygusal sözlerle: "Bir rüya gördüm. Dedem yola çıkmamı söyledi…", "Ben ceddimin sünnetini ihya etmek için yola çıkıyorum.", "Halk beni çağırıyor. Emevîlerin zülüm ve baskılarına karşı cihada, kıyama ve kurtuluşa hazır olduklarını ilan ettiler. Bu benim için delildir." dedi. Hatta müphem ve metafizik yanıtlar verdi: "Ben bu seferle görevliyim.", "Kendisinin ve yarenlerinin ölüm mekânına kendi ayaklarıyla gitti. Bunda başka kimsenin suçu yok."

–Babası onca geçmişine ve onca güce rağmen, o dönemin ve o neslin insanları arasında yenildi. Kardeşi halife olduğu halde, asker

ve makam sahibi olduğu halde yenildi, anlaşma yaptı. Kendisi yetmiş iki kişiyle, kadın ve çocuklarla, boş ellerle, üstelik Emevîlerin güçlerinin doruğunda oldukları bir dönemde kıyam etti. Ölümü kendisi seçen bir kişinin yazgısı baştan bellidir. Başkasını ya da başkalarını onun ölümünde parmağı olmakla suçlamamak gerekir. Onun yaptığı şey baştan yanlıştı. Eğer doğruysa tüm ashap, ulema, fukaha, muhaddisler, zahitler, büyük mücahitler, hatta Ali'nin dostları, Ehlibeyt efradı, Ali taraftarları, unvan ve itibar sahibi kişiler, hangisi onun yanındaydı? Abbas mı yaş, ilim ve toplumsal açıdan daha önemlidir yoksa kardeşi Muhammed Hanefiyye mi? Hadis ve tefsir uzmanı, Ehlibeyt'in muteber siması İbni Abbas mı olayları doğru yorumlayabilir, yoksa on sekiz yaşındaki Ali Ekber mi? Abdullah bin Cafer bin Ebi Talib neden onunla gelmedi de karısı Zeynep küçük çocuklarıyla onun yanında yer aldı? Hüseyin Efendinin Kerbela'ya doğru yola çıkardığı kervana bir göz atın, bu kervan herkesin ona karşı çıktığının en açık kanıtıdır, sadece Emevîlerin değil!

–Hadi diyelim ki dinlemedi gitti, yapacak bir şey yok. Orada olay tatlıya bağlansın diye neler neler yapmadık. Hatta bizzat Abdullah ve Ömer bin Sad bu işe razı değillerdi. Uzlaşmak için çok uğraştılar. Dediler ki: Sen bir şeyler yap ki biz de senin için bir şeyler yapalım. Mühlet istedi verdik, hatta arkasında namaz kıldık, kaç kez onunla saatlerce müzakereye oturduk. Olmadı, dinlemedi. Yanındaki yetmiş iki kişiyle önümüzde ciddi ciddi saf tuttu. Sağ ve sol kanat ordusunu hazırladı, ordunun önünü arkasını düzeltti, bir set oluşturdu, sancağını çekti ve kılıç zoruyla bizim denetimimizde olan Fırat'tan su almak istedi ve birkaç kez de aldı. Sizin meddahlarınızın, askerlerimizin onun su alabilmek için yalvarıp yakardığı şayiasını yaydıkları doğru, ancak biz su vermedik. O zaman henüz sütten kesilmemiş çocuğunu getirdi, bizi merhamete getirmek için inledi, "Benim günahım varsa bu çocuğun bir günahı yok, biraz su verin" dedi. Ya da ağlayarak şöyle söyledi: "Kavmimin ciğerleri susuzluktan kavruldu." Şimdi Ali'nin evladını tanıyan hangi aptal İbn Sad'ın askerlerinin uydurduğu bu şeye inanır? Bu

yetmiş iki kişilik grubun çoğu yaşlılar, Kur'an okuyucuları, muallimler, genç ve çocuklardan oluşuyordu. Savaşabilecek durumda çok az kişi vardı aralarında. Otuz bin veya bilmem kaç yüz bin kişilik bir ordu karşısına çıkan, savaş hazırlığı yapan, savaşmaya kararlı bu grubun su için sızlanması mümkün müdür? "Yardım edecek kimse yok mu?" diye feryat etmesi mümkün müdür?

–Evet, ben bu işe karıştım. Çünkü o kendisini savunabileceğimiz hiçbir şey yapmadı. Hatta ona her taraftan gelen hamleler karşısında susmak da mümkün değildi. Susan kişi suçlanıyordu zira. Bu bir işe de yaramıyordu. Malını, konumunu, canını, namusunu korumak için yapılabilecek tek şey, çaresiz takiyye yapmak ve ümmetin icmasına, din ve devlet erbabına itaat etmekti. Böylece icmaya karşı çıkmamak, Haricîlikle suçlanmamak ve küfür damgası yememek için onlara katıldım. Ama Allah biliyor ki niyetim hayırdan başka bir şey değildi. Kastım malımı, canımı, mevkiimi koruyabilmekti. Hem benim katılıp katılmamam bir şey değiştirmeyecekti. Üstelik orada olmakla benim yerime geçebilecek daha kötü birinin varlığını da engellemiş oldum. Belki de benim orada olmam bazı hayırlara vesile oldu. Allah belki de benim elimle Müslümanlar için bazı hayırlar murat etti, şer ve kargaşayı def etti. Nitekim öyle de oldu. Çok kötü, çirkin olaylar oldu, bazı ayak takımı kişiler, rezil insanlar, taş yürekli, alçak askerler bir facia meydana getireceklerdi. Ancak Allahın lütfu, takdiri ve Allah Resulünün ruhunun inayetiyle çeşitli yollarla bunlara engel oldum. Fırsat olunca anlatırım. Zira bu olayları dinlemekte fayda var. Benim gibi askerlerin sayısı az da değildi. Hepsi tek tek sorgulanamaz. Bizim gibiler maslahat gereği takiyye yaptılar, hatta hayır talebiyle, hizmet niyetiyle, kerhen Abdullah'ın safında yer aldılar. Eğer bizim gibiler orada olmasaydı, o orduya katılmasaydı durum daha kötü olacaktı!

–Beni şahsen aldattılar. Bütün adamlar, fakihler, minberler ve mescitler Şam ve Irak'ta o Haricî'dir; devrim yapmak, Müslümanları parçalamak, tefrika çıkarmak ve hükümet kurmak için ayaklanıyor, dediler. Babası da böyleydi dediler. Kur'an'a karşı kılıç çekmişti de-

diler. Hulefa-i Raşidin'e asi olmuş, ashabın önde gidenleriyle mücadele etmiş, hükümeti boyunca kâfirlerle değil Müslümanlarla savaşmış, binlerce Müslüman kanı dökmüş, müminlerin emirine kılıç çekmiş ve dinden çıkmıştı dediler. Ben de işlerimin yoğunluğundan, ibadetle meşgul olduğumdan, siyasetten ve olaylardan uzak durduğumdan bir şeyden haberim yoktu. Bu baba-oğlun küfrü ve taşkınlığı tevatür derecesine ulaştığından, güvenilir ve muteber şahıslar bunu teyit ettiğinden, benim için ilmelyakin hâsıl oldu ve hareket etmeyi şer'i vazifem bildim. Böylece orada elim, ashabtan birkaç kişinin ve peygamber ailesinden bir veya iki kişinin kanına bulaştı. Ancak bu ulemanın ve komutanların kötü olduklarını sonradan anladım. Yaptıklarıma tevbe ettim. Özür diledim. Her ne kadar oraya Allah rızası ve hayır için gitmiş ve kılıç çekmiş olsam da "Müminin niyeti amelinden daha hayırlıdır."

Dindar halkın ve dinden uzaklaşmış aydın ve eğitimli gençlerin günden güne artan ve tasvire sığmayacak ilgisi, yüksek öğrenim gören kızlı erkekli beş binden fazla üniversite öğrencisinin *İslambilim* derslerine kayıt yaptırması; birkaç grubun Kur'an Bilim, Arap Dili ve Edebiyatı, Hitabet ve Tebliğ Yöntemi, Sosyal Akımlar, Tefsir, İslam Tarihi, İtikad Bilim, İslam Kültürü, Felsefe, Modern Çağ'da Sanat gibi derslere katılımı; Hüseyniye-i İrşad'ın modern sanatı, İslam kültürünün, yüce tarihî değerlerin ve Şia mezhebinin tebliği konusunda başarılı bir şekilde kullanması -ki İslamî düşüncenin neşrinde yeni bir dönem sayılır- dinî eserlerin yayımlanması için büyük değişime sebep olacak bir icadı ortaya koyması -ki bunlar İran tarihinin diğer alanlarına nispeten çok ciddi tirajlara ulaşmıştır- zamanımızda meydana gelen toplumsal olayların anlatılması yoluyla tüm engellere, sorunlara, düşmanlıklara rağmen kesin ve kati bir zafere ulaştığının göstergesidir. Fakat ne yazık ki bu hedeflere ulaşmak, bizim toplumumuzda ürküntü vericidir. Zaten Hüseyniye-i İrşad'ın en temel hedefi genç nesli ve aydınları Batıcılıktan İslam'a döndürmek. Halkı eskimiş, yıpranmış köhne din anlayışından kurtarıp İslam'ın toplumsal ve insanî düşüncesini anlama noktasında ilerici ve mantıklı bir bilince sahip kılmak-

tır. Donukluk, cehalet ve akıl tutulmasının ördüğü perdeleri yırtarak saf İslam'ın aydınlık değerlerine ulaşmaktır İrşad'ın hedefi. Ki bu düşüncenin temelinde hak ve adalet arayışında olan Ali Şia'sı yatmaktadır.

Burada temel bir öneme sahip bir durum söz konusudur ki Hüseyniye-i İrşad'ın yazgısının açık göstergesidir. Şöyle ki: İlerici İslam'ın, bilinçli ve sorumluluk sahibi Şia'nın ve Ali taraftarlarının düşmanları; İrşad'ın manevî değerini kırmak ve onu toplumun gözünde mahkûm etmek için zehirli propaganda araçlarıyla ve geleneksel yöntemlerle itham, iftira, suçlama, uydurulmuş ve sipariş edilmiş alışageldiğimiz tekfirler aracılığıyla kurulan tuzaklar kurmuş; ancak bunlar bir bir boşa çıkmış ve yenilgiye uğramıştır. Üstelik İrşad'ın takipçileri için bile kurulan bu tuzaklar sahiplerini yüzünü kara çıkarmış ve sonuçsuz kalmıştır. Bu desiseleri tezgahlayan, tahrik eden ve ödüllendiren eller şunu iyice anladılar ki kendi çocuklarının bile oyuncağı haline gelmiş birkaç kirli ve nefsine düşkün ruhaniyi ve dindar halkın bile değer vermediği paralı sarıklı şarlatanları kullanmak, halkın genelini ve İrşad'ı toplumun gözünden düşürmek şöyle dursun; bu kesimin seviyesiz ve namertçe saldırıları İrşad'ın güçlenmesine ve aklanmasına katkı sağlamıştır. Zamanımızda İslam için ve dinin tekrar ihyası için yeni bir yol, yeni bir proje arayışı içinde olan aydın halkın inanç ve bilinci noktasında İrşad'ın yöntem ve çalışmaları en güçlü etken sayılabilir. Bu, kamuoyunun hakkını teslim ettiği bir gerçektir. Bu, düşünce ve inanç tarihinde en temel kuraldır. Bir "hakikatin" ortaya çıkmasında ve başarıya ulaşmasında takipçilerinin ihlâsı, liyakati, fedakârlığı kadar, belki daha fazla düşmanlarının ihanetleri, acemilikleri, kinleri, kötülükleri ve çirkinlikleri de etkili olmaktadır. Tıpkı Ali'nin ve ekolünün toplumsal hakikatinin ve şahsiyetinin toplumumuzda bu denli açık ve aşikâr olması onun yanında gördüğümüz Peygamber, Fatıma, Hüseyin, Zeynep, Ebuzer ve Selman'dan kaynaklandığı kadar Muaviye, katil Amr bin As, makam düşkünü Talha ve Zübeyr ve kompleksli, sözde dindar, şuursuz, tahrik olmuş ve taassup sahibi Haricîler gibi kirli ve zelil zat-

ların karşısında yer almasının da etkisi büyüktür. Tıpkı karanlığın aydınlıkla aynı ölçüde ışığı teşhis etmede yardımcı olduğu gibi.

İrşad'ı savunmayı kolaylaştıran etkenlerden biri dindar halkın yıllardır fikrî bir değişim talep etmesi, din algısında ve İslam tebliğinde eski ve etkisiz yöntemlerden kurtularak yeni bir toplumsal hareket ve propaganda yöntemi arayışı içerisinde olmasıdır. Hatta dinî ibadetlerini ve şer'î görevlerini geleneksel kalıplar çerçevesinde yerine getiren birçok dindar bile din işleri bu minvalde ilerlerse gelecek nesillerin dinden habersiz yetişeceklerini hissetmişlerdir ve...

Saygıdeğer kardeşlerim! Bu özel mektubun bazı yerlerindeki birtakım küstahlıklar ve acı sözler için özür diliyorum. Bir sürü derde dair yakınmalar içeren böyle bir mektubun üslubunun yumuşak ve sıcak olmaması tabii olsa gerek.

Saygıdeğer kardeşlerim ... Bey! Sürekli olarak maruz kaldığım bu azarın kendiniz de şahidi, hatta ortağı oldunuz. Bu nedenle bana olan yakınlığınız (vekil ve şer'î vasî olarak) size şu sorumluluğu yüklemektedir: Bu mektubu bu işin içinde olan ya da bu işten haberdar olan arkadaşlara ulaştırmak. İnanın bu beni memnun edecek ve yüreğimdeki kırgınlığı tamir edecektir. Size karşı her daim yüreğimden taşan dostluk ve inancı halis ve kusursuz kılacaktır.

Ferverdin 1356/Nisan 1977, Tahran.
Saygılarımla, Ali.

Dosta Mektup

İman, amel ve hayat dostlarım! Selamlarımı arz ettikten sonra bugün mecburen hakir ve utanç verici bir meseleden söz etmek istiyorum. Bugüne kadar bana fevkalade acı vermesine rağmen; iman, ihlâs, takva, maneviyat dolu ve ilahî muhabbetimize ve dostluğumuza gölge düşürmesin diye bizim dünyamıza tamamen yabancı bu çirkin konuyu açamadım, açmak istemedim. Konuyu yüz yüze ne konuşabildim ne de vazgeçebildim. Bu nedenle daha kolayıma geldiği için yazmayı tercih ediyorum. Fikirlerimi, inançlarımı, işimi, tahsilimi, ailemi, hayatımı bilmeniz bir yana, en az on senedir benimle arkadaşlık ediyorsunuz. Bu yıllara dayanan ilişkimizin fikirdaşlıktan, iş ortaklığından ve dava arkadaşlığından öte olduğu söylenebilir. Daha doğrusu beraber yaşadık, manevî bir aile ve akrabalık bağı kurduk. Bu nedenle ahlâkî ve ruhî özelliklerimi, yaşam tarzımı, zevklerimi, huylarımı, hatta şahsî, gizli ve çok özel duygularımı en yakın akrabalarımdan daha iyi ve daha ayrıntılı tanımanız beklentisi içindeyim. Gördüğünüz gibi ben art arda gelen ve birbirinden bağımsız olmayan, Müslüman-kâfir, aydın-cahil, yabancı-tanıdık herkes tarafından yöneltilen itham, iftira, düşmanlık, yanlış tanımlamalar, haksız yargılamalar, yanlış anlamalar, kem gözler, yersiz ve yanlış şahitlik dalgaları arasında kaldım. Bunları önemsemedim, dikkate almadım, herkesi kolaylıkla affettim. Ancak sizin benden uzaklaştığınızı, beni olduğumdan farklı anladığınızı gösteren en ufak bir duygu ve davranış göstergesine asla tahammül edemem. Bunu önemsememek ve bundan dolayı şiddetle acı çekmemek benim için imkânsızdır. Eğer bu konuda sizi affedersem, sizin beni affetmemeye hakkınız var. Zira bu sizi diğerleriyle aynı kefeye koyduğum, sizi varlık sınırlarımın, deruni haremimin, özel hayatımın dışında gördüğüm anlamına gelir. Bu ise asla mümkün değil.

Ben yıllar boyunca, özellikle İrşad'la sınırladığım son iki yıl içinde sizin bana, yoluma, hedefime ve işime karşı göstereceğiniz vefakârlık ve fedakârlıktan imtina ettim. Eğer teşekkür etmediysem ve etmiyorsam bu yaptığınız her şeyin toplumsal sorumluluğunuz-

dan, iman, ihlâs ve hakperestliğinizden, bu yolun doğru olduğunu teşhis etmenizden kaynaklanması sebebiyledir; dostluk, kişisel bağlar, ferdî ve menfaat gereği yapılan hesap kitaptan değil. Zira o kritik yıllarda böyle şeyler söz konusu değildi. Aynı şekilde o günlerde çalışma yöntemleri ve şartları hakkında bazı fikirlerim vardı ve bunlarla ilgilenilmiyordu. Bunun sebebi, kişilik olarak fikirlerim hususunda ısrarcı, tekrarcı, mutaassıp ve katı olmamamdır. Hatta istek ve eleştirilerimi ortaya koyarken mahcup ve çekingen bir çocuk gibi utanırım. Susmak, sabretmek, içimde tutmak ve kendi kendimi yemek daha kolay gelir bana. Genellikle bir konu benim için büyük önem kazandığında bu zaaflarımı yenerim ve konuyu dile getiririm. Bir defaya mahsus, sade, sakin ve sessizce görüşümü savunurum. Sonuç olarak ya baştan savılır, ya unutulur, ya da basit bir muhalefet ve yüzeysel bir cevapla reddedilir. Ben de utancımdan ve hayâmdan dolayı çaresiz ikna olurum. Yani susarım, tahammül ederim. Düşüncem kabul görecek olsa da işin başından çok ciddiye alınmadığı için eyleme geçilmez ve önemsenmez. Ben de cihad-ı ekber, nefis tezkiyesi ve kendi kendine eziyet etmeye şiddetle karşı çıktığımdan; kendi görüş, istek ve önerilerim hakkında konuşmamaya alıştım. Benim bu konudaki zaafımı bilen yakın arkadaşlardan beklentim var. Benim işlere az karıştığımı, fikirlerimi, görüş ve isteklerimi az dile getirdiğimi ve bu konuda ısrarcı olmadığımı, ayak diremediğimi bilen dostların beni dinlemesi, söylediklerimi dikkate alması, önemsemesi gerekir. Fakat böyle olmuyor, çünkü arkadaşlar sözlerin yüksek sesle söylenmesine, ısrarla dile getirilmesine alışmışlar. Dolayısıyla benim cılız, ısrarsız, sessiz melodilerim o telaş, kargaşa, gürültü ve güçlü kükremeler arasında kayboluyor. Ben de çaresiz susuyorum, karşı çıkmaksızın ve mücadele etmeksizin akan suya bırakıyorum kendimi. Duruyorum ve o söylenmemiş sözler, yarım kalmış nağmeler boğazımda düğümleniyor, içimde kalıyor. Uzun süre bu suskunluk ve sessizlik içinde yaşıyorum. Acı çekiyorum. En büyük üzüntüm imanları, fedakârlıkları, aydın görüşlülükleri hakkında en ufak bir şüphe duymadığım arkadaşların benim sözlerimi duymazlıktan gelmeleridir. Özellikle ben toplulukta isteklerime ulaşamıyorum.

Kimsenin yardımına mazhar olamıyorum. Bugün yıllardır dile getirdiğim bir konuda daha yeni çaba harcıyorlar, fedakârlık yapıyorlar, acı çekiyorlar, enerji harcıyorlar ve vakit ayırıyorlar. Bunun tek sebebi gaflet, laubalilik ve benim tekrar ve ısrar noktasındaki zaafımdı.

Mesela benim "Sistemin gafleti ve Allah'ın mucizesiyle düşmanın körleşmesi ya da meydana gelen infialle meşgul olması büyük bir fırsattır ve bu bize nasip olmuştur. Ancak bu fırsat kısa sürelidir. Her ne konuşulacaksa, yazılacaksa, yayımlanacaksa acele edilmelidir." diye ne kadar heyecanlı, ısrarcı ve aceleci olduğumu hatırlarsınız.

Özel yaşantım, iş durumum ve ruh halim de öyle istisnai bir durum arz etmektedir ki bir saatimi dahi ne ailevî ihtiyaçlar ne de bir iş için heder etmiş değilim. Ömrümün tamamını, tüm varlığımı iman ve İrşad'a hizmete adadım. Üstelik dini ve toplumsal aşk ve heyecanla dolu, muvaffakiyetle beraber şiddetli sorumluluk duygusu taşıyan, düşmanın desiselerini boşa çıkaran, halkın sevgisini ve aydınların gönlünü kazanan bu yeni fikir ve ruh; bize bir hareket, eylem, cihat, içtihat, infak, fedakârlıklar ve dostluklar öğretti. Yakılan bu ateş bize hem kemiyet hem de keyfiyet açısından düşüncemizi fevkalade yukarıya çekti. Bütün mali, maddî ve manevî imkânları –ki İrşad iman ve düşünceye değer verirdi– her açıdan en iyi ve en verimli şekilde kullanmalı. Malî, insanî ve kurumsal tüm gücümüzü; yarın hiçbir şekilde imkânın bulamayacağımız bir işe adamalıyız.

İrşad bugün benim tüm eski konferans, yazı ve derslerimi birkaç ay içerisinde en hünerli editörler, redaktörler ve en iyi materyallerle çalışarak en titiz, en doğru ve en mükemmel şekilde yayımlayabilecek kudrettedir. Üstelik beş altı bin nüsha değil. İrşad bugün yüz binlerce nüsha basma gücüne sahiptir. Özellikle film ve tiyatro alanlarında, bizimle aynı fikri taşıyan, eğitimli ya da bu alanda yetenekli ve eğitilebilecek durumda olan sanatçı gruplarıyla, en iyi mütercimleriyle, araştırmacılarıyla, piyes yazarlarıyla ve yönetmenlerle çalışabilir. Bu fırsat kullanılarak en önemli İslamî eserler

Farsçaya tercüme edilip yayımlanabilir. Aynı şekilde bizim en iyi Farsça İslamî eserlerimiz Arapçaya ve Avrupa dillerine tercüme edilebilir ve yayımlanabilir. Örnek teşkil edecek film, senaryo, piyes ve tiyatrolar hazırlanıp sunulabilir. İrşad bunca güç, haysiyet ve malî imkân ve araçlara rağmen neden benim yapayalnız kalan kalemimin savunucusu olmasın? Bugün bakıyorum da birkaç sayfalık fotokopi için sıkıntı çekiyoruz. O kadar imkâna rağmen bizim zaaf ve umursamazlığımız yüzünden bu fırsatı kaçırmamız ve tüm işlerimizin yarım kalmasına sebep olmamız ne kadar üzüntü vericidir. Bütçesizlik nedeniyle ya da yeterli ve hünerli redaktör, editör ve materyal eksikliği nedeniyle işlerin ertelenmesi, bu fırsatın elden kaçması ve bir daha ele geçmesinin imkânsız olması ne kadar üzücüdür. Ben İrşad'ı bina, dernek, bütçe, çalışanlar ve çalışma tarzı anlamında bütünüyle değiştirebilecek güce ve ilmî itibara sahip değilim. Onun "dış görünüşünü" "mesajıyla" uyumlu hale getirme şansım yok. "Hacı" ve "molla" mekânı olan İrşad'a lüks içinde yüzen ruhaniyet ve şımarık aristokrasi sınıfı girdikten sonra, atmak istedikleri keleği Allah onlara attı ve İrşad boşalmaya başladı. Hüseynî Kâbe, çok pahalı, çok meşhur ve keramet sahibi büyük putlardan kurtuldu. Ardından kutsallığın, tevhidin, Allah'ın kurbanları olan Hacer ve İsmaillerin, aşk tavafının, eşitlik timsalinin; Makam-ı İbrahim'in Harem'i ve bu neslin Hacerlerinin hicret sığınağı ve "halkın evi" oldu. Her gelen kişi kardeşliğin, renksizliğin ve eşitliğin simgesi olan ihramını giyer; ellerini Rablerinin elleri üzerine koyar ve fıtrat misakını ve sözünü yeniler. Tüm ileri gelenlerden, egemenlerden, aristokratlardan, liderlerden, sultanlardan, "efendilerden", "velilerden", zihnî ve miras yoluyla kalmış putlardan, eskilerin dünyevî, sınıfsal, ırkçı, maddî masallarından, her elin, her sistemin, her partinin, her grubun, her sarığın boyunduruğundan kendini azat eder. Kendisi olur, kendi kendisinin efendisi olur. Tevhit tavafında "Tavaf halkı" ile gark olur. Şüphesiz böyle bir İrşad artık Darunnedve şeyhlerinin, Kureyş eşrafının, *Ukaz Pazarı* sermayedar ve tüccarlarının irşadı ile hiçbir benzerlik taşımamaktadır. İrşad artık Muhammed'in ve hepsi Hanif ırkına mensup Muhsin, Hasan, Fatıma, Sadık, Hüseyin, Abbas, Ali ve Mehdi'nin Kâbe'sidir.

"Kureyş şeyhlerinin ve Ukaz tacirlerinin Darunnedve'si" ile "mollaların" zifaf odası olan İrşad; devrimci ve bilinçli neslin Darulhicresine dönüştüğünde, eskilerin masallarına bürünmüş şirk cahiliyesinden, *Şark Kisrası*'nın ve *Garp Kayseri*'nin vesveseci fikrî ve kültürel tasallutundan hicret etmiş olur. Hüseyin'in kırmızı çadırına bürünmüş olur. Bizim genç, sorumluluk sahibi, mücahit neslin sığınağı olan Akabe'de Kur'an, Ali'nin velayeti, Hüseyin'in kıyamı, Ebuzer'in mesajı ve bilinçli "iman ve tevhit" çağrısı üzerine biat etmiş sayılırlar. Gizli "Hicret ve cihat" anlaşması yapmış olurlar. Bu nedenle her şey baştan aşağı yeni mesaj ve taze ruha hizmet için dizayn edilmeli ve değiştirilmelidir. Zahirî durumu da batını ile uyumlu olmalıdır. Bugün eğer bu konuşulanlar gerçekleşmiş olsaydı; en azından tercüme, telif eserlerin yayımlanması alanlarında kemiyet ve keyfiyet açısından neler yapılabileceği rahatlıkla görülebilirdi. Tüm o yarım kalan yazılar, dersler, konferanslar; tüm o imkânlar; tüm o özgürlük alanları ve buna karşılık bir yığın yanlışlarla dolu, karmaşık, eksik fotokopi; birkaç asılsız, anlaşılmaz, yanlış kaydedilmiş, hiçbir kasetçalara uymayan, korkunç vahşi hayvan uğultusunu andıran sesler çıkaran, insanın anlamasını imkânsız kılan, ciğerlerini paramparça eden ve beynini tırmalayan bir demir törpüsü misali insanı yiyen, yutan, yaşlandıran kasetler!

Hayret! Sadece özel bir konu hakkında birkaç şey konuşmak istiyordum, bir makale oldu. Alışkanlık kötü bir hastalıktır!

Neyse bunlar geçti gitti, hakkında konuşmanın bir anlamı yok. Ne zaman bu konu canımı sıksa hemen İrşad'ın parlak başarılarını, tarihî rolünü ve toplumsal etkisini hatırlıyorum. Bu başarılar öyle değerlidir ki insana tüm bu yetersizlikleri unutturuyor. Üzüntüsünü dağıtıyor insanın, yüreğini teşekkür ve övgüyle dolduruyor. Bu başarılar ne anlamsız hayallerden ibarettir ne de telkin, taassup, kendini beğenmişlik ve kendini büyük görmekten. Hayır. Bu başarıların etkisi bu çağın fikrî, toplumsal, ilmî hareketlerinde açıkça görülebilir, hissedilebilir. En katı düşmanlar bile bu etkiyi inkâr edemedikleri gibi, bu başarının boyutlarını küçük göstermeleri de

mümkün değildir. Bu öyle derin ve edebî bir etkidir ki ne kadar zaman geçerse geçsin derinliği ve çerçevesi genişlemektedir. Her kim İrşad'ın az sayıdaki gönüllüsünün değerlerini ve hedeflerini, bu kıymetli toplumsal hareketi ve bu asil İslamî Rönesans'ı gerçekleştirmek için gösterdikleri iman, ihlâs ve hizmetini inkâr eder, yok sayar ve azımsarsa nankörlük etmiş, onların hakkını yemiş olur.

O yıllar geçti ve daha zor ve kapkara bir dönem başladı. O günlerin üzerinden dört yıl geçti. İki yılı hapis ve derbederlikle geçti. Peki, diğer iki yıl? Eğer Allah yakamızdan tutup da "Bu iki yıl içinde neler yaptın?" derse, Mukaddes Erdebilî'nin meşhur cevabı dışında ne cevap verebiliriz? Üstelik bu yıllar İslam'ın yok edilmesi, ortadan kaldırılması, iğfal edilmesi, mahvedilmesi için en tehlikeli tuzakların kurulduğu yıllardı. Hem de öyle mutlak, müphem, genel manada İslam değil veya avam ve ruhaniyet İslam'ı da değil yok edilmek istenen. Bilakis günümüz İslam'ının en değerli çehresi yok edilmek isteniyor. Bu taze bi'set, tevhidî rönesans, risalet, Kur'an, Ali, ateşli, canlı, genç ve heyecanlı iman; genç neslin, tahsilli kesimin ve aydınların zihinlerinin ve bakış açılarının derinliklerinde, vicdan ve varlıklarında alev alan İslam. Bu nesil öyle bir nesildir ki yarım yüzyıldır tüm çabalar onun İslam ve imandan uzaklaşması, yabancılaşması, nefret etmesi için harcanmıştır. Gizli, birbirine zıt, hatta düşman güçler tüm çaba ve kudretlerini bu uğursuz tuzak için birleştirmiş, iş birliği yapmıştır. Sömürü, istibdat, irtica, devlet, mollalar, Marksistler, Savakçı komünistler, saltanatçı Marksistler, devrimci Maocular, irticacı mollalar, Stalinci gruplar hepsi birleşti. Renkli televizyon, kara irtica, bozgunculuk karşıtı ortak komite, komitenin tutuklu suçlularıyla yoldaşlık yaptılar. "Fedaî militanlar" ve "bozguncu mücahitlerle" işbirliği yaptılar. Söz gelimi ruhaniyet; ilerici ve sözde devrimcilerle, aydın bozuntularıyla el ele verdi. Vay be! Neler olup bitiyor bu dünyada!

Gerçekten de Ebuzer İslam'ı, Ali Şia'sı ve tevhit düşüncesi; böyle geniş, tehlikeli, derin ve evrensel bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. Biz ise bunu hafife aldık! Şimdi bile tehlikenin ciddiyetinin farkında

değiliz! Bu bombardıman sağdan, soldan, aşağıdan, yukarıdan, hatta içimizden, dost siperlerden, tanıdık saflardan gelmiştir. Bu nesil hicret yolunda sarpa sarmıştır. Bu neslin hiçbir sığınağı, dayanağı yoktur. Sadece eski, eksik, kullanılmış silahlar, birkaç yazı, birkaç kaset. Mücadele ve müdafaa için, hatta hayatta kalabilmek için yiyecek ve silahtan yoksundur! Bunlar hendekte sıkışmış mücahitlere yiyecek bulacak, güç verecek, siper kazacak, silah temin edecek, ortam hazırlayacak, onları fakir ve esir Medine'ye ulaştıracak tek ümit kaynağımızdı. Hacı Rebi: "Bilmiyorum Ali mi haklıdır, yoksa Ali'nin düşmanları mı?" diyerek gidip kendi kabrini kazmış, orada kendini ibadet ve zikre vermişti. Münkir Nekir'in kabir suallerine vereceği cevapların provalarını yapmıştı. İnziva, zaaf, zillet ve tereddüt kuyusunda saklanmıştı. Kendini diri diri kabre koymuştu. Böylece kendini hak ve batıl arasında seçim yapma, teşhis etme ve karar verme acısından kurtarmıştı. Zira bütün bunlar ortalığı karmaşık hale sokmuş, suyu bulanıklaştırmış, havayı kapkara ve toz bulutlarının kapladığı bir tufana çevirmiştir. Ancak böyle canını, malını, namusunu, itibarını, dünyasını ve ahiretini koruyabilmiştir.

Diğer bir grup ise Hendek Savaşının "Ahzap" askerleri için çalışıyorlar (Bu inanılmaz ama görülmeye değerdir.) Hendek ya da "Ahzap" Savaşı böyle bir savaştır. Ahzap (düşman kabileler) Müşrik Kureyş, muvahhit Yahudiler, yoksul Gatafan... Hepsi tek bir safta Medine'ye bir okla saldırdıkları için bu adı almışlardır...

Her gün bir değerli insan toprağa düşüyor. Uzun ve yemyeşil bir servi ağacı baltayla biçiliyor, iman duvarı ve ümit binası çöküveriyor. Baştan aşağı iftihar, baştan aşağı hamasetle dolu bir genç... mücessem bir ayettir. Ruh güzelliğine, takvaya, yürek sermayesine, düşünce ateşine, davranışta hikmete, güzel bir yaşama, fıtrat temizliğine, hitabete, Kur'an mantığına, cihat tecrübesine, araştırma ve içtihat merakına, etkili bir bakışa, iman alevine, insanı tutuşturan bir aşka, ilahî değerlere sahip bir şehittir. İslam'a, tevhide ve Şia'ya şahitlik etmiş olan bu genç adam ellerimizden kayıp gitmektedir.

Tıpkı Abdullah'ın Kufe'deki karmaşık ve kombine tuzağı gibi. Müslim'in kaderini belirlemek için tüm çehreler, aksakallılar, gardiyanlar, memurlar, mübarekler, muttakiler, gönlü yanıklar, korkaklar, muhafazakârlar güçlerini birleştirmişlerdi. Bir gün, hep beraber Müslim'in etrafında toplanan gençleri ve mert insanları topladılar ve hileyle, tehditle, ahmaklaştırmayla, vaatlerle, telkinlerle, sihirle, efsunla, korkutmayla, sindirmeyle, ürkütmeyle, kuşkulandırmayla, fasıklık ve kâfirlikle suçlayarak ve fetvalarla iki üç adamını ondan uzaklaştırdılar. Ardından kendileriyle ya Abdullah'ın Darulhilafesine, ya evinin köşesine, ya işinin başına götürdüler ya da daha önce sahip olmadığı bir mevkie getirdiler. Akşam olduğunda Müslim namazını yalnız kıldı. Tehlike bertaraf edildi. Sonraki saat için işkence, cinayet ve Darulhilafenin damından adam atma dışında bir iş kalmamıştı. Kargaşa sona ermişti! Bu öyle bir kargaşaydı ki eşeklerin dinini, köpeklerin dünyasını, farelerin dükkânını, tilkilerin mihrabını, Yezid'in fıskını, Abdullah Bin Ömer'in zühdünü, Abdullah Bin Cafer'in gururunu, Muhammed bin Hanefiye'nin ruhanî haysiyetini ve Ali taraftarlığını, Ebu Hureyre'nin İslamî ilimler ve din konusundaki ilmini ve Müslim'in iftiharını tarihe kaydetmiştir. Benim için yüceltme ve kutsallaştırma sebebi olan muhacir olma, sahabe olma, büyüklerden olma, Bedir Savaşına katılmış olma, Kureyşlilik, Ali taraftarlığı, Haşimîlik, Kur'an okuyuculuğu, rivayetçilik, hepsini saf dışı etmiştir. Zor ve büyük bir sınavdır bu. Lisans mezunları, üstatlar, dahiler, müçtehitler, doktorlar, profesörler hepsi bir isimle imtihan edildiler. Yeni bir ret ve kabul, yeni bir kaide ve kural. Şüphesiz bunların çoğu sınıfta kaldı. Zira elli yıl önce, yıllar yılı Peygamber asrıyla ilgili okuduklarını unuttular ve zihinlerinden iyice temizlediler.

Peki, biz ne yapalım? Ne yapabilirdik? Ve ne yaptık? Aslında ne düşünüyoruz? Benim hayatım zaten ortada. Can çekişme! Sürekli bir can verme halinin adıdır yaşamak benim için.

Her sabah kendimi aynada gördüğümde en azından bir yıl daha yaşamış olduğumu düşünüyorum. Dün gece ve ondan önceki gece

benim için geçen yıl ve ondan önceki yıl gibi geliyor. Gündüzleri ömrümden çalmak için uyuyorum. Geceler! Geceleri yalnızlık, karanlık ve sükût içinde, durmadan yağan acı yağmurları altında, dizlerim kucağıma çekilmiş vaziyette sessiz oturuyorum. Ölü hatıralar yığını ve yaralı arzularla karşı karşıyayım. Güneş doğup hava aydınlandığında, geçen günün, öksürüklerin, serçelerin, otomobillerin sesleri gelmeye başladığında, ortalık hareketlendiğinde, işbaşı yapıldığında; işte o zaman korkulardan sıyrılıp uykuya dalıyorum!

Elbette bu dönemde tamamen işsiz değildim. Yaptığım en büyük iş hayatta kalmaktı. Bu yerine getirdiğim en zor vazifeydi. Eğer insaf ederlerse yapmadığım işlerin kendileri de birer iş değil midir? İnsanın işlemediği günahların sevabı, yaptığı hasenatın sevabından büyük değil midir? Bazen kötülükten alıkoymak iyiliği emretmekten daha önemli ve değerlidir. İnsanın varlığı ve hayatı tıpkı toplum gibi iyiliği emir ve kötülükten alıkoyma sahneleri içerir. Bu nedenle halkın birçoğunun, özellikle aydınların, Marksistlerin, mürtecilerin ve günahkârların duygu dünyasında benim adım din ile bilhassa Ali İslam'ı ile Ebuzer tevhidi ile ve Hüseyniye-i İrşad ile bütünleşmiştir. Gücümün yettiği oranda mensup olduğum bu imanın haysiyetini korumak için bu işe kutsallık atfederek şiddetle çalıştım. Hatta tercüme, araştırma, editörlük, ilmî çalışmalara ve grup araştırmalarına danışmanlık gibi siyasetle, hayırla, şerle, hakla, batılla, inanç ve toplumla pek alakası bulunmayan serbest iş tekliflerinden dahi kaçındım. Üstelik işverenin ne kendisi ne de ticarî geçmişi güvensiz ve kötü değildi. İmanıma vakfettiğim, Allah'a ve halka adadığım kalemimi meşru bir iş için bile oynatmak istemedim. Ancak artık yaşama utancı ve hayatta olduğumun tek nişanesi olan nefes alıp verme ayıbı beni boğuyor. "Bu iki yıl boyunca ne yaptın?" "Ne yapabilirdin?" "Neden yok olma tehdidi ile karşı karşıya olan, kuşatılmış, aç Medine'ye yiyecek ve silah ulaştırmadın?" sorularının darbelerinden bir an olsun kendimi kurtaramadım. Şüphesiz ömrün böyle tükendiği zamanlarda serzeniş yağmurları altında tıpkı kesik başlı bir kuş gibi acıdan iki büklüm oluyorum. Kendimden

sonra aklıma ilk gelen, bu serzeniş ve soruları zihnimde müzakere ettiğim ilk kişiler fikirdaşlarım, aynı kaygıları ve hedefleri taşıdığım dostlarımdır. Tabi, bu kişilerden de önce sizden birkaç kişi. Canımı yakan acıları anlatmaktan ve tarif etmekten ne kadar aciz olduğumu varın siz hesap edin. Böyle bir ortamda, bu şartlar altında, yürek yakan ve korkunç olaylar karşısında, her gün devam eden bunca dert ve tasa, tüm bu köklü tuzaklar karşısında; Medine'mizi hedef alan ok yağmurları altında, her nefeste beynime ve göğsüme saplanan zehirli oklarla oturuyorum. Tüm bunlar utanmaz *Kasıtin, Marikin, Nakısin'in* işbirliği ve hedef birlikteliği olmaktadır. Bu gayri resmî yekvücut grup; mollaları, Marksistleri, kapitalistleri, küfrü, dini, irticaı, inkılâbı, yozlaşmayı, öncüleri, sarıyı, kırmızıyı, siyahı ve yeşili kapsamaktadır! Bunlar İslam'ı ve imanı yok etmeye kilitlenmişlerdir. "Hüseyin'i ikinci kez öldürmektedirler." Ebuzer'i ikinci kez *Rebeze*'ye sürgün etmektedirler. Kur'an'ı yeniden mezarlıklara göndermektedirler. Ali'nin cansız bedenini tekkelere, hankahlara, dinî merasim sofralarına ve kahvehanelere götürmek suretiyle, onu ikinci kez taassup kılıcıyla ortadan kaldırmaktadırlar. Böylece cansız bedenini tekkelere, zaviyelere, hankahlara, sofralara ve kahvehanelere, fakirliğin kaynayan kazanının altına ve aristokrasinin mangalına döndürmek istiyorlar. Dini üniversitelerden uzaklaştırarak, çirkin, karanlık, boğucu ve kirli çarşılara, çıkmaz sokaklara ve kadın meclislerine götürmeyi hedeflemektedirler. Genç neslin susuz dudaklarını tevhit ve şehadet kültürünün süt dolu göğsünden; mutsuz, kuru ve yorgun bir halde anlamsızlık, laubalilik, kuşku, karamsarlık, manevî fakirlik ve kültürel yozlaşma vadilerine salarak bu vadinin siyah kurdunun memelerini onların ağzına vermek istemektedirler. İslam'ın harekete geçirici ve hayat bahşeden hazinelerini ve imanını; hem tarihî ve toplumsal ömrü hem kendi ömrü sona ermiş, cahil ve yenik yaşlılara hasretmeyi istemektedirler. Bir nesil gelip geçer. Yeni tipler gelirken onlar ölür gider, tarih sahnesinden çekilirler. Bizden uzaklaşıp zamanın içinde boğulup giderler. Bunlar İslam'ı ve imanı da kendileriyle beraber öldürür; zamandan, yaşamdan, toplumun kalbinden, yaratıcı ve hayat bahşedici kurallardan, hayattan, hareketten, rehberlikten, ilerlemeden

koparırlar. Kendileriyle beraber dini de defnederler. Kanlarımızı heder ederler, acılarımızı boşa çıkarırlar, ümitlerimizi suya düşürürler, imanlarımızı yok ederler.

Bu şartlar altında, bu tuzaklar ve kayıplar karşısında görüyorum ki her şey bizi, imanımızı, ümidimizi, aşk ve ruhumuzu yok etmeye odaklanmıştır. Yok olan her şey, toprağa düşen herkes, çalıntı olan her şey bize aittir. Görüyorum ki ciğerler yanıyor. Tüm kaynaklar kuruyor. Tüm ışıklar sönüyor ve tüm testiler kırılıyor. Kimin elinde kendi ya da susuz bir kişinin ciğer yangınını söndürmek üzere götürülen su dolu bir testi görseler, hemen oracıkta Darulhilafe hizmetçileri bu testiyi alır ve kırarlar. Aynı sınıfın mollaları ve Marksistleri de beraberce bu suya toprak atar veya içine zehir katarlar. Ya da içine tükürürler!

Ben bu şartlar altında yalnızlığımdan ve güçsüzlüğümden kaynaklanan bir can çekişme hali içerisinde günler ve geceler geçiriyorum. Elim(iz)de yapabilecek bir şeyler olma ihtimaline rağmen bir şey yapmamanın acısını çekiyorum. Her soruda ve her serzenişte sadık dostların çehresi ve en yakın dert ortaklarım ve yoldaşlarım geliyor gözümün önüne. Bakıyorum da bu iki yıl içinde sadece "Geçimimi nasıl sağladığımı?" soruyorlar bana. "Ahiret için ne yaptığımı?" bir kez bile sormadılar. Tek sordukları şey maişet! Üstelik bu soruyu soranlar kimler? Bu kişiler on yıllık çaba ve çalışma sırasında bana en yakın olan kişiler. Bana akrabalarımdan bile daha yakın olan kişiler. Ömrüm boyunca hiç kimse beni bu kişiler kadar iyi tanımamış, kimse ruhsal durumumu, şahsî huylarımı, kişisel özelliklerimi, zaaf noktalarımı ve güçlü yönlerimi bunlar kadar anlamamıştır! Her şeyden daha komik ve tahammül edilmesi zor olan şey ise bunun adını "telif hakkı" koymalarıdır. Allah'ım! Siz yazılarımı tüm dünyaya dağıttınız da kendiniz bir kez olsun okumadınız mı? Benim acı çığlıklarımdan, iman ateşimden ve canımın parçalarından çıkmış o kelimeleri nasıl din ve dünya pazarında geçim kaynağı ve bir meslek olarak görebilirsiniz? Bunların karşılığı nedir? Bunu hangi kurallara göre tayin ediyorsunuz? Bu kelimelerin karşılığı aşktır, kandır, Allah'tır; para değil!

Bu şartlarda bu kişiler bana sadece paraya ihtiyacım olup olmadığını soruyorlar. Kimse benim oturmamın, kalkmamın, hayatımın ve ölümümün imanım ve sorumluluklarımdan ibaret olduğunu aklına getirmiyor. Tam ayar bir "leş" olduğum takdirde "iyi yaşama" şansına sahip olabilirim. Ancak henüz böyle bir yaşam tarzına oldukça uzak olduğumu zannediyorum. Şimdiye kadar kimseye nasıl yaşaması gerektiğini söylemedim, bu hoşlandığım bir şey değildir. Birçok aydın ve ruhaninin aksine ben hiç kimseyi nasıl olması ve nasıl yaşaması konusunda yönlendirmedim. Herkesin benim gibi yaşaması gerektiğini ve farklı yaşam tarzlarını benimseyenlerin sapkın olduğunu asla düşünmedim. Toplumun karmaşık ve muazzam çarkını döndüren bir ekonomist, bir memur, herhangi bir konunun uzmanı, profesyonel bir diplomat, profesyonel bir gazeteci, hatta profesyonel bir ruhanî halkın ihtiyaçlarını karşılama noktasında bir görevi ifa eder. Toplumun da onun yaşam giderlerini karşılaması ve aile geçimini sağlaması dine ve akla uygundur ve aynı zamanda normaldir. Bu, onun en doğal hakkıdır. Ancak bir kimse düşünün ki işine âşıktır, halk onu bu iş için çağırmamıştır, kişi sadece kendi takdiri ve isteğiyle bu işi gönülden yapmaktadır. Ona karşı duyduğu aşk, iman, kişisel haz ya da insanî sorumluluktan dolayı bu işe talip olmuştur. İş, meslek ve ekonomi onu ne engelleyebilmiş ne de meşgul edebilmiştir. Dolayısıyla eğer bu yolda ve bu çalışmada sadık bir âşıksa, saf bir divane ve fedai ise, yaptığı işten dolayı ne bir kurumdan ne bir gruptan ve ne de bir şahıstan ücret talep etmediği gibi; başkaları onu böyle telakki etseler ve ona ücret vermeyi teklif etseler dahi bunu kendisine yakıştırmaz. Bu teklifi yapan kişiler, bir aşığa en çirkin teklifi yapmış olurlar. Bu, tıpkı bir kişiye namaz kıldığı, oruç tuttuğu, tavaf ettiği için İslam'a girişinden, iftarını açtıktan ya da Makam-ı İbrahim'e vardıktan sonra imanını ve ihlâsını takdir etmek için ücret ödemeleri gibidir. Ya da sevdiğinden ayrılmış bir âşık acısından dolayı gazel söyler, dostları gelir ve aşığın mektubunun gözyaşlarıyla ıslandığını, yüzünün ateşinden kıpkırmızı kesildiğini, ellerinin titrediğini ve halinin perişan olduğunu görürler. Âşık bu gönül sahibi, insanın derdinden anlayan, hoşgörülü dostlarını görünce onlarla dert-

leşir, aşktan söz açar, çektiklerini, geceleri nasıl ateşlerde yanarak geçirdiğini, acı, aşkla dolu, heyecanlı, zevkli hikâyesini ve macerasını anlatır. Hatıra ve arzularından, sevgilisinin güzelliğinden, aşkının kerametlerinden söz eder ve ardından da yüreğinden taşan, kalp acısıyla yoğrulmuş bir gazel okur. Bu dertten anlayan, gönül sahibi, dost kişilerin ilk tepkisi ellerini ceplerine atarak, birkaç hesap kitap ve istişareden sonra herkesin cebinden çıkardığı parayı birleştirmesi ve sonsuz bir ihtiramla onun için içleri yanarak ve derdine ortak olarak aşığın eline tutuşturmalarından ibarettir. Çıkışta da onu "Rahatça aşkını yaşa, şiirler yaz, yürek yakan inlemelerine ve ateşli ahlarına devam et. Çektiğin her acının, her kahrın, her yürek çarpıntısının, pencere altında her bekleyişin, özellikle yazdığın her gazel, her rubai, her şarkı hesap edilecek ve sana karşılığı ödenecek" derler. Veya aşığın içi tamamen rahat olsun, aşk yolunda rahatça inlesin, acı çeksin, şiir yazsın, heyecanlansın diye ona aylık bağlamaya ve *isfend* ayında (mart ayı) bayram gecesi olduğu için aşığın harcamaları artacağından tıpkı devlet kurumları ve fabrikalar gibi on beş günlük maaşına denk bir parayı aşığa avans niyetine ödemeye karar verirler.

Bir *Ayetullah el-Uzma* ya da *Ayetullah el-Suğra*(!) bir muhaddis, bir fakih de uzman sayılır ve toplumsal bir görevi ifa etmektedir. Bir mümin dinî inançları gereği bazı meseleleri bilmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaçları bertaraf eden kişi bunun karşılığında bir ücret almalıdır. Zira onu isteyen ve bu iş için çağıran kimseler vardır. Ancak bir kişi çıkıp insanlara sizin düşünce tarzınız, takip ettiğiniz yol yanlıştır; kendinizi değiştirmelisiniz, inancınızı gözden geçirmelisiniz derse, kendi hedefini kendisi belirlemiş olur. Halkın ihtiyaçlarıyla savaşır, değerlerini ortadan kaldırmaya çalışır, inançlarını mahkûm eder, kendi düşünce, inanç ve fikirlerini onlara empoze eder, sözlerinin dinlenmesini ister, haklılığını ispata çalışır, halkı gittiği yoldan döndürerek başka bir yola yönlendirmeyi hedefler. Molla değildir ki halkın ihtiyaç duyduğu dinin hükümlerini ve namazı onlara anlatsın. O, halkı müşrik, putperest ve cahil olarak nitelendiren ve putlarını kıran bir peygamberdir. Bu

peygamberin Kâbe'de kırdığı üç yüz altmış put için ücret talep etmesi mümkün müdür? Onun haysiyetinin zedelenmesi, darbe, küfür, tuzak, iftira, düşmanlık, işkence, alay, itham ve ölümden başka bir beklentisi olamaz. Ona put kırdığı, tevhit şiarlarını ilan ettiği, cahiliye ve şirkle mücadele ettiği için ücret vermek ve malî yardımda bulunmak; alaydan, dayaktan, işkenceden ve ölümden daha büyük bir hakarettir ve daha acıdır. Onu dövenler; bu peygamberin insanî durumunu, manevî varlığını, mesajının içeriğini ve risalet cevherini ona para verenlerden daha iyi anlamış ve teşhis etmişlerdir!

Arkadaşlar! Hayatımdaki en değerli arkadaşlar, en samimi, en yakın fikirdaşlar, dert ortakları, yoldaşlar, tanıdıklar! Bana ne yaptığımı, ne düşündüğümü, ne yapabileceğimi, nasıl bir çalışma programım ve ne tür çalışma imkânlarım olduğunu ve bu konuda bana nasıl yardımcı olabileceğinizi sormamanız; komite/istihbarat *Kasıtin*'inden, Kum *Marikin*'inden ve içimizdeki *Nakısin*'den daha fazla acı verdi. Olabilecek en hakir ve en zelil bir şekilde bana malî yardımda bulundunuz. Bana maddî yardımda bulunmak için karşılarında ne hisler duyduğumu bildiğiniz Molla ve hacıların iğrenç ve zillet verici tarzını seçtiniz. Benim her şeyim olan değerler karşısında gösterdiğiniz sükût ve ilgisizlik bana çok acı verdi. Benim karşı çıkmalarımı, defalarca ve ısrarla gösterdiğim hoşnutsuzluğumu kibarlığıma verdiniz. Ciddiye almadınız. Aşkımın ve Rabbime karşı göstermem gereken bireysel sorumluluklarımın ücretini ödemeye devam ederek beni delirttiniz.

Bu yaptıklarınızın nelere sebep olduğunu ve günlerimi nasıl kararttığını tahmin edemezsiniz. On yılın ardından size neler düşündüğümü ve hissettiğimi tarif edecek değilim. Tahran'a taşındığım bu dört yıl içinde aile yaşantısından gittikçe uzaklaştım. Çocuklar hâlâ Avrupa'da hayatımızın en güzel günlerini geçirdiğimiz evden bahsedip duruyorlar. O lanet, uğursuz parayı evime her getirişinizde beni varlığımdan bıktırdınız. Ben küçümsenmeye asla tahammül edemem. Benim için hain olmak, hakir olmaktan daha şereflidir. Eğer meşru bir işte çalışırsam bu uğursuz paraya ihtiyacım

olmayacağını anlamıyor musunuz? Emin olun, şimdiye kadar bana vermiş olduğunuz tüm parayı başkalarının hesabına yatırdım. Buna rağmen bana hissettirdiği o aşağılık duygudan kurtulabilmiş değilim. Benim tüm varlığım, sermayem muhtaç olma duygusunu tepmekten kaynaklanan "gurur ve başı dikliğimdi." Bunu kaybettim. Sürekli tekrarladığınız bu alaylı duruma bir son verin artık. Çünkü hem aile saadetim hem dostluk ilişkilerim tehlikeye girdi.

Ali

İslam Mektebi Dergisi Yayın Kuruluna Mektup

Değerli *İslam Mektebi* dergisinin pek muhterem yayın kurulu,

Derginin on üçüncü yılının birinci sayısı şu ümit verici haberle başlamaktadır: "Saygıdeğer okuyucular ve değerli temsilciler tekrar hatırlatmakta yarar var: Bu yıl Allah'ın izniyle İslam Mektebi dergisi için bir dönüm noktası ve değişim yılı olacaktır. Bu nedenle hem muhtevada hem tirajda ciddi bir sıçrayış gereklidir."[36]

Dergi için "değişim yılı" ve "dönüm noktası" olarak ilan edilen on üçüncü yılın en büyük nişanesi şu yerinde ve gerekli karardır: "Bundan sonra dergide 'kitap ve medya' tanıtım ve eleştirileri adıyla yeni bir bölüm hazırlanacaktır ve yayımlanmış kitap ve medya yazılarından gerekli görülenler İslamî açıdan tahlil edilecektir. Tabi bu eleştiriler ilmî çerçevede ve genel açıdan olup asla şahıs eleştiri olmayacaktır."

Bu karar, bu çağda ve bu toplumda kitapla ve medyayla (özellikle bu çağın kitap ve medyasıyla ve bizim sıkışıp kaldığımız bu alanda yazılanlarla) ilgilenen, az çok bu düşünce karmaşasında neler olup bittiğini, kalemle ve kaleme neler yapıldığını bilenler için büyük bir müjdedir. Toplumumuzda kitap okuyan halk için en büyük eksikliklerden biri de kitapları tanımamalarıdır. Kitap okumak istemektedir; ama hangi kitabı okuması gerektiğini bilmemektedir. Gelişmiş ülkelerde birçok alanda yazılmış eser bulmak kolay olduğu gibi eser seçmek de kolaydır. Ancak toplumumuzda okunacak kitap seçmek oldukça zordur. Gelişmiş ülkelerde herkes özel aile hekimini, aile avukatını ve kulübünü tanıdığı gibi; beğendiği ve sevdiği yazar ve yazarları tanıma şansı da vardır. Zira gelişmiş ülkelerde yazarlar tanınırlar. Kalemin kırıldığı, düşüncenin öldüğü, inancın ihraç edildiği geri kalmış ülkelerdeyse ciddi ve gerçek okuyucu doğru ve gerçek "eseri" ve "yazarı" tanımaya muhtaçtır. Okuyucular tıpkı arayış içindeki bir bağımlı gibi bu karanlık piyasada, yüzlerce zorluk ve binlerce bedbahtlıkla karşılaşarak, çabala-

[36] "... Bu konuda bize yardımcı olun. Zehirli ve saptırıcı yazılara karşı bu ilmî ve dinî dergiyi daha fazla yaygınlaştırın." Sayfa 2.

yarak ve arayarak, sahte maskeler, ısmarlama şöhretler, yapay şahsiyetler, ucuz mallar, zehirli maddeler, küflenmiş, pörsümüş, bozulmuş yiyecekler, eski, süslü, çekici makyajlı maskeler, binlerce defolu, hem defolu hem kalitesiz ve ikinci el mal arasında, süslü vitrinler ardında saklanmış malum odakların tezgâhlarında iyi, kötü, açık, gizli simsar satıcılar tarafından aldatılırlar. Zarar görürler, tahammül ederler, yerler, yerler ve ardından zehirlenirler. Ve yine ölüme kadar çiğner ve çabalarlar. Sadece sahte malların pazarlandığı bu pazarda ve sadece sahte paranın muteber olduğu bu ticaret sisteminde okuyucu adeta gizli ve kaçak olan gerçek yazarı ve gerçek eseri bulmak için uğraşır durur.

Gelişmiş ülkelerde okurlar kalem kahramanlarını kolaylıkla tanırlar. Kendi duygu ve düşüncelerine yakın çehreleri bulabilirler. Tıpkı geri kalmış ülkelerde spor kahramanlarını, sinema sanatçılarını ve kendi siyasilerine ve din adamlarına benzeyen "şovmenleri" kolaylıkla tanıyabildikleri gibi.

İlk önce anne, baba ve aile çocuğa yardımcı olur. Ardından öğretmen, okul, propaganda tezgâhları, kendi deyimleriyle "toplu iletişim araçları", kilise, üniversite, gruplar bu işi üstlenir ve okuyucuya yardımcı olmak için şu üç düşünsel yönlendirme etkenini kullanır: Yazar ve mütercimin ismi ve yayınevi; her fikrî, itikadî ve kültürel grup için güven veren bir ölçüdür. Üçüncüsü edebî, sanatsal, felsefî eserlerle araştırma eserlerinde en büyük etken olan "eleştiri"; aynı zamanda eserin ve eser sahibinin yazgısını ve toplumdaki konumunu da belirler.

Eleştirmenler sanat ve kültür dünyasının büyük müftüleri ve taklit mercileridir. Şüphesiz kendi hassas işlerinde din adamlarının sahip olduğu takvaya, vesveseye ve dikkate; ayrıca kadıların gösterdiği sorumluluk, derinlik ve tarafsızlığa da sahiptirler.

Yapımı için milyar dolarlar harcanan birçok görkemli film vardır ki bu filmlerde dünyanın en meşhur yıldızları oynar, senaryosu ya dünya yazarlarının en seçkin eserlerinden ya da en büyük tarihî olaylardan seçilir. Günler öncesinden film ve müziğinin tanıtımla-

rı yapılır. Yıldızların özel yaşamları, şahsiyetleri ve özel ilişkileriyle ilgili haberler yayılır. Sonunda film gösterime sunulur. O anda etkili eleştirmenin sivri uçlu kalemi sahneyi aydınlatır ve tüm planlar berbat olur, tüm projeler suya düşer. Keskin, cesur, uyanık kalemin zehri; sanat ve iman dışında hiçbir şey tanımaz. Ne yalancı karmaşalara, ne sahte yüceliklere, ne güçlü ellere, ne büyük paraların vesvesesine ve ne de kendisinin, tüm ailesinin, uzak yakın tüm akrabalarının hatta "dost" ve "iş arkadaşlarının" ağırlığınca altına prim verir.

Eleştirmenler (kültür ve düşünce müftüleri) herkes için ve herkesin yerine okur ve kitapları değerlendirirler. Sahip oldukları temiz "eleştiri", takva ve kılı kırk yarma özelliği, zevk, sözü tanıma ve mana arayışıyla hem yazar ve sanatçıyı tashih eder, eğitir, ona kusurunu ve başarısını gösterir ve tekâmülü konusunda ona yardımcı olur hem de arayan ve bulamayan, neyi araması ve bulması gerektiğini bilmeyen halka ve okuyuculara (eleştirmene muttaki bir müçtehit, kitap fakihi, kalem ve sanat uzmanı gözüyle bakar) iyiyi kötüden rahatlıkla ayırt edebilmesi konusunda yardımcı olur.

Burada görülüyor ki bir eserin eleştirmeni; itikadî, sanatsal ve fikrî sorumluluk açısından eserin yazarından daha titiz, daha oturaklı ve daha etkilidir.

Toplumumuzda ise "eleştiri /eleştirmenlik" yeni yeni başlamıştır. Ancak diğer yeniliklerde olduğu gibi bu da taklide dayanmaktadır. Tıpkı bir "moda" gibi. "Avrupalılarda eleştiri varsa bizde de olması vaciptir." kabilinden.

Eleştiri, Batı'dan taklit edilen diğer şeyler kadar kolay bir iş değildir. Eleştiri, terzinin kolayca üstesinden gelebileceği pileli ceket ya da bol paça pantolon giymek kadar basit bir iş değildir. Ya da terzi için kadın eteği daraltmak kadar basit bir olay değildir. Papyon bağlamak kadar sıradan bir şey değildir. Saça model vermek ya da yüze makyaj yapmak kadar basit bir eylem değildir. Eleştiri yapmak yemek sofrası dizayn etmeye benzemez. Gece oturmalarında misafire ikramda bulunmaya benzemez. Dale Carnegie'nin "*Dost*

Bulma Sanatı" kitabının önerdiği rahat ve zahmetsiz kaidelerle paranın gücünü kullanarak, eğitime ihtiyaç duymaksızın biraz da yüzsüzlükle dost bulmaya benzemez eleştiri. Eleştiri yapmak zor bir iştir. Biraz ortaokul fizik, kimya literatüründen haberdar olan kişinin bunlara İmam Hüseyin mersiyelerinden ilavelerde bulunarak ve genel kültürden istifade ederek minbere çıkmasına benzemez. Hayır, eleştiri zor bir iştir. Eleştiri minberin tepesinde Gustave Le Bon Bey'den ve "Batı'nın Büyük Düşünürlerinden Biri Diyor ki" kitabından nakiller yapmak demek değildir. Eleştiri yapmak haberlerden ve gazetelerden öğrenilen "Apollo veya elektronik mikroplar" terimlerini acemice kullanmak değildir. Bu durum, sarıklı bir mollanın papyon takmasına ya da başörtüsü takmış bir bayanın şortla dışarı çıkmasına benzemektedir. Eleştiri, basit ilmi mevzuları cennet, gökyüzü ve cihan kelimeleriyle beraber kullanarak halka sunmaya benzemez. Eleştiri yapmak Avc bin Anak'ın tenasül organının büyüklüğünü Freud'un teorisiyle mukayese etmeye benzemez. Ya da "Gökyüzü yarıldığı zaman" ayetinin Richard Nixon'u veya *Apollo* 13'ün uzaya fırlatılmasını kastettiğini söylemek gibi değildir eleştiri. Eleştiri yapmak zor bir iştir. Eleştiri Abdurrahman bin Avf, Mütevekkil, Sahip bin İbad gibi meşhur İslamî şahsiyetlerin isimlerini Latin harfleriyle yazarak saf muhatapları kandırmak değildir.

Bir kişiyi, bir ekolü, bir eseri eleştirmek; öncelikle birtakım temel ilkeleri, belirli bazı kuralları iyice bilmeyi gerektirir. Bu ilkeler, bir giriş dersi düzeyinde olsa bile yine de önemlidir. Eleştirmen olmak isteyenlerin bunları bilmesi gerekmektedir. Bunları bilmeden "araştırma ve eleştiri" işine girişmek, henüz otomobile binmeyi, otomobili çalıştırmayı, debriyaja basmayı, vites değiştirmeyi ömründe bir kez bile görmemiş olan bir eşek binicisinin dağın ardındaki çadır hayatında bazı ağızlardan "Yabancılar otomobil yarışlarına çok ilgi gösteriyorlar. Bu spor Avrupa'da çok revaçtadır." sözünü duyarak otomobil yarışmasına katılması kadar komiktir.

Açıklama[37]

Yapılan saldırılara karşılık vermeme kararını sürdürüyoruz. Özel ağızlardan çıktığını bildiğimiz sataşmalar karşısında sadece susacağız ve kararı halkın takdirine bırakacağız. Ancak ben dinî içerikli *İslam Mektebi* dergisinin birçok yazarına ve yayın kurulu üyelerine saygı duyuyorum. Derginin on üçüncü yılının ilk sayısında çıkan "*İslambilim Eleştirisi*" adlı ilginç makale, bazılarının zihninde "bu makalenin ilmî ve bilimsel bir makale olduğu ve dergi yönetiminin de genel kanaatinin bu yönde olduğu" izlenimini uyandırabilir. Oysa bu yazı bu derginin toplumsal bakış açısına, bilimsel yöntemine ve dergi yazarlarının eserlerine aykırı bir nitelik taşımaktadır. Bu da hem *İslambilim*'e hem *İslam Mektebi* dergisine karşı akıllarda bir soru işareti oluşturabilir. İşte bu endişeleri bertaraf etmek amacıyla bu "sözde eleştirinin" sahibi Mekarim Bey'e bir mektup yazdım. Ancak o, ahlâkî ilkelere ve genel medya kurallarına aykırı olarak yazılarında bu mektuptan bahsetmedi. Bu eleştirilere cevap veren birçok kişi olmuştu. Dergide bunların bir tanesinden dahi söz etmediler. Sadece özel bir mektup ile yetindiler. [38]

Ancak biz bu tip tartışmalardan bıktığımız için sustuk. Farklı bir üslupla yazılan bu mektup meselesi iki sene öncesine dayanıyor (Filistin-İsrail meselesi ve siyonizm karşısında safların birleştirilmesi mevzuunun ardından). Olayın ardından özel yerlerde dar görüşlülük, kişisel garezler, kendini öne çıkarmalar, "sorumsuz" kimselerin halkı kandırmaları söz konusu oldu. Bu ateşi yayanların hiçbiri yeni isimler değildi. Bu konular ciddi yerlerde konuşul-

[37] Bu mektup 1351/1972 yılında kaleme alındı.

[38] Bu mektupların genel içeriği şudur: Kendileri beni ilmî bir tartışmaya davet ettiler; ancak ben baştan aşağı küfür dolu bir mektupla cevap verdim. Bunu kendilerini aklamak ve onlara itiraz edenlerin moralini bozmak için yapıyorlar. Bu itham, yalan üreten münafıkların da ağzına düştü ve bunu tekrar edip durdular. Öncelikle benim mektubum yazılmış makaleye cevap niteliğindeydi. Kendilerinin muhabbet dolu mektupları benim mektubumdan çok sonra yazılmıştır ki bu ruhanîliğe uygun bir siyaset değildir...

muş da değildi. Bu yazılar hangi bilinmez delikten yol alarak, *İslam Mektebi* yayın kurulunun haberi olmaksızın bu önemli ve bilinçli dergide yer buldu bilmiyoruz. Bu durum söz konusu grubun ne kadar güçlü ve kollarının ne kadar uzun olduğunu göstermektedir. Eminim bu yankı birçok dindar aile (bu dergiyi itikadî anlamda dayanak kabul edenler) üzerinde etki yaratmıştır. Ancak bu dergi hatırına bu olayı sineye çektik. Hüseyniye-i İrşad'daki on yedinci *İslambilim* dersinde açıkça konuştum. Garez ve maraz mukaddes ruhanilik kisvesine bürünse de bu merkezden üzerimize itham, yalan ve tahrik edici oklar yağdırılsa da hatta şerefimizi, aşkımızı, imanımızı ve en temel mukaddesatımızı hedef alsa da biz ruhaniyete duyduğumuz saygı nedeniyle ve düşmanın bu ihtilafı istismar etmesini önlemek amacıyla bu saldırılara karşı mücadele etmeyeceğiz. Kendimizi aklamaya çalışmayacağız. Ruhaniyetin/din adamlığının itibarını kendi itibarımızın üstünde tutacağız. Ruhaniyet, hem sınıfsal açıdan halk kitlelerinin gözünde güçlü bir konumda olduğu ve onlarla irtibat halinde bulunduğu için, hem kültürel açıdan kültür emperyalizminin etkilemeyi başaramadığı tek sığınak olma özelliğini koruduğu için, ruhaniyeti müdafaa etmek sadece dindarların değil, kültür emperyalizmi karşısında direnen tüm bilinçli aydınların da toplumsal sorumluluğu ve fikrî vazifesidir.

Tüm bunlar karşısında sustum, tepki vermedim. Hatta başkalarına da mani oldum. Bu makaleyi (her ne kadar benim için önemli olan *İslam Mektebi*'nde yayımlanmış olsa da) karanlık korkunç bir gecede, güller üzerinde, şemsiyesiz yürüdüğüm yağmurlar altında bana isabet eden hakaret ve iftiralar türünden görmekteyim. Bu zor yolda bana sabırlı olmayı öğreten ve acılarımı küçük görmemi sağlayan tek şey "Ali'nin acılarıdır." Sonra yazdığım mektubun metnini gizlediler, buna karşılık muhtevasını "menfaatleri yönünde" şifahî olarak yaydılar. Yine sustum. Ancak bu suskunluğumu yaptıkları eleştirinin altına imza attığım şeklinde telakki ettiklerini gördüm. Hatta bu olanlar karşısında sükût etmem gerektiğini düşünen ve beni susmaya davet eden bilinçli fikirdaşlarım bile "Sizin

tüm itirazlar karşısında susmanız cevap vermekten aciz olduğunuz ya da kibrinizden dolayı sustuğunuz şeklinde değerlendirilebilir" dediler.

Yine sustum. Kendisi yayın kurulu üyelerinden ve dergi yazarlarından olan bilinçli, olayların hayırla sonuçlanmasını isteyen, kendisine güvenim sonsuz olan düşünürlerden biri: "Bu makale derginin yayın kurulunun bilgisi dışında dergiye sızdığı için bizim tarafımızdan ya da senin tarafından gösterilecek tepki uygun olmaz. Bu tepki hem eleştirileri yapan grup tarafından suiistimal edilebilir hem de aydınlar derginin yeni yöntemi hakkında olumsuz düşüncelere sahip olabilirler. Bu nedenle bu eleştiriyi detaya ilşkin ve ferdî bir duruş olarak nitelendirmek daha hayırlıdır. Ancak senin herhangi bir konuda dergide yayımlanmak üzere bir makale yazman, fikirdaşlar arasına öyle kolay kolay fitne sokulamayacağını göstermek açısından önemlidir." dedi.

Hayır kokusu veren bu teklifi kabul ettim. Özellikle derginin müdüründen gelen mektup, dergi yazarlarının iyi niyetlerinin bir göstergesiydi. Makaleyi yazmaya başladım. Makaleyi bitirdiğimde bir başka dersimle ilgili şayiaların yayıldığını gördüm. Söz konusu şayia Dinler Tarihi dersinde Şia bahsinde dile getirdiğim itiraz niteliğinde bir konuydu. Yasak meyvenin "bilinç" olduğunu söylemiştim. Buna cevap olarak kargaşa çıkardılar, beni töhmet altında bıraktılar, hatta tüm İslamî ve Şiî tefsirlere iftiralar atarak önemsiz ve değersiz hükümler ortaya attılar. Nitekim bu yorumlar İslam'a aykırı olup Ortaçağ keşişlerinden ve Tevrat'tan alınmıştır. Neden bu kaynakların yerine İslamî tefsirlere ve ruhanî ulemaya müracaat etmiyorlar? Kur'an'daki yasak ağaca bu manayı veren hiçbir tefsir yoktur. İslam'ın bu konudaki yorumu bunun tam aksidir. *İslambilim* dersini takip eden öğrenciler Kur'an'ı bu şekilde anlıyorlarsa vay hallerine!

Olayların benim hayal ettiğim kadar ve derginin yayın kurulu üyeleri aydın arkadaşların sandığı kadar basit olmadığını gördüm. Sonraki sayıda da yine o çok "klasik" zekâ ürünü(!) davranışlarını tekrar ettiklerini gördüm. *İntizar: İtiraz Dini* adlı kitapta *Beklenen*

İmama İman bahsinde dipnotta sadece *Nudbe Duası* hakkında basit bir soru sordum. Araştırmacılara da bu konuda yaptıkları bir araştırma varsa, duanın senedi noktasında beni aydınlatmalarını istedim. Hiç ara vermeksizin dergide *Nudbe Duası* hakkında yazılar yayımlanmaya başladı. Dergide yazan başka bir yazarın bu dua ile ilgili itiraz ve saldırıları da benim basit sorumla beraber anılmıştı. Hiçbir ayrım ve açıklamaya yer vermeksizin o sözlerin tamamı benim sözlerim ve bu sözlere verilen cevaplar da bana verilen cevaplarmış gibi gösterilmişti!

Son sayıda da bir kişi itirazda bulunmuş ya da bir soru sormuş ve "İmamların rivayetlerinde yasak ağaç bilgi ve bilinç olarak yorumlanmıştır." demiş ve *Safi Tefsiri*'ni dayanak olarak göstermişti. Derginin cevabı, inanması zor ama Şiî olan olmayan tüm tefsirlere ve rivayetlere karşı yalan ve iftiradan ibaretti.

Tüm bunlar yazarın kendini ve yasak ağaç hakkındaki asılsız ve yanlış görüşlerini savunmak adına İslam'ın ve tüm İslamî tefsirlerin temsilciliğine soyunduğunun göstergesidir. Bunun için de her şeyi yapmaya, İslam adına, İslamî kaynaklar ve imamların rivayetleri adına her sözü söylemeye, bir müphem noktayı düzeltmek için apaçık ve kesin olan yüz noktayı tahrif etmeye hazırdır. İslamî ve Şiî bir ülkede, ruhaniyete mensup, *İslamî İlimler Havzası*'nın yarı resmî yayın organı sayılan bir dergide, üstelik yayın kurulu adına açık ve net bir şekilde yalan ve uydurmalara dayanan yazılar yayımlanması ve bunların halka empoze edilmesi, avamın gözünde bir yazarın isminin, okuyucu ve araştırmacı kesimin nezdinde de bir derginin adının kötülenmesi; artık tahammül edilebilir bir durum değildir. Üstelik bu dergi, Şiî ulema camiasının tek dinî yayın organıdır.

Bunları bir tarafa bırakacak olsak da bu davranış ahlâkî açıdan yozlaşmanın ve en basit insanî değerlerin dahi tanınmadığının açık bir göstergesidir. Tüm bu şaheserlere rağmen, din adına cahillik, edepsizlik, yalancılık yapıyorlar. Aynı zamanda bana karşı rezilliğe, dedikodu ve ihanete kalkışıyorlar. Ben ise bunlara karşı en ufak bir tepki göstermedim. Kimsenin bir yerlerde bu konudan söz et-

mesine izin vermedim. Hatta maslahat gereği işbirliği yapmaya da hazırdım. Bu durum karşısında insanın en azından utanması gerekirdi. Ancak yazar sadece kendi cinsinin yapabileceği tarzda utanç verici yalanlar uydurmuş ve okuyucunun "Şiî tefsirlerinde yasak meyve bilgi olarak mı yorumlanmıştır?" şeklindeki sorusuna verdiği cevapta bana ağır hakaretler ve iftiralar yağdırmıştır. Bir okuyucun sana soru soruyor, sen neden benim adımı bu işe karıştırıyorsun? Neden yalan söylüyorsun ve hakaret ediyorsun?

Ayrıca siz maslahat gereği birkaç sayıda bana saldırdınız. İnançlarımı tahrif ettiniz. İftira attınız, hakaret ettiniz. Ben tüm bunlar karşısında sadece sustum. Hatta saygılı davrandım. Hiçbir suçum olmamasına rağmen dokuzuncu sayıda bir okuyucunuza verdiğiniz cevapta benim hakkımda çirkin yalanlar uydurdunuz, neden? Benim adımı lekelemek sizin için neden bu kadar önemli ki bunun için her şeyi göze alıyorsunuz?[39]

Büyük ulemanın, Allah dostlarının, fazilet erbabının, özgür ve muttaki müderrislerin, aziz Şia kültürünün, İmam Sadık'ın ilmî ekolünün rahmet, mücadele ve değerli hizmetlerle yoğrulmuş kutsal muhitine sızan tipler ve unsurlar nedeniyle; mukaddes, ruhanî ve dindar camia için gerçekten içim yanıyor. Güveler içten kemirirken, dıştan din ve ilmin itibarını mahvediyorlar.

Böylece bu eleştiriye karşılık yazılmış kendi mektubumu ve Hüseyniye-i İrşad'ın araştırma grubunun yazdığı cevabî mektubu yayımlamaya karar verdim. Zira derginin kendisi, bunlara cevap verilebilecek düzeyde değil. Hatta hayâ duygusu, mertlik ve medya etiğine uyma noktasında *Günün Kadını* dergisinden bile daha geridir. Mutahharî Bey'in ayrıntılı ve delililler içeren yazısını bile aylarca kendisi aleyhinde, izlediği yol ve yöntem aleyhinde kullandılar. Aynı dine mensup olan bizler arasındaki ihtilafın dindar olmayan medya kuruluşlarında yankı bulmasından hoşlanmıyorum. Üstelik bu camiada başka bir aracımız da yok. Bu nedenle sadece konuyu takip eden ve araştırma yapan kişiler için aydınlatıcı ol-

[39] Yıl 13, sayı 3.

ması açısından burada yayımlamayı uygun buldum. Varsın diğerleri mezkûr yazar ve onunla aynı cinsten olanlar, benim hakkımda nasıl istiyorlarsa öyle düşünsünler.

Eski teamüllerim ve her zamanki alışkanlıklarımı bir kenara ittim. Kelamî tartışmalardan uzak kalmak amacıyla yapılan tahriflere bir cevap olsun diye bir neşriyatta mektup yayımladım. Fakat buna rağmen bu mektubu da yazma gereği duymam, şu nedenlere dayanmaktadır:

1- *İslambilim*'i eleştiri adı altında ortaya atılan mevzular, malum grubun bana atılan iftiraları teyit etmesi amacını taşımaktadır.

2- Bu malum grup benim aleyhime çeşitli ve ayrıntılı kitaplar yazdı, düzenli ve sistemli programlar tertip etti. Tabi düşmanlarının başarılarına yaptıkları katkı dolayısıyla bunların hem bizzat kendilerine, hem mantıklarına, hem kalemlerine hem de düşüncelerine teşekkür etmek gerekir. Fikirlerimin halkın geneli tarafından kabul görmesinde, kitaplarımın yayımlanmasında, düşüncelerimdeki hakikat, değer ve gerçekliklerin ortaya çıkmasında gösterdiğim başarının üçte ikisini; Allah'ın izni ile bu beylerin hakaret, iftira ve eleştirilerine(!) borçluyum. Onların beni tekfir etmeleri sayesinde kitaplarım çokça tutuldu. Bu nedenle bu ücret talep etmeyen minnetsiz propagandacıların bereket dolu hakaretlerine cevap vermek hakşinaslık olur. Ancak bana yönelik ithamlar içeren bu yazıların değer verdiğim bir dergide yayımlanması beni çaresiz kılıyor. Fakat bazı dindar ailelerin düşüncelerinde düşmanın işine yarayacak birtakım sapmalara neden olma ihtimali, beni bazı noktaları açıklığa kavuşturmaya mecbur ediyor.

3- Bu eleştiri sadece *İslam Mektebi*'nde yayimlanmakla kalmamıştır. Yazının altında yazarın kendi adı olmadığı için, yazı okuyucunun gözünde tüm saygın üyelere ve derginin yayın kuruluna mal edilmiştir. Ancak ben bunun böyle olmadığından eminim. Bu kasıtlı niyetin zihinlerde bu şekilde yer bulmaması gerekir. Bu nedenle bu yazım, kimsenin bana ve derginin düşüncelerine karşı olumsuz bir yargıya kapılmasına neden olmamalıdır.

4- *İslambilim* derslerine karşı saldırı on üçüncü yılın ilk sayısından sonra devam etmedi. Ancak bana karşı saldırılar çeşitli bahanelerle devam etti. Sorulara yanıtlar verirken benimle ilgili yalanlar uydurma geleneği devam etti. Fakat sözlerimden, yazılarımdan ve asıl düşüncemden söz edilmeksizin okuyucu artık benim ne söylemiş olabileceğimi bilir hale geldi. Benim hakkımda yalanlar, sapmalar, eksiklikler icat ettiler ve sonra da bunlara yine kendileri cevaplar uydurdular.

5- Benim bu savaş meydanında ne bir dergim var ne bir minberim ne bir sınıfım ne bir dersim ne bir radyom ne de bir televizyonum. Bana atılan iftiralara karşı en temel ve insanî hak olan kendimi savunma hakkını kullanabileceğim tüm vasıtalardan mahrumum. Dergi de maalesef ne benim cevaplarımı ne de bu eleştirilere karşı yazılmış okuyucu mektuplarını yayımlamayacağını göstermiştir. Gayriahlâkî olarak "itham etmeye ve savunma hakkı vermemeye" devam etmektedir. Çaresiz ben de kendimi savunmanın en basit şekli ve tek imkânım olan fotokopiyi tercih ettim.

6- Bunlar okuyucuların bana karşı yapılan ithamlara yönelik yazdıkları eleştiri mektuplarını yayımlamadıkları gibi, her birine özel mektuplar yazarak yeni ithamlar ortaya attılar. Kendilerini aklamak için açık bir yalan uydurdular. Güya söz konusu yazar birbirimizi daha iyi anlamamız ve ortak bir noktada buluşmamız için edepli bir şekilde beni ilmî bir tartışmaya davet etmiş; ancak ben bu teklife baştan aşağı küfür dolu bir mektupla cevap vermişim! Bu durum, bendeki malum şahsın sadakatine dair en ufak ümit ve iman kırıntılarını da yok etti. Ayrıca ona yazdığım ve metnini kimseye göstermediği; ancak içeriğini kendi uydurma ifade ve tabirleriyle yaydığı mektubun metnini yayımlamaya beni mecbur etti. Bir de mektubun kendilerinin hoşgörü, anlayış ve iyilik dolu mektuplarına cevap olarak yazılmadığını; aksine *İslambilim* derslerine atılan ve dergide yayımlanan iftiralara cevap olarak kaleme alındığını açıklamak zorunda kaldım. Ayrıca eklemem gerekir ki bu mektubu derginin muhterem yöneticilerinden biri yazmıştı. Üstelik dergide *İslambilim*'e yönelik eleştiriler yayımlandıktan ve o hücumla-

ra cevap olarak o mektubun gönderilmesinden sonra. İşte tüm bu sebeplerden dolayı mektubumu ve İrşad'ın araştırma grubunun cevabını bir yılın ardından -daha önce ihtilaf ve çekişmeye sebep olmamak için tüm bunlara göz yumuyordum- yayımlamak zorunda kaldım. Umarım bu yazılar bu konuda neşrettiğimiz ilk ve son yazılar olur.

Ayetullah Milanî'ye Mektup

Ben, babam ve bizim gibi düşünenlerin size olan saygılarını hatırlatmak gerektiğini sanmıyorum. Zira bunun üzerinden çok zaman geçmiş değildir.

Bu toplumda geleneksel dindarlarla dinsiz, yenilikçi aydınlar arasında üçüncü bir sınıfı oluşturan bizlerin yaşadığımız zaman diliminde; dinin yazgısı konusunda kayıtsız kalmamız mümkün değildi ve halen de değildir. Zira tüm duygu ve inançlarımızın temelinde din vardır. İran'a gelişinizi ve Meşhed'e yerleşmenizi; halkın temennileri, İslam'ın itibarı ve Müslüman âlimler topluluğu için büyük bir müjde telakki ettik. Üstelik öyle her şeyi kolay kolay kabullenmeyen, hemen her şeyi inkâr eden gençlerin bile sizin dönüşünüzün çok önemli olduğunu düşündüklerini ve sizin makamınızı çok özel bulduklarını müşahede ettik.

Biz daima ruhaniyetin İslam için bir şeyler yapmasını bekledik ve bekliyoruz. Biz daima İslam'ın halkımız için bir şeyler yapmasını bekledik ve bekliyoruz. Sizin şahsiyetiniz ümit ve iman kalemiz olmuştu. Geçmiş ömrünüzü yurtdışında geçirmiştiniz. Bundan da öte gençlerin başıboşluğunun, müminlerin ümitsizliğinin ve aydınların kötümserliğinin sığınağı olacak bir ruhanî şahsiyete her zamankinden çok ihtiyacımız olan bir dönemde aramıza katıldınız. Bu dönemde öyle bir rakip ile karşı karşıya idiniz ki İslam'a, ilim havzasına ve Müslüman ruhaniyete gönül bağlayan herkes, sizin muvaffak olmanızı arzu ediyordu.

Tüm bu şartlar bizim size herkesten daha çok kutsallık yüklememize sebep oldu. Hatta size olan saygı ve inancımız öyle şiddetliydi ki o zor dönemlerde çevrenizde neler olup bittiğine, ne maharetli ve sağlam projeler çizildiğine, git gide nasıl "kuşatıldığınıza" gözlerimizle şahit olmamıza rağmen tüm bu olanlara göz yumduk. En azından takvanıza gönül bağladık, ahlâkınızla teselli bulduk ve size saygı göstermeye devam ettik.

Sayın Ayetullah Hazretleri,

Bizim size itimat ettiğimiz o günlerde siz her taraftan kuşatılmıştınız. Sizi kuşatan o çember öylesine daralmıştı ki dış dünya ile irti-

batınız tamamen kesilmişti. Sizin en özel danışmanınız ... ve kurumunuzun tek resmi sözcüsü de ... idi. Tüm bunlara rağmen biz sizi bataklığa düşmüş bir cevher ve kötülerin zindanında mahsur kalmış takvalı bir rehber olarak görüyorduk. Gözümüzde toprak, boğazımızda kılçık sabrediyorduk. Acı çekiyorduk. Size olan inancımızı muhafaza ediyorduk.

Bizim için böyle bir inancı yitirmenin üzücü ve acıklı olmadığını sanmayınız. Bugün kalbimiz yaralıdır.

Siz ise iman ihlâsından başka size feda edecek bir şeyi olmayan bizleri kaybettiğiniz için üzgün değilsiniz. Zira çevrenizde öyle insanlar bulunmakta ve makamınıza öyle kişiler yaklaşmaktadır ki halkın size duyacağı saygıya ihtiyaç bırakmamaktadırlar. Ayetullah Kefaî Hazretleri ve Ayetullah Behbehanî Hazretleri gibi şahsiyetler bir asra yakın zamandır bugünkü toplumda içinde bulunduğumuz dönemde ağalar gibi izzet, kudret ve refah içinde hayatlarını sürdürdüler. İnzivaya çekildiler. Halkın inancına ihtiyaçları yoktu. Zira dinî ya da millî bir lider kapısını halka kapadığında, evin arkasından başka bir kapı havasa açılır. Bu öyle çok tekrarlanmıştır ki ve öylesine aşikârdır ki artık bir norm halini almıştır. Bu nedenle bizim içine düştüğümüz ümitsizlik ve sizden uzaklaşmamız size üzüntü verecek değildir. Siz de zaten bunu gösterdiniz. Fiilî olarak ispatladınız. Bugün halkın hakkınızda ne düşündüğü ile ilgili en ufak bir kaygı taşımıyorsunuz. Ya da son zamanlarda her adımınızın ve her yazınızın halkın ümit ve imanı üzerinde nasıl olumsuz bir etki bıraktığıyla ilgilenmiyorsunuz.

Ancak halk ümit evinin kapısını kapalı bulduğunda, iman ve inanç sembollerinin gözleri önünde kırılıp yıkıldığına şahit olduğunda, amaç ve hedef kaleleri yok olduğunda; öyle kolay mahiyet değiştiremez. Yönünü başka tarafa çeviremez. Kendini var eden, anlamlı kılan hassasiyetlerden vazgeçemez. Ancak yine de bu büyük musibet karşısında halkın üzülmemesi ve yüreğinin gamla dolmaması mümkün değildir.

Belki de siz bugün yaklaşık yirmi yıldır size saygı ve ihlâs bağıyla dopdolu olan, gerek Avrupa'da gerek İran'da, gerek üniversitede

gerek çarşı pazarda heyecan, samimiyet ve gururla ilmî şahsiyetinizi ve toplumsal konumunuzu tanıtmaya çalışan beni, çevrenizdeki hayran kitleniz arasında görmemekten dolayı mutlusunuzdur. Hatta benim aleyhime bir fetva hazırladınız, Savaş Bakanlığı'nın muhterem başkan yardımcısının eline verdiniz ve bu parasız pulsuz, yersiz yurtsuz yazar ve muallimi yok etmeye çalıştınız. Oysa ben bugün bu mektubu size yazıyor olmaktan dolayı tarifsiz bir acı duyuyorum. Fersiz yüreğim sebebiyle ellerim titremekte. Zira benim için sizi kaybetmek, telafisi imkânsız bir faciadır. Hayatım ve geçmişim şahittir ki ne başka bir dayanağım kalmıştır ne de adım atabileceğim başka bir yolum.

Saygıdeğer Ayetullah Hazretleri,

Bugün artık halk "güdülecek bir sürü" olmaktan çıkmıştır. Hem toplumsal bilinç kazanmış hem kitaplarla haşir neşir olmuştur. Siz muhterem Hazretlerinin "Hüseyniye-i İrşad'a gitmeyin" emrini içeren mektubunuz geldiğinde hepsi şaşırarak kendi kendilerine artık bu tarz konuşmaların çok eskimiş olduğunu düşündüler. Bugün artık kreş öğretmenlerine, dört beş yaşındaki çocukların annelerine bile çocuklarına "fetva" vermemeleri, emretmekten ve nehyetmekten kaçınmaları, açıklamalar yapmaları, çocuklarından istedikleri şeyler için deliller getirmeleri, sebep göstermeleri, çocukları bilinçlendirmeye çalışmaları ve soru sormaları için imkân sağlamaları, eleştirme yeteneklerini geliştirmeleri, yapmaları ya da yapmamaları gereken her şeyin sebebini anlamalarının sağlanması istenmektedir. Baban olduğum için, annen olduğum için, öğretmenin olduğum için, senden büyük olduğum için beni dinle, dediğimi yap, lüzumsuzluk yapma demekten kaçınmaları istenmektedir. Durum böyleyken, büyük bir âlimin ilmî bir müessese veya ilmî bir eser hakkında fetva vermesi ve bu fetvanın sebebini, delillerini, gerekliliğini, mantığını açıklamaması nasıl mümkün olabilir? Halk bu beyefendinin söz konusu müesseseyi hiç görmediğini, eleştirdiği kitapları hiç okumadığını öğrendiğinde, şüphesiz çok şaşıracaktır.

Herkes kendi kendine, bizim âlimimiz ve taklit merciimiz olan bu büyük şahsiyet nasıl olur da kendisinin her zaman vurguladığı en

basit ve en genel ilkeye kendisi uymaz, diye soruyor. "Gündem belirlemek fakihin görevi değildir. Fakih sadece bir hükmü açıklar, genel şeriat kanunlarını beyan eder. Falan kişinin veya filan kurumun şer'i kanunlara uygun olup olmadığını teşhis etmek ise hükmü fakihten öğrenen, konuyu ve kişiyi bilen, onunla ilgilenen ve söz konusu kişi ve kurumla ilgili doğru ve titiz araştırmalar yapan halkın işidir." Şimdi ne oldu da son günlerde birden bire belli ağızlar her yönden İrşad ve benim hakkımda itham ve iftira kampanyalarına başladılar. Bu meselelerden uzak durması gereken Ayetullah Hazretleri de onlara yardımcı olmaya ve hiçbir itibarı bulunmayan malum odaklarla iş birliği yapmaya başladı. Hatta bu müesseseyi yok etmek için gündem oluşturdular. Oysa herkes bu müessesenin ne için ve kim tarafından yok edilmek istendiğini bilir. Bir fakihe asla yakışmayacak her şey yapıldı.

Herkes kendi kendine soruyor nasıl olur diye. Ben de kendi kendime bazı sorular soruyordum; ama size olan saygımdan dolayı bu soruları bir şekilde tevil ediyordum. Ayetullah Hazretleri bugün İmam-ı Zaman'ın vekili olmuştur diyordum. Taklit merciidir ve sorumlulukları vardır. Ancak artık şu olanları anlayamıyorum: Sekiz yıl boyunca yedi yüz bin Fransız askeri Cezayirli Müslümanların üzerine ateş yağdırdı, işkenceler, katliamlar yaptı. Müslümanlar cihat etti, cesaret örnekleri sergiledi, hatta bizzat Fransa'da aydın ve vicdan sahibi Hıristiyan papazlar onlarla hemhal oldular, yeri geldi işbirliği yaptılar. Materyalist Sartre ve dinsiz Simone de Beauvoir Hanım, onları savundular, canlarını tehlikeye attılar. Fransız komünist Henri Alleg onlara katıldı ve Müslüman mücahitlere vefa adına işkencelere göğüs gerdi. Hatta bunun filmi çekildi. Tüm bunlara karşın Müslümanların ruhanî liderleri ve Şia önderleri kuru, teselli vermekten uzak bir ilan dahi yayımlamadılar.

Yirmi küsur yıldır Filistinli Müslümanlar Yahudilerden ve Hıristiyanlardan neler çekiyorlar? Bu korkunç cinayetler karşısında Japonyalı bir genç bile onları savunmak adına efsanevî fedakârlıklarda bulunuyor. Müslümanların ruhanî rehberiyse, bizi ortadan kaldırmak için gösterdiği çabanın binde birini dahi İsrail aleyhinde göstermedi, göstermiyor!

Din, Şia, mescit, minber, vaaz, tebliğ, velayet ve ruhaniyet adına nasıl bu kadar yalan yanlış konuşulabiliyor, yazılabiliyor, çalışılabiliyor ve Ayetullah Hazretleri bir kez olsun bu söz, şu hareket yanlıştır, Şia felsefesine aykırıdır demiyor? Dine aykırı bunca mevzu, ahlâka muhalif onca davranış, macera, tuzak ve desise; hepsi kendi döneminde gözleri önünde cereyan ederken Ayetullah Hazretlerinin bir kez olsun tepki gösterdiğini duyan olmamıştır.

Bir anda bir müessesenin yok edilmesi, bir yazarın isminin lekelenmesi için karar alınıyor, Ayetullah birbiri ardınca fetvalar veriyor, hatta bu fetvaların yayılması, gündemde tutulması ve her yerde bu müesseseye karşı seferber olunması için memuriyetler veriliyor.

Önce "istenmeyen unsur" olarak ilan ediliyorum, ardından ders verme salahiyetim olmadığına dair karar veriliyor, bugünse Ayetullah Hazretlerinin Meşhed'den fetvası ulaşıyor: "Ey insanlar bu adamı dinlemeyin, kitaplarını okumayın; zira bu adam velayeti inkâr ediyor!"

Ayetullah Hazretleri,

Allah'a yemin olsun ki fetvalarınız dolayısıyla zarara uğrama ya da tehlikeye düşme korkusundan dolayı şimdiye kadar bu mektubu yazmaktan geri durmuş değilim. Böyle bir endişeyi hiçbir zaman taşımadım. Fakat sizi nasıl kendi menfaatlerinin tutsağı ettiklerini gördüğüm için, sadece bu kişiler aracılığıyla dış dünyayla irtibat kuruduğunuzu, ayrıca bu kişilerin sizi istedikleri kişi ve kurum lehine veya aleyhine fetva üreten bir makineye dönüştürmek istediklerini müşahede ettiğim için, bu mektubu yazma ihtiyacı hissettim.

Büyük ilim erbabı ve taklit mercii olan sizin gibi birinin *Rah-i Beheşt-i Şeceretü'l-İnsan* adlı eserinde "Allah Resulü, kim kavun yerse cennete gider buyurdu." sözünü övmesi ve bu kitabı okumayı her Müslüman'a tavsiye etmesi; buna karşılık Mühendis Bazergan'ın *Nübüvvet ve İdeoloji* kitabını ve benim "*İslambilim*" kitabımı yasaklayıp bizleri tekfir etmesi bizi son derece üzmektedir.

Seyyid İbrahim Milanî'ye Mektup[40]

Ey "Allah" ve "insan" adamı, "iman ve özgürlük" ruhu,
senin adına ne ihanetler yapmıyorlar ki!

"Muhterem" Seyyid İbrahim Milanî Bey, eski dost ve fikirdaş, Millî Şura Meclisi eski üyesi.

Onca yalan, onca şayia, onca iftira, tekfir etmeler, fasıklık ithamları ve tahrif üretme makineleri icat etme çabaları; hepsi ruhaniyeti lekelemek içindi. Müslüman halk hareketini ve uyanış muştusunu yok etmek içindi. Aydınların dindar halkla bağını koparmak ve uyanık ve Şiî genç nesle olan eğilimlerini engellemek içindi. İslam'ın ve Müslümanların dünyadaki varlıklarını tehdit eden facialarını, sorumluluk ve gerçekleri örtbas edebilmek için uydurma tehlikeler, aldatıcı kutsallar, yapay hassasiyetler ve sahte savaşlar icat ettiler. Halkın duyarlılıklarını tahrik etmek için "velayet tehlikede" şiarını bayraklaştırdılar. Başkaldıran her başı ezmek için velayet adında bir balyoz icat ettiler. Tüm eserleri Ali ve ailesinin aşkı ve aynasının yansıması olan; tüm ömrünü, kalemini ve fikrini Ali'nin velayetine hizmete adayan benim gibi bir adamın başını ezmek için de bu balyozu kullandılar. Kitap okumak, konferans dinlemek, araştırma yoluyla ve delillerle hakikate ulaşmaktan ziyade; "şöyle diyorlar", "hoca böyle buyuruyor", "gitmeyin, okumayın, dinlemeyin" buyruklarıyla tahrik olabilecek kesimi de bu yolla tahrik ettiler.

Uzun bir bildiri okudum. Söz konusu bildirinin dörtte üçü mukaddes Hazretlerinin şekli, şemaili, hasletleri ile ilgiliydi. Dörtte biri de resminin altındaki "Büyük Ayetullah", "Çağın Allamesi", "Asrın Dehası", "Ehlibeyt Fakihi" gibi acayip unvanlarla doluydu.

Ne oluyor? Bu malum odaklar son zamanlarda İran'a hücum eden velayet muhaliflerine karşı velayeti savunma adına cephe açtılar, ilim ve fıkıhtan bir derya, mantık, kelam, hadis, akıl ve nakil sila-

[40] Bu mektup 1351/1972 yılında yazılmıştır. (Derleyen)

hından bir dağ oluşturdular. "Velayet muştusunu diriltmek" ve "velayet bayrağını dalgalandırmak" için on gece minberlere çıkmaya karar verdiler.

Kendi kendime dedim ki: Bunlar ne akıllıca planlar yapıyorlar(!) Bu savaş alanında hem beni olduğumdan büyük gösteriyorlar hem de sizi(!)

Ben ki tüm sermayesi beş riyallik bir kalemden ve tüm gücü ders verdiği birkaç üniversite öğrencisinden ibaret olan sade ve çulsuz bir öğretmenim. Beni bir anda koskoca ve korkunç bir tehlike gibi lanse ettiler. Güya ben Batı'da baş kaldırmışım, orda ortaya çıkmış ve yetişmişim, yirmi yıl boyunca *Alyans Okullarında*[41] eğitilmiş ve hazır hale gelmişim. Komünizm, kapitalizm, kilise ve Vahhabî mollalar hep birlikte beni seçmişler, finanse etmişler. Ben de tüm dünyanın gücünü arkama alarak Doğu-Batı, dindar-dinsiz, Hıristiyan-materyalist tüm karşıt cephelerin yardımıyla velayet kurumunu İran'da yok etmek, Şiîliği ortadan kaldırarak yerine materyalizm, komünizm, emperyalizm, kilise, Vahhabîlik, Batı kapitalizmi karışımı bir din yerleştirmek ve yeni nesli materyalist komünist ideolojiye göre yetiştirmek amacıyla İran'a gelmişim. Onları öyle mutaassıp yetiştirmişim ki onca tehlikeyi göze alarak alenî ortamlarda elleri bağlı namaz kılıyorlarmış!...

Nesep açısından seyyid, ilmî açıdan Ayetullah Milanî Hazretlerinin amcaoğlu, mesleği de eski dönem meclis üyesi olan siz çok değerli beyefendiler ise ansızın "allame", "dahi", "Ayetullah el-Uzma", "Ehlibeyt fakihi", "Şiîlerin taklit mercii" vs. oluverdiniz.

Saygıdeğer efendi Hazretleri, her ikimizle de nasıl oyun oynadıklarını görüyor musunuz? Beni vahim bir tehlike olarak göstermek için büyütüyorlar. Ders notlarımın fotokopilerini İslam dünyası için, Amerika-İsrail işbirliğinden daha korkunç ve daha güçlüymüş gibi gösteriyorlar. Böylece müminleri dini savunmak adına o saftan bu tarafa çekmek istiyorlar!

41 Bak: Ali Şeriati külliyatı, 1. eser, *Aşina Yüzlerle*, sayfa 37. (Çev.)

Sizi büyük göstermelerinin sebebi ise benim aleyhime kolayca fetva alabilmek ve "Dr. Şeriati'nin küfrünü beyan eden Şia'nın değerli fakihinin, Ayetullah el-Uzma Hazretlerinin fetvasını" saf halk kitleleri arasında yayabilmektir. Özellikle isminizin Ayetullah Seyyid Muhammed Hadi Milanî Hazretleri ile benzerliğini kullanmak istiyorlar.[42] Sözlerinizi "taklit mercinin fetvası" olarak halka sunmak istiyorlar! Oysa siz ömrünüz boyunca tek kelime yazmadınız. Kendi dar yaşam alanınızda sadece meclis üyeliği yaptınız.

Onların beni büyük bir "tehlike" ve sizi büyük bir lider gibi göstermeye ve bizi layığı olmadığımız acayip unvan ve sıfatlarla anmaya hakları vardır. Ancak bizim bunları kabul etmeye, Müslümanların rehberi, yüce mercii, Şiî ruhanîsi sıfatıyla fetvalar göndermeye ve fetvalarımız ciddiye alınmadığında da bunları kendi kitabımızda yayımlamaya hakkımız yok.

Sonra mübarek ağzınızdan bir adet "fetva" sadır olduğunu gördüm! Tıpkı taklit mercilerinin verdiği tarzda bir fetva. Önce halktan bir kesim fetva ister ve ardından Hz. Ayetullah cevap olarak fetvasını verir. Ardından da soru ve cevaplar umumun bilgisine ve amel etmeleri için fetva sahibinin mukallitlerine sunulur.

Ancak "Büyük Ayetullah" lakabının kişinin etrafındaki birkaç kişi tarafından kendisine bahşedilmesiyle -özellikle lakabın gerçek karşılığının dahi bir işe yaramadığı, halkın "lakap"tan ziyade "şahsiyet"e itibar ettiği günümüz şartlarında- siyasî çizgisinde liyakatten ve vefadan uzak bir "siyasetçi", fetva sahibi bir taklit merciinin doğal rolünü ifa edemez. Fetvanızda göstermiş olduğunuz bazı acemilikleri, daha sonra verilen sipariş fetvaları sadır ederken işinize yarar düşüncesiyle zikretmekte fayda görüyorum:

1- Gerçek bir taklit mercii, fakihtir. Fıkıh ise ahkâm ilmidir. Fakih, usul konularında fetva vermez. Fürua ait meseleler olmasına rağmen namaz, oruç, hac ve zekât gibi konularda bile görüş belirt-

[42] Nitekim defalarca bu isim benzerliğini kullanıp birçok dindarı kandırdılar. Fakat ben hem geçmişteki dostluğumuz hatırına sizi Ayetullah Hazretlerine gammazlamayı uygun görmedim hem de onun daha fazla rahatsız olmasını istemedim.

mez. Sadece amelî meselelere ait ahkâm ve füru konularında fikir belirtir. Benim yazılarımın ise bunlarla bir ilgisi yok. Fürua ait fıkhî konularda ise ben zaten mukallidim. Benim ilgi alanım fikrî meselelerdir. Bilinçli ve ciddi bir fakih asla fikrî meseleler hakkında fıkhî fetvalar vermez. Ben İslamî düşünsel bir mesele hakkında yanlış bir sonuca ulaşmış olsam dahi fakih bunu fetva sadır ederek cevaplamaz. Buna cevap verecek olanlar araştırmacılar, muhaddisler, tarihçiler, tefsirciler ile felsefe, kelam, itikat ve akıl alanında araştırmalar yapan, düşünce üreten ilim adamlarıdır. Söz konusu kişiler, bu araştırma mantığı çerçevesinde, ilmî deliller getirmek suretiyle, ayet, rivayet ve inanç esaslarına dayanarak makale, kitap ya da ilmî bir beyan ile fikirleri reddederler.

İslam kültür tarihinde, bilhassa Şia kültüründe İslam mütefekkirleri, itikadî ve fikrî konularda muhtelif düşüncelere sahip olmuşlardır. Bu ihtilaflı konular kanaat önderleri arasında ilmî ve mantıkî tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalar çok ciddi itikadî meselelerde de söz konusu olmuştur. Örneğin Şia uleması tıpkı günümüz ulemasının birçoğu gibi Peygamberin masum olduğuna inanırdı. Peygamberin risaletine zarar vermeyecek ufak hataların Peygamber için mümkün olabileceğine inanan diğer kesim ise karşıt düşünceyi çürütmek ve kendi görüşünü ispat etmek için *Sehv* ismini taşıyan, delillere dayalı bir kitap yazmaya karar verdiler. Peygamberin masum olduğuna inanan âlimler bu kitaba karşılık şu bildiriyi yayımladılar:

"Ey insanlar! Kendini Şia âlimi ve Şiîlerin lideri sayan bu şeyh diyor ki: İlk masum olan, Allah'ın beşerin hidayeti için gönderdiği, Allah'ın emin rasulü, günahkârları günahtan alıkoymak için gökyüzünden memur edilen peygamber; hata işleyen, sıradan, günahkâr bir kişidir. Yalan söyler, kötü iş yapar, unutur, söylediği sözü değiştirir, konuşurken bazen hata yapar bazen de Allah'ın hükümlerine muhalif eylemlerde bulunur."

"Peki, geriye İslam adına ne kalıyor? Sünnetin bir itibarı kalmadı, hadisin bir itibarı kalmadı, hatta hata işleyen ve unutan birinin ağzından aktarıldığı için Kur'an'ın da bir itibarı kalmadı. Bunu söy-

leyen kişi İslam, Kur'an ve Peygamber düşmanı bir kâfir, bir mürtet, bir cahil hükmündedir. Ey müminler artık takdir sizin!"

Fakat Şia ulemasının bugünkü Büyük Ayetullah'ı ne bu şekilde İslam'ı savunuyor, ne bu tarz ve yöntemle muhalif düşünceleri reddediyor. Sadece fikrî ve ilmî bir nazariye aleyhine fıkhî fetva yayımlıyor. Oysa büyük Şia ulema ve fukahasının ekseriyeti mutlak masumiyete inanmalarına rağmen "peygamberlerin hata yapabileceğine" inananları farklı düşünen bir grup olarak anarlar. Bir âlim muhalif düşünce aleyhine bir eser kaleme alacağı zaman ilk önce onun ilmî makamını över, yaptığı hizmetleri ve faziletlerini zikreder, ilmî bir edeple özür diler, peygamberin hata yapabileceği fikrini reddetmek ve mutlak masumiyeti savunmak için yaptığı girişimi fikir, mantık, ilim ve iman ehline layık güzel âlimane tabirlerle açıklar. Af dileyerek: "Karşıma 'Peygamberi hatalı görmekle' 'falancayı hatalı görmek' şeklinde iki yol çıktı ve ben ikinciyi tercih ettim." der.

2- Fakih dinin genel hükümlerini beyan eder. Bir fakih asla özel bir kişiyi, bir kitabı ya da müesseseyi fıkhî fetva ve ilmî içtihat konusu yapmaz. Eski yeni tüm fakihler şunu savunurlar: "Konu ve delil tayin etmek fakihin işi değildir." Fakih dinin görüşünü ilmî temellere dayanarak genel anlamda beyan eder. Örneğin ezanda ve kamette *Eşhedü enne aliyyen veliyullah* demek Şia fıkhının vaciplerindendir. Son zamanlarda fetva sahibi olan (yine beni taciz etmek için *Safevî Velayeti* adıyla yeni bir fırka oluşturmak isteyen malum müessese tarafından Ayetullah Hazretleri lakabı takılan) Ayetullah Kazmıni Burucerdi Hazretlerinin de mevzu tayin etmeye ve Milanî'nin fetvasında olduğu gibi "Duyduğunuz üzere Hüseyniye-i İrşad ezanda 'Eşhedü enne aliyyen veliyyullah'ı okumuyor" demeye ve bunu söylemeyenin haram işlediğini şu rivayetle delillendirmeye hakkı yoktur: "Selman ezanı bu şekilde okuyunca Ebuzer şaşırdı ve Peygambere sordu. Peygamber de şaşırarak Selman'ı yanına çağırdı. Selman yaptığı şey için delil getirdi. Peygamber de delilini kabul etti."[43]

[43] Büyük Ayetullah Kazmıni Burucerdi Hazretlerinin *Kutsal Velayet ve İmam Bilim* kitabına bak.

Oysa fakih sadece genel hükümleri beyan eder. Halka da her gün yüksek sesle Tahran semalarında yankılanan ezanı "Acaba *Eşhedü enne aliyyen veliyyullah* diyorlar mı demiyorlar mı?" diye gelip dinlemek düşer.

İşte siz de tıpkı bu lakabı bahşedilmiş Büyük Ayetullah gibi mevzu tayin ettiniz ve adımı sanımı belirterek kitaplarımı fetva konusu yaptınız. Oysa gerçek bir fakih -lakabı bahşedilmiş değil- asla böyle bir işe soyunmaz.

3- Fakih fetva vermeden önce fetva vereceği konuyu araştırır, incelemelerde bulunur. Konuyu tüm yönleriyle, tüm kitap ve haşiyelerden titiz bir şekilde araştırır. Her şeyi toplar, tahlil ve tefsir eder. Kitap, sünnet, icma ve akıl kıstaslarıyla sonuç çıkarır. Ölçer biçer, kendi görüşünü ibraz eder. Siz ise bu fetvanın ilk fetvanız olduğunu fetva metninde ele verdiniz. "Kitapların tamamını okumadım." diyerek itirafta bulundunuz. O göz attığınız birkaç sayfayı da halsizlik, nekahet, hastalık ve rahatsızlık anında okuduğunuzu söylediniz. Bilirsiniz ki değişken karakterler fikir selameti açısından iyi değildir. Yorgunluk ve hastalık anında verilen fetvalar da hastalıklı fetvalara sebebiyet verir. Böyle fetvalar; benim fikirdaşlarımdan bir grup hakkında ve en üst makamında bulunduğunuz ruhaniyet ile ilgili akıl karıştırıcı olmaktan, bazılarını kötümserliğe sürüklemekten başka netice vermez. Maalesef bazıları bizim toplumumuzda bu resmî elbiseyi giymenin, bu büyük ilmî ve dinî lakapları kullanmanın hiçbir şarta bağlı olmadığını bilmiyorlar. Örneğin bakıyoruz ki İran-İngiliz petrol şirketinde çalışan eski bir işçi ansızın ruhaniyet elbisesi giymiş ve kendisine en mukaddes ilmî ve ruhanî dereceleri nispet etmiş. Hiç kimse de kalkıp itiraz etmez buna. Bu adam bu lakap ve bu elbiseyle ortaya çıkıp halkın imanıyla, toplumun, İslam'ın, Kur'an'ın, İmametin ve velayetin mukaddesatıyla Şiacılık oyunu oynar! Bir karpuz satıcısı, kebapçı çırağı veya kumaşçı gibi; ansızın karpuzu, kebabı, kumaşı bir yana bırakarak Ali'yi, Fatıma'yı, Hüseyin'i alır ve toplumla beraber ve resmî din unvanıyla Peygamber minberine çıkar.

Din adına halka vaaz eder. Ali mektebinin ve Hüseyin kıyamının sözcüsü olur. "İslam ve ruhaniyeti savunmak" adına siper alır. Ardı

ardınca imam parasıyla kitap yazar. Bin sayfalık yalan, uydurma ve tahrif. Her cümlesi, hatta her kelimesi ruhaniyet adına bilinçli dosta düşmana töhmet, hakaret ve tahrik. Daha ötesi son zamanlarda yüce taklit mercii, müftü, Ayetullah el-Uzma ve Allame fakih adıyla fetva yayımlar!

İşte bu rezillikler Şia'nın adını lekeliyor. Ruhaniyetin asıl düşmanı bunlardır. Ruhaniyeti savunma adına Şia ilim havzasının ve gerçek ulemanın ahlâkî faziletlerini toplumsal itibarını ve ilmî haysiyetini mahvediyorlar. İslam daima "münafıklardan" darbe yemiştir, "kâfirlerden" değil!

Ali, Peygamberin büyük ashabının tuzaklarının ve dindar mutaassıp halkın kurbanı olmuştur. Kureyş'in açık hücumlarının, Mekke müşriklerinin, Hayber ve Benikurayza Yahudilerinin kınından çıkmış kılıçlarının kurbanı değil.

Sonra gördüm ki bu mukaddes ilmî ve ruhanî lakabın kendisine verilmesinin neticesi olarak bu beyefendi iki kitap yayımladı. Biri başkasına ait olan ve sizin adınıza yayımlanan "Velayetin Usulleri" diğeri ise sizin olan ve başkasının adıyla yayımlanan *Har Tu Har/Karman Çorman* .[44]

Öyle anlaşılıyor ki *Velayet Usulleri* sizin sunumunuzdan önce başkası tarafından kaleme alınmış konferanslarınızdır! Her ne kadar isim zikretmeseniz de eleştirdiğiniz kişinin ben olmadığımı düşünüyorum. Şöyle ki onların konuşmalarıyla benim konuşmalarım arasında en ufak bir benzerlik bulunmamaktadır. Gerçi son zamanlarda sizin de aralarına katıldığınız bu grubun en belirgin özelliği benim yazılarımın içeriğini kendi uydurmaları eşliğinde nak-

[44] Ki Emniyet yetkilileri, İran basınında ahlakî ilkelere riayeti sağlamak için "Allame ve büyük fakih, İslam'ın, imanın ve ahlakın taklit mercii, Ehlibeyt mektebinin temsilcisi ve İmam Sadık'ın takva, ilim, ahlak ve insaniyet medresesinin sözcüsü Ayetullah el-Uzma Hazretleri"nden eserin adını *Hercü Merc* koymasını istemişlerdi. Fakat kitabın girişinde yine *Har Tu Har/Karman Çorman* tabiri muhafaza edildi!

(Tek başına 'Har' sözcüğünün 'eşek' anlamına geldiğini hatırlatmakta yarar var. Çev.)

letmeleri veya cümleyi alıp ekleme ya da çıkarma yapmak suretiyle kısmen tahrif etmeleridir. Yani alıntıladıklarını dahi tahrif ederek alıntılıyorlar. Bunun piyasadaki örneklerinden biri de sizin *Har Tu Har/Karman Çorman* adlı kitabınızdır. Ben, Ebu Talib ve Abdulmuttalib'in Peygamberin çocukluk dönemindeki dinî durumlarından söz ediyorum. Siz ise o malum grubun isteği üzerine beni Ehlisünnet ile aynı düşünceyi paylaşmakla, yani Ebu Talib'in Peygamberden sonra Müslüman olmadığını düşünmekle suçluyorsunuz. Sonra da tüm Şia delillerini Üstad Eminî'nin kitabından ve Hanizî Bey'in *Kureyş Mümini Ebu Talib* kitabından alıntılayarak kendi adınıza naklediyorsunuz. Böylece benim düşüncemi çürüterek Ebu Talib'in Müslüman olduğunu kanıtlamış oluyorsunuz! Oysa benim kitaplarım aleyhine fetva veren siz, benim *Fatıma Fatıma'dır* kitabımın 107-108. sayfalarında okuduğunuz üzere burada hiç kimseden alıntı yapmadan, tekrara düşmeden sadece Ebu Talib'in bizzat kendi hayatı, şahsiyeti, eylemleri ve hassas sorumluluğuna dayanarak onun tarafını nasıl seçtiğinden ve onurlu duruşundan bahsettim ki bu onun imanını ispatlamaktan daha öte bir adımdır. Siz ya bunları okuduğunuz halde beni okuduklarınızın tam tersiyle suçladınız ya da yazdıklarımı okumadığınız halde benim aleyhime fetva yayımladınız. Her iki durumda da bu yaptığınızın adını koymayı size bırakıyorum.

Son zamanlarda aynı yüce kaynaktan, aynı hedef için, aynı üslupla benzer yazılar yazılıyor. Her ne kadar yazılarım çirkinleştirilmiş, hatta aksi şekilde nakledilmiş olsa da ve ben bile bazen "acaba benden ve benim fikirlerimden mi bahsediliyor" diye şüpheye düşsem de açıktır ki *Velayet Usulleri* kitabı benimle ilgisi, hatta tanışıklığı bulunmayan bir grup için kaleme alınmıştır. Üstelik bu malum grubun reddi ve velayetin ispatı için defalarca babamın eseri olan ve İrşad tarafından yayımlanan *Kur'an ve Sünnete Göre Velayet ve Hilafet* kitabından yararlandığınızı gördüm. Bu "Ebu Süfyan" grubu "velayet tehdidi" tehlikesini bertaraf etmek için; "Ali velayeti"ni savunan araştırma ve delillere dayalı çalışmalar yaptı. Beş yıl içinde Şia ile ilgili iki yüzden fazla ilmî konferans ve yirmi eser ortaya

koydu. Ben ki hem dinî alanda hem tarih felsefesi, sosyoloji, insan bilim alanlarında, hatta dünya görüşü ve ilmî bakış açısı noktasında bile; en temel dayanağı Ali mektebi ve Ali'nin velayeti olan biriyim. En aslî dayanağım her zaman Peygamber ailesi olmuştur. Kitaplarımdan bir sayfa dahi okunsa bu hissedilebilir. Benimle kısa bir süre sohbet eden ve benimle tanışan kişi bunu anlayabilir. (Siz de yazdıklarımı okudunuz ve yıllarca beni yakından tanıdınız) İrşad'da çalışan ve İrşad ile hemfikir olan her hatib ve İslam âlimi ya da ruhanî için de aynı durum söz konusudur. Hatta elli yıl boyunca tüm varlığını Şia'ya vakfetmiş; Ehlibeyt mektebine, bilhassa Kur'an, Ali ve Hüseyin için yaptığı değerli hizmetleri çağımızın eski yeni tüm taklit mercilerinin övgü ve onaylarına mazhar olmuş babam bile bu itham, iftira ve karalamalardan kendini kurtaramamıştır. İşte bu grup son zamanlarda kendi elleriyle özenerek yaptıkları balyozlarla kafamızı kırmak istiyorlar. İlim ve tebliğ yolunda bir ömür boyu gösterilen aşk, ihlâs, fedakârlık ve hizmetten sonra "velayeti inkâr etmekle" suçlanıyoruz. Üstelik tüm varlıkları ve yaptıkları iman, ilim ve takva noktasındaki düzey(sizlik)lerini ele veren bu sarıklı tüccar grubunun yalan, hakaret, itham ve iftiralarıyla. Böyle bir çirkinliğin başka bir gruptan sadır olması beklenemezdi zaten.

Tüm bunlardan kitabın beni eleştirmek için yazılmadığını anladım. Çünkü onun da benim için yontulan balyozun darbelerine maruz kalması isteniyordu. Ancak velayete muhalif olanların görüşlerini reddetmek ve velayeti ispat etmek amacıyla onun görüşlerinden istifade ettikleri için bunu yapamadılar. Muhalifler anlamasın diye kitabın ismi zikredilirken yazar ve yayınevinin ismini anmadılar.

Aynı şekilde bu yeni kesimin rızasını kazanabilmek için yerli yersiz bana hakaret ettiniz. İhanetimden, kalemimin hainliğinden vs. dem vurdunuz. Zira bu yazarın ve yayınevinin ismi fihristte "Kasıtin, Nakısin ve Marikin" arasında yer aldığından isimlerini anmaktan kaçındınız!

Aynı şekilde kimi zaman bu yeni cephenin gönlünü hoş etmek için, üstelik konuyla alakası olmadan; hain kişi ve hain kalem gibi iftiralarla bana hakaret etmekten kaçınmadınız.

Şia akidesinin yağmacıları silsilesinin ikinci kitabı olan ve istemeden *Herc ü Merc* adıyla yayımladığınız *Har Tu Har* kitabına gelince; Ali Şeriati'nin okyanus büyüklüğündeki yanlışlarının bir damlası ile ilgilidir. Bu da tıpkı diğer kitap gibi açıklamalar size ait, fakat telif Mukimî Bey adına. Kendi mütalaalarınızı, kaynaklara başvurma deneyiminizi ve yazarlık yeteneğinizi beyefendiye havale ettiniz. Zira "Siz hayatınız boyunca hiçbir zaman yüce ruhaniyet makamını ve kendi kutsal değerinizi ve azametinizi tebliğ, tahkik, ilmî ve fikrî mütalaa gibi elden ayaktan düşmüş meselelere eğmekten beri ve münezzehsiniz." Bu nedenle arkadaşlarınızın yardımıyla beyefendiden bir "Ayetullah el-Uzma," "fetva sahibi", "Ehlibeytin çok değerli fakihi" ürettiniz. Bu çağın kendine has şartları gereği -yapay hassasiyetler icat etmek, hakka ve haklıya saldırmak, tahrif, itham, hakaret, şahısları ve fikirler tekfir, genç nesiller arasında güçlenen imanî hareketin din ve velayet adına ve ruhanî topluluğu ve büyük dinî şahsiyetler(!) adıyla başını ezmek ve ayaklar altına almak gibi- gerektiğinde kullanılmak üzere birilerine övücü lakaplar takılmalı; Allah'ın Ayetullah el-Uzması ve velayetin dahi Allamesi gibi unvanlar tahsis edilmeli. Kim ne oluyor, kimin eli kimin cebinde belli değil! Beyefendinin kendi ifadesiyle ortalık *Herc ü Merc*, daha da ötesi *Har Tu Har/Karınan Çorman!*

Aksi takdirde gerçek âlimler sustuğu, gerçek taklit mercilerinin fetva vermekten kaçındığı, konferans verebilecek asıl kişilerin sükûta boğulduğu bir dönemde Avrupa seyahati yerine Allah'ın evini ziyaret eden, gece oturmaları ve meyhanelere gitmek yerine aşkla İslam adına bir şeyler duymak amacıyla dinî meclislere, ramazan ihya gecelerine, muharrem yas ve Aşura törenlerine katılmak için İrşad'a giden binlerce kızı ve anneyi; bu beyefendiler, Ayetullah Uzma Kazımınî Burucerdî, Muhammed Ali Ensarî Bezzaz ve İbrahim Ensarî Zencanî takdir edeceklerine, iffetsizlikle itham edip küfrediyorlar! Meşhed'de üniversitede verdiğim derslerden ibaret

olan *İslambilim* derslerim nedeniyle hakaret ediyorlar. Cinsellikle ilgili suçlamalarda bulunuyorlar. Yine bir "ruhanî" yine "velayeti" savunmak adına! Bir fahişenin şerefi bile bir kişiye duyduğu öfke nedeniyle adını dahi duymadığı binlerce aileye küfretmesine izin vermez![45]

Seyyid İbrahim Milanî Bey, siz bizi yirmi yıldan fazla zamandır tanıyorsunuz. Rüzgârın bizim çadırımızın üzerine estiği o günlerde siz kendinizi bizim fikirdaşımız sayardınız. Dolayısıyla beni ve düşünce tarzımı yeni edindiğiniz çalışma arkadaşlarınızdan daha iyi bilirsiniz. Bana atılan iftiraların hangi odaklar tarafından atıldığını, fırlatılan güllelerin kaynağını, bu iş için kimlerin memur edildiğini, bana yöneltilen Sünnîlik suçlaması, ruhaniyet ve velayet karşıtlığı ithamının ne derece namert suçlamalar olduğunu çok iyi bilirsiniz.

Biz de sizi (fiilî ortamda şaibelerden uzak olmayan yeni taraftarlarınızın aksine) yirmi yıldır yakından tanıyoruz. Ruhaniyetin maslahatını temsil etmeniz için verilen lakabın aslında size neden verilmiş olduğunu halk da siz de çok iyi biliyorsunuz. Aslında itibarını yitirmiş olan bu lakap yine de bugün az çok belli bir ilmî derecenin, belli bir dinî makam ve sorumluluğun göstergesidir. Dolayısıyla bu, bir ömrü ders, araştırma, fikrî çaba içinde geçirmiş, acı ve zahmet çekmiş kişilerin hakkını gasp etmek anlamı taşır. Ayrıca bu, dinî ve ilmî şahsiyetleri sadece bu lakaplar aracılığıyla tanıyan saf dindar halk tabakasının aldatılması ve kandırılmasına sebep olur. Zira halk itikadî konular, dinî hükümler ve şer'î vazifeler için; Ayetullah el-Uzma, müftü, allame ve fakih gibi unvanlarınız dolayısıyla size başvuracaklardır. Oysa siz taklit mercii ve fetva verme salahiyetine sahip olmadığınızdan ve taklit merci makamına has olan işlerde fikir beyan edemeyeceğiniz için halkın yanlışa düşmesine sebep olacaksınız. Bu tıpkı bazı arkadaşlarımın ve birtakım şairlerin beni mutlu etmek veya özel bir hedefe ulaşmak

[45] Din ve ilim terazisinde birçok konu ve şahıs hakkında bilgi sahibi olmak için *İslambilim*'in okunmasını gerekli görüyorum.

için mecazen beni "kalp ehli" olarak nitelendirmeleri neticesinde; benim bir tabela asmam, bir reçete bastırmam ve bu tabela ve reçetenin üzerine "Kalp Hastalıkları Uzmanı" yazdırmama benzemektedir. Fakat böyle yapmakla binlerce ağır kalp hastasını kandırmış olmaz mıyım? Onları şifa ve kurtuluş yerine, ölüm ve yok oluşa sürüklemiş olmaz mıyım? Peki, sorarım size beden ve kalp, din ve imandan daha mı önemlidir?

Bu sizin için de iyi bir şey değildir. Zira bir kişiyi olduğundan küçük göstermek nasıl hakaret ve aşağılama içeriyorsa, olduğundan büyük göstermek de kişinin haysiyetini zedeler. Onu yüceltmekten ziyade dalga geçmek anlamı taşır. Haddini aşan iltifat hakarettir ve utanç vesilesidir!

Benim sizden beklentim şudur: Bu siyasî, tehlikeli iltifatları kabul etmeyin. Desisecilerin kayıtsızca yaptıkları yüceltmelere kanmayın. Yüce dinî taklit mercilerinin hakkı olan lakapları kendinize nispet etmeyin. Allame, dahi, Ehlibeyt fakihi gibi kavramları lügat ve ıstılah manalarının dışına çıkarmayın. Tüm İslamî ilimlerde söz sahibi olan, Şia ulemasının en büyük iftiharı Şeyh Tusî bile *Sikatu'l-İslam* lakabını taşırken, siz kendinize Ayetullah el-Uzma lakabını yakıştırmayın. Tüm bunlara rağmen ben sizin şahsınızın ve geçmişinizin bu söz ve telkinlerle vesveseye düşmekten beri olduğunuzu düşünüyorum. İnsan ve cinlerden olan vesvesecilerin sizi ne derece kirli olduğu herkesçe malum olan bu savaş alanına çekmeye güç yetiremeyeceğini biliyorum. Zira bu tahriklerin nereden, kimden, neden, nasıl geldiğini ve hangi amaca hizmet ettiğini herkes bilmektedir.

Elbette siz fetva makamına oturacak, Ayetullah el-Uzma unvanını alacak, büyük İslam âlimleri ve yüce din adamlarıyla aynı safta değerlendirilecek konumda değilsiniz. Ancak aynı zamanda kin, sivri dillilik, entrikacılık, çirkinlik ve karalamanın kaynağı olan, nefes alır ve su içer gibi rahatlıkla yalan söyleyebilen, küfredebilen, şayialar yayabilen, kirli iftiralar atabilen, zulmün ve cehaletin ücretli işçisi olabilen, ucuza din satabilen, hak yiyebilen, hakikati gizleyebilen, unvan için, ekmek için bazen de sadece haset ve aşağılık

duygularını tatmin için hiçbir şeyden kaçınmayan, halkın imanını, dinin mukaddesatını, kitlelerin Ehlibeyt'e olan aşk ve ihlâsını, velayet ve ruhaniyeti kendi heva ve heveslerinin ve yandaşlarının oyuncağı haline getirebilen Şeyh Kasım, Seyyid Kasım, Muhammed Ali Ensari ve daha kötüsü İbrahim Ensarî Zencanî ile işbirliği ve hedef birlikteliği içinde olmaktan da münezzehsiniz.

Şu günlerde onlar arasında kendi velinimetlerinin tahrikleriyle "Ebu Süfyan velayeti" çomağını sokmaya başlayanlar var. Halkın düşünceleri, imanı, hayatı ve hürriyeti üzerindeki siyah perdeyi yırtmak için "Ali Velayetinden" dem vuran her fikri, her kalemi, her dili bu çomakla ezmek istiyorlar. Siz herkesten iyi biliyorsunuz ki bu tuzakların hedefi olan bizlerin "Ali velayetine" iman ve vefakârlık dışında hiçbir suçumuz yok.

Bugün bu uğursuz tuzakların kurbanı olan kişiler din adına dünya sopası yemektedirler. Bir ömür gösterdikleri fedakârlıkların, hizmetlerin ve halkı Ali yolunda aydınlatma çabalarının bedelini ödüyorlar. Tıpkı Ali gibi Hendek ve Hayber darbeleri sırasında oluşan kinlerin ceremesini, din kılıcıyla Nehrevan, Sıffin ve Cemel'de çekiyorlar. Kur'an sayfalarını mızraklarının ucuna takan küfrün elinden çekmedikleri yok! Kimse bugün bayraklaştırdığınız, bizi düşmanı saydığınız, Şia ruhaniyeti adına fetva çıkardığınız ve haberler gönderdiğiniz "velayetin" ne anlama geldiğini, nasıl bir hedef taşıdığını ve kökünün nereden kaynaklandığını ben ve Meşhed'de ikamet ederken beraber olduğunuz eski dostlarınız kadar iyi bilemez.

Ben çaresiz şunu itiraf etmeliyim ki bugün bir kesimin dillendirdiği, tehlikede olduğunu düşünerek onu müdafaa için ayağa kalktığı, kendisi için öfkelendiği, ben ve benim gibileri ondan sapmakla hatta onu inkâr etmekle suçladığı, sizin Ayetullah el-Uzması, Allame Fakihi ve müftüsü olduğunuz bu "velayet" mektebinden İslam tarihi boyunca Şia'da ilk kez söz eden ve onu açıklayan, tefsirini ve tahlilini yapan, onunla ilgili Kur'an ayetleri ve rivayetlerinden deliller getiren ilk kişinin siz olduğunuzu belki çokları bilmez. Siz de ya mütevazılığınızdan ya da bir cenahı koruma içgüdünüzden dolayı bunu açıklamıyorsunuz. Hakşinas kişiler ve vela-

yet taraftarları sizin bu konudaki önceliğinizi teslim etmelidirler. Zira bu beyefendiler kendi velayet taraftarlarına, altı gün savaşlarından sonra Müslümanların siyonizme karşı vahdet fikrinin güç kazanmasının ardından; İrşad'ın kuruluşundan ve İslam düşüncesi ile Ali Şia'sının genç nesiller arasında yayılmasından sonra; yani 1968-1969 yıllarında Şia toplumunda "yeni velayet" düşüncesinin temelini ilk olarak kendilerinin attığını söylüyorum. Oysa bundan on, on bir yıl önce, daha bu konu hiç gündeme bile gelmemişken, bir Şia ruhanîsi olarak siz ilk defa "yeni velayet" düşüncesini Tahran Radyosu'ndan şu ayeti delil göstererek ilan etmiştiniz:

"Allah'a itaat edin, Resulüne itaat edin ve sizden olan ülülemre itaat edin."

"Ülülemre" yeni bir anlam verdiniz. Bugün birçok taraftarı olan "yeni velayet" fikrinin temellerini attınız. Kendi velayetinizi müdafaa ettiğiniz ve beni yerdiğiniz bu fetva ve mesajdan on üç yıl önce, yani kendi velayet mektebinizi ilan etmeden evvel, o ilmî ve dinî röportajda buna iman etmeyen herkesi şiddetle lanetlediniz.

Bize nispet edilen "yeni velayet" mektebinde sizi sadece "Ayetullah el-Uzma(!)", "allame, bilgin, dahi(!)", "kıymetli fakih(!)", "fetva, sancak ve misyon sahibi(!)" olarak görmekle kalmıyorum; aynı zamanda sizi bu fırkanın reisi, bu dinin imamı, bu velayetin kurucusu sayıyorum. Her ne kadar o günlerde yeni velayet fikrini Şia'da ve Şiîler arasında tek başınıza savunuyor olsanız da bugün birçok taraftar kazandınız. Güç, kudret, unvan ve itibar kazandınız. Bu iki yıl zarfında velayetinizi savunmak ve muhaliflerinizi yermek için yirmi ciltten fazla kitap yayımlandı. Bunun İran tarihinde bir benzeri daha yoktur. Sanatçılar, müzisyenler, şarkıcılar ve sipariş üzerine işgal etikleri köşelerini dolduranlar ve radyo programcıları; hepsi seferber olup bu fikrin yayılması amacıyla size yardımcı oldular. Hatta bu velayet konusunda A4 hatta A3 ebadında 15 sayfalık yayımladılar. Öyle ki Ebu Süfyan zamanından bugüne dek eşi benzeri görülmemişti. (Tefrika, karışıklık, kardeş katli, Kureyş şirkinin ve fırsatçılığının ihyası, İslam düşmanlarının tasallutu için "yalancı velayet" fikrini ilk kez Ebu Süfyan ortaya atmıştı. Ve ilk

kez "gerçek velayet" sahibi azametli ve yüce Ali onu nefretle reddetmiş ve kovmuştu.) Bu konuda ilahî takdirin de size yardımcı olmasından dolayı mutluyum. Bu sayede ilerlediniz. Ben velayetiniz hakkında itham edilmiş kişilerin başında gelen biri olarak bu hareketin lideri ve kurucusu olan sizi başarılarınızdan dolayı tebrik ediyorum. İtiraf etmeliyim ki bu fikri Şia camiasında yerleştirmek kolay bir iş değildir. Ama neyse ki sizin gaybî eliniz tüm zorlukların üstesinden geldi. Hatta "Şia Velayeti" adına tebliğ bile yaptınız. Sizi ve "taraftarlarınızı" başarılarınızdan ötürü kutlamanın yanı sıra zekâ ve liyakatinizi de tebrik ediyorum.

Ancak hak, hakikat, din ve İslam adına değil; mertlik, insaf ve insaniyet adına sizden bir beklentim var: En azından "siz" beni "Sünnîlikle ve Ehlibeyt imamlarının velayetini inkâr etmekle" itham etmeyin.

İkinci beklentim de şu: "Şia inancı yağmacılarının" ve velayeti inkâr eden "dünyaperest, mide düşkünü ve emperyalizmin uşağı" kişilere bari siz hakaret etmeyin.

Son olarak, bari siz "Sünnî eğiliminde olan kişiler ortalığı karıştıracak ölçüde istediği her şeyi yazamaz ve konuşamaz." demeyin. Çünkü sizin şahsınız daha iyi bilir ki herkes ortalığı karıştıracak ölçüde istediği her şeyi yazabilir ve konuşabilir.

Eski dosta saygılarımla...

Kum Feyiz Yayınevi Müdürüne Mektup

Kopya/istinsah: İslam'ın Ayetullahları ve ruhaniyetin mukaddes makamları. Özellikle Ayetullah el-Uzma Gulpayganî Hazretleri ki bu kitabın yazarı, kendisini onun doğrudan bağlısı, takipçisi, tebliğcisi, övücüsü ve sözcüsü olarak tanıtır. Bu savunmaların yayımlanmasının sebebi de ona işaret etmek ve ona ilmî ve malî açıdan katkı sağlamaktır.

Sayın *Kum Feyiz Matbaası* Müdürü, selamlarımı arz ediyorum. Son zamanlarda yayınevinizden Berkeî'ye ve Dr. Ali Şeriati'ye cevap niteliğinde *İslam ve Ruhaniyet Müdafaası* adlı bir kitap çıktı. Kitabı yayımlayan kişi kitabın yazarıdır. Kitabın sonunda yazarın yakışıklı resmi altında "Şeriatın muhyisi ve Şia'nın ihya edicisi, *Nehcü'l-Belaga*'nın mütercim ve editörü, *Eşarin* ehlinden Hacı Şeyh Muhammed Ali el-Ensarî el-Kumî ridvanullahi aleyhim ecmain" notu düşülmüştür. Yazarın ismi de resminin altında bulunmaktadır.

Bu kitabın ikinci cildi ben ve kitaplarım aleyhinde yazılmış. Kitapta galiz küfürler, cesur yalanlar, uydurmalar, tahrifler, iftiralar, töhmetler hayret edilecek ölçüde cömertçe ve açık yüreklilikle yapılmış; şahsım, eserlerim, tüm fikir, eser ve inançlarıma utanmaz bir şekilde dil uzatılmıştır. Ancak ben tüm bunlara cevap vermekten ve şikâyet etmekten de korktuğum için bu açıklamada bulundum. Herkes şahittir ki ben onların çıkarttıkları kargaşa karşısında sadece kendi işimi yaptım. Bazen konferanslarımda sadece ufak bir işaret, kinaye, misal, dokundurma o kadar. Asla mücadele ve sataşma içine girmedim. Hatta diğerlerini de bundan menettim. Bu kargaşacılar benim suskunluğum karşısında konuştular, söylediler, feryat ettiler. Susmamı aczimden bildiler.

Ben bu teranelerin kimden ve nereden kaynaklandığını bildiğim için bunları ciddiye almamam gerekir. Bir kimse bu çağda, bu şart-

lar altında, bu muhitte kalemini, dilini, bilgisini, yaşamını, geleceğini; tüm gücü ve kudretini aşkla, ihlâsla ve fedakârlıkla halkın bilinçlenmesine ve imanına, halis İslam'a ve Ali'ye adarsa ve çabaları da etkili olursa; özellikle entelektüellerin arasında İslam'dan bahsedip bu çağda üniversite gençliğini tevhide, dinî inanca, Kur'an İslam'ına ve Ali Şia'sına yönlendirerek tehlikeli ve bağışlanamaz bir suç işlerse; en korkunç ve en ağır bedeli ödemeyi hak etmez mi? Dertli, âşık ve bilinçli bir kimse oradaki bu yerle gök uzaklığındaki mesafeye rağmen Ali'nin yolunda adım atarsa, sonu Ali gibi olmaz mı? Ali, Hüseyin, Zeynep, Seccad ve Ebuzer'den dem vuran kişinin akıbeti; ev hapsi, şehadet, yalnızlık, acı, mazlumiyet ve bilahare sürgün ve tekfirden başka ne olabilir? Bu kişi nasıl Abdurrahman bin Avf gibi müreffeh ve Mervan bin Hakem gibi muvaffak olmuş biri olarak yaşayabilir?

Bu tarz işlere karşılık tuzaklar, töhmetler, tekfirler, lanetlenmeler, küfürler görmek çok doğaldır ve tahmini mümkündür. O kadar doğal ve tahmini mümkündür ki şaşılacak yanı yoktur. Bir "doğumun" gerektirdiği geçici tüm acılara, sancılara, çığlıklara, hıçkırıklara sabretmeli ki gerekli evreler geçirilsin, yavaş yavaş dinginleşsin sonra "bebek" yaşam faaliyeti ve heyecanıyla büyümeye dursun, ümit yolculuğuna başlasın, kendi ayakları üzerinde dursun, doğru yolunu seçsin, gitsin ve kendi çağını, toprağını, halkının vicdanını ve aydınlarının bilincini fethetsin. Bu, Allah'ın değişmez yasasıdır:

"*...Fakat köpük atılır gider, insanlara faydası olan ise yerde kalır. İşte Allah böyle misaller verir.*" (13/Ra'd Suresi 11).

Bunları zikretmemin sebebi herkesin yararına olacağını düşündüğüm birkaç noktaya değinmekti. Malum beyefendi, kitaplarımdan aldığı alıntılarda ya yanlış sayfa veriyor ya da mananın tam tersini veriyor. Bu durum biyografim için de geçerlidir. Son zamanlarda da benim kitabım olduğunu söylediği bir eseri hakaret ve küfürlerle reddetti. Tamamı uydurmaydı. Bunu dinî veya dünyevî düşünen herkesin bilmesi gerekir. Bu nedenle birkaç noktayı aydınlatmak zorundayım:

1- Halk bugün şu soruları soruyor "Neden şimdi?" Siz bu hassas dönemde hep sustunuz, konuşmadınız. Şimdi oyun perdesi açıldı. Diğer tüm perdeler de yukarı çekildi. Eller açıldı. Hazır, ansızın aynı zamanda ve aynı yerden kaynaklanan garezler herkese malum oldu. Hiçbir karanlık nokta kalmadı. Herkesin tereddütleri bertaraf oldu. Bugün onun dili lal ve kalemi kılıfındadır. Ev hapsindedir. Artık rezillik seviyesine gelmiş, okuma yazma dahi bilmeyen müritleri bile kandıramayan bu eski teraneleri tekrar etmeye ve aynı itham, uydurma ve tahrifleri gündeme getirmenin ne faydası vardır? Bu yeniden doğuşun amacı nedir? Karşınızda sözünün doruğu suskunluk olan ve zamanın şartları gereği sükût eden bir kişiye saldırmak size ne kazandırır? Tıpkı kitabın başında açıklandığı gibi bana nispet ederek ya meçhul yazılardan ya da meçhul isimlerden söz ediyorlar. Bunu yapan o şahsın kendisidir. Örneğin Kur'an hakkında bazı notlardan söz ediyorlar ve bu notların yazarı, basanı, yayınevi ve tefsir edilen yerin ismi müstear olarak geçiyor. Beyefendi sürekli araştırma ve tahkikatları sonucu orada geçen tüm isimlerin müstear olduğunu keşfediyor ve kendi aklınca o yazıların bana ait olduğunu tahmin ediyor. Sonra orada geçen konuları eleştirmek adına bana tekrardan hakaret ve iftiraya başlıyor. Ben buradan açıkça duyurma gereği duyuyorum ki o yazıların benimle hiçbir ilgisi yoktur, bu yazılardan haberim de yoktur, bu kalem ve bu tarz bana ait değildir (Örneğini bu kitapta nakletmişlerdir). (Gerçi bu notlardan alıntı yaparken uydurma, yalan, tahrif, kırpma, artırma, çıkarma her şey yapılmış olabilir. Zira bu o şahısların âdetidir. Örneğin; *İslambilim* kitabında Ali'nin Mekke'nin fethi sırasında putları kırdığından ve Ali'nin Uhud Savaşındaki kahramanlıklarından bahsetmediğimi yazmışlardır. Gadir olayını inkar ettiğimi ya da *İslambilim* kitabının sonunda şöyle yazdığımı iddia etmişlerdir: "Cahil Araplara bir bakın, Peygamber halife tayin etmeksizin liderlerini seçerek büyük Fransız inkılabının önüne geçmişler, siyasî rüştlerini ispat etmişlerdir. Farsça okuyabilen herkes *İslambilim* kitabını rahatlıkla açıp bu "Şeriatın hamisi ve Şia'nın ihya edicisi"nin yalan söyleme ve iftira etme konusunda ne kadar cesur, aynı zamanda acemi olduğunu görebilir. Eğer *İslam-*

bilim kitabından *Gadir-i Hum* ile ilgili yaptığım sosyal tahlillerden birkaç sayfa okusaydı, Ali'nin Uhud, Hendek ve Hayber'de gösterdiği azameti ve güzel kahramanlık sahnelerini, Ali'nin vesayetinin ve Peygamberin halife tayininin zaruretini kendisinin naklettiğinin aksine nasıl anlattığımı görürdü. Büyük Fransa İnkılâbından iki asır sonra demokrasi yani halkın kendini yönetecek olan lideri özgür bir seçimle, biat ederek, oy vererek veya şûra ile seçmesi Avrupa'da hâlâ tam olarak mümkün değilken nasıl olur da 1400 yıl önce yaşayan Arap kabileleri için biat, şûra ve Peygamber halife tayin etmeksizin kendi liderlerini seçmeleri söz konusu olabilir? Siyasî alanda bu denli ileri olmaları nasıl düşünülebilir?)

Netice itibariyle şunu bilmelisiniz ki ben şu an kitap yayımlayacak durumda değilim. Ya da diğerleri gibi gizli veya müstear isimle kitap yayımlamak da âdetim değildir. Bu dört yıl içinde de hiç kitap yayımlamadım. Eğer bazı yazılarda benim üslubuma ve fikirlerime ait nişaneler göze çarpacak olursa ya benim eski yazı ve kasetlerimden alıntıdır ya yazılarım taklit edilmiştir ya yazılarımın içeriği aktarılmıştır ya da benim konuşmalarımdan bir terkip oluşturulmuştur. Yani kısacası bunları ne ben yaptım, ne olanlardan haberim vardır, ne de benim rızam alınarak yapılmıştır. Örneğin 1350/1971'den önce kaleme alınan *Babama Mektup*, babama yazdığım kısa bir cevap mektubuydu. Babam bu mektupta beni Meclisî'yi eleştirmekten men ediyordu. Mektupta ise genel olarak sinsi odakların eylem, fikir ve eserlerindeki muhafazakârlıktan söz etmiştik. Bunların özleri ilim ve takva yerine ayıp araştırma, uydurma ve küfürden ibarettir. İlim ehlinin ve Şia ruhaniyetinin elbisesini giyerler ve utanmadan, arlanmadan kendilerini "Şeriatın ihya edicisi ve Şia'nın hamisi" olarak isimlendirirler. "İslam ve Ruhaniyeti Müdafaaya" soyunurlar. Ben İmam Zeynelabidin'i bir Kureyş Arap'ından daha zelil gören, onu canını seven bir korkak olarak tanıyan ve Yezid'e ya da valisine Medine'de "İtiraf ediyorum ki ben sizin kölenizim, isterseniz beni yanınızda tutun, isterseniz satın." dediğine inanan Meclisî'ye ve ilim abasını, takva ve Şia cübbesini gasp ederek dinin itibarını aydınlar, din muhalifleri ve fark-

lı din ve ideoloji mensupları nezdinde rezil eden kişilere asla prim vermeyeceğim. Şia imamlarına en alçak isnatlarda bulunan, ruhaniyet, havza, ilim ve din için utanç kaynağı olan kişiler karşısında susmayacağım. Ne olursa olsun. Aynı zamanda *Şakşake-i Hedret* adlı mektubu da moralini bozmamak için babama postalamamıştım. Sonra o kargaşa döneminde mektup kayboldu. Yıllar sonra sıkıntıda olduğum bir dönemde mektubun ya akıllı bir düşman ya da ahmak bir dost tarafından benim rızam olmaksızın yayımlandığını duydum. Üstelik eklemeler yaparak. Bu mektubun yayımlanmasından ve profesyonel küfürcü "Şeriatın hamisi", "Şia'nın ihya edicisinin" ismini zikrettiğim için rahatsız olmuş değilim. Beni rahatsız eden nokta, baba oğul arasında özel bir tarzda kaleme alınmış ve dertleşme mahiyeti taşıyan, üstelik yazan kişinin ruh hali ve üslubu itibariyle muhatabının okumasında beis gördüğü mahrem bir mektubun yayımlanmış olmasıdır. Beni rahatsız eden noktalardan biri de mektubun yayımlanmasının, malum odakların tuzak ve yalanları karşısında gösterdiğim sükût ve sabrı ortadan kaldırmış olmasıdır. Üstelik mektupta gerçek ve bilinçli bir Ali taraftarının kötü adla anmaması gereken kişiler bu mektupta kötü bir şekilde anılmıştır.

"Allah sizi çamurdan yaratırken bu iki dudağı sadece onların değerlerini düşürmek ve hatıralarını silmek için kullanın diye vermedi."

(Takva sahibi, bilinçli, mücahit Şiîler yerine... Siz apaçık şerefsizlersiniz. Yeterince değersiz ve hakirsiniz. Hatırlanmaya, isminizi yâd etmeye değmezsiniz. Hakkınızda kötü söz söylemek bile gereksizdir.) Ben ömrüm boyunca hakaret etme ve kişilerin isimlerini kötü anma noktasında merhum Takizade'den daha beterini görmedim. Zira inançlı ve sorumlu bir insan hakaretlerine bile değer atfeder. Bu nedenle ben esasında olmayan/yok hükmünde gördüğüm kimseleri bu hediyeden (hakaretten) mahrum bırakıyorum.

Son nokta: Birçok aydın, eğitimli genç, din muhalifi ve İranlı ya da yabancı araştırmacı, günümüz İran'ında yaşanan fikrî değişimleri, İslamî hareketleri, kültür ve edebiyat dünyasını, ilmî eserleri, iti-

kadî ihtilafları, temel İslamî ve Şiî kaynakları, ruhaniyetin durumunu, dinî grupların bilgi ve bilinç düzeyini araştırma konusu yapmaktadır. Bu dinî, sosyolojik ve ilmî araştırmalar; din ve ruhaniyet' adına yayımlanmış eserlerden ilham almaktadır. Ve şunu bilmeliler ki bu "Şeriatın muhyisi ve Şia'nın hamisi beyefendi ve diğerleri" Hovze-yi İlmiye'nin sözcüleri ve kültürün, edebiyatın, mantığın, bilimin, ahlakî düzeyin ve takvanın gerçek yansımaları ve Şia'nın resmi ruhaniyet ve ilim havzasının -Kum'un- mevcut hakperestleri midirler?

Ben *Modern İran'da Dinî Düşüncenin Gelişimi* konulu araştırma yapan ve Avrupa'da bu konuda tez yazan bir üniversite öğrencisine şöyle demiştim: "Bu şahsın ve bunun gibilerin ilim havzasıyla ve Şia ruhaniyetiyle hiçbir alakaları yok. 'Şeriatın hamisi ve Şia'nın ihya edicisi' gibi büyük lakaplar Muhammed Ali Ensari Bey'in, Muhammed Ali Ensarî'ye hediyesidir. Kum'daki genç bir medrese öğrencisi dahi onu ciddiye almamaktadır." Öğrencinin tez danışmanı şöyle cevap vermiş: "Bu söylediklerinin bir delili olması gerekir. Bu kitaplar ruhaniyet adına, ruhaniyeti, gerçek İslam düşüncesini ve dinin aslî hakikatlerini korumak için sizin ilerici olarak gördüğünüz İslam aleyhine yazılmaktadır. Havza ruhaniyeti de bu konuda tek satır reddiye dahi yazmamaktadır. Kendilerine nispet edilen sözcülük rolünü inkâr etmemektedirler." Ben bu soru ve eleştiriyi yanıtlamakta aciz kaldım. Dünyada dinî ve ilmî haysiyetleri tehlikeye düşmüş olan bu beylerin bir cevap bulmaları gerekmektedir. *Kevir* kitabında "Kehriz" isimli bir hikâye anlatmıştım. Bu hikâye, abad olmuş bir mümini konu alıyordu ki bu mümin, çağımızda kıraç kalmış ve kurumuş iman tarlasını sembolize etmekteydi. Bu tarlanın kehrizleri kurumuş, asırlardır biriken kireç, su kaynaklarını köreltmişti. Acaba tüm kötümserliklere, olumsuz telkinlere, din düşmanlarının propagandalarına rağmen abad olan bu mümin, gelecekte tekrar abad olabilecek mi? Peki, bu nasıl mümkün olacak? Kehrizinin körelmiş, kalınlaşmış kireç tortularını kırarak! O "ruh", tarihte belli zamanlarda inzal olur ve bir nesle üfler. Ölmüş ve kör olmuş fıtratların derinliklerinden akarak kuru

aşk ve iman pınarlarını diriltir. İman tarlasına mutluluk ve tazelik bağışlar. İşte bu ruh, bizim çağımızda da nazil olmuş ve berrak ırmak suları günümüzün bilinçli neslinin fıtratının derinliklerinden fışkırmıştır. Böylece darmadağın olmuş ve solmuş abad mü'min, yeniden cana gelmiş ve yeşermiştir. Bu hikâyede "Ruhülkudüs" olan, Kadir Gecesinde iner de iner denilen ve bizim "ruhumuz" olan melek, bizim çağımızda kehrizin kireçlerini kıran kehriz kazıcı bir ihtiyar ve onun yardımcısı olarak sembolize edilmiştir. Ve ben, insanoğlunun gelecek neslinin sembolü olan bir şehir çocuğuyum. Bu edebî, felsefî ve dinî hikâye *İslam ve Ruhaniyetin Müdafaası* isimli kitapta şöyle bir bilimsel ve ruhanî eleştiriye tabi tutulmuştur: "O yaşlı adam bir oğlan çocuğunun kokusunu almış ve doktor ile beraber livata maksadıyla kehrize gitmiştir. Bu ikisinin örneği *Seca' ve Müseyleme'nin örneği* gibidir. (sayfa 266)."

Ey toplumun ruhaniyet, din, ilim ve ahlâk iddiasında bulunanları! Sarıklarınızı daha yukardan bağlayın! Zira "Şeriatın hamisi ve Şia'nın ihya edicisi, ruhaniyet ve İslam'ın savunucusu"suna sahipsiniz!!!

Ey mücahit âlimler, talebeler, Şia ilim havzasının aydınları! Gerçekten sizin için üzülüyorum. Kendi adıma da böyle düşmanları yok ettiği için Allah'a şükrediyorum!

Ali

Son zamanlarda benim aleyhimde *Eleştiri ve Araştırma* başlıklı bir kitap yayımlandı. Ayrıca duyduğuma göre derslerim, yazıların ve konuşmalarımdan oluşan külliyatımın tamamının eleştirisi de sırayla yayımlanacakmış.

Bu kitap son günlerde aynı zaman, tarz ve uyum içinde başlayan söz, yazı ve bazen görsel eleştirilerden farklılık arz ediyor. Öncelikle eleştiren kişi önce beni okuyup sonra eleştiri yapıyor. İkincisi benden yaptığı alıntılar –her zamanki gibi az çok alıntılarla oynansa da- uydurmalar içermiyor, kötüleme ve tahriften uzak duruyor. Üçüncüsü; hakaret ve küfürleri, "dinî eleştiri" yapan beyefendilerin aksine hem kemiyet açısından daha azdır hem de keyfiyet açısından daha usturupludur. Kutsal dinî sembolleri kuşanmış, Peygamber minberine oturmuş, Allah'ın mescidinde ve temiz imamların meclisinde bulunmuş, mukaddes Ehlibeyt mektebinin koruyucusu gibi sıfatlara haiz kişiler; milletin namusuna küfredip, benim görüşlerimi çürütmek ve kitaplarımı eleştirmek için güya en büyük ilmî delilleri öne sürüyormuş, akıcı bir cevap ve aklî bir istidlalde bulunuyormuşçasına kitabımı dinleyicilerin önüne uzatıp tükürürlerken; bu beyefendinin tabirleri "cahil" ve "kötü gidişattan" öteye geçmemektedir. Dördüncü olarak muhterem yazar, diğerlerinin aksine, kaynak göstermeyi, kitaba müracaat etmeyi, söz ve fikirleri naklederken delillere dayanmayı zaruri görmektedir.[46]

Bu beyefendiye has özellik, benim ona saygı duymama ve genele açık bir konferansımda bu kitabı okumayı araştırmacılara, aydın-

[46] Bizim toplumumuzda şu inanılmaz âdet revaç bulmuştur: Önce kitap eleştirilir. Ardından eğer fırsat olursa kitap okunur! Bir vaiz birkaç kez *İslambilim* kitabını eleştirmek için minbere çıkmış. *İslambilim* derslerinin müdavimlerinden olan bir arkadaş vaizin şiddetle eleştirdiği, halkı aşırı derecede tahrik ettiğini düşündüğü konuların *İslambilim*'in metninde olmadığını anlamış ve "kitabı okumadınız mı?" diye sormuş vaize. Vaiz sitemli bir şekilde cevaplamış soruyu: Falanca kişiye Muharrem'de *İslambilim* kitabı üzerine konuşacağımı ve ilmî ve dinî nazariyelerini reddedeceğimi söyledim. Bu kişi de kitabı getirmeyi kabul etti ve Muharremin ilk günü de kitabı getirdi. Sonra sabah gelerek bir kişinin kitaptaki bir yeri yanlış anladığını, o yeri bu kişiye gösterip ben minbere çıkmadan kitabı geri getireceğini söyledi; ama insafsız henüz getirmedi!

lara ve özellikle yazı ve derslerime aşina olan üniversite öğrencilerine tavsiye etmeme sebep oldu.

Yazar Ruşenî Bey kitabın her yerinde kendini toplumsal ve ilmî açıdan özel bir grubu ifade eden "öğrenci" olarak isimlendiriyor. Yakınlarda duyduğuma göre kendileri Tahran'da bir camide cemaat imamı imişler. Kendileri "Hüccetülislam, Ayetullah" veya benzer başka bir unvan kullanmak yerine, "öğrenci" demeyi tercih etmişler. Belki bir "öğrencinin" benim fikirlerime, eserlerime özellikle de İslamî bakış açıma muhalefet etmesi halk açısından ilginç olabilir. Bazıları sordular: "Bir kişinin öğrenci olmadığı halde kendini öğrenci olarak tanıtması şer'an ve ahlâken doğru mudur?" Bunu soranlar özel bir gruba has öğrenci kelimesinin lügat manasını ve genel anlamını baz almışlardır. Aslında yün satan bir amca da öğrencidir. Kendi işiyle ilgili bilgilerin peşindedir. Son model pamuk iplikleri, piyasanın durumu, pamuk piyasası, ihraç durumu, kıymet vs... Ben de bir daire kapısına, bir kitabın arkasına veya bir oturumun afişine Ayetullah Şeriati yazabilirim. Zira her varlık, her hayvan, her bitki ve her şey Allah'ın birer ayetidir. Hatta Kur'an ayetinde de Allah'ın ayetleri bu manada kullanılmıştır. Bugün kullanılan mana oldukça yenidir. Bunun hiçbir İslamî ve Şiî eserde geçmişi yoktur. Mesela köy okulundaki bir öğretmen rahatlıkla okulunu bir üniversite olarak tanıtabilir, kendisini de o İslamî üniversitenin hocası. Bunda hiçbir beis görülmez. Eğer maslahat gerektiriyorsa maslahat icabı yalan söylemek şer'an caiz, hatta vaciptir!

Ruşenî Bey'in giydiği elbiseye ve makamına olan saygım, *Eleştiri ve Araştırma* adlı eserinin değerine hürmeten ve kendilerinin dolaylı olarak kitaplarımdan birini istemesi üzerine ben bir cevap mektubu yazdım. Önce amacım sadece istedikleri kitabın ismini sormak ve ahlâkî bir meseleyi dostane ve hususi bir şekilde konuşmaktı. Ancak daha sonra kitap hakkında başka bir mesele gündeme geldi. Bunu yazmanın okuyucular için, özellikle de kitabı benim aleyhimde okuyan ya da okuyacak olan kişiler için faydalı olacağını düşündüm. Kitap da henüz yayımlanmamış olduğundan mektubumu yayımlamak bana göre caiz, hatta gerekliydi.

*

Eleştiri ve Araştırma kitabının yazarı Sayın Ruşenî Bey,

Selamlarımı arz ediyorum.

Benim yakınlarımdan biri ve sizin komşunuz olan bir zat aracılığıyla kitaplarımdan birini araştırmak istediğinizi, ancak kütüphanelerde bulamadığınızı ve kitabı benden rica ettiğinizi öğrendim.

Üzüldüğüm ve şaşırdığım nokta ise arkadaşa kitabı sizin istediğinizi söylememesini, aksi takdirde kitabı vermeyeceğimi söylemeniz oldu.

Benim asıl üzüldüğüm nokta gece gündüz "hannas" gibi yüreklere vesvese veren düşmanın gizli ellerinin aynı şeye inanan, kardeşlik ve rahmet üzere sapasağlam aynı kulpa tutunan kişiler arasına kötümserlik ve nefret ekmekte nasıl bu kadar başarılı olduğudur. Bu "üfürükçüler" bizim inanç ve İslam bağlarınız üzerine nasıl büyülü bir nefes üfledi ki düşmanımızın bizi sağdan, soldan, aşağıdan ve yukardan etrafımızı kuşattığı bu günlerde; aynı okların hedefi ve aynı ihanetin kurbanı olan, aynı dertle dertlenen kişiler birbirleri hakkında böyle kötü fikirlere sahip oldular, birbirlerinden ve birbirlerini tanımaktan nasıl bu denli uzaklaştılar, ne oldu da birbirleri hakkında sadece "hannasların" ve gizli açık "neffasatın" ortaya attığı şayialar ve söylentiler üzerinden hüküm verir oldular.

Ben aleyhimde yazacak olduğunuz serinin ilk kitabını okudum. Üstelik dikkatle okudum. Zira bu eser yazarının küfür, uydurma, töhmet, yalan ve hatta aşikâr karalama ve tahrif yerine; benden yaptığı alıntıları aynen aktardığı ve görüşlerimi tastamam naklettiği ve bunların ardından eleştiriye başladığı tek eserdir. Bence bu kitap hakkında basında çıkan bazı propagandalar, kapak arkasındaki hakaretler ve kitap içindeki bazı hakarete benzer ifadeler olmasaydı yazar bu kitabı yazma amacına ulaşma bakımından daha başarılı olurdu. Zira söz konusu propaganda ve hakaret içeren ifadeler okuyucunun; yazarın eleştirdiği kişi hakkında ön yargıları olduğunu, eseri araştırmak ve eleştirmekten çok kitabın yazarını yerme çabasında olduğunu, özellikle metinde ilmî, dinî ve tarihî konuların eleştirisinde aşırıya kaçıldığını, her kelime ya da kavrama

gereğinden fazla hassasiyet gösterildiğini düşünmesine sebep olur. Bu durum tıpkı bir kimsenin, kendisine küs olan birinin "Selamun aleyküm" hitabına cevaben "senin de ölüm üzerine olsun" demesine benzer.

Mesela ben Kâbe'den, onun iman ve duygularımız üzerindeki azamet, fazilet ve celalinden bahsediyorum ve diyorum ki:

"Kâbe, bu mukaddes ev, bizim namazgâhımızdır. Kâbe, bizim yakarışımızdır. Ona dönük yaşar ve ona dönük ölürüz..."

Siz ise bir ayıp araştırıcı olarak bunu reddediyorsunuz. Muteber fıkhî deliller öne sürüyorsunuz ve benim ilmî yeterliliğim olmadığını kanıtlıyorsunuz. Zira şunu da Kâbe'nin özellikleri arasında saymak zorundaydım: "...Ve tuvalete gittiğimizde yüzümüzü ve sırtımızı Kâbe'ye, kıbleye dönmemeliyiz!"

Ya da ben "Allah, İbrahim'e tüm çağlar boyunca yeryüzünde isteyen tüm insanların tavaf etmesi için evimi inşa et buyurdu. Nereye? Hacer'in evinin kenarına!" demişim. Sonra bakıyoruz beyefendi "kenar" kelimesini almış, Hacer'in evi ya da mezarı tam olarak hangi noktadaydı, acaba evin kenarında mı, yoksa içinde mi ya da kaç santimetre uzaklıktadır; diye rivayet araştırmaya, nakletmeye ve tarihte bu konuyla ilgili görüşleri iktibas etme çabasına girmiş!

Eğer edebî ifadeleri salt kelime ve zahirî bakış açısı ile ele alacak olursak çok büyük bir facia ortaya çıkar. Öyle ki konuşmak imkânsız hale gelir. Taksiciye: "Beni *Mescid-i Hüseynî'ye* götür" dediğinizde, taksi sizi ya mescidin yakınında ya da karşısında indirir. Eğer siz olaya benim sözlerimi eleştirdiğiniz ya da irdelediğiniz gibi yaklaşacak olursanız, taksici ile tartışmanız, onu suçlamanız gerekir. Taksiciye: "Cahil ve tıynetsiz adam, benim gitmek istediğim yer *Mescid-i Hüseynî* idi. Sen ise beni *İranmihr* caddesinde indirdin. Ey ilim, irfan, akıl ve mantık ehli beyler, burası mescit midir, cadde mi? Sen cadde ile mescit arasındaki farkı bile bilmiyorsun." demeniz gerekir.

Eğer siz "Ali (as) küçüklüğünden itibaren Hz. Peygamberin gözü önünde büyüdü, gelişti ve Ali oldu." derseniz, bu kesin bir haki-

kattir. Ama sizin beni eleştirdiğiniz mantıkla düşündüğümüzde, bu söz için cevap verme imkânı bırakmayan iki eleştiri getirebiliriz: "Birincisi Ali'nin ismi, Hz. Peygamberin evine gelmeden önce de Ali idi. Ona, Ebu Talib'in evinde, Kâbe'de, doğumundan hemen sonra Ali ismi verilmişti."

İkincisi "Ali daima Hz. Peygamberin gözü önünde değildi. Hz. Peygamber bazen başka kişilere, eşyalara ya da yönlere bakıyordu. Öyleyse onlar Hz. Peygamberin gözü önünde olmuş oluyor, Ali değil. Hatta "Geceleri Hz. Peygamber uyuduğunda Ali onun gözü önündeydi.' demek de komik olur. Zira Ali evin dışındayken, gece olup Hz. Peygamber gözlerini kapatıp uyuduğunda da Ali büyümeye, gelişmeye devam ediyordu. Dolayısıyla bu ibare gülünçtür ve akla da nakle de aykırıdır. Ama aynı zamanda doğrudur da!"

İyi bilirsiniz ki *Mücessime, Müşebbihe, Hurufilik, Ahbarlilik ve Hululiye*; ayet ve rivayetleri bu yöntemle yorumladıkları için ayet ve rivayetlerin asıl manalarından uzaklaştılar. Kelimenin zahirini aldılar, edebî kullanımları ve halk dilinde kullanılan deyimleri (Kur'an ve hadisler de bu kullanımlardan söz eder.) sözlük manaları ve zahirî anlamlarıyla tefsir etmeye kalkıştılar. Bu yöntem ister kabul nazarıyla ister red nazarıyla yaklaşılsın müfessiri; ister Allah'ın kitabı ister kulunun kitabı olsun ve istediği kadar kanıt ve delillere dayansın; metni vermek istediği mesajdan uzaklaştırır.

Beni eleştirmeyi öylesine abarttınız ki kitaptaki "mana ya da lafızlara" değil; basım hatalarına dahi takıldınız ve eserin tamamına üstelik ağır bir üslupla hücum ettiniz, hakaretvari ithamlarda bulundunuz. Hacer'in hikâyesinin anlatılmasının ve bu ilahî mektepte Habeşli yabancı bir köleye verilen makamın yüceltilmesinin ardından (bugün kadına özgürlük adı altında, kadının insanlık makamının yüceltilmesi adı altında kadın aleyhine, özgürlüğe aykırı ve insanlık dışı neler yapılıyor ve bunlar ne boyutlara ulaşıyor) kinaye yollu:

"Evet, bu mektepte kadına böyle özgürlük bahşediliyor!" diyorum.

Eminim siz de İslam'ın kadını hakiki manada yücelttiğine, ona gerçek ve insanî özgürlükler bahşettiğine inanıyorsunuzdur. Bugün kadına sunulan yalancı özgürlük ve yüceltme tarzına da muhalif olduğunuzdan şüphem yok. Bir yazıda cümleler her zaman yan yana yazılmaz. Bazen ayrı ayrı ve alt alta da yazılabilir. Fakat bu o yazının yeni bir şiir türü olduğu anlamı taşımaz. Oysa siz benim yazılarımı "yeni bir şiir türü" gibi "eleştiri ve araştırmaya" tabi tuttunuz! Eğer bu iki cümle art arda basılmış olsaydı, yine eleştirecek miydiniz? Sizce bu iki cümlenin "yeni şiir" ile olan benzerliği dizgi benzerliğinden öte midir?

Bu konuyu bu dostane mektubumda dile getirdiğim için özür dilerim. Amacım şunu ifade etmekti: Eğer yapabilirseniz bana olan düşmanca ve sert duygularınızı biraz bastırın. Duygularınızı değiştirin demiyorum. Sadece duygularınızı içinizde tutmanızı istiyorum. Eserlerimi eleştiri ve araştırmaya tabi tutarken okuyucu sizin bana karşı olumsuz duygular taşıdığınızı hissetmesin. Bu kitabı yayımlama amacınızın o "malum odaklarla" (Ben sizin bunlarla en ufak bir ilişkinizin, hatta benzerliğinizin olmadığını düşünüyorum. Zira benimle olan toplumsal ve itikadî yakınlığınız onlardan daha fazladır. Nitekim siz de ben de bu teranelerin nereden kaynaklandığını biliyoruz.) aynı hedefe matuf olmadığı bilinsin. Amacınız ne şahsî çıkar elde etmektir, ne iş çıkarıdır –zira bu aralar bana saldırmak hem moda oldu hem de oldukça kazançlı bir iş -ne nefsanî duygularınızı tatmin etmektir ne de din ve ilim dışı garezler ve marazlar. Amacınızın bunların hiçbirisi olmadığını; yüreğinizi yakan tek şeyin din kaygısı olduğunu, eleştiri ve araştırmada ölçütünüzün ilmî, aklî ve İslamî kurallar olduğunu gösterin. Bu zamanda ve bu ortamda, aydınlar, üniversite öğrencileri ve bu çağın yeni nesli arasında tek amacı İslam ve Şia'dan söz etmek, din düşüncesini yeşertmek, saldırgan kültürler ve kültürsüzlükle mücadele etmek olan bir kişiyi zayıflatmaya çalışmanız "maslahata uygun" değildir. Bu ortamda dinin hamisi olduğunu iddia eden ve düşünen bir kişinin en önemli vazifesi; söz konusu tehlikelerle mücadele etmek, bu yönelişi engellemeye çalışmak ve aydınlar ara-

sında canlanan bu hareketi yok etme gayreti içinde olmaktır. Eğer çalışma ilmî şekilde suret bulur ve tarafsız, taassuptan ve şahsî duygulardan uzak ve daha çok araştırmaya dayalı olursa, amacınıza ulaşma ihtimali daha yüksektir. Bu yolla da okuyucuyu ikna etmek ve daha fazla okuyucuya ulaşmak mümkündür.

Belki ben şahsen bu yolla muvaffak olamayabilirim. Ama size bu yolu takip etme noktasında hak veriyorum. Bunu ahlâkî bir edep göstergesi olarak söylemiyorum. Bunun ilmî, zarurî, hatta hayatî bir mesele olduğunu düşünüyorum. Zira bir "fikir" daima eleştiriyle, araştırmayla, kılı kırk yarmayla ve hücumlara, hakaretlere ve ithamlara tahammülle gelişir. Kendini tashih eder, zaaf noktalarını görür, gelişir, hatalarını anlar ve toplumun kendisiyle ilgili düşüncelerini anlar ve halkın tepkisini ölçer. Zarar gördüğü güçleri, çatışmaları, fayda ve menfaatleri tanır; cevabını kendisinde bulduğu dert, istek ve ihtiyaçları. Her gün daha açık ve ağır hale gelen sorumluluğunun farkına varır. Kendini, komşusunu, dostunu, düşmanını tanır... "Vaziyeti" her gün daha iyi, daha titiz ve daha derin idrak eder. Böylece eksikliklerini düzeltmeye koyulur. Tarzını oluşturur. Doğru ve müstakim yolu seçer. Eğer kalmaya değerse, zaman tünelinde ve toplumun özünde yol almaya başlar. Ya da eğer asaleti yoksa bu zorluk ve keşmekeş arasında yok olur gider. Zira bir "fikir" bir masumun zihninden süzülmüyorsa veya vahiy aracılığıyla ulaşmıyorsa bir varlık –ağaç veya hayvan- gibi canlıdır. Besinle, hareketle ve bakımla; çatışmalara, hastalıklara, zorluklara, kıtlıklara, darbelere, soğuklara, afetlere, rüzgârlara, fırtınalara, tufanlara, değişen iklim şartlarına sabretmekle gelişir, kökleşir ve bilahare meyve verir.

Bu mektubu yazma amacım dergide yayımlanan hatalara cevap vermek değildi. Zira ben bu eleştiri ve araştırmalara olduğu kadar; halkın bilincine ve bağlı bulunduğum itikadî hareketin gücüne ve fikrî gelişimine yaptığı katkıdan dolayı az çok görülen kaba ve insafsız eleştirilere bile değer veririm. Tepki göstermenin, "cevap vermenin" ve "karşılık vermenin" doğru olduğuna inanmıyorum. Bildiğimiz, bildiğiniz ve bildikleri üzere bu eleştirilerin birçoğu

toplumumuzda "ret" anlamı taşımaktadır. "Reddiyelerin" çoğu da gayriilmî ve gayritabiî meselelerle karışmış durumdadır. Ya da farklı amaçlarla yapılmaktadır. Birçok makam sahibinin, faziletli kişinin beş yıl önce yeni yayımlandığında *İslambilim* ile ilgili yazılı ve sözlü olarak ya olumlu şeyler söylediklerini duydum ya da sustuklarını gördüm. Sonra aniden benim üzerime saldırı ve ! rşad'ı yok etme kararı alındı. (Ki bu altı gün savaşlarının ve siyonizmin; Müslümanların ortak düşman karşısında birleşmelerinden ve Müslümanların kederli Filistin halkıyla hemdert olmasından dolayı sertleştiği günlerin hemen akabinde gerçekleşti. İçeride de dini çevrede 'dinî çevrelere has meselelere' dair geniş bir şayia, töhmet, duygu sömürüsü hamlesiyle "yapay bir duyarlılık" yaratılarak, halkın zihni asıl mesele ve sorunlardan saptırılarak halk için "yapay ve yalandan bir cephe" icat edilmek isteniyordu. Ayrıca biz ve bizim gibiler de hiçbir itiraz etmeye cüret edemeyecek kadar cezalandırılarak "ruhaniyete" ihanet etmekle ve "velayetsizlikle" suçlanıyorduk.)

Evet, kitabımı öven kişilerin zamanın şartlarına uygun olarak bu defa muhalefet nağmeleri çaldıklarını duydum. İlmi eleştiri! Reddiyeler de gürültü patırtı çıkarmak ve halkın kafasını karıştırmaktan başka bir işe yaramıyor. Bu hak yemeler karşısındaki vazifenin, Alivari bir sükût olduğunu ilan ediyorum. Ben, bu tarzın dışında kaleme alınan, hakaret ve kin içeren, yanlış anlamadan kaynaklanan ve "şayialar ve söylentiler" sonucu ortaya konan şahsî eleştiriler (perde arkasında ifa edilen görevler, çizilen plan ve tuzaklar değil) karşısında bile bu tutumumu koruyorum. Ben kişiler arasında yaşanan yazılı, şifahi ve kelamî çekişmenin halka hiçbir şey kazandıracağını düşünmüyorum. İslam için de aynı şey söz konusu. Bugün kavga, çekişme, ret, kendini savunma, onu bunu tekfir, yüceltme ya da aşağılamanın bir faydası yok. Aksine halk arasında yaşayan bir hurafeyi ortadan kaldıracak, İslam'da veya Şia'da meçhul kalmış veya tahrif edilmiş bir hakikati açığa çıkaracak, halkın zihnini bulandıran ve fikrî sapmalara neden olan etkenleri saptayacak, kitleleri uyandıracak, İslam karşıtı fikir ve eser-

lerin karşısında duracak, imana ve Şia'ya yabancılaşmış yeni nesil arasında bir dalga ve ilgi yaratacak ciddi, aslî ve samimi bir göreve adanmak gerekir. Aksi takdirde benim gibi bir adamın isminin bu zaman ve ortamda lekelenmiş ya da aklanmış olmasının halkın acıklı yazgısı, Müslüman toplumumuzun ve İslam'ımızın üzerinde nasıl bir etkisi olacak?

Mektupta değinmek istediğim ahlâkî bir mesele vardı, ancak konu çok uzadı. Benim İslamî inanç ve fikirlerimi *Eleştiri ve Araştırma-1* adlı kitabınızda eleştirirken beni görmek için Hüseyniye'ye geldiğinizi, ancak birinin size benim uyuduğumu söylediğini yazmışsınız!

Kabul edersiniz ki ben daima Hüseyniye'de uyanık ve hazır beklemiyorum. Haberim olmaksızın ve daha önce sözleşmeksizin her isteyenin vakit bulduğunda gelip beni görmesi mümkün olmadığı gibi beni görememesi durumunda da bunu *Eleştiri ve Araştırma-1* kitabında söz konusu etmesi doğru değildir.

Benim uykumun İslam, Şia ve ruhaniyetle ne alakası vardır ki eleştiri konusu oluyor? Böyle bir zamanda ilmî bir eserde Müslüman İran halkının bilgisine sunulması gereken benim uykum mu, yoksa halkın uykuda olması mı?

Ben şu anda çalışmıyorum. Evdeyim. Mütalaaya ve fikrî meselelere daha çok zaman ayırabilmek için geceleri sabah sekiz dokuza kadar belki daha geç saatlere dek çalışıyorum. İşsiz olduğum için gündüzleri faydasız ve gereksiz görüşmeler yapmaktan, o şahısla veya bu cemaatle menfaat gereği temas kurmaktan, yakınlaşmalardan ve teşriflerdense uyumayı tercih ediyorum. Şimdi böyle bir yaşam tarzının neresi bir ruhaninin eleştiri ve hakaretlerine sebep olabilir? Ayrıca mektup yazıp, cevap beklediğinizi, benim ise "eleştiri yapıldığı takdirde fırsat bulabilirsem memnuniyetle cevap vereceğimi" söylediğim halde mektubunuzu yanıtlamadığımı yazmışsınız.

Öncelikle benim ders sonrası İrşad'da serbest kürsüm var. Herkes eleştirilerini milletin huzurunda istediği tarzda dile getirebiliyor.

Ben de bunları yanıtlıyorum. Ancak mektupları cevaplamaya gelince, benim gibi ne bürosu ne sekreteri olan bir adam için "eğer fırsat bulabilirsem" şartını doğal karşılamanız gerekir. Tüm gecelerimi ve gündüzlerimi mektup cevaplamaya ayırsam bile herkesin mektubunu yanıtlamaya gücüm yetmez. Ancak inanın sizden gelen bir mektubun elime ulaştığını hatırlamıyorum. Söylemek istediğim asıl konu ise şudur: Kitabınızda mektubunuza cevap vermediğim için latife yollu, "şirin ve ahlâkî" bir tarzda, "İyilerin binlerce vaadinden hiçbiri gerçekleşmiyor" şiirine istinaden benim iyiler safında yer almadığımı söylediniz. Buradaki iyiler kelimesini tefsir ederek iyilerin güler yüzlü ve güzel yüzlü kişiler değil, güzel fıtratlı insanlar olduğunu söyleyip mektubunuza cevap yazmadığım için beni "kötü huylu" olarak nitelendirdiniz.

Bir Müslüman için, özellikle de Peygamberin, imamların ve büyük Şia âlimlerinin ahlâkını, edebini, huyunu, karakterini öğrenmiş; İslam hukukunda başkaları hakkında hüküm vermenin ağır şart ve sorumluluğunu bilen bir Şiî din adamının; kendisinde adaletten başka bir özellik aranmayan bir cemaat imamının; mektubuma cevap vermedi diye tanımadığı bir Müslüman'ı "kötü" olarak nitelemesi ve bunu halka ilan etmesi adaletten uzak bir tavırdır.

Ancak istediğiniz kitabın ismini bilmiyorum. Adını hatırlamadığınızı söylemiştiniz, eğer içerdiği konuları söylerseniz belki hangi kitap olduğunu bilebilirim. Memnuniyetle de bulup size takdim ederim.

Yarattıkları kızgın ve koyu karanlıklar öyle bir aydınlansın ki tüm saflar açığa çıksın. Aynı fikri paylaşan kişiler aynı şeyleri hissetsinler ve aynı eylemleri yapsınlar. Gizli şayialar, zehirli sözler ve yalanlar, dostu dosta karşı düşmanın elindeki bir silaha dönüştürmesin. Hiçbir ortak noktası olmayan kişiler aynı şeyleri hissetmesin ve aynı eylemleri yapmasın. Hava öyle aydınlansın ki herkes kimin yanında durduğunu ve kimle karşı karşıya geldiğini iyice görsün!

Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Metinî'ye Mektup

Kişiye özeldir.

Edebiyat Fakültesi Dekanı Sayın Prof. Metinî Bey,

Sonsuz saygılarımı sunuyorum.

Okulda olup olmadığımı, giriş ve çıkışlarımı saat, dakika, hatta saniyelerle tespit ettiğiniz mektubunuzu aldım. Burada resmî bir cevap yazma niyetinde değilim. Hem bu tip anlayış ve menfaatçiliğe aşina değilim, hem de aslında bunlardan uzak çok farklı bir hayat sürüyorum. Amacım kendimi temize çıkarmaya çalışmaksızın ve bana yapılan eleştirilere ve itirazlara cevap verme çabası içinde olmaksızın şunu söylemektir: Benimle ilgili size rapor sunan kişinin kendi işinde laubali, daha doğru bir ifadeyle çaylak olduğunu söylemeliyim. Zira bu kişi dersim olduğu gün ve saatlerde de beni yok yazmıştır. Oysa hiçbir dersimi kaçırmam ve o saatlerde her zaman fakültedeyimdir. Bu durum onun bu konuda verdiği bilgilere gölge düşürüyor. Ben, sizin kendi sorumluluğunuzu yerine getirmek dışında bir kastınız olduğunu düşünmüyorum. Kısacası bana zorluk çıkarmak gibi bir niyetiniz olmadığını da biliyorum. Herkesten daha çok bu konular hakkında verilen bilgilerin sıhhatinden emin olmak istediğiniz açık. Bu nedenle şu noktaları hatırlatmayı gerekli görüyorum. Beni tanıyorsunuz. En azından iş ve idarî menfaatler için elinden gelen her şeyi yapacak, bunun için her işi, hatta yalanı caiz görecek kadar zayıf, dünyaperest ve menfaatçi olmadığımı biliyorsunuz. Eminim ki benim sözlerim, size yaptıklarımı rapor eden memurun sözleri kadar muteberdir. Benim amacım bu yolla idarî anlamda "mukadder bir şerri" def etmek değildir. Ben sadece gerçekleri bilin ve sonra mektubu da atın istiyorum. Şunu da eklemeliyim ki fakülte benim herkesçe kabul edilen güçlü yanlarımı inkâr etmektedir. Oysa ben zaaf noktalarımı kabul ediyorum. Sonuç olarak fakültenin hakkımda vereceği her türlü karara razıyım. Hatta herkesin kesin ve açık hakkı olan şeyler noktasında bile en ufak bir beklenti içinde değilim...

Muhterem Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, saygı ve selamlarımı arz ediyorum.

Tahran'daki konferansımın yanlış anlamaya sebep olduğunu duydum. Aynı şekilde sınıfta bulunmayan bir öğrencimin yoklama defterinde yok yazılmaması da bunun tuzu biberi olmuş. Bu konulara açıklık getirmek istedim. Yoklama yapmanın gerekliliğini hatırlattığınız gün karakterime ve alışkanlıklarıma aykırı olmasına rağmen isteğinize itaat ettim. (Ben bu konuda titiz değilim. Hatta yoklamayı bir tür öğrenciyi konuşmalarımla derse çekememem dolayısıyla "kendi ilmî cazibeme takviye bir amel" olarak görüyordum.) Eğer bir sorun varsa, olmuş bitmiş bir durum olarak görülmeli. Yine de belirtmek isterim ki bu konuda alınacak her karara razıyım. Ancak şunu söylemek isterim ki söz konusu öğrenci yaşlı ve hasta idi. Benden göz ameliyatı için izin istemişti. Bir hocası olarak derse gelmeme nedenini bilmemi istiyordu. Ben eğer öğrenci dersime gelmez ve dersi dinlemezse, hangi metni ezberlerse ezberlesin -ki böyle bir metin yok- hangi konuyu çalışırsa çalışsın -ki sınıfta anlattığım konular basılmış herhangi bir metinde mevcut değildir- imtihanlarda başarılı olamayacağını biliyorum. Bunun için sınav kâğıtları ve sınav sorularına bakılabilir. Öğrenci hangi yöntemle ve hangi şartlarda kendini fakültenin ve sınıfın istediği ilmî seviyeye ulaştırabiliyorsa ulaştırsın. Zira notu öğrenciye dersi dinleme ya da derse gelme zahmetine katlandığı için vermiyoruz, aksine tedris edilen şeyi bildiği ve öğrendiği için veriyoruz. Eğer öğrenci derse katılmadan kendi özel çabasıyla derse gelenlerle aynı seviyeye ulaşabiliyorsa onu dersi bildiği ve öğrendiği için alacağı nottan mahrum etmemek gerekir. Bir öğrenci belirlenen hedefe ulaşma noktasında daha makul ve daha kolay bir yol bulmuş ve hedefe de ulaşmışsa, kimse onu derse katılmaya mahkûm etmemelidir. Bilakis hoca derslerini öyle bir ilmî düzeyde tutmalıdır ki öğrenci derse gelme noktasında kendini mecbur hissetsin. Aksi halde onu ihtiyaç duymadığı ve daha kolay bir yolla telafi edebileceği bir derse gelmeye mecbur bırakmak gereksiz, anlamsız ve faydasız bir zorlamadır.

Ancak yine de idarenin maslahatı için, gerekli olduğunu söylediğiniz için isteğinize itaat ettim. Bu konuya dikkat ediyorum. Yoklaması alınmayan hasta öğrenci meselesi bu olaydan önce gerçekleşmiştir. Sizin uyarınızdan sonra istemediğim ve gerekliliğine inanmadığım halde bu saçma kuralı uygulayan ve zaruretine inanan aziz iş arkadaşlarım zorda kalmasın diye ben de saygı gereği bu işi yapıyorum.

Açıklamak istediğim diğer bir husus da yanlış anlamaya sebep olan Tahran'da verdiğim konferanstır. Yanlış anlama derken mecazi anlamı ya da ahlâkî bir tabiri değil, kelimenin gerçek anlamını kastediyorum. Ben fakülte idaresinin haberi olmadan konferans vermeyi ahlâkî bir mesele olarak görüyordum, idare ise bunu gayriahlâkî ve yasal olmayan bir eylem olarak telakki ediyormuş.

Ben üyesi olduğum fakültede eksik, aylak, hatta zararlı, hiçbir özelliği olmayan ve tüm eksiklikleri bünyesinde barındıran bir adam olarak görülürken; İran'ın diğer üniversitelerinde sadece öğrencilerin değil hocaların ve üniversite yetkililerinin gözünde de fazilet sahibi bir ilim ve fikir adamı olarak tanınıyorum. Tabi, bu onların eksikliğidir. Zira onlar ya not alabilmek için, ya cahilliklerini gidermek için, ya ilmî seviyeleri buraya nazaran daha yetersiz olduğu için ya da benim başkalarının dalkavukluğundan hoşlanmamam dolayısıyla beni yüceltmektedirler!

İran üniversitelerinden farklı sebeplerle konferans davetleri aldım. Bu yıl içinde bugüne kadar *Huzistan* dışında birçok yere konferansa davet edildim. Bu davetler bizzat üniversite rektörleri tarafından geliyordu. Gidiş geliş ve kalma masraflarım üniversite yönetimince karşılanıyordu. Meşhed Üniversitesi Edebiyat Fakültesi hocası unvanıyla da davetler aldım. Bu davetler içinde bugüne kadar *Abadan Petrol Üniversitesi*'nde iki konferans, *Millî Üniversite* ve *Aryamehr Üniversitesi*'nde birer konferans verdim. Bu konferanslar çok beğenildi ve takdir topladı. Bunun *Meşhed Üniversitesi* için uğursuz bir hadise olduğunu zannetmiyorum. Bu her yerde yaşanan rahatsızlıklar Heştrudî, Şafak, Minevî, Hikmet hocaların ve Tahran'daki diğer allameler yerine -ki her yıl konferansa davet

edilirlerdi- bu fakülteden bir asistanın davet edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağışlanamaz suç sebebiyle bazı yöneticiler bana serzenişte bulundu. İtham ve itirazla karşılaştım. Verilecek bir cevap olmadığı için bir şey söylemedim. Aksine ülkenin üniversite ortamlarında ilmî bir şöhrete sahip bu fakülteye mensup olmaktan ötürü başım dikti. Ancak onların meselesinin bu olmadığını biliyorum. Zira bu tip durumların olması doğaldır ve olacaktır. Bu belki meselenin resmî boyutudur, psikolojik değil. Dediğim gibi bu açıklamayı yapmamın sebebi söz konusu olayın idarî değil ahlâkî bir mesele olduğunu açıklamak ve beyefendinin telakkisinin çelişkili olduğunu göstermektir. Ben düşüncemde doğru da olsam yanlış da olsam bu neticeyi değiştirmez.

Sir Seyyid Ahmed Han

Sir Seyyid Ahmet Han modern Hindistan'ın en meşhur İslamî çehrelerinden biridir. Hindistan'ın parçalanmasından önce makam ve mevki elde etmiş, Hindistan'ın en güçlü ve en önemli liderlerinden biri sayılmaktadır.

Ülkenin geri kalmışlığı nedeniyle ve özellikle Müslümanların İngiliz sömürüsü döneminde düştükleri feci gerileme sebebiyle acı çeken Hindistan Müslüman aydınları arasında yeni ve hayat veren fikirleri ve güçlü şahsiyetiyle nüfuz ve muhabbet kazanmıştı. Birçok genç ve ıslahat taraftarı Müslüman'ın ümitlerini yeşertmişti.

Hindistan Müslümanlarının hurafelerle karışmış dinî inançlarında bir ıslah hareketinin başlatılması ve Batı sömürüsünün hücumlarıyla yok olmaya yüz tutmuş İslam kültürünü korumak amacıyla bir İslamî eğitim ve tebliğ müessesesinin en acil şekilde tesis edilmesi zaruriydi. Zamanın gereklerini, sömürünün getireceği akıbetleri ve Müslümanların aşırı geri kalmışlığını idrak edemeyen Müslüman ruhanîlerin birçoğunun fikrî geri kalmışlığı ve donukluğu, sadece bir yığın yüzeysel ritüeli yerine getirmeleri, bir takım zahirî alametlere saygı göstermeleri, fakir, cahil ve mutaassıp halk kitlelerinin itaatlerini ve az sayıda zenginin (ki bunlardan her birinin kendi takipçileri vardır, mutludurlar, gerçekleşebilecek en ufak bir değişiklikten aşırı derecede korkarlar ve muhtemel bir değişikliği engellemek için ellerinden geleni yaparlar) ikramlarını muhafaza etme çabaları; öyle bir ortam oluşturmuştur ki değişime ve harekete susamış reformistler, ilerleme taraftarları, emperyalizm ile mücadele içinde olan Müslümanlar "Seyyid Ahmet Han'ın" sözde aydın şovlarını heyecanla karşıladılar. Birçok mücahit ve reformist onun etrafında toplandı. Kısa zamanda "nüfuz sahibi bir lider, ilim ve makam sahibi, ilerici ve güçlü bir şahsiyet" haline geldi. Sonuç olarak "İngiliz sömürüsü", siyasî gücü elinde bulunduran ve ülkeyi yöneten *Doğu Hindistan Şirketi* onunla ilgili "özel hesaplar" yaptılar ve onu "yetiştirip hazır hale getirmek" için işe koyuldular

Her zaman olduğu gibi önce taraftarlarını görünmez bir kuşatma içine çekerek, onu "kontrol altında bir atmosfer ve halk tarafından kolay teşhis edilemeyen bir karantina" altına aldılar. Bunu onun için oluşturmak istedikleri zihnî şartları hazırlamak, etrafına her şeyi ondan ibaret göreceği bir hâle örmek, onu yavaş yavaş değiştirmek ve önce "bilinçsiz" sonra "yarı bilinçli" ve en son da "bilinçli" bir uşak olmasına ruhî zemin hazırlamak için yaptılar.

Şirketin gizli memurları; yeni taraftarlar ve Müslümanlar kılığında onun etrafında toplandılar. Zekât, infak, İslamî işler için malî yardım, ilmî müesseselerin idaresi ve dinî *Aligarh Medresesi*'nin tesisi için malî yardımlarda bulunarak onu takviye ettiler. Sonra emperyalizmin memurları müşavir, akademisyen, bilim uzmanı, *Aligarh Medresesi* idaresine yardım bahanesiyle içlerine sızdılar. Ardından maskelerini indirerek "İngiltere'nin Müslüman Hintleri himaye etmesi, saltanat vekilinin, Müslümanların Hindular karşısında desteklenmesi ve kültürel, sosyal konularda ilerlemesi" adı altında onu denetimleri altına aldılar. Gizli ilişkiler, tahsis edilen paralar "Helaldir inşallah(!)" deyip kitabına uydurmalar, makyajlı memurlar ortaya çıktı. Sir Seyyid Ahmed Han "İslam'ın merkezini ve özünü(!)" muhafaza etmek, "Müslümanların ilmî havzalarını korumak" için resmen saltanat vekilleriyle işbirliği yapar oldu. "Bizim İngiliz saltanat vekillerini ve İngiliz sömürü düzeninin devamını desteklememiz gereklidir. Zira onların itimadını kazanarak ve vefakârlığımızı ispat ederek Hindular karşısında özgür vaaz, tebliğ, dinî törenler tertip etme, ruhanîleri güçlendirme ve İslamî ilim havzalarını koruma, hatta takviye etme şansını yakalayabiliriz. Eğer Hindistan özgürlüğüne kavuşur ve Hıristiyan sömürü üstünlüğünü yitirirse; Hindular çoğunluk olduğu için Müslümanlar zarar görür. Bu nedenle azınlık olan biz Müslümanların Hindistan'da İngiliz sömürüsü altında güven içinde yaşamaya ve imparatorluk gücünden yararlanmaya devam etmemiz maslahatımıza daha uygundur. " diye ilan etti.

Sir Seyyid Ahmed Han'ın hızla değişim yaşadığı günlerde "Özgür Müslüman Hint Hareketi" de kendi yoluna devam ediyordu. İtibar

sahibi ve şüpheli kişileri; İslam'ı taassup, taklit, geri kalmışlık ve irtica kalıplarında muhafaza eden donuk zihniyetlileri; emperyalizm taraftarlarını; egemenlere teslim olanları tasfiye ederek resmî ruhanîler yerine, din kendileri için isim ve ekmek değil aşk ve iman demek olan, din kendileri için meslek ve şöhret değil dert ve sorumluluk demek olan sade ve samimi mücahitler, bilinçli ve akıllı halk, iddiasız, fedakâr, aydın ve ilerici mütefekkirler, yazarlar ve bilim adamlarıyla ortaya çıktılar. Hareketin liderliği uzlaşmacı "Sir Seyyid Ahmed Han" ve beceriksiz ve suskun "Seyyid Ali Muhammed'in" elinden ve yandaşlarından kurtuldu. "Muhammed İkbal'in" düşünce, kalem ve diliyle tahakkuk buldu. Bilahare hareketin liderliği o ya bu ruhaniyet makamının "evinden" bir partiye" kavuştu. *Müslim League* kuruldu. Başlangıçta lideri Allame İkbal idi. Hedefi ise Hint yarımadasında "temiz ve örnek İslam toplumu" inşa etmekti. Mücadelesinin çıkış alanı "Din Düşüncesinde Yenilik Fikri" kitabının isminden de anlaşılacağı üzere Hindistan'ın İngiliz emperyalizmi boyunduruğundan özgürlüğüne kavuşması ve Müslüman halkın irtica, hurafeperestlik, donukluk, geri kalmışlık, fakirlik ve cehaletin zillet zincirinden kurtulmasıydı. Bu merhalede devrim düşüncesini yeşerten bir hareket olarak *Müslim League*'nin başarısı Müslümanları uyandırdı. Toplumun derinliklerindeki meçhul ve sessiz güçleri ortaya çıkardı ve harekete geçirdi. Hem emperyalist İngiliz hükümetini hem de İslam'ın maslahatı adına emperyalizmin ekmeğine yağ süren gizli tuzakları boşa çıkardı. Bunları halkın gözleri önünde açıkça rezil etti. Avama dayanan, Müslüman "Hint" kitlelerinin taassup ve cehaletinden beslenen, dindar mürteci makamlardan çok sayıda maddî menfaat ve toplumsal başarı elde eden odaklarının ve ayrıca Hindistan'da İslam'ın ilerleyişinden ve dirilişinden korkan ruhanî Hindu makamlarının da geleceğini tehlikeye attı. Yani şirketin gizli elleri ve emperyalizmin aşikâr tezgâhları, kâfir-Müslüman, müşrik-muvahhit, zahit-fasık hep birlikte, el ele vererek *Müslim League*'a karşı seferber oldular. *Müslim League*'u ezmek, taraftarlarını etkisiz hale getirmek, partiyi halkın gözünden düşürmek, toplumda yalnız ve

savunmasız bırakmak ve onu ortadan kaldırmaya zemin hazırlamak için tüm zıt güçler birleşti.

Haset, bencillik, taassup, genel cehalet, bireysel çıkarlar peşinde olmak, sınıfsal maslahatçılık, dinî kin ve ayrımcılıklar, tarihî ve sınıfsal düşmanlıklar ve siyasî memuriyetler ilk etapta İngilizlerin muvaffak olmasına sebep oldu. Muhtelif grupların tahrikiyle *Müslim League* dört bir taraftan düşmanlık, töhmet, hücum, tekfir, fasıklıkla itham, eleştiri, aldatma ve saptırma oklarına hedef oldu. Böylece kinsiz ve bilgisiz birçok kişi de kötümserliğe itildi. Ancak birçok gerçek İslam ulemasının bilinci, Müslüman aydının uyanıklığı ve halkın esaretten, cehaletten, zulümden, fakirlikten, yorucu ve kısır hurafecilikten kurtulmaya duyduğu özlem; onların nihai başarısına engel oldu. *Müslim League* zorluk, şayia, hamle, ihanet, düşmanlık ve tehlike tufanında; Hindistan Müslümanlarının uyanışı ve kurtuluşu yolunda ilerledi.

Bu günleri mütalaa etmek her aydın için özellikle de Müslüman aydınlar için çok öğreticidir. "Muasır İslam'ı" iyi bir şekilde tanımak, özellikle de Osmanlı'nın son dönemlerinde ve emperyalizmin Müslüman halklara egemen olduğu dönemlerde mücadele eden emperyalizm karşıtı ilerici İslamî hareketleri tanımak; İslam dünyasının sorumluluk sahibi aydınlarının fikrî ve ilmî ödevlerindendir. Bu hareketler içinde en önemli ve belki de en az tanınanlarından biri de dinî, ıslahatçı ve emperyalizm karşıtı Hint hareketidir. İki dünya savaşı arasında özellikle İngiliz emperyalizmine karşı direnen öncüler "Hindistan Müslümanları" olmasına rağmen; maalesef bugün yaygın kanaat bunun tam tersidir. Ben ilerici ve bilinçli araştırmacılardan olan Hamaney Bey'in güçlü etkilerine rağmen tanınmayan, hatta kötü tanınan Müslümanları anlattığı delil ve kaynaklara dayanan *Özgür Hindistan* kitabını öğrencilerime tavsiye ediyorum. Bizi oldukça hassas ve öğretici bir konu olan toplumsal özgürlük için yabancı emperyalizmle ve ıslah düşüncesi için yerli emperyalizmle mücadelede "Müslümanların uyanış ve özgürlük hareketi" hakkında bilinçlendirecek materyallerden biri de bu "mektuptur." Bu mektubu İslam'ın muasır ve büyük ıslahat-

çısı, Hindistan Müslüman hareketinin fikir babası Allame İkbal'in; *İngiliz Aligarh İslam Üniversitesi*'nin kurucusu, Hindistan'ın güçlü ve meşhur İslamî şahsiyetlerinden Sir Seyyid Ahmed Han'a yazdığı mektuptur..

Bu mektup *Müslim League*'un; İkbal ve diğer ilerici, ıslahatçı ve emperyalizm karşıtı Müslümanların öncülüğünde kurulan hareketin büyük karargâhı olarak yola koyulmasını konu edinen bir romanı ele alıp eleştirmektedir. Fikrî sahada ve cihat cephesinde irticayla, şirkle, İslam karşıtı yönelişlerle, yeni neslin Batı hayranlığı ve emperyalizm yanlılığıyla, söz konusu şirketin baskısıyla, İngiliz emperyalizminin sultasıyla mücadele etmek suretiyle ilerlemiştir. Aynı zamanda her yönden propagandaların, tuzakların, karalamaların, şayiaların, yabancı emperyalizmin tanıdık eylemlerinin, Hint makamlarının İslam karşıtı düşmanlıklarının, mutaassıp irticai cenahların, cehalet muhafızlarının ve yobaz Müslümanların hedefi haline gelmiştir. Bu durumda şaşırtıcı olan şey şuydu: *Müslim League*, o şartlarda aydın ve takva sahibi olmakla tanınan tüm ruhanîlerden daha çok özgürlükçü ve daha ıslahatçı olmakla şöhret kazanmış Seyyid Ahmet Han'dan destek beklemekteydi. Ancak o, onlara destek olmak şöyle dursun; İngiliz ordusuyla bir olup *Müslim League*'a saldırmıştır.

Bu mektubun metni Urduca idi. İngilizce ve Fransızca tercümeleri Paris'te "G.D.N.F" de kayıtlı. Ben de bu mektubu İngilizcesinden "serbest tercüme" tarzında çevirdim.

İsfahan, Azar 1351/Kasım 1972
Ali Serbedarî/Serdengeçti

Sir Seyyid Ahmed Han'a Mektup

Sayın Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri!

Yıllardır etrafınıza örülen görünmez ama malum çember giderek daralmakta ve kurtuluş ihtimaliniz azalmaktadır. Bugün özgür dünya ile tek bağınız -sanki bir nifak zindanında esirmişsiniz gibi- karanlık ve dar bir pencereden ibarettir. Malum odaklar tarafından sürekli izlenmektesiniz. Dışarıdan mübarek kulağınıza gelen her haber özel bir filtreden geçmektedir. Sizin eski taraftarlarınız olan bizlerin, gözcüleriniz olmaksızın sizi izlemek için harcadığımız tüm çabalar boşa gitmektedir. Allah'ın dini, halkın yazgısı ve özellikle İslam ruhaniyetine karşı duyduğumuz sorumluluk; sizden saklanan haberleri size ulaştırma sorumluluğunu bize yüklemektedir. Belki böylece, gizli güçlerin ve aşikâr "batılın" gözlerinizden uzaklaştırdığı ve aranıza çirkin ve siyah bir duvar ördüğü hakikate dikkatinizi çekmeye muvaffak oluruz.

Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri!

Hakikat hürmetine ve sorumluluk hatırına izin verin, İslam toplumunda hatta itikadî ilişkilerde, halk ve ruhaniyet arasında revaç bulan, aristokrasi geleneklerinden taklit edilmiş, kölelik dönemi saray adet ve geleneklerinden kalma, Hindistan sınıflı toplumu ve baskı rejimlerinden kalma lakap, unvan, makam, mevki ve kaidelere saygı ananelerini; bu mektupta bir tarafa bırakalım. Bu zahirî kaideler ve şeklî teşrifat; hakikati çirkinleştirmektedir. Puslu perdeler misali hakkın parlaklığına, aydınlık ve gerçeğin saflığına gölge düşürmektedir. Bunlardan kurtulalım. Her ne kadar bulunduğunuz mukaddes makama saygı duysam da şeklî iltifatlar ve yapay saygı gösterileri yerine; sizi içine çekildiğiniz şartlardan haberdar etmeyi istiyorum. Her türlü dalkavukluk, riya, menfaatçilikten uzak; açık ve samimi bir şekilde dinin acı çeken ruhunun derinliklerinden gelen ve iman ateşinden neşet eden bir feryat ile size ruhaniyet merciinden ve Müslüman toplumun âlimi olma makamından hızla düşmekte olduğunuzu haber vermek istiyorum!

Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri!

Bizim, değerli ümitlerimizden ve imanî dayanaklarımızdan birini kaybetmekten dolayı üzülmediğimizi düşünmeyin. Zira halkın büyük mercilerinden biri evinin kapısını halkın yüzüne kapattığında arkadan başka gizli kapılar açılır ki o kapıdan girecek olanlar halkın yokluğunu kolaylıkla telafi edebilir. Ama sığınaksız halk, iman ve ümit kapısının yüzüne kapandığını gördüğünde avare olur; kolaylıkla yolunu bulamaz, başka bir kapıya yönelemez.

Birçok aziz şahsiyet, dünyayı dine tercih etmiştir. Allah adına makam ve mevki kazanarak alıcılara satmışlardır. Halkın ihlâs ve iman merdiveniyle kudret çatısına çıkmışlardır. Mihraptan efendi sarayına terfi etmişlerdir veya hakanın sarayına başlarını uzatmışlardır. Halkın lideri olmaktan vazgeçerek halkın düşmanları önünde diz çökmüşlerdir. Başlarını Allah'a secdeden kaldırarak para tanrısı huzurunda rükûa eğilmişler, secdeye kapanmışlardır. Birçok meşhur takva adamı ve erdem sahibi adamı, din ve ilim adamı, halk ve özgürlük rehberi; yavaş yavaş veya ansızın kendi iradesiyle veya yoldan çıkarıcı gizli güçlerin ve taraftarlarının elleri ve desiseleriyle yollarını değiştirmişlerdir. Kıblelerini değiştirmişlerdir. "Hoşça kal halk!" diyerek halka veda etmişlerdir!

Fakat tarih, "halkın" ihanet ettiğine, iman ettiği şeye sırtını döndüğüne, bir halkın yalan söylediğine, "hak" bildiği şeye batıl ve "batıl" bildiği şeye hak dediğine şahit olmamıştır.

Hiçbir toplum bir maslahat adına bilerek bir hakikati öldürmemiştir. Kendi iradesiyle kendi halkına yüz çevirmemiştir. Halk yenilir, susar, zayıf kalır… Ama mukaddesatını lekelemez. Kendini bilerek düşmanına teslim etmez. Liderlerini ihanet edenlere satmaz.

Halk hiçbir zaman ve hiçbir şartta riya maskesi takmaz. Bir toplum kendi yalanını dine nispet etmez. Hiçbir zaman adalet savaşçılarını ve kurtuluşa susamışları takva, dindarlık, özgürlükçülük, entelektüellik maskesiyle aldatmaz. Halk; dostluğunda, saflığında, küfründe ve dininde, cehaletinde ve ilminde… daima samimi ve sadıktır.

Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri!

Siz yaşlı ve çok nüfuzlu bir memurun Müslümanların liderliğini yaptığı bir dönemde *Dekkan*'a geldiniz. Avamın cehaleti, havasın uzlaşmacılığı ve siyaset desteği; ona resmî bir makam ve İslam ruhanîsi vasfı vermişti. Bilinçsiz ve cahil kimseleri dinin gücünü kullanarak idare etmekteydi. Muhafazakârlar ve maslahatçılar da onu tanıyorlardı. Müslümanların onurunu ve İslamî müesseselerin varlığını korumak, Hint Müslümanlarının kurumlarının ayakta durması adına; emperyalist güçlerin himayesini kazanmaya çalışmasını olumsuz karşılamıyor ve onun İslamî makamını ve ruhaniyet unvanını kabul ediyorlardı. Üstelik bir elinin İngiliz imparatorluğuna biat etmek için, diğer elinin ise Müslümanların lideri unvanıyla Müslümanlardan biat almak için uzandığını bildikleri halde. Bu şartlarda özgür düşünen, bağımsızlık isteyen bilinçli Müslümanlar ne bu şahsın ruhanî liderliğini kabullenebiliyorlardı, ne de ruhaniyetten vazgeçebiliyorlardı. Sonuç olarak güç ve siyaset yerine, yüzünden ilim ve takva okunan; Hindistan'ın kaderi üzerinde hâkim olan güçlere değil, halka dayanan; ilhamını güç ve paranın şeytanlarından değil, yalnızca İslam'dan alan bir şahsiyetin varlığını aşkla arzuluyorlardı. Müslüman azınlığın; donukluk, hurafe ve cehaletten kurtulmak için iman temeline dönmesi gerektiğine inanıyorlardı. Bunun için de yabancı emperyalist boyunduruğunun sebep olduğu esaret zincirinden ve onun uşaklarının içeride çevirdikleri işlerden kurtulmanın yollarını arıyorlardı. Müslümanların bu ümidi taşıdıkları bir dönemde siz çıkıp geldiniz.

Bilinçli ve uyanık *Dekkanlı* Müslümanlar sizin şahsınızda bekledikleri bilinçli, cesur hatta ıslahatçı bir âlim profilini bulamamış olsalar da ahlâkî açıdan takva sahibi olduğunuzu; toplumsal açıdan mücahit olmasanız da en azından bağımsız olduğunuzu, egemenlerin ve işbirlikçi güçlerin oyuncağı olmadığınızı düşündüklerinden size en derin ihlâs ve saygılarını sunmaktan geri durmadılar.

Siz de "özel bir sınıfsal zekâya" sahipsiniz. "Maslahatı", "hakikatten" daha doğru ve daha çabuk teşhis ediyorsunuz. Keskin siyasî koku alma duyunuzla hangi sınıfa yakın olmanız, hangi cepheye

dayanmanız ve hangi grup karşısında siper almanız gerektiğini iyi biliyorsunuz. Bu şartlarda sadece takva sahibi olmanız sebebiyle o günlerde Müslümanların ruhaniyeti üzerine hâkim olmuş, adeta İngiliz sömürüsünün beşinci kolu haline gelmiş fesat mahallindense; sizi omuzlarımızın üzerinde yükseltmeyi ve sizi büyük ilim adamı, ruhaniyetin dayanağı ve Müslümanların dinî lideri olarak övmeyi tercih ettik. Bir cemaat imamı olan sizden bir toplum lideri inşa ettik. Ama siz kendiniz için takvayı yeterli görmediniz. Amel merhalesine geçtiniz ve emperyalizm karşıtı hareketlerle işbirliği yaptınız. Müslüman özgürlükçülere, mücahitlere ve ıslahatçılara karşı sözbirliği ettiniz.

Hindistanlı Müslümanlar iki facia dolayısıyla acı çekmektedirler. Birincisi tarihte medeniyet öncüsü, Hindistan'da liderlik, kültür ve ilerlemenin öncüsü olmalarına rağmen; bugün Müslümanların yaşadığı gerilemedir. İngiliz emperyalizmi Hindistan'a hâkim olan Müslümanları sürmüş, Hindistan'ın kaderi üzerinde söz sahibi olmuştur. Genellikle Müslümanlara düşmanlık konusunda emperyalizmle müşterek duygular içinde olan Hindular henüz ayaktadır. Tüm toplumsal sorumlulukları, kültürel ve idarî kurumları ve ülkeyi yöneten makamları Hindulara emanet etmişlerdir. Dolayısıyla Müslümanlar hem İslam kültürü, hem medeniyet geleneği, hem eğitim kurumları, hem de kadim ilimler alanında geri kalmışlardır. Üstelik Avrupa kültürü, İngiltere ve Hindistan'daki Batı okulları, üniversiteleri, modern kurumları ve yeni eğitim sisteminden de mahrum kalmışlardır. Müslümanlar geçmişte Hindistan'da kudret, ilim ve kültürün kaynağı iken; bugün düşünsel gerilemenin, toplumsal geri kalmışlığın tepe noktasını yaşamaktadırlar. Hindular ve Zerdüştler ise kendilerini süratle yeni yaşam tarzına adapte ettiler. Avrupa medeniyeti, eğitim sistemi ve siyasetini öğrendiler. En azından çağa ayak uydurdular. Bu durum; yarın sömürgeciler Hindistan'dan giderse bu memleketin maddî ve manevî idaresinin tamamen Hindulara bırakılması tehlikesine ve Hinduların, Zerdüştlerin ve Sihlerin iktisadî, siyasî ve kültürel hayatın kaderini ellerine alacağına işaret ediyor. Bu arada Müslümanlar ne eski

İslam kültürüne sahip olacaklar ne de yeni Avrupa kültürüne. Dolayısıyla biz yarının bağımsız Hindistan'ının mahkûm olmuş aşağı tabakası olacağız ve kendi vatanımızın idaresinde söz ṣahibi olmaktan aciz kalacağız.

Hem İslam tarihini hem de Müslümanların bugünkü kaderini bilen, bu gerileme dolayısıyla acı çeken, yarınlardan endişe duyan ilerici Müslümanlar; yıllardır iki hayatî ve acil hedefin gerçekleşmesi düşüncesi içerisindeler. İlk hedef; Müslüman toplumdan hurafeciliği, cehaleti ve düşünsel kısırlığı söküp ataçak bir "İslamî Hareket" ortaya koymaktır. "Dinî düşünce tarzında temel düşünsel yenilik" ile ilk yaratıcı, ilerici ve cihat ruhunu bize üflemelidir bu hareket. Hindistanlı Müslüman genç nesle iman, ümit, hayat, dinamizm aşılamalı ve öncülük hareketini öğretmelidir. Hindistan'da eski İslamî medreselerin ıslah edilmesi, ders kitaplarının yenilenmesi, dini eğitimin düzenlenmesi, yeni bilim, sanat ve eğitim sisteminin temellerinin atılması; medreselerin ve İslamî üniversitelerin kazanılması gerekir. İkinci hedef ise Hindistan halkının millî cihada katılmasıdır. Özgürlük isteyen, emperyalizme karşı olan tüm grupların; İngiliz İmparatorluğunun hâkimiyetine karşı tek bilek, tek yürek olması gerekmektedir. Bu toplumsal ve siyasî mücadele özgürlüğe kavuşuncaya kadar, emperyalist dış güçlerden ve onların yerli işbirlikçilerinden kurtuluncaya kadar devam etmelidir. Siz bu iki hedef için ilerici ve özgürlükçülerle beraber olduğunuzu gösterdiniz. *Aligarh İslam Üniversitesi*'nin açılması ve *Bengal* Müslümanlarının cihadına katılmanız bir yana; Müslümanların takva sahibi ve sorumluluk bilincine sahip bir âlimi, cesur mücahidi, özgürlükçü ve yenilikçi mercii haline geldiniz. Hatta İngiltere'deki Hindistanlı emperyalizm karşıtı üniversite öğrencileri ve Müslüman olmayan aydın direnişçiler de sizi ilerici, bağımsız, özgürlükçü, antiemperyalist ve hakları uğrunda mücadele eden bir şahsiyet olarak övdüler.

Peki, birdenbire ne oldu da yıllardır halkla yaşadığınız tecrübeleri, hakperest Müslümanların iman ve saygısını, özgürlük aşığı ve antiemperyalist tüm aydın, özgürlükçü ve mücahitlerin ümit ve bek-

lentilerini, ruhanilerin tüm hürmetini, toplumsal izzeti, ilmî değeri, manevî liderliği, İslamî haysiyeti ve Müslümanların ihlâsını ve halkın bu yolda çektiği tüm sıkıntıları, şahsiyetinize duyulan saygı nedeniyle yapılan onca fedakârlığı, her şeyi ve her şeyi bırakarak bunların karşılığında İngiliz uşaklarından alacağınız *Sir unvanına* razı oldunuz?

Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri!

Bilinçli, ıslahatçı, antiemperyalist, ilerici Hindistan Müslümanlarının yıllardır yaptıkları mücadeleler *Müslim League*'un şekillenmesiyle neticelendi. Müslüman aydınların hurafecilik, irtica, fakirlik ve emperyalizm aleyhinde gösterdikleri iman gücü ve fedakârlıklarla devrimci İslamî hareket; güç ve yön kazandı. İslam'ın Hindistan'ın gayri Müslim halkının gözünde Gazneli Mahmud yağmacılığından ve Moğol kurallarından farksız görüldüğü; Hindistan Müslüman kitleleri nazarında ise bilinçten yoksun teşrifat, hurafelerle gelenek göreneklerden eskilerden tevarüs eden ferdi ve ibadi sünnetlerden ibaret bilindiği bir dönemde; o kasvetli ve zorlu şartlara rağmen, sınırlı bir zamanda İslam'a ilerici bir bakış açısı ve aktif bir ruhla can kazandırdı. Muhacir ve ensarın imanından ilham alan, Allah'ın Resulü ve ailesini takip eden, bin yıllık kavmî gelenekler yerine Kur'an'ı kaynak edinen imanî bir heyecan; tüm Hindistan'ı sardı. Ölü ruh ve fikirlerde inkılâpçı bir dalga diriltti. İrticaın ve cehaletin kurbanı olan eski nesli sarstı. İngiliz emperyalizminin getirmiş olduğu şaşırtıcı ve yeni olan her şeye hayran ve tutkun olan yeni nesli; Allah'a yöneltti. Hindistanlı ilerici aydınların gözünü Londra'dan Medine'ye çevirdi. İslamî inançlar; bilim ve beşeri mantık karşısında ilahî bir parlaklık kazandı. İslam hükümleri insanların toplumsal sorumluluk duygularında yer almaya başladı. Her şeyden önce toplumun hedefleri, ümitleri, dertleri ve ilkeleri içerisinde ve zamanın aktığı yönde İslam daveti yerini aldı. Savunma konumundan yönlendirme düzeyine terfi etti. Bu hareket kuru ormana düşen bir ateş gibi hızla yayıldı. Hindistanlı Müslümanların kapkara gecelerine ve soğuk kış günlerine aydınlık ve sıcaklık bahşetti. Dinî inancı uyuşukluktan hare-

kete, kölelikten düşünmeye dönüştürdü. İslam'ı mezarlıklardan şehre, ölümden yaşama, ücra köşelerden merkeze çekti. Müslüman ve Hindistanlı entelektüeller ile yenilikçiler tarafından medeniyet bilimi, ilerleme, yeni düşünce, bağımsızlık ve özgürlükçülük, iktisadî eşitlik ve insanlık onuru gibi konularda saldırıya maruz kalan Kur'an; artık aydınların vicdanında yeni bir çehre, gerçek ve saf çehresini kazandı. Kur'an "mübarek bir şey" ve "sihirli bir sır" olmaktan çıkarak bir "kitap" olarak tanınmaya başladı ki bu kitabın çağın gidişatına hem itirazı var hem de gidişatla ilgili iddiası. Kur'an vahyin fokurdayan çeşmesidir. Mesihî bir hayat ve şifa nefesidir, görme yetisi bahşeder, ölü bedenlere can verir. Medeniyetleri büyüler. Doğruluğa, hakikate, cihada, içtihada yönlendirir. Müslümanları izzete, adalete, ilme davet eder. *Müslim League*'un mesajı da zamanın ihtiyacından ve Müslüman mücahitlerin dertli ruhlarının iman ve bilincinden güç alarak; donuk ve durgun Hindistan toplumunda devrimci bir heyecan ve tufan misali bir sıçrama olarak tecelli etti. Antiemperyalist ve ilerici İslam bu meyanda iki cephede irticayla ve emperyalizmle mücadele etti. Bu yolda tüm ilerici Müslümanları ve özgürlükçü mücahidleri seferber etti. Yaşanan çağdan ve gerçek hayattan uzak, zahirî teşrifatların yerine getirilmesi ve ruhsuz ritüellerin tekrarlanması, gereksiz kelamî meseleler ve ferdî ahlâk kurallarıyla heder olan dinin gücünü; yaşam alanına çekti ve hayatla uyumlu hale getirdi. Dini, cihat ve hareket alanlarının konusu yaptı. Tüm Hindistan'ın rahatsız olduğu Hurafe ve cehaletle mücadele eden aydınlara, tüm Hindistan'ın kurbanı olduğu fakirlik ve sınıfsal uçurumlarla savaşan adalet taraftarlarına ve tüm Hindistan'da facialara neden olan emperyalizmle çarpışan özgürlükçülere iman, bilinç ve güç bahşetti.

Elbette *Müslim League* de bu cehalet ve zulüm sisteminde, bilinç ve özgürlük yolundaki mücahitlere özgü yazgıdan kurtulamazdı.

İngiliz uşaklarının onu yok etme çabaları normaldir. İslam'ın Hindistan'da yeniden dirilişinden dehşet duyan Hinduizm'in, Zerdüştlüğün, Sihliğin ruhanîlerinin ve taraftarlarının; putperest

ve müşrik dindarların; *Müslim League*'u kindar saldırılarına hedef yapmaları normaldir. Din kisvesine bürünen, İslam makyajı yapan Cafer Bengalî'nin ve Sadık Dekkanî'nin de alçakça ihanetleri doğaldır. Bunlar İngiliz saltanat vekillerinin ve entelijansiyasının paralı adamları ve casusları, gece gündüz *Müslim League*'u alçakça ve namertçe töhmet, hakaret ve küfür yağmurlarına maruz bırakırlar. Hakkında kargaşa çıkarırlar, şayialar yayarlar, bir taraftan İngiliz saltanat vekili ve velayet emirliği ve hâkimliğiyle el ele vererek: "*Müslim League* İslam'ı, karışıklık ve isyan İslam'ıdır. *Müslim League* İmparatorluğun kudret temelini sarsmaktadır. Eğer İslam böyle anlaşılacak olursa tüm Müslümanlar sükût ve itaatten uzaklaşırlar ve İngilizlere karşı direnirler... *Müslim League*'i kapatın..." derken; diğer taraftan mutaassıp avamı tahrik ederek: "*Müslim League* İslam'ı, *Ehlisünnet velcemaat* İslam'ı değildir. *Müslim League* sizin iman ve akide temellerinizi sarsıyor. Ashabın velayetini kalbinizden söküp atmak istiyor. Eğer İslam böyle anlaşılacak olursa tüm kutsallarınız mahvolur. Tüm itikadınız bozulur gider... *Müslim League*'ı kapatın!" der.

Cehalet ve hurafe müdavimlerinin din adına dünyayı talep etmeleri; halkın imanını kullanarak isim ve ekmek kazanmaları; hırslarını, hasetlerini, fesatlarını, aldatmacalarını, bilgisizliklerini ve düşüncesizliklerini süslü din, ibadet, ruh ve züht maskesi altında saklamaları; halkın zihnini bulandırarak aklını boşaltmak suretiyle ceplerini doldurmaları; halkın gözünü kör etmek suretiyle kendi pisliklerini ve kötülüklerini örtmeleri; Müslümanların akıllarını felç etmek suretiyle İslam'ı çirkin göstermeleri; insanî iradeyi zelil etmek ve insanî şuur ve şerefi yok etmek suretiyle halk kitlelerini maymunvâri bir taklitle kendi taraflarına çekmeleri; zati üstünlük ve halkın üzerinde ilahî temsilcilik iddiasıyla halkın tefekkür, tahlil ve teşhis yeteneğini yok etmeleri, yine halkı kulluğa, taklide, dünya ve ahiretten bîhaber olmaya mahkûm etmek suretiyle Allah'ın halifesi ve ailesi saydığı insanoğlunu "hayvanlar" gibi güderek sütlerini sağmaları, yünlerini yolmaları ve nefes aldırmamaları; evet tüm bunlar normaldir. Kısacası halkları gökyüzünün

Rabbine itaat adı altında yeryüzünde Allah'ın kullarına itaate zorlamaları normaldir. Her yerde ve her zaman Allah'ın dinini değiştirenler, Allah'ın yoluna set çekenler, Allah'ın kitabına el uzatanlar bunlar olmuştur. Kendi efsane ve efsunlarını gökten inen vahiy, mutlak hak, Allah kelamı ve peygamber hadisi diye kör zihinlere üflerler. Bunlar Kur'an'ın buyurduğu üzere: "Kitap yüklü eşeklerdir." ve "Üzerine gitsen de kendi haline bıraksan da havlayan köpeklerdir."[47]

Evet, bugün bunlar "hayat ve bereket İslam'ından" ve "bilinç ve uyanış İslam'ından" korkuyorlarsa eğer; yıllardır halkın kalbine ve zihnine ördükleri örümcek ağlarının kopma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu görüyorlarsa eğer; kaçınılmaz olarak *Müslim League*'u her vesileyle ve her gücün eliyle yok etmeye çalışmaları doğal karşılanır. Ona yönelik en kirli iftiraları atarlar. Tanısın tanımasın onunla işbirliği yapan, onunla aynı dertleri paylaşan herkese en utanmaz ithamlarda bulunmaktan kaçınmamaları doğaldır. Kendi makam ve mevkilerini korumak için, halkı kör taassup, hurafe, donukluk ve cehalet içinde bırakabilmek için -ki bundan beslenmektedirler- milyonlarca yüreği iman ateşiyle İslam'a ısındıran, Muhammed ve ailesinin aşkıyla bu nurlu gök kubbenin altına süren *Müslim League'u* zayıflatmak ve tahrip etmek için; yüzyıllardır Müslüman Hintlerin egemenliği altında yaşayan ateşperest *Hindu Racelarıyla*, Doğuda İslam'ı ortadan kaldırmaya gelen kilise görevlisi Mesihî müjdecilerle ve Müslümanların Hindistan üzerindeki egemenliklerini gasp eden emperyalist İngilizlerle işbirliği yapmaları normaldir.

Gizli ve aşikâr memurlar, kâfir ve Müslüman propagandacılar, Doğu Hindistan Şirketi'nin ücretli adamları önceden tayin edilmiş bir zamanda ve çizilmiş bir plan çerçevesinde tüm Hindistan'da; *Müslim League* hakkında malum şayiaları yaymak, halkın onun

[47] "...*Onun gereğini yapmayanların durumu, sırtında kitap yüklü eşeğin durumu gibidir...*" (62/Cuma Suresi 5) "...*Onun durumu üstüne varsan da kendi haline bıraksan da dilini sarkıtıp hırlayarak soluyan köpeğin durumu gibidir...*" (7/Araf Suresi 176)

aleyhinde düşünmesini sağlamak, habersiz halk kitleleri arasında *Müslim League*'nın aydınlık mesajı ve yolu hakkında kötümserlik oluşturmak için entrikalar yaparlarsa bu normaldir. (Zira bunlar biliyorlar ki İslam yeniden uyanır, Hindistan'da tekrar canlanır, yalancı temsilcilerin aldatıcı tuzaklarından ve hurafecilikten bir daha kurtulacak olursa; asla halkın hayatının yağmalanmasına ve Hindistan'ın kanını emmesine tahammül etmeyecektir. Bu Müslümanlar ki izzeti Allah'ta, Peygamberde ve kendilerinde görüyorlar. Bu Kur'an ki takipçilerini "kendi aralarında merhametli ve kâfirlere karşı şiddetli" olarak tanımlıyor ve onları "Yahudi ve Hıristiyanları kendilerine veli tayin etmemelerini ve hatta onlarla dostluk kurmamalarını" söylüyor.)

Tüm imkânını, gücünü, imanını ve ihlâsını bu çağın sorumluluk sahibi bilinçli Müslüman aydınlarından olan *Müslim League'i* Hindistan toplumunda ve düşman saldırıları karşısında yalnız ve savunmasız bırakmak amacıyla; bütün propaganda araçlarını, toplumsal imkânları, siyasî destekleri ve sınırsız ekonomik imkânları da kullanarak emperyalizmin esiri olan cahil Hindistan halkının gözünde hareketi öyle kötülesinler ki dost-düşman, kâfir-Müslüman herkes bu çağrıyı susturmak için el ele versin ve işbirliği yapsın. Bu da normal karşılanmalı(!)

Cehalet, fakirlik ve cahillik; dünyaları İngiliz emperyalizminin, dinleri ise Hindistan irticasının oyuncağı haline gelmiş olan *Dekkan, Bengal, Haydarabad ve Keşmir*'in avam Müslümanlarını yaşayan ölüler haline getirdiğinden kitap okumaya mecalleri kalmadı. Bu nedenle *Müslim League*'nın yazdıklarını da okuyamazlar. Duyduklarını anlamak için teşhis etme ve düşünme yetenekleri kalmadı. Karanlık işler çeviren sözde dindarların büyülerine öylesine kapıldılar ki "ilmî temelden" ve akıl yetisinden yoksun oldukları gibi; bir evliyanın hükmü, resmî yetkililerin emri karşısında ve büyücülerin apaçık iftira ve uydurmaları karşısında "görme ve duyma yetilerini" de kaybetmektedirler.[48] Böylece onlar İslamî

[48] Müslüman aydın âlimlerden biri şöyle söylemişti: Pakistan şehirlerinden birine gitmiştim. Kaldırımların birinde anadan doğma çıplak bir adamın uyu-

Müslim League'in felsefesini ve düşünsel çizgisini, ilmî ve dinî bakış açısını yalana mahkûm etmekle kalmaz; aynı zamanda onu anlayamamış ve de kavrayamamış olurlar. Zira bu eylem ilim ve akıl gerektirmektedir ki bunların hiçbiri bu Müslümanlarda bulunmamaktadır. Onlar *Müslim League*'nin kitaplarından birine iftira attıklarında, herhangi bir konuyu tahrif ettiklerinde, bir cümleyi çıkarttıklarında, bozduklarında, üstünü örttüklerinde hatta orada yazılanın tam aksini kitaba nispet ettiklerinde ve bunu halka naklettiklerinde; halkın bu kitabı alıp okuması mümkün değildir. Zira bu eylem okuma yazma bilmeyi gerektirmektedir, onlar ise bundan yoksundur. Hatta bunlar *Müslim League*'nin binasına iftira atarlar, salonuyla ilgili utanmaz şeyler söylerler veya gece gündüz *Müslim League'nin* minarelerinden yayılan ezanlarla ilgili yalanlar uydururlar. Bu mustazaf mutaassıplar da onların insanı bitiren ve kör eden mekteplerinde öylesine felç olmuşlar ve öylesine acınacak bir gerilemeye maruz kalmış ve acze düşmüşlerdir ki; bu meselenin aslını öğrenmek için ne felsefe, ne fıkıh, ne usul, ne tarih, ne hadis ilmî, ne tefsir, ne kelam, ne fikir, ne akıl ne de azıcık şuur gerekmediği halde, gerçeği görmek için sadece bir göz ve bir kulak yeterli olduğu halde ya da birkaç adım atıp *Müslim League'in* binasına giderek gerçekleri görmek, şiarlarını minarelerinden dinlemek yeterli olduğu halde bunu bile yapamamaktadırlar. Oysa bunu yapsalar hem kendilerinin, hem *Müslim League*'in, hem İslam'ın, hem de Hindistan'ın bu gizli açık hannaslarının nasıl kurbanı olduğunu görecek ve anlayacaklardır. Kendi menfaatleri söz konusu olduğunda hak yemeyi ta nerelere götürebileceklerini bileceklerdir. Bunlar öyle kimselerdir ki herkesin gözü önündeki bir "yapı" hakkında küstahça yalanlar söyleyebiliyor, her gün şehrin fezasında yankılanan bir "şiar" hakkında uydurmalar düzebiliyor

duğunu ve kendi âlemine dalıp gitmiş olduğunu gördüm. Yoldan geçen Mümin ve saf bir adam onun yanından geçerken ona saygıyla yaklaştı, nezir veya niyaz için yanına para bıraktı, mübarek bir şeye dokunurcasına saygıyla kalçasına dokundu. Sonra zikreder gibi bir şeyler mırıldanarak elini öptü. Ardından bırakıp gitti. Bu kim diye sordum. Adamı tanıttılar: "O velidir."

ve olduğunun tam tersini nakledebiliyorlar. Bin dört yüzyıl önce Mekke ve Medine'de olmuş müteşabih ayetlerin derinliklerinde bulunan ve farklı rivayetlerde yer alan bir olayı ve bir hakikati halka nasıl saptırarak iletiyorlar? Allah'ın dininin başına ve halkın aklına neler getiriyorlar? *Müslim League*, yıllardır dört bir taraftan şayiaların, iftiraların, tahriklerin, yalancıların ve karalama oklarının hedefi olduğu halde; "halka hizmet Hakk'a hizmet" düsturuyla saldırılara sabredip edip asla kendini savunmaya çalışmamıştır. Sağdan soldan savaş alanına inen bu kişilerle yaka paça olmaktan uzak durmuştur. Tuzaklar, taş yağmurları, yumruklar ve tekmeler, fırlatılan oklar karşısında asla yanlış bir yola başvurmamışlardır. Allah'ın emanet çıkınını omuzlarına aldıkları günden bu yana; hidayet nuruyla ve aşkla, Kur'an ve sünnet yolunda, peygamberin, ailesinin, temiz ve mücahit ashabının adımlarını izleyerek bu yolda sebat etmişlerdir. Hiçbir arzunun kandırmasına, hiçbir korkunun tehdidine aldırmamış; kendilerini savunmak için en ufak bir çabaya girişmemişlerdir. Kendini aklamak için çıkaracakları en ufak bir kargaşayı bile "sorumluluktan" geri kalma olarak görmüşlerdir. Farklı güçler karşısında gösterecekleri en ufak bir tereddüt ya da zaafı "tevekkül ve imanî tevazua" aykırı, bir tehlikeyi ortadan kaldırmak ya da bir şerri defetmek için ona buna yakınlaşma çabasının niyetini bile "tevhide aykırı" görmüşlerdir.

Allah insanı güzel ameller işlesin diye yaratmıştır. O ne güzel bir dost ve ne güzel bir vekildir. Hindistan toplumu, geri kalmış ve emperyalizm belasına müptela olmuş bir toplumdur. Geri kalmışlık ve emperyalizm müptelalığı toplumu öyle bir hale getirmiştir ki; toplumunun uyanışı için aydınca bir mücadeleye girişen her aydın ya da ülkesinin kurtuluşu için cihada kalkışan her mücahit, toplumdaki sıkıntılara gerçekçi bir bakış açısıyla bakarak muhtemel sıkıntılara tahammül etmelidir. Bunlar karşısında öfke ve sabırsızlık göstermemelidir. Şaşırmamalıdır, korkmamalıdır, kaçmamalıdır, ümitsizliğe kapılmamalıdır, her şeyden önemlisi vaktini ve gücünü bunlarla mücadele ederek harcamamalıdır. Kargaşa çıkarmakla ve keşmekeşle meşgul olmamalıdır. Tüm bu ahlâkî, fikrî,

ruhî, kültürel, dinî, siyasî vb. uyumsuzluklar geri kalmışlığın ve emperyalizme müptela olmuşluğun dışa yansımaları ve zahirî sonuçlarıdır. İnsani ahlâk veya İslamî kıstaslarla düşünüp değerlendirmelerde bulunan "özgürlükçü ve temiz bir mücahit" ya da "ilerici ve muttaki bir mümin"; eğer "aydın" olmazsa bu "kötülüklerden" sıkılır, usanır. Örneğin İngilizlerin bilinen casusu Cafer Bengalî, İngiliz uşaklarına hizmet verdiği ve Müslüman Hintlerin antiemperyalist kahramanı Sultan Ahmet'e ihanet ettiği için desteklenmiştir. Kaçakçılıkta, servet ve şehvette oldukça cömerttir. Aynı zamanda resmî din sözcüsü ve bazı dinî makamların sivil temsilcisidir. Diğer taraftan öğrencilik döneminde emperyalist Avrupa'nın kalbinde Hindistan'ın özgürlüğü için feryat eden, Batı üniversitelerinde dâhiyane fikirleri Batı üniversitelerinde İslam'ın gururu olan Muhammed İkbal Lahuri; tüm ilmî sermayesini, yazım gücünü, hitabet yeteneğini ve aklî dehasını saldırgan Hıristiyanlık ve önyargılı oryantalizme karşı savunmasız İslam'ı en güçlü şekilde müdafaa etmeye adamıştır. Hindistan'a döndüğünde üniversite kürsüsünü İslamî tebliğ minberine feda etmiştir. Filozof, arif, yazar, şair, hatip, araştırmacı, İslambilimci, siyasetçi, mücadeleci, yenilikçi, yaratıcıdır. Güçlü bir toplumsal liderdir. Eski ve yeni kültüre aşinadır. Dinden de medeniyetten de nasibini almıştır. Biri Doğulu diğeri Batılı iki kanadıyla bir şahin misali yükseklerde kanat çırpar. O, tüm bu özelliklerini İslam'a adamıştır. En alçak irticaî ve kadim temeller üzerine oturmuş olan Hindistan İslam'ını Modern Çağ'ın merkezinde gündeme oturtmuştur. Bir taraftan insanı hayrete düşüren aydınlanma çağının zirvesinde yaşayan Batı medeniyetinin kalbinde ve İngiliz emperyalizminin modernizm aldatmacası ve yalanıyla dolu Hindistan'da, diğer taraftan Hindistan Müslümanlarının donuk ve katı zaviyelerinin durgun ve keskin odalarında yakmıştır iman ateşini ve aşkını... Tüm bunlara rağmen ruhanî makamlar; Cafer Bengalî *ve* Sadık Dekkanî'yi İslamî şahsiyetler olarak teyit ederken, hatta kendilerinin resmî sözcüsü ve özel temsilcisi kabul edip halkı kandırma yolunda elini çok samimi olarak sıkarken; İkbal'i ya tekfir ediyorlar, ya fasıklıkla suçluyorlar, ya zayıf bırakıyorlar, ya İslam düşmanlarının onu

Hindistan İslam toplumunda felç etmek için sergiledikleri iftira seli karşısında susuyorlar ve bu suskunluklarıyla hasmı teyit etmiş oluyorlar. Bir casus olan Cafer Bengalî'nin toplumda İslamî bir çehre ya da dinî bir şahsiyet olarak sunulduğu, buna karşılık İkbal Lahuri'nin tekfir ve itham edildiğini gören bir mümin ya da özgür bir insan; ne yapar? Bu vaiz, Allah'ın mescidinde, peygamberin minberinde İslam adına ve Müslümanları müdafaa etmek adına, İngiliz imparatorluğu hükümetinin bekası için dua ediyor. Tebliğ toplantılarında İkbal'e açıkça iftiralarda bulunuyor. Onun *Din Düşüncesinin İnşasında Yenilik* adlı kitabını İslam'ı reddeden bir eser olarak tanıtıyor. Herhangi bir kitaptan bir ibareyi alıp onun kitabından almışçasına naklediyor, ya da bilinen şayia ve uydurmaları bininci kez tekrar ediyor. Böylece Müslüman dinleyiciler, kalpleri iman ve ihlasla dolu olduğu halde İkbal'den bir İslam düşmanı olarak nefret ediyorlar. Ardından Müslümanlardan bazıları bir casusluk, tuzak ve uyuşturma yuvası olan aldatma merkezlerine yönelerek buralarda mübarek şeyler arıyorlar ve hastalıklarına şifa bulacaklarını umuyorlar. Dinî, ilmî, ahlâkî öğüt ve dertlerine derman arıyorlar. İşte burada tam da "kalpleri var anlamazlar, kulakları var işitmezler ve gözleri var görmezler" durumu harekete geçmekte şakşakçıları ve din simsarlarını üretmektedir. Sonra da oradan yürekleri kin, taassup, yalan, hurafe ve itham dolu olarak geri dönüyorlar. Oysa Sir Seyyid Ahmed Han Hazretlerini Hindistan'da büyük İslam âlimi olarak biliyorlar. Cafer Bengalî'yi de Müslümanlara hizmet eden bir şahsiyet, İkbal'i ise din düşmanı olarak tanıyorlar. Bu uğursuz aldatma ve tuzak merkezlerini ve İngiliz emperyalizminin gizli üslerini de takva evi ve iman kıblesi... *Müslim League*'a gelince; burayı gençlerin dinden döndürüldüğü, müminlerin laubalileştirildiği ve bir an önce viran edilmesi gereken bir yer olarak biliyorlar!

Böyle bir durumda işte o mümin ya da en azından özgür insan feryat eder. Tüm bu çirkinliklere tahammül edemez. Gördüğü tüm yalan, katı yüreklilik, önyargı, utanmazlık ve hak yemeler karşısında şaşakalır. Ardından avazının çıktığı kadar halka şöyle haykı-

rır: "Ey Falan! '*Müslim League* binasının üzerinde Rafızîlere has, Allah Resulünün ashabına hakaret içeren bir yazı var diyorlar' diye tekrar edip duruyorsun. Neden gidip bakmıyorsun? Sürekli 'Muhammed İkbal Lahorî, kitabında peygamberlik iddiasında bulundu, Peygamberin son peygamber olduğunu reddetti, Osmanlı'yı övdü ve İslam'a ihanet etti diyorlar' diye tekrar edip duruyorsun da neden gidip bir kez olsun kitabı kendin okumuyorsun? Sürekli 'İkbal hakkında şöyle, Cafer Bengalî hakkında böyle söylüyorlar.' diyorsun. Bir kez olsun git kendin araştır. Bir kez olsun gerçeği kendin bul."

İkbal; Ebuzer gibi yalnız adım atan, yalnız yaşayan, aşkla doyan, ihlâsla susuzluğunu gideren bir adam... Cafer ise Müslümanlara ihanet ederek ödül alan, emperyalizmin uşaklarından milyonlarca rupi bahşiş alan, İslam mücahitlerinin İngiliz emperyalizmi karşısında gücünü kırarak mal mülk sahibi olan, Müslümanların gizli zekâtları ve beytülmalden aldığı paralarla Nemrutvârî ilişkiler ve Harunvâri (Harun Reşid) randevu evleri kuran bir adamdır.

Bir kimsenin hirfetinin altında yüz put sakladığını görür, mübarek cübbesini kaldırıp olanı biteni halka göstermek için koşar. Vaaz minberinde bir Müslüman'a iftira atıldığını duyar, hemen bunun bir yalan, bir iftira olduğunu haykırır minberin altından. Din adına bir meclis gördüğünde, din adına bir kitap yazıldığında, din adına birinin eline bildiri iliştirildiğini gördüğünde; onun uydurma bir biyografi, uydurma bir nakil, yalan bir ifade, yanlış bir hüküm, bir iftira olduğunu kaynak göstererek, kitabın ismini vererek, sayfa numarasını zikrederek, hatta kitaptan alıntıladığı bir ifadeyi tırnak içine alarak reddeder. Fakat yine ihanet, yine yalan. Yazarın düşmanından iktibas edip reddettiği bir cümleyi ona isnat ederler, onun kendi düşüncesiymiş gibi naklederler.

Artık tahammül edemez. Sinirlenir. Feryat eder. Acı çeker. Birinin boğazını sıkar, diğerinin yakasını tutar. Birine cevap verir. Birinin karşısına dikilir. Bir yeri reddeder, bir yeri savunur. Bu aldatmacının yakasını tutar, o hilenin peçesini indirir... Mücadele etmez, bezer, bunalır, yorulur, kötümserleşir, ümitsizliğe kapılır, zayıf

düşer, elden ayaktan düşer. Nitekim düşman da bunu istemektedir.

Ama ilim gözüyle bakarsa, malulü asla illet yerine koymaz. Bir hastalığın kaçınılmaz sonuçlarıyla mücadele etmez. Dostun düşmanın el birliğiyle, İslam'ın ve küfrün işbirliğiyle ortaya atılan çirkinliklere, hıyanetlere, aldatmacalara, katı yürekliliğe, tuzaklara, hak yemelere, şayia uydurmalara şaşırmaz. Hatta İslam hendeğini yok etmek için, dostun kılıcının düşmanın kılıcından daha evvel başına ineceğini bilir!

Ona göre tüm bu bozgunculuklar ve uyumsuzluklar tabiidir. Öngörülebilirdir. Hepsini beklemektedir. Tüm bu zorluklara sabretmeye ve direnmeye hazırdır. Onun için hiçbir şey sarsıcı ve inanılmaz değildir. Zira tüm bu zorunlu ve normal sonucun iki temel sebebi emperyalizm ve geri kalmışlıktır.

Yüzde doksanı okuma yazmadan mahrum olan bir halk, kara cehalet ve fakirlik içinde ömür süren bir toplum, asırlardır uyutucuların ninnileriyle büyütülen bir halk, ellerinde Musa'nın asasını taşıdıkları halde Firavun ve Karun'un büyü ve efsunlarıyla büyülenmiş ve efsunlanmış bir toplum. İrfanlarını *Raajeler* ve Kaşaterya sınıfının şehzadeleri, İslamlarını işgalci Gazneliler ve Moğol zorbaları tebliğ etmiştir. Özgür düşünce sahibi *Veda ve Buda* arifleri hep uzlet içinde yaşamışlardır. Özgür Müslümanlar ve Mücahit ulema, zalim güçlere mahkûm olmuş, kovulmuş ve cehaletin muhafızı haline gelmişlerdir. Naçar halktan ve yaşadıkları zamandan uzaklaşmış, meçhul kalmışlardır. Bugün bunlar zulüm imparatorluğu dönemlerinde, sermayenin hâkimiyetinde, İngiliz emperyalizminin siyasî, askeri, iktisadî ve hepsinden kötüsü fikrî, ahlâkî ve kültürel sömürüsü altında yaşamaktadır. Tüm bunlar bir toplumu insanî özelliklerinden uzaklaştıran; dinî, aklî olmaktan çıkarıp halkın yuları konumuna getiren ve toplumu da kendi bineği haline getiren odaklardır.

Böyle bir ortamda Hindistan toplumunun yazgısını eski geri kalmışlık ve yeni emperyalizm belirlemektedir. Bilinçli Müslümanlar

ve mücahitler de hem halkı kandıran karanlık dâhilî odaklarla hem de halkı yok etmek isteyen bozguncu ve dış güçlerle savaşmak zorundadır. Eğer başlangıçta tüm zorluklara sabretmez, tüm ihanetlere ve çirkinliklere tahammül etmezlerse, batıl hükümetlerde, zulüm sistemlerinde, karanlık ve bozguncu sultalarda tüm hakperestlerin, tüm özgürlük savaşçılarının, tüm aydınların ve misyon sahiplerinin başına gelen kadere razı olmazlarsa ve tüm bunlara kendilerini hazırlamazlarsa başarılı olamazlar.

İşte böyle Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri! Şairin hikmetli şiirinde *Müslim League ile ilgili* verdiği öğüt şöyle:

Tıpkı Hint Kamışının dalları gibi her türlü eğrilikten azad,

Tıpkı rüzgâr gibi her türlü esaret zincirinden özgür,

Tıpkı nilüfer gibi suyun her türlü kirletmesinden pak,

Tıpkı güneş gibi her türlü kirden uzak,

Tıpkı aslan gibi her türlü sese karşı korkusuz.

Sahip olduğun her şeyi terk et
ve tıpkı gergedan gibi yalnız çık yola.

Biz, sırtımızda ağır ilahî emanet yükünü taşıyoruz. Biz, elimizde "İyiliği emreden kötülükten men eden" bir ümmet mesajı taşıyoruz. Yüreğimizde tevhide iman, canımızda halkın kurtuluşu ve hidayeti için aşk ateşi, önümüzde Allah'ın peygamberinin, ailesinin ve şehitlerin emaneti... Yol kılavuzumuz özgür ve temiz düşünceli kişilerin, Müslüman mücahitlerin, İslam'ın aydın ulemasının himmeti. Mirasımız; güzellik, düşünce, özgürlük, adalet talebi, fedakârlık, şehadet ve İslam mücadelesiyle dolu izzetli ve övünç kaynağı bir tarih ve kültür. Yol azığımız ve yardımcımız Kur'an ve sünnet... Halkın arasından geçen Allah'ın yolu için çalışıyoruz. Yolumuzun üstündeki tüm zorluklara, tehlikelere, eşkıyalara, yol kesicilere, düşman pusularına, iniş çıkışlara, düşüşlere, nifak ve ihanet tuzaklarına, dostların ve düşmanların işbirliğine, dertlere, susuzluklara, yaralara, tufanlara, yüksek vahşi dağlara, sınırsız çorak çöllere ve boğucu bataklıklara rağmen tüm bilincimizle ilerli-

yoruz. Başımıza gelen her şeye sabrediyoruz. Allah yolunda yürürken olabilecek her şeyi hesap ederek yolumuza devam edeceğiz. Bu zorlu mücadele yolunda yolun kenarını dikilip tuzak kuranlara ve yaygara koparanlara karşı yan gözle bakmayacağız, ona tekme atıp yoldan yuvarlamayacağız, bize ne kadar saldırırsa saldırsın kendimizi savunmak için ona el kaldırmayacağız. İngiliz emperyalizmi yok olana dek, Hindistan sömürüsü bitene dek veya biz ölene dek bir adım dahi geri atmayıp bu yolda ölünceye kadar direneceğiz ve ilerleyeceği. Bu yoldan ne geri dururuz ne de istirahata çekiliriz. Bu işte biz sadece kendi zaferimizi düşünüyoruz, düşmana galebe çalmayı değil. Biz zaten bugünden muzafferiz. Nasıl bir zafer? Eğer bir insan kapkaranlık yüzlerce çıkmaz sokak arasında, ahır ve çöplüklerde -ki dünya hayatıdır. Kendine tapınarak yaşamaktır. Körce bir yaşamdır.- bu yolu bulabilmişse muzafferdir. Bu yolu seçmekle güç kazanmıştır. Bu yolda ilk adım atan kişi muzafferdir. Allah'a çıkan bu yolun hangi caddesinde ölürse ölsün şehit olmuş sayılır. Burada niyet yolda olmak, yolcu olmak ve menzile erişmektir. Kendi yolunda olan kişiyse hiçtir, hakirdir. Tevekkül yolunda neticeye ve mutlağa ulaşır. Sonsuz aşk yolunda sonsuz olur...

Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri!

Yürümeye başlamış olduğumuz bu yoldaki güç ve kudretimiz öyle ebedi bir güçtür ki ona dayanmakla cesaret ve güç kazandık. Bu zamanda iki cephede savaşıyoruz. Her ne kadar sayıca az olsak da karşımızda İngiliz emperyalizmi bulunsa da ve düşmanımız süper güç olsa da. Karşımızda tarihin derinliklerinde kök salmış Hint istismarı olsa da bunların hepsini doğal görüyoruz Sir Seyyid Ahmed Han Hazretleri. Ancak, bu durumda hatta bu zaman ve zeminde her şeye hazırlıklı olan bizim için bile tabii olmayan bir şey vardır; sizin bu işte yaptığınız hesap. Siz sandınız ki "Bugün *Bengal* direnişi yenilgiye uğramış ve *Kongre Partisi* özgürlükçülerinin safları dağılmıştır. *Haydarabad, Dekkan ve Delhi* katliamları halkı zayıflatmıştır. İngiliz imparatorluğu hükümeti ve *Doğu Hindistan Şirketi* Hindistan'da kalıcı hale gelmiştir. Artık Hindistan'da öz-

gürlükçülere dayanmak rüzgâra dayanmak kadar beyhudedir. Müslüman ve mücahit hareketlere bel bağlamak, suya yazı yazmak gibidir." Antiemperyalist özgürlükçülerin ve irtica karşıtı Müslümanların saflarında, halkın iman ve ihlâsından kazandığınız değeri; şehitlerin kanlarıyla, mücahitlerin işkenceleriyle, Müslümanların acılarıyla, özgürlükçülerin kahramanlıklarıyla, teslimiyeti reddeden Hindistan halkının katledilmesiyle kazanılan "İslam" ve "bağımsızlık" değerini kullanarak İngiliz emperyalizminin gözünde itibar ve değer kazandınız. Siz de bugün İslamî hareketin lider çehrelerinden ve bağımsızlık mücadelesine destek verenlerden biri olarak tanındığınızdan yavaş yavaş hendeğin bu tarafından karşı tarafa geçmeye çalışıyorsunuz. Önden, arkadan, aşağıdan ve yukarıdan, her taraftan muhasara altına alınmış, Benikurayza'nın ihanetiyle ciddi tehlikelerle karşı karşıya olan *Müslim League*'tan kurtulup herkesin bildiği o malum komplocu gruplarla olmak istiyorsunuz. Yaslandığınız dayanağı değiştirmek istiyorsunuz. Sırtınızı güçlü ve sağlam bir yere dayamak istiyorsunuz. Eminim bu "siyasetin" projesini çizen ve politikasını oluşturan ilk ve öncü kişiler; sizin özel danışmanlarınız, yakınlarınız ve taraftarlarınızdır. Cehalet ve nifak üzerine bina edilen bu eğri mahfenin içine bir el uzattılar. Fakat Sir Seyyid Ahmed Han Bey şu anda uykuda olan bu çölün köpekleri havlayacaklar... Siz ise bunu iyi biliyorsunuz.

Kardeşe Mektup

Görmediğim sevgili kardeşim ve tanınmadığım saygıdeğer akrabam![49] Bu mektup bana hayatımın bir dönemini hatırlattı ve bu yüzden mektubunu zevkle okudum. 1325-1329'li (1946-1950) yıllar. Okumaya ilk başladığım kitap Maeterlinck'in *Büyük Beynin Düşünceleri* adlı kitabıdır ki beni felsefeye gark etmiş, tasavvufa çekmiştir. Aklım o dönem ne bunları alacak seviyede idi ne de hazmedecek düzeyde. Ergenlik bunalımları da yaşamaktaydım. Toplumsal anlamda hedefsizlik ve yönsüzlük de bir tarafta duruyordu. İnziva, bireysel düşünme ve sorumsuzluk... Dış gerçeklerden ve ilmî bağlılıklardan uzaklık... Sonuç; bir köşeye oturmak ve "boş boş düşünmek", tıpkı yerinde sayan bir motor gibi. Zihni buhranlar, fikrî dağınıklık, şüphecilik, felsefî çıkmaz sokaklar ve sonunda Schopenhauer'ın kötümserliğini ve Buda sufilerine özgü bir ruh halini döküvermişti içime. Ufukları gözümde öylesine karartıvermişti ki karşımda "intihar" veya "cinnetten" başka bir kader görünmüyordu.

Size; tüm yabancılıklarına ve zahirî zıtlıklarına rağmen aslında batınî olarak çok benzer ve kardeş olan mollalar ve Marksistler gibi çok rahatlıkla dinî ya da felsefî büyülü bir formül verir ve bunun tüm varoluşsal sıkıntılarınıza ve felsefî vesveselerinize çare olacağını, kâinatın esrar perdesini aralayacağını ve ilim ve insanın hakikat sırlarına ulaşacağınızı söylersem; bu ancak riyakârlık veya ahmaklık olur. Akaid usulü denilen soyut kalıpları -ki bu ister 'soyut kelamî beş esas' olsun ister 'somut diyalektik dört esas' olsun, fark etmez.- yıkıp engin felsefi ufuklar hakikat arayışına dalan bir düşünce; her ne kadar henüz durulmamış, kıblesini bulmamış ve Kâbe'nin damına oturmamış olsa da hiçbir dama oturmayacak ve hiçbir formül veya fetvayla sakinleşmeyecektir. Ben her ne kadar

[49] Bu mektup kendi fikir ve düşünleri ile ilgi bir makale kaleme aldıktan sonra söz konusu makaleyi okuyup değerlendirmesi için Dr. Şeriati'ye gönderen kişiye yönelik olarak kaleme alınmıştır. Şeriati makaleyi okuduktan sonra onda bir takım tashihler yapıyor ve bu mektubu makalenin yazarına hitaben kaleme alıyor. (Derleyen)

sizi görmemiş olsam da ve sizi tanımıyor olsam da bir mercie veya bir mürşide boyun eğmekten nefret edecek bir fikrî seviyeye ulaşmış olduğunuzdan eminim. Eğer aldatılmamayı ve birilerine itaat etmemeyi önemsiyorsanız; insanın özgürlüğünü, temiz ve asil mahremiyetini korumak için Allah'ın sunmuş olduğu bu büyük muhabbeti korumanızı sizden istirham ediyorum.

Allah karşısında çamuru "Âdem" yapan bu mukaddes itaatsizlik hiçbir sözü ve tecrübeyi dinlememek, duymamak, okumamak, tanımamak, anlamamak manasına gelmez. Söyleyecek sözü olan herkesi daha konuşmadan mahkûm etmek demek değildir. Andre Gide'in özgürlük bahşeden davetine karşı yapılan o eleştiri gibi. Andre Gide: "Tüm kapalı kapıları açtım. İnzivada olan tüm gençlerin ellerinden tuttum ve onları dışarı çıkarttım. Dış dünyanın açık ufuklarına, bu kapalı kapıların arkasındaki büyük dünyaya bıraktım onları. Böylece tüm heveslerini özgür bir şekilde yaşasınlar istedim..." der. Buna karşılık şöyle söylenmiştir: "Ey Andre Gide Bey! Siz kapıları kapalı bu hadisenin dışına çıkararak, onları dış dünyada hapsettiniz!"

Her şeyi anlamadan inkâr etmek, duydukları her şeye hararetle inanan halkın taassubundan farksızdır. Bunların biri "mukaddes eşek" iken, diğeri "aydın eşektir." Bu ikisi enayilikte ortaktırlar. Zürriyetleri birdir. Enayilikten daha belirgin bir renk yoktur. Müminle kâfir, faşistle sosyalist, Şiî ile Sünnî arasında bu anlamda fark yok.

Emin olun ne ben yaşadığınız fikrî karmaşalarınızı ve felsefî sorularınızı sona erdirmek için kendimi Lokman Hekim'in yerine koyup reçete yazacak derecede kendini beğenmiş ve riyakârım, ne de sizi o derece saf zannediyorum. Ancak benim bu aşamaları nasıl atlattığımı, az çok haberdar olduğunuz bu yola nasıl ayak bastığımı yazmam, sizin için faydalı olur diye düşünmekteyim. Siz ister inanın ister inanmayın, ister doğru olsun ister olmasın, ben mutmain bir şekilde ve inanarak bu yolda yürümekteyim. Taassuptan nefret ederim. Keşif, keramet, hakkalyakin ve aynelyakine ulaşma iddiasında değilim. Araştırmaktan, hakikat peşinde koşmaktan, işimde

yanlış yapmış olma ihtimalini ve diğerlerinin haklı olabileceğini düşünmekten asla vazgeçmem. Aramaktan ve gayret göstermekten el çekmem. Ancak aynı zamanda seçtiğim, inanarak yürüdüğüm, yolunda yaşadığım ve yolunda yaşamamaya da hazır olduğum davaya hakkaniyet gösteririm.

Söylediğim gibi ben düşünmeye felsefeyle başladım. Her ne kadar bu başlangıç iptidaî ve ham olsa da. Üstelik felsefeye giriş kitapları ve dersleriyle değil; en kaygan uçurumlarla, en sarsıcı tereddütlerle, en ezici, en hareketli sorularla, şüphelerle, felsefî şaşkınlıklarla, Maeterlinck, Schopenhauer ve Ebu Ela Muğzî'nin şiirleriyle.

Fikrî karmaşa ile acı verici ve hayrete düşürücü felsefî tezatlar sonucu yaşadığım ruhî buhran; beni kaç kez intiharın eşiğine getirdi. Mesneviye olan duygusal bağım beni son, tufanlı gece yarısında ölüm uçurumunun kenarından *-Meşhed Koohsangi Havuzu'*-nun kenarı- geri çevirdi. Yaşama geri döndüm. Sadece Mesnevi aşkıyla.

Pençeleri vücuduma geçmiş, dişleri ruhumun ve düşüncelerimin derinliklerine batmış binlerce vahşi kurttan; *Mesnevi* beni kurtardı. Beni kendisiyle başka bir dünyaya götürdü. Başka ufuklara. Başka bir gökyüzüne, başka bir güneşe...

Ruh (Velayet-i can), yüksekliğe ve yüceliğe sahiptir,
Ruh, dünya işlerini evirip çevirendir,
Ruha giden yol (seyri suluk) inişli çıkışlıdır,
Bu yolda yüksek dağlar ve geniş sahralar vardır.

Mesnevi bu "soruların" hiç birine cevap vermedi. Hiçbir felsefî muammayı sonlandırmadı. Aklî tezatları düzeltmedi. Benim gözlerime başka bir bakış bağışladı sadece. Bu bakışla dünyaya baktım. Bir daha o şaşkınlık gölgeleriyle ve şüphe karanlıklarıyla karşılaşmadım.

Felsefî şüphelerin diş ve pençelerinden kurtulmanın tek yolu boş verip oturmaktır. Mücerret felsefi aklı, hakikati bulmak için bu âlemin vadilerine salmak; insanı kendinden uzaklaştırır, halktan gafil kılar ve hiçbir zaman da hakikate ulaşamaz. Sen kendini öyle te-

miz, öyle sıcak, öyle aydınlık kılmalısın ki hakikat seni bulsun, seni avlasın ve tıpkı yürek semasında asılı bir bulut gibi bu çölün güneşini sende eritsin!

"Hakikat" özellikleri, bağlantıları ve kendini ortaya çıkaran sebepleri açısından insanın incelemek için masaya yatırabileceği, kamera, mercek, mikroskop, teleskop, "hesap makinesi", "radar", elektronik aletler ya da ışınlarla çalışabileceği bir olgu değildir. Bu fizikçilerin, coğrafyacıların, astrologların, matematikçilerin, kimyacıların, tarihçilerin, sosyologların, cerrah ve tıpçıların işidir. Beyin çok titiz ve karmaşık bir sistemdir. Tabiat olaylarını, tarihi ve toplumsal olayları, iktisadi meseleleri, canlı ve cansız tüm mevcudatı tanıyabilir, onların yansımalarını dakik bir şekilde görebilir, bu yansımaları mukayese edebilir, bunları düzenleyebilir, birbirleriyle olan bağlantılarını keşfedebilir. Olguları, bağlantıları, hareketleri ve hadiseleri birbirinden ayırabilir, terkip edebilir, genelleştirebilir ve tefsir edebilir. Bunlardan sonuçlar (Ki olaylardan elde ettiğimiz bilimsel birikimlerimizin toplamıdır.) çıkarabilir. İnsan olgular karşısında "düşünen bir makinedir." Bu nedenle bir işin değeri, sıhhati, dikkat ölçüsü ve eylemlerin çapı; beyin adı verilen makinenin kudreti, kapasitesi ve kompleks durumuna bağlıdır.

Ancak "hakikat" başka bir şeydir. Hakikat bir "oluşum", bir "bağlantı", bir enerji", bir "madde", bir "unsur", "uzak bir sistem", "meçhul bir yıldız", "bir x ışını" olmadığı için bu sistemle değerlendirilemez. Onun özellikleri mekanizmayla mukayese, tertip ve tecziye edilemez, genellenemez, örneklenemez. İlmin genel yöntemleriyle anlaşılamaz, ilişkilendirilemez. Bu tıpkı Mevlana'nın Mesnevisini bir bilgisayara yükleyip bu mucizevî aygıttan onu anlamasını ve tefsir etmesini beklemeye benzemektedir. Ya da gökyüzü ilmine sahip, ileri teknolojiden haberdar, Ay'a ve Merih'e ayak basan, Apollo'nun mucidi Von Brown'dan Peygamberin miracını ilmen ispat ya da inkâr etmesini istemek gibi bir şeydir. Ya da Fransız Devrimi, Cezayir İnkılâbı, Vietnam veya Filistin direnişlerinde olduğu gibi halk devrimlerinde var olan imanı, telaşı, desiseyi, taassubu, aşkı, cihadı, duygulanmayı, sinirlenmeyi, üzülme-

yi, mutluluğu ve coşkuyu; bilimsel açıdan sebep sonuç ilişkisi içinde incelemek ve derinlemesine biyolojik tahlile tabi tutmaya benzer.

İnsanların tüm alanlarda ilerlemesine, tarih boyunca tekâmül etmesine rağmen; asırlardır sadece felsefe alanında yerinde sayması, bunca şaşkınlık verici dâhinin felsefî bir muammanın çözülmesinde en ufak bir başarı gösterememesi sebepsiz olamaz ve tesadüf sayılamaz. Gördüğümüz gibi bugün felsefî vesveselerle boğuşan, felsefî meçhullerden dolayı acı çeken kimselerin sorduğu "sorular"; bundan binlerce yıl önce aynı şaşkınlık içinde bulunan insanın sorduğu sorularla aynıdır. Maeterlinck'in şüpheleri Hayyam'ı feryada getiren şüphelerle tam olarak aynıdır. Albert Camus'nun itirazları, Lou Cours'un iki bin yıl önce öne sürdüğü öfkeli itirazların bir tekrarıdır. *Gılgamış Destanı*'na kulak verdiğimizde bu yolda yürüyen Sümer efsane kahramanlarının –belki Sümerlerden de daha evvelkiler- ayaklarını öfkeyle yere vurarak ve bu gökyüzü altında feryat ederek ölümden, ömürden, insandan, yaşamdan, kaderden, -dudağında merhametli bir sükût olan- meçhul ve yüce varlık sırrından bahsettiklerini duyarız. Hiçbir ses bu soruların cevabını vermez. Feryada dönüşen bu soruların ve itirazların yankısı, bu sonsuz feza ve sahipsiz dünyada avare dolaşır durur, mahvolur. Sanki kendi hikâyemizi dinliyoruz. Kendi hal dilimizi. Bu sorular; felsefeden hakikati göstermesi, varlık sırlarını çözmesi beklentisi içinde olan bugünün insanının da sordukları sorulardır. Sanki bu altı yedi bin yılda *Gılgamış*'tan Sartre'e kadar felsefe, varlık muammasını çözme yolunda bir adım dahi atamamıştır. Hafız gibi bir insan bu nedenle ümitsizliğe düşmüş, bu firarî avcıyı takip etmekten çaresiz olarak el etek çekmiş ve kendini içmeye vermiştir:

Behram Gur'un av ipini elinden fırlat at ve şarap kadehini eline al.

Ben tüm bu yollardan geçtim ve bu yolları tecrübe ettim. Biliyorum ki ne Behram kaldı ne de onun avladığı yaban eşeği.

Onlar felsefenin faydasız olduğunu, derinlere indikçe insanın cehaletini ve başıboşluğunu artıran bir bilim olduğunu anladılar:

> *Müzikten, eğlenceden ve şaraptan söz et; cihanın sırlarının peşine düşme.*
>
> *Kimse bu muammanın sırrını çözememiştir ve çözemeyecektir.*

Şu yakine ulaştılar ki felsefe kısırdır. İçine girdikçe şaşkınlık ve cehalet karanlığını artıran bir ilimdir. İnsanın, en temel meselelerin halli konusunda ilerleme gösterememesi inanması zor bir meseledir. Çağımızdaki insanın sorduğu sorular öncekilerin sorduklarının aynısıdır. Kendini tanımaya, düşünmeye, kafa yormaya, dünya hakkında düşünmeye, akletmeye, tefsir etmeye başladığı, hakikatin peşine düştüğü, sırları keşfetmeye, bilinmeyenlerin manasını çözmeye, "maverayı" incelemeye, görünen perdeleri ve setleri aralamaya başladığı sabahın ilk saatlerinden itibaren insan, felsefeye müptela olmuştur.

Evet, bilgin insanın, beşerin en yüce ve en halis düşünce göstergesi olan felsefe yolunda yerinde saymasına inanmak zor geliyor. Ancak insanın "gerçek" aklı bu acı itirafı yapmaya mecbur kılıyor. Hatta bazen tarihle de ilgili olan, kültür, medeniyet, düşünce, sanat ve dinlerin inançlarını derinlemesine bilen ve hatta bunun da ötesine ulaşmış bilinçli düşünürler bile felsefenin ufuklarının; bugünün insanının gözünde eski insanlarınkine nazaran daha karanlık, daha şaşırtıcı, daha utanç verici olduğuna inanırlar. Felsefenin ufukları? Evet:

Ben kimim? İnsan kimdir? Yaşamın anlamı nedir? "Kader" diye bir şey var mı? İnsanın eşyadan ayrı müstakil bir zatı var mıdır? İnsanın genel olaylardan ayrılan müstakil bir iradesi mevcut mudur? "Sorumluluk" nedir? Bu resim ve görüntülerle dolu apaçık perdenin ardında ne vardır? Bu muazzam ve korkunç varlığın ardında biri var mıdır? Neden "varız"? Nasıl "Yaşamalıyız"? "Ölümün" anlamı nedir? Nereye doğru gidiyoruz? "Tekâmül" hangi yönde olmalıdır? "Tabiat" cansız ve bilinçsiz midir, canlı ve şuur sahibi mi?

Âlem hiçlikte bir hiç midir ve insan anlamsızlık ve saçmalık mıdır? 'Hayır', 'şer', 'çirkinlik', 'güzellik', 'aşk', 'hayat', 'değer', 'hakikat', 'son', 'yön', 'Tanrı', 'ben', 'mana', 'ebediyet', 'özgürlük', 'kemal', 'felah', 'mutluluk', 'varlık', 'mavera', 'O'...

Acaba bu kadim "hikmet", "irfan" ve "din" kavramları İbrahim'in, Musa'nın, İsa'nın, Muhammed'in, Ali'nin, Konfüçyüs'ün, Sokrat'ın, Eflatun'un, Aristo'nun, Lao Tzu'nun, Buda'nın, Hallac'ın, Sühreverdî'nin, Gazali'nin, Şems'in, Mevlana'nın fikrî, ahlâkî ve itikadî mekteplerinde mi daha açıktı; yoksa sersemletici bir hızla ve şiddetli bir sıçramayla egzistansiyalizme, pragmatizme, kapitalizme, materyalizme, Freudizme, Epikürcülüğe, doğa bilimciliğe; ideolojinin teknolojiye galebe çaldığı, üretimin övgüye, tüketime tapınmaya, yeni teslis olan "sermaye-üretim-seks"i kutsamaya, kısacası hiçlik ve manasızlık dünya görüşüne tebdil olduğu "makine ve tüketim" asrında yaşayan modern insanın felsefî ruhunda ve fikrî bakış açısında mı?

Şüphesiz eski insanlar bu dünyaya daha aydınlık bir yürek ve daha tanıdık bir gözle bakıyorlardı. Yaşam meydanına daha emin adımlarla ve daha güçlü bir imanla ayak basıyorlardı. "Kendi insanlıklarına" dair daha derin ve daha asil bir bilinç taşıyorlardı. Modern insan ise Heidegger'in "Bu âlemin vadisine fırlatılmış" ifadesinde hayat bulan bir mantıkla bakıyor kendine. "Yalnızlık", "dünyaya yabancılaşma", "ruhî ızdırap", "fikrî dağınıklık", "ahlâkî değerlerde yozlaşma"; insanı korkunç bir bataklık olan bir tür "insanî değerlerde yozlaşmaya" götürmüştür. Bilgi ve kudret; ona felsefî ukdeleri ve fikrî muammaları çözme noktasında yardım etmemiştir. Aslında bunların çözümü noktasında tamamen ümitsizdir. Eski çabalarından el etek çekmiştir. Varoluşsal endişelerini, gaybî merakını, hakikate ulaşma susuzluğunu, hakikate duyduğu aşk, heyecan ve tutkuyu, hakikate tapınma duygusunu içinde öldürmüştür. "Şerefsiz bir şey" seviyesine düşmüştür. İlahî-insanî siması, materyalizm felsefesinde "mahvolmuştur." Materyalizm bayağılında "silinip" gitmiştir. Kısacası sözde "birbirine düşman bu iki kardeşin" pençeleri ve dişleri arasında sahte bir mazluma dönüşmüştür.

Günlük mesaisinden sonra -ruhsuz ve zincirlere vurulmuş üretim araçları arasında adeta kurulmuş bir robot gibidir.- felsefi yapısı, insani duyguları ve zatının parıldayan nuru; "siyasi partilerin toplantı salonlarında bir şakşakçı" veya "aristokratların kokuşmuş sermaye ve seks partilerinde bir leş/meta" şeklinde tecelli eder! Bu nedenle "olmak" kavramın manası ve yaşamanın "felsefesi" onun için böyle anlam kazanır. Tabi, kısaca özetlenen bu zer/sermaye ve zor/iktidar sisteminde bütün felsefî sorunlar çözülmüştür. Zira materyalizm[50] nihayetinde insanı aşağı ve basit içgüdülerinin seviyesine indirger. Böylece "cinsel özgürlük" ve "sınırsız üretim ve tüketim" onun bütün ihtiyaçlarını karşılamaya yeter. Öyle bir medeniyet ki materyalizmle birlikte bütün ihtiyaçlarını karşılıyor. Öyle bir medeniyet ki materyalizmle birlikte kendisini manevi duygulardan, ahlaki değerlerden ve dini bağlılıktan özgür kılıyor. Ve teknolojiyle birlikte hızlı ve seri üretime geçiyor. Böylece bu iki temel ihtiyacını rahatlıkla karşılama imkânına kavuşuyor.

Ben yıllarca kız lisesinde öğretmenlik yaptım. Asıl işim ve işimin aslı; genç neslin düşünce ve ruh dünyalarıyla temasta olmamı zorunlu kılıyordu. Genellikle evlilik çağına gelmiş ve ergenliğin eşiğinde olan kızlar fırtınalı bir deryada boğulurlar. Felsefî ümitsizlik denizinde. Kendilerinden, diğerlerinden ve dünyadan bıkkınlık hali yaşarlar. Romantik latif duygular, şairane zarif hayaller, maddiyat karşıtı sert eğilimler, günlük hayattan kaçış, soyut Eflatunî içgüdüler ve paradan, cinsiyetten, maslahattan ve maddiyattan nefret duygusu içerisinde bocalarlar. Meleğin kanatlarıyla nur, ruh, ilham ve aşk semasında uçmak için büyük bir ihtiyaç ve isyan içerisindedirler. Bulutlar içinde, sabah, mehtap ve yıldızların ışığı eşliğinde masmavi gökyüzüne yükselmek isterler. Tabiatın sırlarını, varoluş muammasını, hayatın anlamını, yaratılışın sonunu, Allah'ın sır hazinelerini keşfetmeyi dilerler.

50 Burada materyalizmden (felsefi, ahlaki, ekonomik, toplumsal ...) kastımın zahirde birbirine zıt görünen kapitalizm ve Marksizm'in her ikisinin müşterek bilimsel ve ahlaki temellerini oluşturan ve günümüzün toplumsal ilişkilerinin, medeniyetinin, yaşam felsefesinin ve insan biliminin esasını teşkil eden materyalizm olduğunu söylememe bilmem gerek var mı?

Bunları inşa etmek ruhlarının sadık aynasıdır. Lisenin beşinci yılından altıncı yılına kadar zirveye ulaşır. Tam olarak dördüncü yılın ikinci yarısından altıncı yılın birinci dönemine kadar. Genellikle şu söylenir: Allah'ım sen kimsin? Neden kendini bana göstermiyorsun? Ben bu dünyaya gelmeden evvel ne suç işledim? Öyleyse adına hayat denen bu işkenceye neden beni mecbur ettin? Ah, neden kimse yüreğimin dilinden anlamıyor? Ey ölüm! Neyi bekliyorsun? Neden gelmiyorsun? Beni bu kirli dünyadan, para ve şöhretten başka bir şey düşünmeyen bu insanlardan neden kurtarmıyorsun? Bu şehri, bu duvarları, bu evleri, bu kıyafetleri, bu yeryüzünü, yeryüzünde sürünen sürüngenleri görmeyeceğim bir yerlere firar etmek istiyorum! Yalnızlık, sükût, gözyaşı, ölüm... Ne güzel kelimeler! Bu hayatın bana faydası ne? Bunca gayret ne için? Ne kadar basit mutlulukları var? Yukarıda kimse var mı? Bu dünya, insanlar, arzular boş hayallerden ibaret değil midir?

Tüm bu duygular, isyanlar, hedefler, yakarışlar, heyecan ve coşku; evlilikle birlikte sona erer. Tıpkı heyecan ve şaşkınlık verici bir rüya gören kişinin bir parmak şaklamasıyla uykusundan uyanışı gibi. Bir sonraki yıl bu romantik ve yanık yürekten zuhur eden sözlerin sahibinin bahsettiği şeyler etraf, çevre, taksitler, borçlar, eşinin ek işleri, otomobil, soğutucu, renkli televizyondur artık. Tüm eda ve tavırları "günün kadınının" eda ve tavırları, kültürü "dizi ve müzikal" kültürü. Görmekten nefret ettiği kişilerin tıpatıp aynısı olmuştur. Artık o kaygılardan, acılardan, imandan, hedeflerden eser kalmamıştır. Bu "cinsiyet değişiminin" kabalığının farkında dahi değildir.

Genç aydınımızın birçoğu bu "yeni dönemde" söz konusu yazgıyı takip ediyor. Yeni dönemden kastım bu "batılı aristokrat, petrol babası, simsar, tüketici, taklitçi ve pandas"tır. Peter'in para kesesini ve dolarları her köşe bucakta; köklü, zengin ve güzel kültürümüzün, imanımızın, hayatımızın, tarihî şahsiyetimizin, ahlâkî değerlerimizin, halkımızın, dinimizin, hedeflerimizin, ümidimizin ve tüm insaniyetimizin üzerine saçıp onları kendi hallerine bıraktılar. Ardından hepsi leşe üşüşen aç köpekler ve kurtlar gibi saldırdılar.

Daha fazla kazanç ve faiz hastalığı, mal çoğaltma ve biriktirme hırsı ve dönüp dönüp mal ve para sayma tutkusu; Kur'an'ın tabiriyle hepsini deliye döndürdü. Ve "sarı şeytan/altın/para/servet" hepsinin içine işledi, akıllarını başlarından aldı ve fıtratlarını/kimyalarını bozdu. Kısacası onları yiyip bitirdi.

"Faiz yiyenler ancak şeytanın çarptığı kimselerin kalkışı gibi kalkarlar." (2/Bakara suresi 275).

Baştan aşağı hakperestlik, adalet talebi, halka aşk, sorumluluk ateşi, cihat, içtihat, yüce duygular ve insanî değerler ve hedeflerle dolu olan genç aydın; artık zayıflamış, kararsızlaşmış, diplomasını alıp piyasaya girdikten sonra durgunlaşmış, akıllanmış, tasalarını bir yana bırakmış, gerçekçi olmuş, hesap, kitap, maslahat, hayat ve tüketim ehli olmuş, aile sorumluluğu almış ve bunun yanında da dünya ehli ve "günün erkeği" oldu demesinler diye hayır işlerine soyunmuş... Bir iki yılın sonunda bu tufanda, aceleci, koltuk altına kitap sıkıştırmış, sürekli eleştiren, idealist, araştırmacı genç bir beye, bir ağaya, bir hanıma, makam koltuğuna kurulmuş bir adama, taksit ödeyen bir yüklü eşeğe, hevaya, hevese, aldatmaya dönüşmüş... İşte bu kadar!

Heva ve heveslerin hepsi standart olmuş. Dayatılmış, taklit edilmiş. Aldatmacalar ve kandırmacalar da tekrardan ve taklitten. Ne kadar hakir bir durum: Alçak/aşağı=dünya! Bu sözlerin sizin işinizle ne ilgisi var? Sizin bahsettiğiniz şeyler felsefî şüphelerdir. İmanı sarsan en esasi mesele için cevap araştırması!

Bilmiyorum nedendir, zihnimde uğursuz bir geçit töreni canlandı. Saflardan, saflardan, saflardan oluşan, ömrüm boyunca gözlerimin önünden geçen, temizlik, sıcaklık ve nur membaı doğudan; batıya doğru giden bir geçit töreni. Yavaş yavaş gece karanlığının arzusunda ve uykunun yok olmuşluğunda boğuldular. Mahvoldular. Bugün gece canlarının derinliklerine ve kemiklerinin iliklerine sirayet etmiştir. Zulüm unsuru olmuşlardır. Dışarıdan süslü, içeriden kokuşmuş, siyah ve soğuk!

Dışarıdan bir kâfir mezarı gibi şatafatlı, içeriden ise Allah Azze ve Celle'nin kahrıyla dolu!

Bunları takatsiz bırakan, derinden sarsan, aşk, iman, sabır, taassup ve sorumluluk doğuran ilahî güçlerini sınamalarına neden olan (toplumsal etkenler ve harici unsurların yanı sıra) kısacası psikolojik bir tabirle ve deruni bir tahlille söyleyecek olursak kanlarına ve beyinlerine yerleşmiş olan şey; "şüphe kanseri" idi. Yavaş yavaş tüm hayatî güçlerini ve savunma sistemlerini zayıflatmıştır. Onları "koruyan" ve "ayakta tutan" tüm bağlarını ve bağlılıklarını koparmıştır. Sonra dünya, kendine tapınma ve lezzet duygusunu kanlarına karıştırarak canlarında hayat bulmuştur. Keyif ve zevk içinde boğulmuşlardır. Dünyanın bünyesinde hazmedilmişlerdir. Hayattan ve ebediyetten kovulmuşlardır. Firavunca bir güç talebini, Karun'ca bir menfaatçiliği bile değerli kılan bir mutluluk ve zevk anlayışı... "Kenz/biriktirme" ki insanın tüm değerlerini yok eden bir anlayış... "Makam" ki insanoğlunun şerefini ayaklar altına alan bir anlayış... Bugünkü burjuvazi ki eskilerin ve hatta Şeddad'ın İrem Bağları'ndan daha lüks, daha çekici ve daha aldatıcı...

Kapitalizm daha müreffeh ve daha mutlu bir hayatı müjdelemektedir, ancak günaha batmış bir refah ve mutluluk.

Kapitalizm bu dünyada cennet vaat eder, ahirette değil.

Siz en ufak "tehlike durumunu sezecek" ve en küçük "uyarıları" anlayacak manevi güce ve kültürel altyapıya sahipsiniz. Oysa bu korkunç tehlikeler ve siyah sessizlik, felsefi şüphelere meydan veren ve ömrünün sonuna kadar bu şüpheler içinde debelenip duran kişiler için söz konusudur. Aynı şekilde düşüncenin dogmalardan, tabulardan, hurafelerden, eskilerin masallarından, irticai bağ ve zincirlerden; telkin edilmiş, taklit edilmiş ve miras kalmış hükümlerden kurtulmada "şüphenin" rolünü anlayamayacak kadar kıt görüşlü olduğumu düşünmeyecek kadar kültürlü ve zeki olduğuma inandığınızı sanıyorum.

Şunu da eklemeliyim ki ben, yolu küfre uğramış imanlara istisnai bir önem atfederim. En yüce, en kâmil, en derin, en mutmain iman; toplum tarafından kendisine benimsetilmiş, miras bırakılmış, din adına ulaşılmış şeylere karşı duyduğu şüphe ateşi ile yüreğine iman doğmuş kişinin imanıdır.

İnsan ne zaman ki bilinç merhalesine, akli ve ilmi olgunluğa erişir işte burada geleneksel din havlu atar/yenilgiye uğrar. Çoğu kişi bu merhalede kalır. Bir grup ise kişisel tekâmül yolunda ilerler. "Dinsizlik" ona huzur vermez. Sıradan bir aydın olmak ona mutluluk vermez. Araştırmacılık, doğruyu aramak ve varlık ateşi onların önüne kuru akılcılıktan, Descartes mantığından ve şekilci bilimden daha öte; aydın ufuklar ve uzun yollar serer. Yüreğindeki din boşluğunda yavaş yavaş bir marifet sabahı doğar. Fıtratının derinliklerinde bilinmeyen bir hayat pınarı fışkırır ve kaynar. Sonra bu derin, soğuk ve korkunç boşluk dolar. Aydınlık ve sıcak bir hale dönüşür. Bu adam artık ne geleneksel bir "mukaddes eşek"tir ne de sıradan bir "aydın eşek"tir. Asrın cahiliyet kalıplarından, kendi nesillerinin dogmalarından, kendi tarih, din ve halklarının ilahlarından sıyrılarak yeni bir imanı "tercih" eden ve bu tercihle kendilerini inşa eden ilk Muhacir ve Ensar gibidir.

Dinsizlik boşluğundan geçmiş, şüphe tandırında pişmiş, hakikatin kokusunu kendisi koklamış bir iman; her türlü hatadan masumdur. Fikrî tuzaklardan, kültürel hücumlardan, propaganda dalgalarından ve dayatılmış büyülerden de... Bu iman, iman cevherini geliştirme, terbiye etme, tezkiye etme, billurlaştırma, kendini tanıma, sağlamlık, manevî zenginlik, sabır ve ihlâsını artırma dışında bir şey yapmayacaktır. Ben sizin yüreğinizden taşan sözcüklerinizde bunu görebiliyorum. Bu şüpheler, acılar, sıkıntılar yeni bir "doğumun" heyecan ve sancılarının buhranıdır. Bunların sonrasında yüreğinize misafir gelecek yeni yılın ve bahar ayak seslerini "yüce ufuklardan" ve yüreğinizin odacıklarından duyabilirsiniz. Bu çarpıntılar yıkım ve sükût getiren bir depremden kaynaklanmamaktadır. Vücudunuzu titreten bu ses müjdenin güçlü ve ağır adımlarından neşet etmektedir.

Ancak şunu sormanızın tam zamanıdır. Bu şüphelerin pençesinden kurtulmanın yolu nedir? Bu sorunun cevabını nerede bulabilirim?

Tekrar ediyorum. Bu muammaları çözme ve bu soruları cevaplama iddiasında bulunan kişi ya cahil bir mutaassıp ya da halkı kandırma niyeti taşıyan bir riyakârdır. Oysa ne ben cahilim ne siz avam. (Tüm bu felsefî şikâyetlere karşı cevabım tek cümledir: Bu şikâyetlerin bir cevabı yoktur. Tek yol, bilinçli ve sadık kişinin bu şikâyetlerin pençesinden yakasını kurtarmasıdır.

Ama nasıl?

Bu yollardan biri evlilik çağına gelmiş kızların izdivaçla birlikte fikrî meşrutiyete ulaşmaları ve baştan aşağı mutluluğa gark olmalarıdır. Bu öyle bir saadettir ki azameti kurban eder. İnsanın "ahmaklık" ve "aşağılık" ayağıyla yol alır. Aynı şekilde delikanlılar da dünya evine girer; burjuvaziye karışır, Firavun ve Karun kabilesiyle velayet anlaşması yapıp siyah, sarı ya da kırmızı şeytanın himayesine sığınır; her düğümü çözücü ve her kapıyı açıcı paraya sahip olur. Böylece tüm dertlerine şifa, tüm soru(n)larına cevap ve çözüm bulmuş olur(!)

Birine sorarlar "Aşk acısı mı daha kötüdür, açlık acısı mı?" Adam cevap verir:

"Senin hiç caddenin ortasında tuvalete sıkışıp kalakaldığın oldu mu? İşte o durumda ne aşk acısı kalır ne de açlık!"

Siyavuş Kesraî'den alıntılanan şu sözlerle ne güzel bir şiir oluşturdular:

Bir adama sordum;

Hayat güzel mi?

Hayat.

Dedi ki: "Benim eşim öldü, oğlum da askere gitti."

Bu, bir tür uyuşturmadır. Dertten kaçmak için sinirleri uyuşturmaktır. Tedavi değildir. Kendimizde çirkinlikler ve uyumsuzluklar

görüp rahatsız oluyoruz. Kendimizi kör edersek ancak bu acıdan kurtulabiliriz. Fakat bu ölümcül bir dinginliktir.

O halde bunun insani ve yapıcı yolu ne olabilir?

Tek kelimeyle: Felsefî sorulara verilecek bir cevabın olmadığına ve binlerce yıldır felsefe dâhilerinin akıl yoluyla bu sorulara bir cevap veremediğine, tek başına şüpheci aklın ve mücerret felsefe mantığının insanın şahsiyetinde sarsılmalardan, düşüncede başıboşluktan ve değerlerde yozlaşmadan başka bir getirisi olmadığına, bu yolun bir çıkış noktası bulunmadığına inanmak. Bunun en açık göstergesi de aydınların yol göstericileri olan Yunan şüphecileri, İbni Sina, Hayyam, Schopenhauer ve Maeterlinck gibi şahsiyetlerin alınyazıları ve akıbetleridir. Bu nedenle tercih edilmesi gereken en akıllıca yol bu yoldan geri dönmek ve bu sefere bir an önce son vermektir. Zira bu seferin sonunda yıkım, perişanlık, hezeyan, mahvoluş, düşünsel çözülme ve varlıksal anlamsızlıktan başka bir şey bulunmamaktadır.

Evet, bir ümit ışığıyla, bir davet çağrısıyla, bir mana cazibesiyle ve hakikat kokusuyla bu yoldan geri dönmeliyiz. Her ne kadar belirtileri kesin, net ve açık olmasa da yeni bir yol bulmalıyız. Bu muammanın ipucu nerededir? Nereden başlanmalıdır?

Bu soruların cevaplarını bulabilmeniz için size yol gösterici bir formül sunacak değilim. Sadece, herkesin bizzat kendisinin kat etmesi gereken yol için davet sedası olması bakımından kendi tecrübelerimden söz ediyorum.

Felsefî çıkmazlara sürüklendiğimde, varlığımı darmadağın eden şüphe denizlerinde boğulduğumda intihar dışında bir şey düşünmez oldum. Beni bu halden kurtaran hayattaki tek bağım olan mesnevi oldu. Sonra kendi kendime düşündüm. Ömür boyu boş yere açılmaz kapılara vurup durmak bana başıboşluk, derbederlik hatta delilik ve hezeyan dışında ne kazandırdı? İş ve hayatla ilgili, gelişim ve eğitimle alakalı fırsatları kaçırmama sebep oldu. Manevî gelişimimi engelledi. Halk, adalet ve özgürlük yolunda çaba göstermeme mani oldu. Konfüçyüs, Buda, Lou Cours, Hayyam ve bu-

gün Schopenhauer, Nietzsche, Sartre gibi insanlığın parlak dehalarının çözemediği sırları ben mi çözeceğim? Şüphesiz bu muammaları insanoğlunun çözmesi mümkün değildir. Maverada gizli bulunan esrar perdesini aralayabilecek ilmî ve aklî tekâmüle ulaşmak için yüzyıllar geçmesi gerekmektedir. Her iki durumda da bu sorulara ilmî yanıtlar aramak beyhude bir iştir ve ömrü boşa harcamaktır.

Marksizm ve Kuranın insan tanımlarını mukayese ederken -çok haklı olarak- felsefi şüphelerinizden kurtulamadığınızı, din ve felsefeyi, ilim ve ideolojiyi ilmi araştırmalardan ve akli mantık yolundan yararlanmak suretiyle mukayese ederken hiçbir sonuca ulaşmadığınızı söylüyorsunuz. Ne zaman meşhur filozofları, felsefenin halis öncülerini; peygamberler, havariler, ashap, mücahitler, şehitler, sadıklar, gerçek müminler, arifler, âşıklar, vahiy ve peygamberlik eğitiminden geçenlerle karşılaştırsam, ontolojik asalet, insanî değer, güzellik, iyilik ve hakperestlik açısından Lao Tzu, İbrahim, Buda, Musa, İsa, Zekeriya, Zerdüşt, Mazdek, Muhammed, Ali, Ebuzer, Hüseyin, Zeynep, Zeyd, Hallac, Şems, Aynulkuzat Hemedanî, Paskal, Seyyid Cemal, Mirza Küçükhan, İkbal, Takur, ve Gandhi gibi simaları; Konfüçyüs, Marcus Cicero, Eflatun, Aristo, Plotin, Batlamyus, İbni Sina, Mir Damat, Kant, Descartes, Hegel ve Spengler gibi dahilerden daha üstün, daha parlak ve daha güvenilir gördüm. Bu dünyada bir hakikat varsa bunlar o hakikate daha yakındırlar. Hayat, hareket ve tekâmül namusuyla, ahlâkî değerlerle, insanî sorumluluklarla, şeffaflık, ihlas ve varoluşsal yücelikle daha uyumludurlar.

Bütün bunlara karşın hiçbir şey benim için açık değildi. Sizin de haklı olarak söylediğiniz gibi "(Varlığımın ve imanımın muhtaç olduğu onca bilgi kalabalığı arasında) bildiğim tek hakikat vardı o da hiçbir şeyi yakinen bilmememdi".

Hafız'ın deyimiyle:

Kimse bilmez nerdedir maksudun evi,
Fakat şu var ki zilin sesi geliyor.

Bu yüksek ses de neyin nesi? Bu dünyanın anlamı nedir? Varlık nedir? Allah, yarın, hayat, kader, yaratılış sırrı, doğanın muamması nedir? Ancak bu dünyanın bundan ibaret olmadığını, bu büyük tabiatın anlamsızlık, boşluk ve oyundan ibaret olmadığını ve tesadüf eseri oluşmadığını, boş, ölü, manasız, şuursuz ve hesapsız var olmadığını, başıboşluğa, sahipsizliğe ve tesadüfe yer vermeyecek ölçüde ilmî ve dakik bir oluşum olduğu açıkça, dakik bir şekilde ve güçlü bir inanç ile hissedilebilir. Ama ne olduğunu bilmiyorum. Nasıl olduğunu bilmiyorum. Ancak anlamsız olmadığını biliyorum. Dünyaya hâkim olan ve tabiatın her zerresinin kendisinden dem vurduğu tüm bu mantık, şuur, hesap, kurallar, ilim ve şuursuzluk; cehalet ve yokluk barındıramaz. "Sorumlu vicdanın" olmaması düşünülemez. Varlık, sorumluluk, hesap, şuur ve duygu ihtiva eder. "Bilmiyorum nerede?" "Bilmiyorum ne zaman?" Tek bir kelime: "Gayb"

Ama diğer bir bakış açısıyla: İnsan! Ölümden sonra ne olacağını bilmiyoruz. Yarın var mı yok mu? Bizden bir şey isteniyor mu daha doğrusu bizden bir şey isteyecek biri var mı? Yaratılışı, sorumlulukları, hayat felsefesi ve hayatının manası bizim için meçhuldür. Bu konuda söylenen her söz şüpheli. Hatta ahlâk felsefesi, hayır ve şerrin, güzel ve çirkinin gerçek hakikati bize meçhuldür. Ancak inkâr edilemez ayni ve ilmî bir gerçek vardır: Tohum uygun bir toprağa ekilir. Işık ve havayla, toprak ve suyla yeşerir. Boy verir. Geçirmesi gereken evreleri tamamlar. Yaprak açar ve meyve verir. Onun suya, toprağa, güneşe duyduğu ihtiyaç tartışılmazdır. Bu ihtiyaçların zaruri olduğunu itiraf etmek için hayatın ve tabiatın sırlarını, yaratılış esaslarını bilmeye ve keşfetmeye gerek yoktur. Burada felsefî şüphelere yer yoktur. Bu ağacın büyüme metodu doğrudur ve onu takip etmesi zaruridir gibi bir mantık da söz konusu değildir.

Dolayısıyla temel anlamını, varlığın sırlarını ve felsefenin peşine düştüğü hayrete düşüren soruları cevaplamadan da "doğru yaşamanın yollarını" seçmemiz, "gerçek ihtiyaçlarımızı ve başkaları karşısındaki hakiki sorumluluklarımızı" teşhis edebilmemiz, "da-

kik yol haritamızı, doğanın hakiki güzergâhını ve hidayet yolunu" keşfedebilmemiz mümkündür diyebiliriz.

Örneğe dönecek olursak bu temel, değerli ve güvenilir bilgilere "tabiat kanunlarına dayanarak", "yaratılışın kırmızıçizgilerini takip ederek" felsefî akılla, mantığın kerametiyle, ulaşmış değiliz. Felsefenin öğütlerinin ve aklın dayanaklarının aksine eğer "hakikat" "gerçeklerin" rahminden zuhur ederse iman ve tapınmayı hak eder, şüpheye mahal bırakmaz, baştan aşağı yakin, ilmelyakin olur. Hakkelyakinden geçer ve nihayetinde "aynelyakine" ulaşır.

Görüldüğü gibi bizim dayanağımız idealist felsefenin aksine tabiatın aynî gerçekleridir. Ancak Materyalistler gibi aynî gerçekleri Newton fiziği tabiriyle salt maddiyata indirgemiyoruz. Kuru matematik bakış açısıyla açıklamıyor, üç boyutlu atom kalıplarına sıkıştırmıyoruz. Hakikat ve marifeti açıklarken akla dayanıyoruz. Ancak akıl derken kastımız kuru Descartes aklı ve sınırlı Aristo mantığı değildir. Kur'an'ın öğrettiği yöntem: Akılla fehmetmek ve tabiat kurallarına dayanmak. Hatta "Kur'an" ve "sünnet" ile temellendirilen düşüncenin en ilahî tecellisi olan Allah'ı tanımak dahi yaratılış kuralları ve tabiatın özel oluşumları üzerinden açıklanır.

İnsan da yeryüzüne atılmış bir tohumdur ve tarihte yeşerir. İnsanın fıtri gelişimini sağlamak ve sağlıklı yaşamasını temin etmek için gerekli ihtiyaçlarının neler olduğu bilinir. Hava, su ve güneş ile büyür, gelişir, nefes alır. Kendisi için gerekli olan şeylerin peşinden koşar ve zararlı olan her şeyden de uzak durur.

Bu iş filozofların yöntemleriyle çözülemez, aklı zahmete sokmak da gerekmez. Zira bu işin sonu yine akıl karışıklığı, yorgunluk ve şaşkınlık olacaktır. Bu nedenle gerçek olgular, insanî şahsiyetler, toplumun yaşadığı sorunlar, hayat veren ve ıslah eden hareketler, güç veren inançlar, insanoğlunun varlığına ve hayatına kemal, doğruluk, güzellik, görkem, değer, aydınlık, hedef, bereket ve anlam katan aşklar ve değerlerle ilgilenmek gerekmektedir. Aynı şekilde İnsanı yokluğa sürükleyen uygunsuz temayüller ve hayaller, kirli sular, zehirli havalar, soğuk ve dondurucu mevsimler, siyah

geceler, insanı dehşete düşüren ay tutulmaları; insanı perişan ve hasta eden afetler üzerinde durmak lazımdır. Hakikat ve hidayet yolunda çalışılmalı, sonuçlar değerlendirilmeli, hal yolları aranmalı, kırmızıçizgiler belirlenmelidir. Ancak bu yolla insan ve dünyanın yaratılış amacı üzerine bir fikir edinmemiz mümkün olabilir. Aydın düşünce ve özgür bilimin gücü ile yolumuzu temizler ve bu yolu hakperestlik ve takva gücü ile kat edersek hidayet ve hakikat yolunda ilerleyebilir ve bulunmamız gereken yere ulaşabiliriz. Tıpkı bir nehirde doğan ve denizi hiç tanımayan bir balık gibi. Bu küçük siyah balık doğduğu kaya dibinde çile doldurmak yerine ya da deniz, denizin hakikatleri, denize ulaşma yolları, kendi kaderi, balıkların varlık amacı, felsefî sorumlulukları, nehirlerin, balıkların ve denizin akıbeti, nehirden denize hicret konularında hayal kurmak, fikir beyan etmek ya da faydasız konuşmak yerine ya tek başına ya da arkadaşlarıyla beraber kendi siyah soğuk taştan mekânını terk ederek balıkların fıtri, içgüdüsel ve tabii hicret duygularını keşfeder. Nehirden hicret rotasını hisseder. Bu fıtri ve doğal yolu takip eder. Bu balık sonunda kesin olarak hatasız bir şekilde, yoldan çıkmaksızın, denize ulaşacak, denizin hakikatine varacaktır. Denizin derinliklerinde huzura, dinginliğe kavuşacaktır. Kayalıkların dibinde felsefî akıl yürütmeler, mantık ve istidlalle denizin hakikatini, yolun sonunu, nehrin rotasını keşfetmeye çalışan diğer balıklarsa boş laflarla ömürlerini heder etmiş oldukları gibi bir yere varmış da olmayacaklardır.

Lao Tzu bu yola *Tao* adını vermektedir. O; kişinin kendisini, doğanın ve hayatın tabii akışına bırakması gerektiğine inanmaktadır. Bu sayede kuru akıl ve kısır mantık ile hakikati anlamaya çalışmaksızın ona ulaşmış olacaktır.

Biz de bu mantığa yani amel mantığına, varlık hikmetine ve fıtri hidayete yabancı değiliz, aşinayız. İnanıyoruz ki: "Sen yola düşersen yol seni menzile ulaştıracaktır." Sizin de sözünüzün nihayetinde vurguladığınız derin ayet, hakikati arama yönteminden dem vurmaktadır: *"Ama davamız uğrunda üstün gayret gösterenleri, Biz'e varan yollara mutlaka yöneltiriz. Allah, kuşkusuz, iyilik yapanlar-*

la beraberdir." (29/Ankebut suresi 69). Müslümanlar ne zamanki hak yolunda fiilen cihat edeceklerine hak yolunu arama adına felsefe ve kelama meylettiler; Ali, Ebuzer, Selman, Hüseyin ve Zeyd ne zamanki İbni Sina'ya, Fahreddin Razi'ye, Sahib Bin İbad'a, İbni Teymiye'ye, İbni Hazm'a, İbni Rüşd'e, Mir Fendereskî'ye tebdil oldular; işte o zaman "eylem İslam'ı" "söz İslam'ına" dönüştü. Yıllardır felsefî hakikatler, marifetullah ve hikmetullah hakkında en güzel sözleri sarf etmiş olmalarına karşın, bugün hak yolunda tek bir adım dahi atmaktan aciz kalmışlardır.

Alexis Carrel de şuna inanır: "Hayat ve hareket kanunlarını takip etmek, en derin fıtri ihtiyaçlara cevap vermekle olur. Zira yapımıza, manevi ve biyolojik yaratılışımıza yerleştirilen ve insanın hayatını, olgunlaşmasını ve tekâmülünü tamamlayan fıtri ihtiyaçlar söz konusudur. Bu nedenle en güvenli ve mutmain yol hakikate tabi olmak ve Allah'ın emirlerinin tahakkukunu gerçekleştirmek için yaşamaktır!"

Sizin için bunları ayrıntılı bir şekilde anlatmama gerek yoktur. İnsanın bu dünya ve kendisiyle ilgili sorularının kaynağı "gayb"tır. İnsanın kendisiyle olan ilişkisini "takva" ile ifade ediyorum. "Takva" insanın insaniyetini muhafaza etmesidir. Takva insanın insanî özünü ve insanlık nefesini beslemesi, terbiye etmesidir. Tıpkı bilinçli, uyanık ve sorumluluk sahibi bir çiftçi gibi onu iyice sulamalı, toprağını yenilemeli, temiz ve uygun bir atmosferde muhafaza etmesi gereklidir. *"(Bu dünyada) arınmayı başaran ise, (öteki dünyada) mutluluğa erer."* (87/A'la suresi 14).

Fıtrat ve insanın yapısı esasına göre (onun için yararlı mı zararlı mı) hayrı ve şerri tanımlamak, birbirinden ayırmak, "olgunluğun" ve … ın sınırlarını çizmek mümkündür. Ancak hayır ve şerrin ne olduğunu tanımlayabilmek insanın kendisini inşa etmesine ne yarar sağlayabilir? Bilmek tek başına bir anlam ifade etmez. Bilinen şeylerle amel de etmek gerekir. Amel ilim dışında itici ve harekete geçirici bir enerjiye muhtaçtır. Zira bilgi sorumluluk bilinci oluşturmaz. Sadece mesul olan şahsı mesuliyetleri noktasında yönlendirebilir. O kadar.

Durum 18. yüzyıl radikallerinin davet ettikleri "Allahsız ahlâk" felsefesinin tam aksidir. Bilim; insan bilim, ahlâk bilim, psikoloji, sosyoloji hakkında tıpkı ziraat alanında olduğu gibi dakik malumatlara ulaşsa dahi (insanın hayatı, tekâmülü ve gelişimi için insanın hangi değerlere, amellere ihtiyacı olduğu bilinse bile) takva sahibi bir insanı oluşturması imkânsızdır. İnsan ilim ile amel etse de kendisini diriltecek, karşısında sorumluluk hissedeceği bir güce ihtiyaç duyar.

"Gayb" insana iman gücü ve sorumluluk bilinci bağışlayan yegâne kaynaktır.

Burada gayb-takva ilişkisi aşikâr hale geliyor.

Bu dünyada "gayb" hakkında düşünen kişinin (her ne kadar müphem ve bilinemez olsa dahi) nötr kalması ve huzur bulması imkânsızdır. Bu kişi daima kararsızlık, şaşkınlık ve bocalama yaşar. Gayb daima kişiyi kendisini anlamaya, keşfetmeye çağıracaktır ve bunlar o kişinin en derin fıtri ihtiyacı haline dönüşecektir.

Bir insanın insanlığının en güzel göstergesi, manevî kemalinin en yüce örneği, varlığının ihlâs ve ululuğunun en sadık nişanesi "başkaları için kendisinden vazgeçmesidir." Bizim literatürümüzde buna infak denir! (Ahlâkî değerler bu kişide ilim ve akıldan fıtrat ve amele dönüşmüştür. Takva bu kişinin amellerinde ve varlığında somutlaşmıştır.)

Bugün elimizde dört kelime vardır:

Takva, Gayb, Gayb ile ilişki ve İnfak!

Bu kavramlar ne felsefi aklın ne de mücerret bir düşüncenin ürünüdür. Fıtratın ve vicdanın derinliklerinden neşet etmektedir. Ben bu kelimelerle karşılaştığımda imana, hakikate ve hidayete ulaşmanın itminanını ve ümit ışığını ta yüreğimin duvarlarında hissettim. O zaman başka bir bakış açısıyla ve farklı ihtiyaçlarla vardım Kuranın divanına ve çabam ölçüsünde beni bir yerlere götürdüğünü gördüm. Oysa insanı şüphe ve yozlaşma dışında bir yere götüremeyen felsefe bundan acizdir.

İlginç! Kur'an da tam olarak böyle söylüyor. Aynen şu harflerle başlıyor. Sanki ilk kez duyuyorum. Dinleyin!

"Elif,

Lam,

Mim!

Üzerinde hiçbir şüpheye yer olmayan bu ilahî kelam Allah'a karşı sorumluluklarının bilincinde olanlara(muttakilere) bir rehber olarak indirilmiştir.

Onlar görmediklerine (gayba) inanırlar, namazı kılarlar(salat: irtibat, bağ; bağ ve irtibat kurarlar) ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcarlar." (2/Bakara suresi 1-3).

Ben sizin muttaki kişiler olduğunuzdan eminim.

Allah'ın da bu kitabın böyle insanları hidayete erdireceğinden şüphesi yoktur.

MEKTUPLARINDAN ÖRNEKLER

فروردین ۵۶ - تهران

برادران ایمانی و اهل قلم عزیزم!

پس از عرض سلام، من اکنون ناچار شده‌ام درباره مسأله‌ای سخن بگویم که بسیار حقیر و شرم‌آور است و
تاکنون، علیرغم رنج فوق‌العاده‌ای که از آن برده‌ام نتوانسته‌ام و نخواسته‌ام فضای مصاحبت و محاوره‌مان
را که همیشه سرشار از ایمان و اخلاص و تقوی و معنویت و احساسات روحانی بوده است با طرح چنین موضوع
پستی در بازاری بیگانه است آلوده کنم. و این است که چون نمی‌توانم نگویم و نه بگویم، ناچار می‌نویسم که آسان‌تر است.
گذشته از شناختی که از افکار و عقایدم و نیز از گذشته کار و تحصیل و خانواده و زندگی‌ام دارید،
لااقل، ده سال است که مستقیماً با من معاشرید و می‌توان گفت که در این سالها، رابطه ما نزدیکتر از همکاری
و همفکری و همگامی بوده است و در حقیقت، با هم زندگی می‌کرده‌ایم و مانند چند تن اعضاء یک خانواده بوده‌ایم و

سوسن جان عزیزم

چشمهای شیطون و لبهای قشنگ تو را میبوسم . عروسک جانم، ما هم
نمیدانی چقدر دلم برایت تنگ شده است آرزو دارم همیشه پیش تو باشم و
یک روز نباشد که جیغ تو را نشنوم، اما امروز می‌بینی که ناچار شده ام
از شما ها دور باشم و اینجا تنها و غمگین زندگی کنم و هر وقت صبح از خواب
تنها پاشم و شما را نبینم و هر شب تنها به رختخواب بروم و بچه‌ها را نبوسم و
صدای هاهاها و داد و قال و خنده و جیغ و دعوا و ناز و ادای بچه‌ها را

Birçok aziz şahsiyet, dünyayı dine tercih etmiştir. Allah adına makam ve mevki kazanarak alıcılara satmışlardır. Halkın ihlâs ve iman merdiveniyle kudret çatısına çıkmışlardır. Mihraptan efendi sarayına terfi etmişlerdir veya hakanın sarayına başlarını uzatmışlardır. Halkın lideri olmaktan vazgeçerek halkın düşmanları önünde diz çökmüşlerdir. Başlarını Allah'a secdeden kaldırarak para tanrısı huzurunda rükûa eğilmişler, secdeye kapanmışlardır. Birçok meşhur takva adamı ve erdem sahibi, din adamı, âlim, halk ve özgürlük rehberi yavaş yavaş veya ansızın kendi iradesiyle veya yoldan çıkarıcı gizli güçlerin ve taraftarlarının elleri ve desiseleriyle yollarını değiştirmişlerdir. Kıblelerini değiştirmişlerdir. "Hoşça kal halk!" diyerek halka veda etmişlerdir!

ISBN 978-605-5482-30-5
9 786055 482305

www.fcr.com.tr